

**T. C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI**

**26/1 NUMARALI VE 1634-1666 TARİHLİ FRANSA ATİK
AHKÂM DEFTERİ - Sayfa 80-156 (DEĞERLENDİRME -
TRANSKRİPSİYON - DİZİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd.Doç.Dr.Ayşegül HÜSEYİNKLİOĞLU

HAZIRLAYAN
Mustafa AYDOĞAN

ELAĞIĞ- 2018

T. C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

26/1 NUMARALI VE 1634-1666 TARİHLİ FRANSA ATİK AHKÂM DEFTERİ -
Sayfa 80-157 (DEĞERLENDİRME -TRANSKRİPSİYON - DİZİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Ayşegül HÜSEYİNKLİOĞLU

HAZIRLAYAN
Mustafa AYDOĞAN

Jürimiz,tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

- 1.
- 2.
- 3.

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulununtarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi**

**26/1 Numaralı ve 1634-1666 Tarihli Fransa Atik Ahkâm Defteri - Sayfa 80-156
(Değerlendirme-Transkripsiyon-Dizin)**

Mustafa AYDOĞAN

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Anabilim Dalı

Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı

Elazığ – 2018; Sayfa: VIII+208

Bir milletin siyasi ve kültürel tarihi açısından ana kaynakların önemi çok büyüktür. Bu kaynaklar devletlerin yapılarına bağlı olarak çeşitlilik gösterirler. Osmanlı tarihi ile ilgili arşiv kaynakları da Osmanlı döneminin aydınlatılması açısından oldukça önemlidir. Divan-ı Hümayun'a bağlı kalemlerden biri olan Amedi kalemi, her çeşit anlaşma ve ahidnâme, görüşme mazbatalarını, protokolleri, yabancı elçilerle ve tüccarlarla yapılan yazışmaları içermektedir. Bu kalemde tutulan defterlerin bir kısmına Düvel-i Ecnebiyye Defterleri adı verilmiştir. Diğer devletlerle ilgili ahidnamelerin yanı sıra ahkâm, nişan, konsolosluk beratlarına dair kayıtlar da bu defterlerde tutulmuştur.

Çalışmamızda Düvel-i Ecnebiyye Defterleri içerisinde yer alan 26/1 Numaralı ve 1634-1666 Tarihli Fransa Atik Ahkâm Defterinin tamamında Fransa ve Osmanlı devletleri arasındaki siyasi, ekonomik ve güvenlik vb. meseleler ile bu konularda karşılaşılan sorunların çözümlerini içeren belgeler incelenmiştir. Bunun yanı sıra otuz iki yıllık dönemde iki ülke arasındaki ticari faaliyetlere, Fransız tüccarlarının karadan ve denizden Osmanlı pazarına dâhil olmaları, Fransız gemilerinin birçok Osmanlı limanında diğer devletlere nazaran daha ayrıcalıklı olarak ticari münasebetlerde bulduklarını ve diğer Avrupalı tüccarların da Fransızlara verilen haklardan yararlanmak istediklerine dair belge ve bilgiler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Ahkâm, Fransa, Şikâyet, Atama.

ABSTRACT

Master's Thesis

26/1 Numbered and 1634-1666 dated France Atik Judgement Book

Mustafa AYDOĞAN

The University of Firat

The Institute of Social Science

The Department of History

New Age History Discipline

Elazığ–2018, Page: VIII+208

The sources of archive have a great deal of importance in search of history. There are many kinds of varieties for these sources in accordance with the state structure. The sources of archive are also important for explaining Ottoman Empire. Amedi book dependant on Council of Ottoman Empire includes every kind of treaty and pact, negotiation records, protocols and correspondances with foreign ambassadors and merchants. One of the parts held in this branch was named as Düvel-i Ecnebiyye books. The records about the pacts related to other states end judgements, consular certificate were kept in these book records.

In this study, the documents including political, economical topics and security matters between France and Ottoman Empire as well as the documents concerning the solutions of the problems were investigated in 26/1 numbered and 1634-1666 dated France Atik Judgement Book. Besides, there are some other documents in judgements stating those issues between 1634-1666 “commercial activities between those two countries, and French merchants’ inclusion to Ottoman market by both land and sea, and also French ships’ having more privileges than the other states’ ships for commercial activities.

Key Words: Ottoman, Judgement, France, Complaint, Appointment

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖNSÖZ	V
KISALTMALAR	VI
KONU VE KAYNAKLAR.....	VII
GİRİŞ	1
I. OSMANLI – FRANSIZ İLİŞKİLERİNE GENEL BAKIŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. DEĞERLENDİRME	6
1.1. Düvel-i Ecnebiye Defterleri	6
1.2. 26/1 Numaralı ve 1634-1666 Tarihli Fransa Atık Ahkâm Defteri.....	6
1.2.1. Hükümlerin Konulara Göre Tasnifi.....	8
1.2.1.1. Hac İbadeti	13
1.2.1.2. Tayin ve Atama.....	14
1.2.1.3. Ticari ve Mali Konular	14
1.2.1.4. Şikayet	16
1.2.1.5. Yol	17
İKİNCİ BÖLÜM	
2. TRANSKRİPSİYON	18
SONUÇ	163
BİBLİYOGRAFYA	165
DİZİN	167
EKLER	169
Ek 1. Orjinallik Raporu	169
Ek 2. Metinler.....	170
ÖZGEÇMİŞ	208

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti ile Fransa, farklı dönemler içerisinde değişkenlik gösteren çok uzun tarihli diplomatik ilişkiler kurmuşlardır. Özellikle 16. yüzyılda Fransa, hem civar ülkelerin baskısını hem de yaşadığı iç karışıklıklar ve din savaşlarının yıkıcı etkisini Osmanlı Devleti'nden aldığı destekle önleyebilmiştir. Osmanlı Devleti, Fransa'ya donanma, asker göndererek ve bir takım ticari ilişkiler kurarak Fransa'yı ayakta tutmaya çalışmıştır. Fransa, Osmanlı'dan aldığı bu desteğe karşılık olarak Hristiyan dünyasına karşı Osmanlı Devleti'ni korumaya ve haberdar etmeye çalışmıştır. Böylece iki devlet arasında bir ittifak kurulmuş oluyordu.

Bu ittifakın en iyi gözlemlendiği belgeler, Başbakanlık Osmanlı Arşivinde, Düvel-i Ecnebiye defterleri adıyla kaydedilmiştir. Bu defterlerden biri 26/1 numaralı Fransa Atik Nişan ve Ahkâm Defteri'dir. 1634 ile 1666 yıllarına ait belgeleri içeren bu defterin ilk kısmı başka bir araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. 185 hükümden oluşan 80 ila 157. sayfalar arası bizim araştırma konumuzdur. Her çeşit anlaşma ve ahidnâme, görüşme mazbatalarını, protokolleri, yabancı elçilerle ve tüccarlarla yapılan yazışmaları, kadınlara, voyvodalara, naiplere vb. yöneticilere hitaben yazılan hükümleri içinde bulunduran bu defter, bize çeşitli bilgiler vermektedir. Defterlerde yer alan konular sadece Osmanlı-Fransa münasebetleri açısından değil, Osmanlı ile Avrupa'nın diğer devletleri ile olan münasebetleri açısından da vazgeçilmez unsurları içinde barındırmaktadırlar.

Çalışma konusunun tespitinde ve hazırlanmasında büyük yardımlarını esirgemeyen kıymetli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ayşegül HÜSEYİNKLİOĞLU'na teşekkür ederim.

KISALTMALAR

- B.** :Receb
Bkz. : Bakınız
BOA. : Başbakanlık Osmanlı Arşivi
c. : Cilt
C. :Cemâziye'l-âhir
Ca. :Cemâziye'l-evvel
H. : Hicrî
L. :Şevvâl
M. : Muharem
M. : Miladî
Mad. : Madde
MEB. : Milli Eğitim Bakanlığı
N. :Ramazan
Ra. : Rebî'u'l-evvel
S. : Safer
s. : Sayfa
S. : Sayı
Ş. :Şa'bân
TDAV. : Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
TİA. : Türk İslam Ansiklopedisi
TTK. : Türk Tarih Kurumu
Z. :Zi'l-hicce
Za. :Zi'l-ka'de

KONU VE KAYNAKLAR

Divan-ı Hümayuna bağlı kalemlerden biri olan Âmedî Kalemî her çeşit anlaşma ve ahidname metinlerini görüşme mazbatalarını, protokolleri, yabancı elçilere ve konsoloslara ve tüccarlarına ait yazıları tanzim ederdi. Bu kalemde tutulan defterlerden bir kısmı Ecnebi (Düvel-i Ecnebiye) Defteri adı verilmiştir. Diğer devletlerle ilgili ahidnamelerin yanısıra ahkâm, nişan, konsolosluk beratlarına dair kayıtlar bu defterlerde tutulur. Düvel-i Ecnebiye defterlerinde; Fransa, Venedik, Dubrovnik, İspanya, İngiltere, Sardunya, Amerika, Belçika, Avusturya, Danimarka, Ceneviz gibi birçok devletle ilgili bilgiler bulunmaktadır.

26/1 Numaralı ve 1634-1666 Tarihli Fransa Atık Ahkâm Defteri, Osmanlı Devleti'nin idari, iktisadî, siyasî durumuna ait pek çok bilgi ve belgeleri içermektedir. İncelediğimiz defterde toplam 411 hüküm vardır. Bu hükümlerin 185'i tarafımızdan transkript edilip değerlendirilmiştir. Bundan önceki hükümler başka bir araştırmacının konusu dâhilindedir. 185 hükümün 27 tanesi nişan-ı hümayun 1 tanesi name-i hümayun şeklindedir. Nişanların genellikle konsolos ataması ve değişiklikleri ve bunların iş ve işlemleri ile alaka olduğu görülmektedir.

Defterde konsolos, yabancı tüccarlar, yabancı elçiler ile yapılan ya da bunların konu olduğu her türlü yazışma bulunmaktadır. Yabancı devletlere ait gemilerin, Osmanlı limanlarından yararlanmaları için gerekli izinlerin verilmesi ve bu izinlerin takip edilmesi ayrıca yabancı devletlerle ilgili muhtelif konular da bulunmaktadır. Ayrıca menzil ve yol hükümleri, tüccar beratları, konsolosların çeşitli vergilerden muhaf tutulması ve özel mahkemelerde yargılanmalarıyla alakalı yazışmalar da vardır.

İncelenen defterde pek çok yer ismi ve şahıs ismi bulunmaktadır. Bu isimlerinin doğru okunduğundan emin olabilmek için yayınlanmış ve yayınlanmamış arşiv kaynaklarından, sözlük, ansiklopedi, klasik kaynaklar ve tetkik eserden yararlanılmıştır. Kullanılan kaynakların başında Ferit Devellioğlu'nun, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*; Şemsettin Sami'nin, *Kamus-i Türki*, Faik Reşit Unat'ın, *Hicri Tarihleri Miladi Tarihe Çevirme Kılavuzu* gelmektedir. Konumuzla alakalı bazı maddeler için ise M. E. B. *İslam Ansiklopedisi* ve *Diyanet İslam Ansiklopedisi* kullanılmıştır. Bunlar dışında Osmanlı ile Fransa ilişkilerini konu edinmiş araştırma eserlerinden de yararlanılmıştır. Mustafa Cezzar, *Mufassal Osmanlı Tarihi(Resimli Haritalı)*; Johann Wilhelm Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi(1574-1623)*, Halil İnalçık, *Devlet-i Aliyye Osmanlı*

İmparatorluğu Üzerine Araştırmaları-1, Rıfat Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2012)*, Herbert Heaton, *Avrupa İktisat Tarihi*; Robert Montran, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi -1, Osmanlı Devletinin Doğuşundan XVIII. Yüzyılın Sonuna*; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi II. Selim'in Tahta Çıkışından 1669 Karlofça Antlaşmasına Kadar*; Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğunun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, Tahir Sevinç, *Osmanlı-Fransız İlişkileri ve Mehmet Said Paşa'nın Paris Sefareti (1739-1742)* bunlardan bazılarıdır.

GİRİŞ

I. OSMANLI – FRANSIZ İLİŞKİLERİNE GENEL BAKIŞ

Osmanlı Devleti, kuruluş döneminden itibaren hudutları dâhilinde ticari faaliyetlerde bulunmak isteyen devletlere imtiyazlar bahşetmişti. 1352 yılında Cenevizlilere tekstil sektörünün hammaddesi olan şap tekelinin verilmesi ilk imtiyaz olarak kabul edilmektedir¹.

Yıldırım Bâyezid devrinde Osmanlıların gerek Rumeli’ndeki ilerleyişi, gerekse İstanbul’u kuşatmaları başta Macararistan olmak üzere Avrupa devletlerini telaşlandırmıştı. Macar Kralı Sigismund ile Bizans İmparatoru Manuel’in gayretleri ve papanın verdiği vaaz ve yayınladığı beyannameler, Batı Avrupa’daki Hristiyanları ilk defa Osmanlılara karşı harekete geçirmiştir. Kurulan Haçlı ordusuna Macarlar başta olmak üzere Fransızlar, İngilizler, İskoçyalılar, Çekler, Polonyalılar, İsviçreliler, İtalyanlar, Belçikalılar, Avusturyalılarve Hollandalılar katılmışlardı².

Osmanlı Devleti ile Fransa arasında siyasi ilişkiler, iki ülkenin birbirinden uzak olması ve din ayrılığından doğan nefret yüzünden, 1525 yılında kurulabilmiştir. Ancak, önceki devirlerde de farklı şekillerde ikili ilişkiler var olmuştur. İlk akla gelen Haçlı seferi karakterli Osmanlı karşıtı seferlerdeki Fransız varlığıdır. Osmanlı Devleti kuruluş coğrafyasının zorlamasıyla yayılma istikametini “Batı” olarak tespit etmiş; Balkanlar ve Akdeniz havzasını kademe kademe ele geçirmiştir. Kendilerini Katolik âleminin koruyucusu sayan Fransa kralları(Rois Très-Chrétiens), HaçlıSeferlerinin(1096- 1291) başarısızlığa uğramasını takiben, 14. yüzyıldan itibaren, Balkanlar üzerinden Türk-Müslüman ilerleyişini endişe ile karşılamıştı. Fakat birliğini sağlamak amacıyla düşmanları ve özellikle İngiltere ile giriştiği Yüz Yıl Harpleri (1337-1453) nedeniyle, doğudan gelen Türk tehlikesine etkili bir girişimde bulunamamıştır³.

Avrupa’da Fransa ile giriştiği imparatorluk mücadelesinde başarılı olan, Alman - İspanyol tahtına geçen Habsburg hanedanına mensup V. Karl (CharlesQuint)’ın yıldızı parlamaktaydı. 1519’da imparatorluk tacını giyen V. Karl’la, budurumu kabullenmeyen

¹ Abdurrahman Bozkurt, “Fransa’nın Osmanlı Devletindeki Katolikleri Himaye Hakkı ve Bunun Sona Ermesi”, *Tarih Dergisi*,S. 52 (2010/2), İstanbul, 2011, s.123.

² Erhan Afyoncu, Ahmet Önal, Uğur Demir, *Fransa’ya Osmanlı Tokadı*, İstanbul, 2011, s.11.

³ Hasan Şahin; “Doğu Sorunu Çerçevesinde Osmanlı Fransız İlişkileri Başlangıcından Paris Barış Anlaşmasına 1856”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 40 (2009), Erzurum, 2009,s.1.

Fransa Kralı I. François arasında başlayan savaş, Osmanlılara, Avrupa siyasetine ağırlıklarını koyma yolunda önemli bir fırsat sağladı. I. François'ın V. Karl tarafından yenilgiye uğratılıp esir edilmesi, arkasından da İtalya ve İspanya'daki topraklarının işgal edilmesi, Fransızları son çare olarak Osmanlılardan yardım istemeye yöneltti. François, Osmanlı Devleti'ni V. Karl'a karşı Avrupa devletlerinin varlığını güven altına alabilecek biricik güç olarak görüyordu. Osmanlılar'a göre ise, Avrupa'ya tek gücün hâkim olmasını önleyebilecek yegâne tedbir Osmanlı-Fransa ittifakıydı⁴. 1525'te başlayan Osmanlı-Fransız işbirliği, bir ittifak halini alarak 1559 yılına kadar sürmüş ve geleneksel Türk-Fransız dostluğu kurulmuştur. Bu tarihten itibaren Fransa yüzyılın sonuna dek içte din savaşlarıyla uğraştığından ve dışarıdan da bir saldırıyla karşılaşmadığından iki ülke arasındaki ilişkiler daha çok ekonomi kalana kaymıştır. 17. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı İmparatorluğu duraklama dönemine girmiş buna karşılık Fransa ise Avrupa'nın en güçlü devleti haline gelmiştir⁵.

1536 yılında Osmanlı-Fransız siyasi ilişkilerinin resmen kurulmasıyla başlayan iş birliği 1543 yılında Nice şehrine karşı ortak bir deniz harekâtı ile geliştiği gibi ünlü Fransız elçisi Gabriel d Aramon'un faaliyetleriyle dahada güçlendi⁶.

Mısır'daki Fransız-Katalan ortak konsoloslugu aslında Osmanlı-Fransa arasında yapılmış genel bir kapitülasyona dayanmıyordu. Ancak 1536'da Fransa kralı, yakın ilişki kurduğu Osmanlı padişahlarından yararlanma yoluna baktı ve Fransız elçisi De la Forest İbrâhim Paşa ile müzakereler esnasında bir kapitülasyon taslağı kaleme aldı. Bu taslak İbrâhim Paşa'nın idamı dolayısıyla sultan tarafından tasdik edilmeden kaldı, elçilik arşivinden sonraları ortaya çıktı. Fransa ile genel tasdikli kapitülasyon 1569 kapitülasyonudur. De la Forest tarafından yazılan taslak iki taraf arasında yapılmış bir antlaşma formundadır; tek taraflı olarak padişah tarafından bağışlanmış bir antlaşma değildir. Hâlbuki XVIII. yüzyıla kadar bütün kapitülasyonlar padişah tarafından tek taraflı verilmiş bir bağış niteliğindedir. De la Forest'in metni üzerinde modern araştırmacılar değişik yorumlar yapmışlardır.⁷

⁴ Hasan Şahin; "Doğu Sorunu Çerçevesinde Osmanlı Fransız İlişkileri Başlangıcından Paris Barış Anlaşmasına 1856", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 40 (2009), Erzurum, 2009, s.4.

⁵ Şerife Yorulmaz; "Osmanlı-Fransız İlişkileri Çerçevesinde Osmanlı Topraklarında Açılan Fransız Kültür Kurumları Ve Bunların Meşruiyet Kazanması (19. yüzyıl - 20. yüzyıl başları)", OTAM., C.11, S.11, Ankara 2000, s.2.

⁶ İsmail Soysal; "*Türk Fransız İlişkileri*", İslam Ansiklopedisi, Cilt. 13, İstanbul 1996, s.181.

⁷ Halil İnalçık; "Fransa Maddesi", *İslam Ansiklopedisi*, Diyanet İslam Ansiklopedisi, C. 22, İstanbul 2000, s.248.

Osmanlı Devleti ile Fransa arasında siyasi ilişkiler, gerçek anlamda Kanunî Sultan Süleyman devrinde dostane bir şekilde başladı. Osmanlı İmparatorluğu çeşitli alanlarda Fransa'ya verdikleri kapitülasyonlarla, onları Avrupa Haçlı İttifakı'ndan koparmaya çalışmışlar, zaman zaman da düşmanlarına karşı askeri ittifak oluşturarak, onlardan yararlanmışlardır⁸.

Bu durumda Osmanlı Devleti Hristiyan orta Avrupa devletlerinin siyasetine tamamen müdahil olmuş durumdaydı. 1620-1660 yılları arasında kesintiye uğrayan bu ilişki, Köprülüler döneminde 17. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde uzun süren savaşlarla tekrar yoğunluk kazanmıştır. Bunlar Osmanlı-İran (Safevi) Savaşları (1577-1639), Girit'in Fethi (1645-1669), Lehistan Seferleri (1620-1676) ve Osmanlı-Avusturya Savaşları (1593-1699)'dı⁹. Bu dönemlerde Venediklilerle sulh yapıldıktan sonra Hristiyan devletleri arasındaki ittifak tamamen bozulmuş değildi. Türklerle mücadeleyi devam ettiren hükümdarların başında Alman imparatoru Şarlken geliyordu¹⁰.

Osmanlı Devleti, Macaristan'da ve Akdeniz'de Habsburglar'la giriştiği çatışmalarda, bir başka Avrupa devletine nazaran, Fransa ile daha yakın işbirliği içinde olmayı daha uygun buluyordu. Osmanlı yönetimi, Kıbrıs seferinden önce Avrupa'da kurulması muhtemel ittifakı parçalamak için 18 Ekim 1569'da Fransa'yla çok kapsamlı bir ittifak antlaşması imzaladı. Fransız elçisi Claude du Bourg'un, II. Selim'den aldığı bu ahidnâme daha önce İtalyan devletçiklerine verilenlerden daha büyük avantajlara sahipti. Çünkü bu dönemde kapitülasyon sadece Venedik, Fransa ve Lehistan'a verilmişti. Başta İngiliz, İspanyol, Portekiz tüccarları olmak üzere diğer Avrupa devletlerinin tüccarları, Osmanlı topraklarında Fransız bayrağı altında ticaret yapabileceklerdi. Böylece, Fransızlara kapitülasyonlar ile ekonomik imtiyazlar verilmesi, dostluğunu başlangıçta siyasi olan mahiyetine ekonomik bir değer katmıştı¹¹.

Fransa, Osmanlı Devleti'nin daimi olarak siyasi münasebette bulunduğu Avrupalı devletlerden biri idi. Fransa devleti çok eski tarihlerden bu yana Osmanlı

⁸ H. Şahin, "Doğu Sorunu Çerçevesinde Osmanlı Fransız İlişkileri (Başlangıcından Paris Barışı'na 1856)", s. 277 ; Selim Hilmi Özkan; "XVII. Yüzyılın Sonlarında Hristiyan Birliği Projesi ve Osmanlı-Fransız İlişkileri" , Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,S.19 (Mayıs 2009), Isparta 2009, s. 61.

⁹ Ramazan Gökbnar, Ali Rıza Gökbnar, Uğur Alpaslan; *17. Yüzyılda Osmanlı Devleti ve Batı Avrupa Devletleri'nde Mali Yapı Üzerine Savaşların Etkileri*, Ankara.2010 s. 74.

¹⁰ Mustafa Cezar; *Mufassal Osmanlı Tarihi (Resimli Haritalı)*, C. 2, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2011, s.948.

¹¹ H. Şahin, "Doğu Sorunu Çerçevesinde Osmanlı Fransız İlişkileri Başlangıcından Paris Barış Antlaşmasına 1856", s. 5.

Devleti ile dostane ilişkiler içerisinde bulunup, Avusturya ve Rusya devletleri ile imzalanan anlaşmalara aracılık etmek suretiyle Osmanlı Devletine yardımcı olmuştur¹².

Alman imparatorluğunun Fransa ve Osmanlı Devleti için aynı derecede hasım bulunması, bu iki devletin yekdiğeriyle anlaşabilmesine yol açmaktaydı. Kanuni devrinde Osmanlılar Fransızlardan çok kuvvetli olduğundan, bu anlaşma esas itibariyle Fransızların Türklerden yardım istemesi şeklinde tecelli etmekteydi. Fransızların müracaatı ile başlayan münasebetler dostane bir hava ile devam ederken, bu dostluktan faydalananlar daha ziyade Fransızlardı. Kanuni'nin 1526 da Macaristan'a yaptığı sefer, Fransız kralı Birinci François'un esaretten kurtulmasını sağlamıştı. 1535 yılında bağışlanan kapitülasyonlar ise mahiyeti itibariyle Fransızlara yapılan yardımların en uzun vadeli ve en faydalısı idi¹³.

Ayrıca ticari menfaatlerde önemliydi. Zira Fransa Aziz Louis zamanından beri bilhassa Trablus ve İskenderiye olmak üzere, Suriye'de ve Mısır'da konsolosluklara sahipti ve bu konsolosların koruması ve himayesi altında başta papanın ve İspanya kralının uyrukları olan Ankonalıları, Sicilyalıları, Napolilileri, Milanlıları, Cenevizlileri, Floransalıları, Katalanları ve İspanyollar gibi tüm diğer Hıstiyan milletler de ticaret yapmışlardı¹⁴.

17. yüzyılın ilk yarısında 1609, 1618, 1624 ve 1640 tarihlerinde kapitülasyonlar yenilenmiş ve Fransızlar; geçici olarak verilen bu kapitülasyonlardan ilk anlardan itibaren, başta diplomasi ve ticaret olmak üzere çeşitli alanlarda büyük yararlar sağladıklarından daima bunları Osmanlı Padişahı tarafından yenilenmesine çalışmışlardır¹⁵. Avrupa devletine nazaran, Fransa ile daha yakın işbirliği içinde olmayı daha uygun buluyordu. Osmanlı yönetimi, Kıbrıs seferinden önce Avrupa'da kurulması muhtemel ittifakı parçalamak için, 18 Ekim 1569'da Fransa'yla çok kapsamlı bir ittifak antlaşması imzaladı. Fransız elçisi Claude du Bourg'un, II. Selim'den aldığı bu ahidnâme daha önce İtalyan devletçiklerine verilenlerden daha büyük avantajlara sahipti. Çünkü bu dönemde kapitülasyon sadece Venedik, Fransa ve Lehistan'a verilmişti. Başta İngiliz, İspanyol, Portekiz tüccarları olmak üzere diğer Avrupa

¹² Tahir Sevinç, "Osmanlı-Fransız İlişkileri ve Mehmet Said Paşa'nın Paris Sefareti (1739-1742)", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 28 (Nisan 2013), Isparta 2013, s.117-132.

¹³ M. Cezar, *Mufasssal Osmanlı Tarihi*, C. 2, s. 951.

¹⁴ Johann Wilhelm Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1574-1623)*, (Çev. Nilüfer Epeçeli), İstanbul 2011, s.334

¹⁵ Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih*, İstanbul.2013. s. 56-57.

devletlerinin tüccarları, Osmanlı topraklarında Fransız bayrağı altında ticaret yapabileceklerdi. Böylece, Fransızlara kapitülasyonlar ile ekonomik imtiyazlar verilmesi, dostluğun başlangıçta siyasi olan mahiyetine ekonomik bir değer katmıştı¹⁶.

Bunun dışında Fransız tebaasının davalarına kadı yerine Divan-ı hümayunda tercümanlar eşliğinde bakılacaktı. Borcunu ödemeyerek firar eden Fransa vatandaşının borcu Fransız konsolosu yerine Fransa kralından tahsil edilmeye çalışılacaktı. Fransız tebaasından ölen birinin vasiyeti de Fransız konsolosuna teslim edilecekti. Ayrıca Fransız esirler serbest bırakılacak ve yakalananlar esir muamelesi görmeyeceklerdi. Bu ahitname ile Fransızlar ayrıca Osmanlı memleketlerinde İngiliz, Sicilya, Ceneviz ve diğer Avrupalı devletlerin ticaret gemilerinin Fransız bayrağı ile seyr ü sefer ve ticaret yapmalarını temin ederek bu devletlere karşı uzun bir süre üstünlük elde etmiştir¹⁷.

Girit savaşı sırasında Fransızların, bazen açık, bazen de üstü kapalı olarak Venedik’i desteklemeleri, Osmanlıların Fransız elçi ve tüccarlarına iyi gözle bakmamalarına ve büyük zorluklar çıkarmalarına neden olmuş ve buda ticarete olumsuz yansımıştır¹⁸. Fransa, Osmanlı Devleti ile dost geçinmeyi istemekle birlikte Osmanlı Devleti’nin Akdeniz’deki varlığından rahatsızlığını her fırsatta ortaya koymuştur. Bu bağlamda Osmanlı’nın Avrupa ve Akdeniz’deki üstünlüğünü yok etmenin ancak “Hıristiyan Birliği’ni” kurarak olduğunu düşünmeye başlamıştır. Bu amaçla da Girit’in Osmanlı Devleti’nin eline geçmemesi için Osmanlıya karşı ikinci defa “Hıristiyan Birliği” kurma projesine girmiştir. İtalyan kökenli başbakan Mazarin (1602–1661), bu proje kapsamında Girit’in Türklerin eline geçmemesi için büyük gayret göstermiş ise de buna mani olamamıştır¹⁹.

¹⁶ H. Şahin, “Doğu Sorunu Çerçevesinde Osmanlı Fransız İlişkileri”, s. 281.

¹⁷ Heaton Herbert, *Avrupa İktisat Tarihi*, (Çev. M. Ali Kılıçbay, Osman Aydoğuş), Ankara, 2005, s. 263.

¹⁸ H. Şahin, “Doğu Sorunu Çerçevesinde Osmanlı Fransız İlişkileri”, s. 282.

¹⁹ S. H. Özkan, “XVII. Yüzyılın Sonlarında Hıristiyan Birliği Projesi ve Osmanlı-Fransız İlişkileri”, s. 64.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DEĞERLENDİRME

1.1. Düvel-i Ecnebiye Defterleri

Divan-ı Hümayuna bağlı kalemlerden biri olan Âmedî Kalemî her çeşit anlaşma ve ahidname metinlerini görüşme mazbatalarını, protokolleri, yabancı elçilere ve konsoloslara ve tüccarlarına ait yazıları tanzim ederdi. Bu kalemde tutulan defterlerden bir kısmı Düvel-i Ecnebiye Defteri adı verilmiştir. Diğer devletlerle ilgili ahidnamelerin yanısıra ahkâm, nişan, konsolosluk beratlarına dair kayıtlar bu defterlerde tutulur. Düvel-i Ecnebiye defterlerinde; Fransa, Venedik, Dubrovnik, İspanya, İngiltere, Sardunya, Amerika, Belçika, Avusturya, Danimarka, Ceneviz gibi birçok devletle ilgili bilgiler bulunmaktadır²⁰.

26/1 Numaralı ve 1634-1666 Tarihli Fransa Atik Ahkâm Defteri, Başbakanlık Osmanlı Arşivi kataloğunda Düvel-i Ecnebiye Defterleri içerisinde kayıtlıdır.

1.2. 26/1 Numaralı ve 1634-1666 Tarihli Fransa Atik Ahkâm Defteri

Bu çalışmanın konusunu teşkil eden defter, 26/1 numaralı Fransa Atik Nişan ve Ahkâm Defteri olarak kayıtlıdır. Başlangıç yılı 1634 (H.1044)bitiş tarihi 1666(H.1077)'dir.

164 sayfaya kadar numaralandırılmıştır. Ancak 157. sayfadan sonrası boştur. Bu sayfalardan başka defter içerisinde 89, 103-106, 129-131, 153-155 numaralı sayfalarda da herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.

Defter 41×14 boyutunda, ciltli ve ebruludur. Defterde kullanılan yazı divanîdir. Defterdeki yazı şekillerinden hükümlerin farklı kâtip tarafından yazıldığını göstermektedir.

Defter toplam 411 hükümden oluşur. Bizim çalışma alanımız 229. hüküm ile 411. hüküm arasını içermektedir. Sayfa ve hüküm numaraları sonradan eklenmiştir. Bu nedenle sehven bazı hükümlerin numaralandırılmadığını görmekteyiz. Mesela 138. Sayfadaki 378. Hükümden sonra 139. Sayfaya geçilmiştir. O sayfadaki hükme numara

²⁰Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, İstanbul 2000, s. 33.

verilmemiştir. Biz bu hükmü 378/1 olarak numaralandırdık²¹. Bazı hükümler yarım bırakılmıştır. 285. numaralı hükmün baş kısmı bulunmamaktadır²². 277.hüküm yarım bırakılmıştır²³. 251.hükümün muhatabı yazılmamıştır²⁴.

Defter tarih başlıklıdır. Her yeni yıl başlık hâlinde yazılarak belirtilmiştir. Defterde tarih sırası değişkenlik gösterir. 245. Numaralı hükmün tarihi (29 Aralık-07 Ocak 1656) iken 246. numaralı hükmün tarihi (30 Kasım-09 Aralık 1655)olarak yazılmıştır²⁵. Bu durum defterin daha sonra tasniflenirken yapılan bir hatadan kaynaklandığını düşündürmektedir.

Seneler bazı yerlerde rakam şeklinde (1065)bazı yerlerde ise Arapça yazı karşılıklarıyla (sene erba'a ve hamsin ve elf, Tahriren fî evâsıt-ı şehri Saferü'l-hayr sene sitte ve sittin ve elf) kaydedilmiştir²⁶. Ayrıca yıllar bir önceki kayıtda tam olarak verilmiş ise bir sonraki hükümde kısaltılarak verilmiştir. 371.hükümde(76) (06-15 Şubat 1666)76 olarak kaydedilmiştir²⁷. Aylar defterde zaman zaman tam olarak (Muharrem), zaman zaman da kısaltılarak (M) verilmiştir²⁸. Aylar genellikle sıfatları (Ramazanü'l-mübarek)ile birlikte yazılmıştır²⁹. Günler evâil, evasıt ve evahir şeklinde (Evasıt-ı Muharrem 1066)verilmiştir³⁰. Tam tarih olarak(16 Muharrem 1066) verilen hüküm sayısı çok fazla değildir. Hükümlerin tarih kısaltmaların yanına tam şeklini parantez içinde yazdık. (Evasıt-ı Muharrem 1066 (10-19 Kasım 1655)³¹.

Orijinal metinlerin transkripsiyonu esnasında belge içinde okunamayan kelimeler yerine parantez içinde(...)şeklinde verilmiştir. Okunuşundan emin olunamayan yer ve şahıs adlarına parantez içinde soru işareti (?) konulmuştur. Boşbırakılan kelimeler parantez içinde (boş) şeklinde gösterilmiştir. Kelimelerde silik olan yerlerde (silik) olarak yazılmıştır.

Defterde 27 tane Nişân-ı Hümâyun kaydı bulunmaktadır. Bu nişân-ı hümayunlar genellikle konsolos ataması, değişikliği, azli ve borçları ile ilgilidir. Hükümler arasında 1 adet nâme-i hümayun, 28 adet yol 45 adet şikayet ,17 adet ticaret geriye kalan 39 adet

²¹ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.138

²² 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.99

²³ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri,95

²⁴ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri,87

²⁵ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.86

²⁶26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.84

²⁷ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.127.128.129

²⁸ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.86.121

²⁹ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.305.136.137

³⁰ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.150.151

³¹ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.150

hükümde ise borç,vergi korsanlık faaliyetleri, iaşe temini vb gibi işlerin kaydı tutulmuştur.

1.2.1. Hükümlerin Konulara Göre Tasnifi

Sayfa Numarası	Belge Numarası	Belgenin Konusu
80	229	Şikayet ile ilgili hüküm
80	230	Şikayet ile ilgili hüküm
80	231	Şikayet ile ilgili hüküm
81	232	Yol Hükümü
81	233	Ticaret ile ilgili hüküm
81	234	Yol Hükümü
82	235	Yol Hükümü
82	236	Şikâyet ile ilgili hüküm
82	237	Konsoloslukile ilgili hüküm
82	238	Konsoloslukile ilgili hüküm
82	239	Şikâyet ile ilgili hüküm
82	240	Ticaret Hükümü
84	241	Şikâyet ile ilgili hüküm
84	242	Ticaret Hükümü
85	243	Şikâyet ile ilgili hüküm
85	244	Konsolos Borcu ile ilgili hüküm
85	245	Şikâyet ile ilgili hüküm
86	246	Şikâyet ile ilgili hüküm
86	247	Şikâyet ile ilgili hüküm
86	248	Konsolosluk ile ilgili hüküm
86	249	Şikâyet ile ilgili hüküm
86	250	Şikâyet ile ilgili hüküm
87	251	Vakıf Mallarıile ilgili hüküm
87	252	Şikâyet ile ilgili hüküm
87	253	Yol hükümü
87	254	Şikâyet ile ilgili hüküm

90	255	Şikâyet ile ilgili hüküm
90	256	Şikâyet ile ilgili hüküm
90	257	Dava yeri ile ilgili hüküm
91	258	Yol hükmü
91	259	Yeni Elçi Görevlendirilmesi ile ilgili Nişan
91	260	Konsolosluk ile ilgili hüküm
93	261	Yol hükmü
93	262	Yol Hükümü
93	263	Ticaretile ilgili hüküm
93	266	Ticaretile ilgili hüküm
94	270	Ticaretile ilgili hüküm
94	272	Ticaretile ilgili hüküm
94	276	Elçi Değişikliği ile ilgili hüküm
95	277	Yol hükmü
95	278	Yol hükmü
96	279	Vergi ile ilgili hüküm
96-97	280	Konsolos Güvenliği ile ilgili hüküm
97	281	Ticaretile ilgili hüküm
97	282	Yol hükmü
97	283	Yol hükmü
98	284	Vergi ile ilgili hüküm
99	285	Konsolos Güvenliği ile ilgili hüküm
99	286	Tercüman Değişikliği ile ilgili Nişan
100	287	Konsolos Değişikliği ile ilgili Nişan
100	288	Ticaret ile ilgili hüküm
100	292	Ticaret ile ilgili hüküm
100	293	Ticaret ile ilgili hüküm
100	294	Şikâyet ile ilgili hüküm
100	295	Vergi ile ilgili hüküm
101	296	Vergi ile ilgili hüküm
101	297	Şikâyet ile ilgili hüküm
101	298	Vergi ile ilgili hüküm

101	299	Vergi ile ilgili hüküm
102	300	Şikâyet ile ilgili hüküm
102	301	Konsolos Değişikliği ile ilgili hüküm
102	302	Şikâyet ile ilgili hüküm
102	303	Şikayetile ilgili hüküm
107	304	Ticaret ile ilgili hüküm
107	305	Şikayet ile ilgili hüküm
107	306	Yol hükmü
107	307	Vergi ile ilgili hüküm
109	308	Konsolos vergisi ile ilgili hüküm
109	310	Konsolos ataması ile ilgili hüküm
109	311	Anlaşmazlık durumunda kadiya başvurulması ile ilgili hüküm
109	312	Vergi ile ilgili hüküm
109	313	Yol hükmü
109	314	Ticaret ile ilgili hüküm
111	317	Hac ziyareti ile ilgili hüküm
111	318	Vergi ile ilgili hüküm
112	319	Konsolos değişikli ile ilgili hüküm
112	320	Para iadesi ile ilgili hüküm
112	321	Görevden alınma ile ilgili hüküm
113	322	Şikayetile ilgili hüküm
113	323	Gemilere zahire verilmesiile ilgili hüküm
113	324	Han kapıcısının görevden alınması ile ilgili hüküm
114	325	Şikâyet ile ilgili hüküm
114	326	Yol Güvenliği ile ilgili hüküm
114	327	Şikayetile ilgili hüküm
115	328	Şikâyet ile ilgili hüküm
115	329	Şikâyet ile ilgili hüküm
115	330	Konsolos izni ile ilgili hüküm
116	332	Şikâyet ile ilgili hüküm
116	333	Şikâyet ile ilgili hüküm

11-117	334	Şikâyet ile ilgili hüküm
117	335	Yol hükmü
117	337	Şikâyet ile ilgili hüküm
117-118	338	Vergiile ilgili hüküm
118	339	Vergiile ilgili hüküm
118	340	Vergiile ilgili hüküm
118-119	341	Para iadesiile ilgili hüküm
119	342	Yol hükmü
119	344	Güvenlik ile ilgili hüküm
119	345	Vergiile ilgili hüküm
120	346	Güvenlik ile ilgili hüküm
120	347	Konsolos borcuile ilgili hüküm
120	348	Konsolos Değişikliği ile hüküm
120	349	Güvenlik ile ilgili hüküm
121	350	Yol hükmü
121	351	Ticaret ile ilgili hüküm
121-122	353	Şikâyet ile ilgili hüküm
122	354	Şikâyet ile ilgili hüküm
122	355	Borç ile ilgili hüküm
122	356	Yol hükmü
123	357	Güvenlik ile ilgili hüküm
123	358	Şikâyet ile ilgili hüküm
123	359	Şikâyet ile ilgili hüküm
124	360	Şikâyet ile ilgili hüküm
124	361	Yol hükmü
124	362	Borç ile ilgili hüküm
125	363	Şikâyet ile ilgili hüküm
125	364	Yol Hükümü
125	365	Şikâyet ile ilgili hüküm
125	366	Ticaret ile ilgili hüküm
126	367	Şikâyet ile ilgili hüküm
126	368	Şikâyet ile ilgili hüküm

126	369	Yol hükmü
127	370	Şikâyet ile ilgili hüküm
127-128-129	371	Şikâyet ile ilgili hüküm
132	372	Elçi Değişikliği ile ilgili hüküm
134-135	373	Konsolostalebi ile ilgili Nişan
135	374	Konsolos ataması ile ilgili hüküm
135-136	375	Konsolos ataması ile ilgili Nişan
136-137	376	Konsolos ataması ile ilgili Nişan
137-138	377	Konsolos ataması ile ilgili Nişan
138	378	Konsolos vekaleti ile ilgili Nişan
139	379	Konsolos ataması ile ilgili Nişan
140	380	Konsolos ataması ile ilgili Nişan
140	381	Konsolos ataması ile ilgili Nişan
141	382	Konsolos ataması ile ilgili Nişan
142	383	Konsolos ataması ile ilgili Nişan
143	384	Konsolos ataması ile ilgili Nişan
143	385	Konsolos ataması ile ilgili Nişan
144	386	Konsolos ataması ile ilgili Nişan
144	387	Konsolosluk hizmeti ile ilgili hüküm
144	388	Vergi ile ilgili hüküm
144	389	Şikâyet ile ilgili hüküm
144	390	Yol hükmü
144	391	Vergi ile ilgili hüküm
145	392	Şikâyet ile ilgili hüküm
145	393	Yol hükmü
145-146	394	Konsolos ataması ile ilgili Nişan
146	395	Vergi ile ilgili hüküm
146	396	Ticaret ile ilgili hüküm
147	397	Vergi ile ilgili Nişan
147	398	Şikâyet ile ilgili hüküm
148	399	Yol hükmü
148	400	Konsolos tayini ile ilgili Nişan

148	401	Konsolos tayini ile ilgili Nişan
148-149	402	Konsolos tayini ile ilgili Nişan
149	403	Yol hükmü
149	404	Konsolos tayini ile ilgili Nişan
149-150	405	Konsolos tayini ile ilgili Nişan
150-151	406	Konsolos ataması ile ilgili Nişan
151-152	407	Konsolosun görevine son verilmesiile ilgili Nişan
152	408	Konsolosun görevine son verilmesiile ilgili Nişan
156	409	Piskoposun görevlendirilmesi ile ilgili Nişan
157	410	Yol güvenliği ile ilgili hüküm
157	411	Ticaret ile ilgili hüküm

Toplam 185 hüküm bulunmaktadır. Bunun 27 si nişanı hümayun. 1tanesi name-i hümayun 157 tanesi de hükümdür .Name-i Hümayunda Fransız elçisinin müddet-i süresinin bitmesiyle yeni elçinin atanmasına dair bilgiler yer almaktadır.

1.2.1.1. Hac İbadeti

Kudüs Hristiyanlar için kutsal bir şehirdir dönem dönem Osmanlı Devleti içinde görev yapan elçilerin ve bazı zamanlarda da ülke dışından gelen yabancıların bu bölgeyi ziyaret ettikleri bilinmektedir. Kudüs'ün Osmanlı Devletinin eline geçmesinden sonra Hristiyanlar tarafından yapılan ziyaretler Osmanlı Devletinin bilgisi ve kontrolü dahilinde olmuştur. Buna bağlı olarak bu konu ile alakalı yazışmalarda çeşitlilik göstermektedir. Bu yazışmalarda yol güvenliği , iaşe, ihtiyaç temini gibi konularda da bilgiler verilmektedir.

Defterde de bununla alakalı birçok hüküm bulunmaktadır. Yabancı elçilerin Kudus ziyareti sırasında gerekli yol güvenliğinin ve kolaylığın sağlanması veya yol güzergahındaki ihtiyaçlarının karşılanması ile alakalı hükümler bulunmaktadır. Mesela 253. hükümde, Fransa konsolosunun Kudüs'ü ziyareti esnasında yolda menzilde kendisine müdahale edilmemesine dair hüküm bilgisine rastlamaktayız³².

Ayrıca yine Kudüs ziyareti sırasında ziyaretçilere yolda müdahale edilmemesi, ihtiyaç ve iaşelerinin karşılanması gibi bilgilerde rastlamaktayız. 230.hüküm Fransa

³² 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.87

Elçisinin Kudüs ziyareti sırasında herhangi bir zarara uğramamasına örnek olarak karşımıza çıkmaktadır³³.

1.2.1.2. Tayin ve Atama

Osmanlı Devleti geniş sınırlara ulaştıktan sonra birçok devlet ile siyasi ve diplomatik ilişkilerininide geliştirmiştir. Buna bağlı olarak bu ülkelerden Osmanlı devletine bir çok Elçi ve Konsolos atama ve tayinleri olmuştur. Defterde de bu atama ve tayinlerle alakalı çeşitli nişan ve hükümler vardır. Mesela 407.hükümde Anadolu, Atina ve sair bender iskelelerine gelip giden Fransız tüccarının işini görmek için konsolos tayin edilmesine dair hüküm bunu bize göstermektedir³⁴. Bu hükümler de elçilerin atamaları veya ölmeleri üzerine yerine gelen elçinin göreve başlaması ile ilgili bilgilere rastlanmaktadır. Mesela 276. hükümde Anaboli, Atina ve Mora benderleri iskelelerinden sorumlu olan konsolos Belkondun ölümü üzerine yerine Cebrol(?)adlı kişinin atandığına dair hüküm bulunmaktadır³⁵.

Ayrıca var olan elçinin ölmesi ve yerine başka bir elçinin gelmesi üzerine eski elçinin borcu var ise bu borcun yeni elçiden alınmaması ile ilgili belgelerde yer almaktadır. 244. hükümde Anaboli ve Atinada mürd olan Nikola ve Brilan adlı konsolusların borçlarının yerlerine gelecek olan Cames ve Belgone adlı konsoloslardan talep edilmemesine dair hükümlerle alakalı bilgileri vermektedir³⁶. Dönem dönem padişahın elçi atamasını kabul etmeyip geri gönderdiğine dair ve bazı elçilerin görevine son verilip yeni elçi atamasına dair bilgilere de rastlamaktayız. 406. hüküm Antalya, alaiyye ve onlara tabi olan iskelerdeki Fransız tüccar taifesinin işini görmek için atanan konsolosun görevine son verilmesine dair hüküm bununla alakalıdır³⁷. Konsolosun ölmesi ve yerine atama yapılmaması durumlarında bu bölgenin başka bir konsolosa bağlanmasına dair hükümlerde bulunmaktadır.

1.2.1.3. Ticari ve Mali Konular

Hükümlerin birçoğu malî konular içeriklidir. Fransız elçi ve konsoloslara verilecek vergiler, Fransız tüccarlardan alınan vergiler ve gümrük vergisi ödemeleri ile ilgili sorunlar hakkında Osmanlı Devleti'nin kararlarını ve emirlerini içeren

³³ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.80

³⁴ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.151.152

³⁵ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.94

³⁶ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.85

³⁷ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.150.151

hükümler yer almaktadır. Örneğin Osmanlı yöneticilerinin Fransa tüccarından, rahiplerden ve konsolostan kanuna aykırı olarak gümrük vergisi talep etmemeleri hakkında birçok hüküm görülmektedir. Mesela 236. hüküm Memalik-i mahrusa iskelelerine gelen Frengistan gemilerinin ahidname-i hümayun gereğince üçyüz akçe alınması gerekirken yüzbeş guruş alınması üzerine, bu meblağın alınmamasına dair hüküm bunu bize göstermektedir³⁸. Defterde Fransız konsolos ve tüccarlardan alınan vergiler, bu konudaki davalar ve alınan kararlar hakkında hükümler yer almaktadır. Fransız elçilerin kendi paralarıyla satın aldıkları eşyâdan gümrük ve resm alınmaması istenmektedir. Mesela 391. hükümde Fransız elçisi için gelen esvap ve mühimmattan İzmir iskelesinde gümrük talep edildiğine dair bilgiler yer almaktadır³⁹. Fransız tüccarların haricinde diğer devletlere bağlı tüccarların Fransız bayrağı altında ticaret yapıp Baylac hakkını Fransız konsolosuna verilmesine dair bilgilerde görmekteyiz. 299. hüküm Atina'da mütemekkin olan Françe konsolosu olan Françesko Kasdine(?) elinde olan ahidname gereği Françe bayrağı altında tüccaret yapan gemilerin vermesi gereken baylac hakkını Flemenk konsolosunun şirreti ile ele geçirdiği ve balyac hakkının Françe konsolosuna verilmesi gerektiğine dair hüküm bu konu ile alakalıdır⁴⁰.

Defterimizdeki bilgiler vasıtasıyla 1634-1666 yılları arasında Osmanlı-Fransa arasındaki ticarî faaliyetlerin Fransa'dan getirilen ve Osmanlı topraklarından götürülen malların ve ticaretle ilgili diğer olayları da görmekteyiz. Defterde yasak eşya ile ilgili hükümlerde vardır. 240 hüküm İzmir limanında, ahidname-i hümayuna aykırı olarak Fransa elçisinin bir sandık altı top atlasının geri verilmesine dair hüküm yasaklı maddeler ile alakalıdır⁴¹. Defterde, gemilerde yasak eşya olup olmadığı mallara zarar vermeden yoklanıp sonra gitmesine izin verilmesi hakkındaki hükümler de bulunmaktadır. Fransız tüccarların kendi ihtiyaçları için gemilerinde ne kadar kişi varsa o kadar zahire verilmesini ve bu konuda tüccarlara sıkıntı çektirilmemesini anlatan bir hükümlerde yer almaktadır. Ayrıca 248. hükümde Fransa kralının elçileri memalik-i mahrusa iskelelerinde konsolos olmak için, İstanbul'da bulunan konsolosa elçi nasb edildiklerini bildirmeleri gerekirken Anton de Arile adlı kişinin elinde temessükü olmadan Antalya iskelesinde fuzuli yere konsolosluk etmesi üzerine sahte elçinin

³⁸ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.82

³⁹ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.144

⁴⁰ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.101

⁴¹ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.82

yakalanması üzerine dair hüküm sahteelçilik olaylarında var olduğu ve bunlarla alakalı gerekli tedbirlerin alındığı görülmektedir ⁴².

1.2.1.4. Şikayet

Defterimizde şikayet ile alakalı bir çok hüküm bulunmaktadır. Bu hükümler birtek konu üzerinde yoğunlaşmayıp ticaret, vergi mal alışverişi, elçi ve konsolosların şikayetleri, eşkiyalık vb. gibi konularda çeşitlilik göstermektedir. Mesela 245. Hüküm Antalya iskelesine gelen Fransa tüccarı Onra de Cevliyandan, Antalya voyvodası olan Ramazan adlı kişinin haksız yere iki yüz kırk riyal gurusu alması ve bunun geri verilmesine dair hüküm gerekli bilgiyi bize vermektedir.⁴³ Şikayetler bu konularda olacağı gibi davaların nerde nasıl görüleceğine dair hükümlerde görülmektedir. 246. hüküm de daha önce Antalya'da ikamet eden Leomar Gazmir adlı konsolosa bir miktar akçe vermiş idik deyu bazı kimselerin mahale varan Petro de Dilarose adlı konsolostan talep etmeleri üzerine meydana gelen davanın Divan-ı Hümayunda görülmesine dair hüküm bu konu hakkında bilgi vermektedir⁴⁴. 363.hüküm Kıbrıs'ta ikamet eden Fuka adlı flemenkin kendi halinde olmayıp başına eşkiya toplayarak Fransa tüccarına ve konsolosuna müdahalede bulunduğu dair hükümde eşkiyalık faaliyetleri ile alakalıdır⁴⁵. Yine eşkiyalık faaliyetlerinin o dönemde olduğu ve bu konuların şikayet edildiği hakkında bilgiler yer almaktadır. Fuka adlı kişinin yine etrafına eşkiyaları toplayıp zorla mal topladığına dair bilgiye yine 359.hükümde rastlamaktayız.Kıbrısta yaşayan Fransa taifesinden Fuka'nın başına eşkiya toplayıp Fransa konsolosu ve tüccar taifesinden zorla mal aldığına dair hüküm ⁴⁶. 365 hükümde kadının konsolosa hakaret ettiğine dair Ağrıboz'da bulunan Vadalın adlı konsolosun kadı tarafından rencide edildiğine dair hükümyer almaktadır⁴⁷. Yine 254. Hükümde Hazret-i Meryem'in mezarının üçyüz altmış yıldan beri Efrenc ruhbanlarının elinde olup, buna aykırı olarak Rum patriği ve taifesinin hile ve şirret ile mezarın idaresini ellerine geçirmek istemelerine dair hükümbize farklı bir bilgi vermektedir. ⁴⁸. Bu hüküm bize Hz Meryem'in mezarının yeri hakkında ve şikayet konularını yukarıda bahsettiğimiz

⁴² 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.86

⁴³ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.85

⁴⁴ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.86

⁴⁵ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.125

⁴⁶ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.123

⁴⁷ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.125

⁴⁸ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.87

şikayet konularından farklı konularında olduğunu da göstermektedir. Bazı bilgilerde Hz Meryem mezarının Efes ve Antakya da olduğu söylense de bu belge bize açıklayıcı bilgileri sağlamaktadır.

Yukarıda da defterimizde farklı konu ve durumlarla alakalı çeşitli şikayetlerin olduğu görülmektedir. Osmanlı ve Fransız vatandaşları arasındaki davaların olduğunu görmekteyiz. Bu davalar iki taraf arasında çeşitli sebepler meydana gelmiştir

1.2.1.5. Yol

Defterimizde yol yol güvenliği ile alakalı çeşitli hükümler yer almaktadır. Osmanlı Devleti sınırları içindeki yabancıların, tüccarların eşkiyalardan ve korsanlardan korunmasına büyük önem vermiştir. Defterimizde bu konularla alakalı çeşitli hükümlerde yer almaktadır. 280.hüküm Mısır'akonsolos tayin olunan kişinin korunması ile alakalıdır⁴⁹. Elçilerin gidiş gelişinde yol güvenliğinin sağlanması ile alakalı 285 .hükümde bilgi vermektedir.Françe konsolosu ile her kimin davası var ise asitane-i saadete havale olunmasına, konsolos değişiminde konsolosun geliş gidişinde Osmanlı sınırlarında herhangi bir müdahaleye uğramamasına dair hüküm bunu göstermektedir.⁵⁰. Yol güvenliği sadece karada değil denizde de sağlanmıştır. Bu konu ile alakalı bilgilere yine defterimizdeki bazı hükümlerde rastlarız. Mesela 313. Hüküm bu durumun bir örneğidir. Françe gemi resilerinden Çovan De'Aran'ın Fransa giderken Boğazhisarından geçerken herhangi bir zorluk çıkartılmamasına dair bu konu ile alakalıdır.⁵¹. 306.hükümde Südde-i saadetden kalkıp giden Françe gemilerine herhangi bir zarar gelmemesine dair sair eyalet ve kaptanlıklara gönderilen hüküm dair bilgi vermektedir⁵². 349 hüküm bize yol güvenliğinin sadece ticari faaliyetlerle sınırlı olmadığını bunun dışında din görevlilerinin gidiş ve gelişinde de yol güvenliğinin sağlandığı hakkındada bilgi vermektedir. Fransa taifesinden üç ruhbanın Trabzon'a giderken herhangi bir müdahaleye uğramamasına dair hüküm bu konuya örnektir⁵³. Bize yol güvenliğini eyaletlerin yöneticileri tarafından sağlanmasına dair bilgileri vermektedir. Böylece bu belge ve bilgiler ışığında Osmanlı eyalet yönetimi hakkında bazı bilgilerde edinmekteyiz.

⁴⁹ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.96.97

⁵⁰ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.99

⁵¹ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.109

⁵² 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.107

⁵³ 26/1 Fransa Atik ve Ahkam Defteri, s.86

İKİNCİ BÖLÜM

2. TRANSKRİPSİYON

[s. 80]

229 *Fransa'dan ticaret için gelen gemi resilerine adet-i kanun üzere muamele edilmesi ve sözlü tacizde bulunulmaması hakkında.*

Gelibolu ve Boğazhisar kadılarına ve kala' dizdarlarına ve iskele eminlerine hükümki:

France ilçisi De La Haye Vantelet arzuhâl gönderüb (üzeri çizilmiş) Batron Biro(?) nâm re'islerinin şaykasında zahirevarmıdır deyüasitâne-i sa'âdetimde aranub ancak kefâf-ı nefslerinden gayri zahire bulunmayub bakisi gön ve yapağı vesâir emti'a olub ve 'adet ve kanun üzeregümrük emini dahi izn-i temessük virüb yollatub lakin Gelibolu ve Boğazhisarlarında yoklanmak lazım gelürse arayan kimesneler zıkr olunan geminin ancak boş yerlerin yoklayub yüklerinbozdurmayub ve gemilerinden ihrâc eylemeyüb yollarına gitmeleri için emr-i şerifim virilmek bâbında 'inayet-i ricâ itdikde mukaddema ferman olunduğu üzereyoklanduklarında mücerred ta'ciz için yüklerini çıkarınız deyühilâf-ı şer-'i şerif ol vechle rencide olunmamak babında ferman-ı 'alışanım sâdır olmuştur **buyurdumki;**

Vusûl buldukda sâdr olan emr-i celilü'l-kadrüzereamel idüb göresin deyü vech-i meşrûh üzerehüküm yazıla.

Fi evâil-i R(Rebî'ü-l âhir) sene (10)65 (08-17 Şubat 1655)

230 *Fransa Elçisinin Kudüs ziyareti sırasında herhangi bir zarara uğramamasına dair hüküm.*

Südde-i Sa'âdet'den Kudüs-i Şerif'e varınca yol üzerlerinde vaki' olan sancakbeylerine ve kadılara ve kila' dizdarlarına ve neferat ağalarına ve voyvodalara ve sâir zabitlere hükümki:

Asitâne-i Sa'âdetde mukîm olan France Elçisi De La Haye Vantelet 'arzuhal gönderüb Covan Gorgud (?) nâm Françelü bir ademisiyle Kudüs-i Şerifziyaretgâhlarına varmak murâd eyledüğün bildirüb Kudüs-i Şerif'e varınca yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde ve kendüye veademisine ve emvâl ve erzakına ahidnâme-i hûmayûna muhalif kimesneye te'addi itdirilmeyüb emin ve sâlim birbirinize irsâl eylemek için emr-i şerif ricâ itmeğin **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda mezburan Covan Gorgud (?) bir nefer ademisiyle emr-i şerifimleher kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olursa kendüye ve ademisine ve tavarlarına ve esbab ve emvâllerine ve yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde sulh ve salâha ve ahidnâme-i hûmayûnuma muhalif kimesneye te'addi ve tecavüz itdirmeyüb emin ve sâlim birbirinize irsâl ve isâl eyleyesiz ve eğer anın gibi ahz ve celb için ehl-i örf tâ'ifesinin ve gayriler hilâf-ı şer'î şerif rencide iderler ise men' ve def' idüb mezbûrları zaleme ve ehl-i örf ta'ifesinden himayet ve siyânet eyleyesiz ki vezâd ve zevâde vesâir mühimmatları narh-ıruzî üzereakçeleri ile tedarik idüb ve tavar lazım olursa kira bargirlerden tedarik idübbu hûsusda muzâyaka çekdirmeyesiz ve sizki nefarat ağalarısız mahuf ve muhâtara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı adem koşub emin ve selamet üzerekonaklarına ulaştırub ahidnâme-i hûmayûnuma ve sulh ve salaha ve emr-i şerifime muhalif kimesneye iş itdirmeyüb şöyle bilesiz bade'l-haza eline ibka eyleyesiz deyü hüküm-i şerifyazılmıştır.

Fî evâil-i Ra (Rebi'ü-levvel) sene 1065 (09-18 Şubat 1655)

231 *Fransa elçisinin gönderdiği arzuhalle, Niko adlı reisin Fransa'dan İskenderun'a ticarete giderken Cezayir korsanları tarafından gemisinin ve içinde bulunan mallarıyla ele geçirilmesi üzerine, ele geçen bu malların tarafına geri verilmesine dair hüküm.*

Cezayir beylerbeyisine ve kadısına ve yeniçeri ağasına ve kethüdasına ve yaya başlarına ve bölükbaşlarına ve ihtiyarlarına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'âdet'de Françe padişahının ilçisi olan De La Haye Vantelet Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhal gönderüb Niko nâm re'isleri sefinesine yüz elli bin guruş

nakd ve ellibin guruşluk emtia tahmîl idüb Françe'den İskenderun'a ticarete gidiyorken deryada on pare Cezayir gemilerine rast gelüb zikr olunangemiye ve içinde olan akçe ve emtia ve ademleri ile bi'l-cümle ahz ve girift eyleyüb husûs-ı mezbûr ahidnâme-i hümayunuma muhâlif olmağla zikr olunan gemiyi ve içinde olan akçeyi ve emvâl ve erzâkı ashâbına red ve teslim ve ademleri ahidnâme-i hümayun mucébince itlâk ve halâs ittirmek için emr-i şerifim virilmek bâbında inayet-i ricâ itmeğın Françe padişahı Asitâne-i Sa'âdetim'e hulus-ı mutabakat ve ihtisâs üzereolmağla husûs-ı mezbûr rızâ-i hümayunuma ve ahidnâme-i sa'âdet-i müstehakıma muhâlif vaz' u halde olmağla zikr olunan sefine-i mezbûr re'isi ve tüccârı vesâir neferatı ve içinden alınan nakd-i guruşu ve emtia-i sâ'ireyi bilâ-tereddüd ashabına red ve teslîm ve itlâk olunub bir akçe ve bir habbelerine zarar ve noksan gelmemeküzere Françe vilayetine emin ve sâlim irsâl olunmak bâbında fermân-ı 'alişânım sâdır olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu babda sâdr olan sefine-i mezbûr Niko anda 'amel idüb dahi zikr olunan sefine re'isi mezbûr Niko ve tüccarını vesâir neferatını bilâ-tevkîf ve tereddüd itlâk idüb ve içinde olan nukudiyye ve emtia ve akmeşe vesâir her neleri varsa ashâbına bî-kusur teslîm idüb emin ve salim Françe vilayetine irsâl idüb bir ferdin malına ve canına zarar ve gezend itdirmeyüb bu babdâ Françe padişahına ihsânım olan ahidnâme ve halâ sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrimüzere muhâlif bir vechle iş olmakdan muhkem hazer eyleyesiz.

Fî 4 R(Rebî'ü-l âhir) sene (10)65(11 Şubat 1655)

[s. 81]

232 *Edirne'de mahpus bulunan Venedik elçisine Asitane'i saadetten Ayanzur adlı hekimin gönderilmesi ve yol üzerinde herhangi bir zarara uğramamasına dair hüküm.*

Edirne kadısına ve bostancı başına hüküm ki:

Françe ilçisi arzuhal gönderüb Edirne'de mahbûs olan Venedik ilçisine Âsitâne-i Sa'âdet'den Ayanzur (?) nâm hekim Yahudi'yi göndermek lazım olmağla mezbûr Edirne'ye varub Venedik ilçisine timar ve hizmet eyleyüb ba'dehu Asitâne-i

Sa'adet'ime müteveccih oldukda kimesne müdâhil eylememek bâbında emr-i şerifim ricâ itmeğin mezbûr Ayanzur (?) yalnız bir nefer hizmetkârı ile Venedik elçisine timar idüb ba'dehu geldikde kendüye ve bir nefer hizmetkârına dahl ve ta'arruz olmamak bâbında fermân-ı 'alişânım sâdr olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu babdâ sadr olan fermân-ı celilü'l-kadrimüzere'amel idüb dahi mezkurAyanzur (?) nâm hekim Yahudi bir nefer hizmetkarı ile Edirne'ye varub Venedik ilçisine timar idüb ba'dehu Âsitane-i Sa'âdetim'e teveccüh eyledikde yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde kendüye ve bir nefer hizmetkarına kimesneyidâhl ve ta'arruz ve ber-vechle rencide ve remide ittirmeyesiz şöyle bilesiz ve ba'de'l- haza.

Tahrîren fî evâil-i R(Rebi'ü-l âhir) sene (10)65 (08- 17 Şubat 1655)

233 *Edirne'de bulunan Venedik elçisine mühimmat temini için gönderilecek paranın iki nefer adem ve yasakçısı ile gönderilmesine dair hüküm.*

Edirne kadısına ve bostancı başına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdet'de Françe padişahının ilçisi 'arzuhal gönderüb Edirne'de olan Venedik ilçisinin mühimmât teminiçün harçlığı müzayakası olmağla mukaddema gönderdüğün üzere istikraz tarikiyle bu defa'dahiiki bin üçyüz guruş göndermek lazım olmağın meblağ-ı mezbûrı iki nefer ademisi ve yasakçısı ile gönderüb varub Venedik ilçisine teslim eyleyüb kimesne mani' olmamak babında emr-i şerifim rica itmeğin vech-î meşrûh üz(e)re'amel olunmak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu bâbda sâdr olan fermân-ı celilü'l-kadrimüzere 'amel idüb halâ Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm olan Françe padişahının ilçisi mukaddema gönderdüğüüzere bu def'a dahi karz tarikiyle gönderdüğü iki bin guruşu iki nefer ademi ve yasakçısı götürüb veEdirne'de olan Venedik ilçisine bi't-temâm teslim idüb ol babda meblağ-ı mezbûr için iki nefer ademisine ve yasakçısına kimesneyi dahl ve ta'arruz ittirmeyesiz.

Evâil-i R(Rebi'ü-l âhir) sene (10)65 (08- 17 Şubat 1655)

Fî zamân Sıdkı Efendi

234 Edirne'de mahpus bulunan Venedik ilçisine tabip lazım olduğu için Asitane-i saadetde İlsor adlı Yahudi tabibin hizmetkarı ile edirneye gönderilmesine dair hüküm.

Edirne kadısına ve bostancı başına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm olan Françe ilçisi arzuhâl gönderüb Edirne'de mahbus olan Venedik ilçisinin bir tabib-i mühim olmakla haliya Âsitâne-i Sa'âdet'inden İlsor (?) nâm tabib Yahudi gönderilmekle mezbûr tabib Yahudi bir nefer hizmetkârı ile Edirne'ye varub Yahudi mahallesinde sâkin olub mezbûr Venedik ilçisine ve tâifesine timar ve hizmet eylemek için menziline varub geldükde kimesne mâni' olmayub rencide itdirilmemek bâbında emr-i şerifim ricâ itmeğin kimesne rencide itdirilmemek emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda emrim üzere 'amel idüb dahi tabib-i mezbûr Yahudi ve bir nefer hizmetkârı ile Yahudi mahallesinde sakin olub mezbûr Venedik ilçisine ve tâifesine timâr ve hizmet eylemek için menziline varub geldükde kimesne mâni' olmayub tabib-i mezbûru ve hizmetkârını rencide ittirmeyüb ser'î şerife ve emr-i hümayuna muhalif kimesneye iş ittirmeyesiz ve ba'de'n-nazar yazıla.

Fî evâhir-i Câ (Cemaziye'l-evvel) sene (10)65 (28 Nisan-06 Mayıs 1655)

[s. 82]

235 İzmir iskelesinde vekalet konsolosu olan Petro De Dora adlı Fransalı Fransaya gitmeyi talep ederken, yolu üzerinde bulunan Cezayir, Tunus ve Trablusgarp gemilerinin kendisine saldırmamasının ahidname-i hümayun gereğince talep edilmesine dair hüküm.

Âsitâne-i Sa'âdet'den Françe vilayetine varınca yol üzerlerinde vâki' olan sancakbeyleri ve kadıları ve kal'a dizdarlarına ve neferat ağalarına ve iskele

eminlerine ve voyvodalarına vesâir zabıtlere ve deryada yürüyan Cezayir ve Tunus ve Trablusgarb gemilerinin re'islerine ve ihtiyarlarına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdetdeti'mde Françe padişahının bi'l-fi'il mukîm olan ilçisi kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihyye De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allâm'a arzuhal gönderüb Mahrûse-i İzmir iskelesinin vekâlet konsolu olan Petro De Dora (?) nam Françelü Françe'ye gitmek murâd itmeğin Rumî deryada yürüyan Cezayir ve Tunus ve Trablusgarb gemileri mezbûre rast geldiklerinde kendüye ve âdemlerine ve emvâl ve erzâkına vesâir emtia ve eşyalarına ahidnâme-i hümâyûn mucebince min-ba'ad dahl ve ta'arruz ittirilmeyüb ve karada mürûr ve'ubûr eyledüğü menâzil ve merâhilde ve kasabat ve karyelerde bir vechle rencide olunmamak üzereemr-i hümâyûnum erzâni kılınmıştır **buyurdum ki;**

Hüküm-ü şerifim mücebince amel olunub dahi zıkr olunan Cezayir ve Tunus ve Trablusgarb gemilerinin re'isleri mezbûr Petro De Dora'ya Rumîderyada rast geldiklerinde kendüye ve ademlerine ve emvâl ve erzâkına vesâir emtia ve eşyalarına min-ba'ad dahl ve ta'arruz olunduğuna rızâ-i hümâyûnum yokdur 'ahidnâme-i hümâyûn mücebince her vechle ri'âyet ve siyânet olunub ve karada her kangızın taht-ı kazâsına dâhl olursa yolda ve izde menâzil ve merâhilde kendüye ve âdemlerine ve esbab ve tavarlarına kimesneye dahl ve ta'arruz itdirmeyüb emin ve sâlim birbirinize irsâl ve isâl eyleyüb ve lazım olan zahireleri ve zâd ve zevâdeleri narh-ı ruzî üzereakçeleriyle tedarik ve ihzâr idüb bir husûsda müzayaka çekdirmeyesiz ve siz ki neferat ağalarısız mahuf ve muhâtara olan mahallelerde yanına yarar kovalaguzlar koşub emin ve sâlim birbirinize irsâl ve iysâl eyleyesiz ve murûr ve'ubûr eyledüğü kasabat ve kura ve iskelelerde ehl-i örf tâ'ifesine ber vechle rencide ve remide ittirmeyüb himâyet ve siyânet üzereolasız ve deryada kayık ve karada bargir lazım olursa akçeleriyle tutturub ber vechle te'addî ve tecavüz ittirmeyesiz ve hilâf-ı şer'î şerife ve mugâyir-i emr-i münif ve 'ahidnâme-i hümâyûnuma muhalif kimesneye iş ittirmeyesiz şöyle bilesiz ve ba' de'n-nazar.

Fî evâsıt-ı N (Ramazan) sene (10)65 (15-24 Temmuz 1655)

236 *Memalik-i mahrusa iskelelerine gelen Frengistan gemilerinin ahidname-i hümayun gereğince üçyüz akçe alınması gerekirken yüzbeş guruş alınması üzerine, bu meblağın alınmamasına dair hüküm.*

Ağrıboz paşasına ve kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdet'imde Françe padişahının bi'l-fi'il ilçisi olan kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihyye De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allâm'a arzuhâl gönderüb memâlik-i mahrûsem iskelelerinde Frengistan'dan gemileri gelüb gittiklerinde selametlik nâmına üçyüz akçe virile deyü ahidnâmede mestur olub lakin zıkr olunan benderlere gemileri geldikde konsolosları ma'rifetiyle ba'zı vilâyetzabitlerine ri'âyeten seksan guruşmikdarı câize sarf oluna gelmişiken hala Ağrıboz iskelesine Frengistan'dan gemileri ticaret için geldikde mahal-ı mezbûr paşasına ve kethüdasına ve kadısına ve yeniçeri serdarına ve dizdâr-ı kebir ve dizdâr-ı sağırlarına konsolosları ma'rifetiyle her bir gelan gemilerinden yüzbeş guruş câize tevzî' eyleyüb lakin her biri hisselerine razı olmayub rencide ve remide eylediklerin bildirüb imdi kendi rızaları üzeremahal-i mezbûr paşasına elli guruş ve kethüdasına on guruş ve kadısına yigirmi guruş ve yeniçeri serdarına on beş guruş ve dizdâr-ı kebir altı guruş ve dizdâr-ı sağıre dört guruşki cem'an yüzbeşriyal guruş konsalleri tevzî' eyledikten sonra ziyâde bir akçe ve bir habbe taleb eylemeyüb her biri vech-i meşrûh üzere hisselerine kana'at eylemeleri babında emr-i şerifim rica eylemeğın **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan fermân-ı celilü'l-'kadrîmüzere'amel idüb dahi vech-i meşrûh üzere Frengistan'dan gemileri Ağrıboz iskelesine ticaret için geldiklerinde konsolosları ma'rifetiyle mahall-i mezbûr paşasına elli guruş ve kethüdasına on guruş ve kadısına yigirmi guruş ve yeniçeri serdarına onbeş guruş ve dizdâr-ı kebir altı guruşve dizdâr-ı sağıre dört guruş ki cem'ân yüzbeş riyâl guruş tevzî' eyledikde her biriniz hisselerinize kana'at eyleyüb ziyâde bir akçe ve bir habbe talebiyle rencide ve remideeylemeyüb iş bu emr-i şerifime muhâlif iş eylemekden begayet hazer üzere olunub tekrarışikayet olunub emr-i ahir ve erfa' muhtaç eylemeyesiz şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar.

Fî evâsıt-ı N (Ramazan) sene (10)65(15-24 Temmuz 1655)

237 *Memalik-i mahrusa iskelelerinde ikamet eden Fransa konsoloslarından Ağrıboz iskelesi konsolosunun mahalın paşa ve kadısından buluştuktan sonra zabıtlar veya sairlerle görüşmemeleri üzerine dair hüküm.*

Ağrıboz paşasına ve kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdet'imde Françe padişahının bi'l-fi'il ilçisi olan kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-MesihyyeDe La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allâm'a arzuhâl gönderüb memâlik-i mahrûsem iskelelerinde temekkün eden konsolosları mu'tadüzerevilayet zabıtlarından ancak paşasına ve kadısına buluşub sairlerine buluşmak olagelinmiş değil iken hala Ağrıboz iskelesinde temekkün eden konsolosları mu'tadüzeremahal-i mezbûrun paşasına ve kadısına buluşub lakin sâir-i zabıtlar ve gelüb giden ehl-i örf tâ'ifesi eline geçib bize dahi buluş deyü ikrâhen buluşdurubrencide eylediklerin bildirmeğimimdi mu'tadüzeremahallinde konsolosları Ağrıboz paşasınave kadısına buluşduktan sonra sâir-i zabıtlar ve gelüb giden ehl-i örf tâ'ifesine buluşmayub ve buluş deyü rencide ve remide eylemeyüb her vechle ahidnâme-i hûmayun mucebince ri'ayet ve himâyet olunması bâbında emr-i şerifim virilmek ricâ itmeğın **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda[s. 83]bu babda sâdr olan ferman-ı celilü'l-kadrim mucebince 'amel idüb dahi vech-i meşrûh üzere Ağrıboz iskelesinde temekkün iden konsolosları mahall-i mezbûrun paşasına ve kadısına buluşduktan sonra sâir-i zabıtlar ve gelüb giden ehl-i örf taifesine buluşmayub ve buluş deyü rencide ve remide eylemeyüb her vechle ahidnâme-ihümâyûnum mucebince ri'ayet ve himayet olunub min-ba'ad dahl ve ta'arruz olunmasına rızâ-yı hümâyûnum yokdur daima ahidnâme-i hümâyûnum ve işbu emr-i şerifimmucebince 'amel olunub hilâfına cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve ba'den'n-nazar.

Fî evâsıt-ı N (Ramazan) sene (10)65 (15-24 Temmuz 1655)

238 *Ağrıboz iskelesinde ikamet eden konsolosun, paşa ve kadı dışında zabıt veya sair kişilerle buluşması için zorlanmamasına dair hüküm.*

Ber vech-i arpalık Ağrıboz sancağına mutasarrıf olan (boş)dâme ikbalehuya ve Ağrıboz kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdet'imde Françe padişahının ilçisi olan kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihyye De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allâm'a arzuhâl gönderüb memâlik-i mahrûsem iskelelerinde temekkün eden konsolosları mu'tadüzeremahal-i mezbûrun paşasına ve kadısına buluş deyükrâhen buluşdurub rencide eylemeleriyle mezbûr konsolosları mu'tadüzere Ağrıboz paşasına ve kadısına buluşdurduktan sonra sâir-i zabitler ve gelüb giden ehl-iörf ta'ifesine buluşmayub rencide ve remide eylemeyüb hervechle ahidnâme-i hümayun mucebince ri'ayetve siyanetolması bâbında emr-işerifim virilmek bâbında 'amel-i ricâ itmegin **buyurdumki;**

Vusûl buldukda bu babdâ sadr olan fermân-ı celilü'l-kadrim mucebince 'amel idüb dahi memâlik-i mahrûsem iskelelerinde temekkün iden konsoloslarımı'tadüzeremahal-i mezbûrun paşasına ve kadısına buluş deyü ikrâhen buluşdurub rencide eylemeyesiz deyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı N (Ramazan) sene (10)65 (15-24 Temmuz 1655)

239 *Fransa konsolosuna, Frengistandan gönderilen mühimmat ve hediyesi olan bir sandık altı top atlasın, İzmir limanında gümrük emini tarafından gümrük vergisine tabi tutulması üzerine bu durumun ahidname-i hümayuna aykırı olduğuna dair hüküm.*

İzmir mollasına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdet'imde bil-fi'il Françe padişahının mukim olan ilçisi kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihyye De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allâm'a 'arzuhal gönderüb kendü mühimmat ve hedeyasiçün Frengistan'dan bir sanduk altı top atlas bu cânibe gelür iken gemi İzmir'e varmağla mahal-i mezbûrun gümrük emini 'ahidnâme-i hümayunuma mugayir gümrük talebiyle zikr olunan atlasları alıkoyub ahidnâme-i hümayunuma muhalif olmağla gümrük talep olmayub 'ahidnâme-i hümayûn mucebince zikr olunan bir sanduk altı top atlas anda

olan vekiline teslim olunub ve eğer gümrük ve gümrük nâmına dahi bir şey alunub ise gerü red ve teslim itdirilmek bâbında emr-i şerifim ricâ itmegin kendüsünün olmağla gümrüğün almayub vekiline teslim eylemek ve eğer gümrük ve gümrük nâmına nesnelere alunursa girüye redd olunmak bâbında fermân-ı 'alişânım sâdır olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan fermân-ı celilü'l-kadrim mucibince 'amel idüb dahi zikr olunan bir sanduk altı tob atlası ilç-i mumâ-ileyhin anda olan vekiline teslim idüb ve eğer gümrük ve gümrük nâmına dahi alıyorsa girü redd ittirüb 'ahidnâme-i hümayûnuma ve işbu emr-icelilü'l-kadrime muhâlif ber-vechle ta'allül ve inad ittirmeyesin ve husûs-ı mezbûr için tekrar şikayet olunub emr-i ahir ve erfa' eylemeyesin ve ba'de'n-nazar bu hükmü hümayunuma ellerinde ibkâ idüb 'alâmet-i şerife i'zâ kılasız şöyle bilesiz.

Tahriren fî evâil-i L (Şevval)sene 1065 (04-13 Ağustos 1655)

240 İzmir limanında, ahidname-ihümayuna aykırı olarak Fransa elçisinin bir sandık altı top atlasının geri verilmesine dair hüküm.

İzmir kadısına ve gümrük eminine hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdet'de bi'l-fi'il Françe padişahının mukîm olan ilçisi kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-MesihyyeDe La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allâm'a 'arzuhal gönderüb kendü mühimmat ve hedayasiçün Frengistan'dan bir sanduk altı tob atlas bu canibe gelür iken gemi İzmir'e varmağla mahall-i mezbûrun gümrük emini 'ahidnâme-i hümayûna mugâyir gümrük talebiyle zikr olunan atlasları alıkoyub ahidnâme-i hümayûna muhalif olunub gümrük talep olunmayub 'ahidnâme-i hümayûn mucibince zikr olunan bir sanduk altı tob atlas anda olan vekiline teslim olunub ve eğer gümrük dahi alındı ise girüye redd ve teslim ittirilmek bâbında emr-i şerifim ricâ itmegin kendüsünün olmağla gümrüğe almayub vekiline teslimeylemek ve eğer gümrük alursa gerüye redd olunmak bâbında fermân-ı 'alişânım sâdır olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu babda sâdır olan fermân-ı celilü'l-kadrim mucibince 'amel idüb dahi zikr olunan bir sanduk altı top atlası senki emin-i mezbûrsun ilç-i mûma-

ileyhin anda olan vekiline teslim idüb ve eğer gümrüğün dahi alur isen gerüye redd eyleyüb ahidnâme-i hûmâyûnum ve iş bu emr-i celilü'l-kadrime muhalif ber-vechle ta'allül ve 'inadittirmeyesiz şöyle bilesiz.

(Fi) Evâil-i L (Şevval) sene1065 (04-13 Ağustos 1655)

[s. 84]

241 *Tarbluşşam limanı önünde bulunan Malta ve ispanya gemilerinin içinde Müslüman esir bulunması ve bunlar için alınan bahanın geri verilmesine dair hüküm.*

Trablüşşam beylerbeyisine ve kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdet'de Françe padişahının bi'l-fi'il mukîm olan ilçisi kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihyye De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allâm'a 'arzuhal idüb bundan akdem Trablüşşam limanı önünde iki kıt'a Malta ve bir kıt'a İspanya korsan gemilerivarub zikr olunan gemilerin içinde Müslüman esiri olmağla ba'zı kimesnelerüç bin guruş virüb birkaç nefer müslüman esirleri bahâ ile halas eylemişler iken senki Trablüşşam beylerbeyisin ba'zı telbis-i Rum zımmilerin ...(*)ve hilâf-ı inhasıyla vech-i meşrûh üzereolan gemiler Françe gemileridir deyümücerred ahz ve celb için Trablüşşam'da olan Françe konsolosunu ahz ve habs ve meblağ-ı mezbûr üç bin guruş taleb eyleyüb konsolos ve tüccarınagadr ve hayf olduğun bildirüb zikr olunan korsan gemilerine Müslüman esiri bahasıçün virilen üç bin guruş konsolosdan ve tüccardan taleb ve habs eylemeyüb ve eğer alınmış ise gerü redd ve teslim itmek bâbında emr-i şerifim virilmek ricâ eylediğin vech-imeşrûh üzere 'amel olunmak emrim olmuşdur **buyurdumki;**

Vusûl buldukda bu babdâ sâdır olan emr-i celilü'l-kadrimeüzere'amel idüb dahi zikr olunan korsan gemilerine Müslüman esirleri bahasıçün virilen üç bin guruş ol cânibde olan Françe konsolosundan ve tüccarından taleb ve habs eylemeyüb ve eğer alınmış ise gerü bi-kusur redd eyleyüb ahidname ve iş bu emr-i celilü'l-kadrime muhalif iş ve konsolosve tüccarına gadr ve te'addi olmaklu eylemeyübtekrâr emr-i aher irsâline muhtaç eylemeyesin.

* Mürrekkep dağılması olduğundan okunamamıştır.

Tahriren fî evâsıt-ı L (Şevval) sene (10)65 65(14-23 Ağustos 1655)

242 *Ahidname-i hümayun gereğince Ceneviz, Portugal, Katalan, Çeçilya, Ankona, İspanya, Dubrovnik, Florentin, İsfeç gemileri ve taifesinin Fransa padişahının name ve sancağı ile Osmanlı iskelelerine gelip gitmelerine dair hüküm.*

Tunus beylerbeyine ve kadısına ve dayısına hüküm ki:

Françe padişahının Âsitâne-i Sa'âdeti'mde mukîm ilçisi olan kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihyye De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Südde-i Sa'âdet'ime 'arzuhal idüb Tunus ve Bender ve Dugâru'l-Mele(?) ve Kayse(?) anatabi' olan olan bender iskelerine 'ahidnâme-ihümayun mücebince Ceneviz ve Portugal ve Katalan ve Çeçilyave Ankona ve İspanyave Dubrovnik ve Florentin (?) ve İsfeç vebi'l-cümle Âsitâne-i Sa'âdet'imdekangı ilçileri olmayan Efreñç ta'ifesinin gemileri ve tüccarıFrançe padişahının nâme ve sancağı ile emin ve emân üzeregelüb gidüb bey' ve şirâ idüb men'î umûrlarında zıkr olunan benderlerde olan Françe konsolosuna müraca'at eyleyüb aher ta'ifenin konsoloslarına müraca'at itmeyüb ve konsolosluk hakkın Françe konsolosuna virüb İngilisve Flemenkkonsolosları vesâirleri bervechle dahl ve ta'arruz itmeyüb ve husûs-ı mezbûr için mukaddem ve muahhar emr dahi ibrâz olunur ise asla itibar olunmayub 'ahidnâme-i hümayûnumda mestûr olan şurût ve kuyûd mücebince' amel olunmak bâbında hükm-ı hümayûnum ricâ eyledigin ecilden ahidnâme-i hümayûnum mücebince 'amel olunmağla emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu babdâ sâdr olan fermân-ı celilü'l-kadrimüzere'amel idübdahi 'ahidnâme-i hümayûnda mestûr olduğu üzere Ceneviz ve Portugal ve Katalan ve Ankona ve İspanya ve Dubrovnik ve Florentin (?) ve İsfeçve bi'l-cümle Âsitâne-i Sa'âdet'imde müstakil elçileri olmayan Efreñç ta'ifesinin gemileri ve tüccarı Françe padişahının nâmı ve sancağıyla zıkr olunan Tunus ve bender Dugâru'l-Mele(?) ve Kayse(?) ve ana tabi' olan bender iskelelerine gelüb gidüb bey' ve şirâ idenler memnu'-ı umûrlarında zıkr olunan benderlerde olan Françe konsolosuna müraca'at idüb aher ta'ifenin konsoloslarına müraca'at itmeyüb ve konsolosluk hakkı Françe konsolosuna virüb İngilis ve Flemenk konsolosları vesâirleri ber-vechle müdâhale ve mu'arrazaitmeyüb ve hilâf-ı 'ahidnâme-ihümayuna mukaddem ve muahhar emr

dahiibrâz olunursa asla i'tibâr olunmayub ve bi'l-cümle ahidnâme-i hümâyûnumda mestur olan şûrut ve kuyûd mûcebince 'amel eyleyesiz şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i hümâyûnumu mezbûr Françe konsolosun bunda ibkâ olunub alamet-i şerife i'timad kılarsız.

Tahriren fî evâsıt-ı şehr-i Saferü'l-hayr sene sitte ve sittin ve elf. (Evasıt-ı Safer 1066)(12-19 Aralık 1655)

[s. 85]

243 *Antalya'da ikamet eden Botatir adlı konsolosun talebiyle burada vaki olan davaların asitane-isaadetde görülmesine dair hüküm.*

Mora beylerbeyine ve Antalya kadısına hüküm ki:

Françe elçisi Südde-i Sa'âdet'ime 'arzuhal gönderüb ba'zı kimesnelerimizi mukeddema Antalya'da mütemekkin olan Botatir (?) nâm konsolos bir mikdar akçe virmiş iken hala mahall-i mezbûrdave anda olan Petro de Dilarose nâm konsolosdan ve gelüb giden gemilerden taleb eyleyüb ol vechle rencide ve remideden hali olmadukların bildirüb ahidnâme-i hümâyûn mucebince hakların virdikleri mezbûrdan taleb eyleyüb ol makule iddi'â idenler Müslüman ve eğer zımmîler ve eğer vesairlerdir vâki' olan davaları mezbûr Dilarose'nin vekili olub Âsitâne-i Sa'âdet'imde olan Françe ilçisinin tercümanı ile Divân-ı Hümâyûn'umda şer'le görülmesi bâbında 'inayet-i ricâ itmeğın ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince 'amel olunmak emrim olunmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu babda sâdır olan fermân-ı celilü'l-kadrim üzere'amel idüb dahihusus-ı mezbûre onat vechle mukayyed olub göresiz i'lam olunduğu gibi ise ol makûle hakları ahidnâme-i hümâyûn mûcebince virdiklerin medyundan taleb idüb ve i'tibar olan mezbûrlar Müslüman ve eğerzımmîler ve eğer sâirlerdir mezbur Dilarose konsolosdan ve gelüb giden gemilerden min-ba'ad bir şey taleb eylemeyüb vaki' olan da'vaları mezbûr Dilarose'nin vekili olub Âsitâne-i Sa'âdet'imde olan Françe elçisinin tercümanı ile Divân-ı Hümâyûn'umda şer 'ile görülmesiçün da'vaları Âsitâne-i Sa'âdet'ime havale olunub min-ba'ad şer'-i şerife ve ahidnâme-i hümâyûnuma ve işbu

emr-i şerife muhâlif kimesneye iş ittirmeyesiz şöyle bilesiz alamet-i şer'ifeme i'timâd kılâsız.

Tahriren fî evâil-i şehri Safer sene sitte ve sittin ve elf. (Evâil-i Safer 1066) (30 Kasım-09 Aralık 1655)

244 *Anaboli ve atinada mürd olan Nikola ve Brilan adlı konsolusların borçlarının yerlerine gelecek olan Cames ve Belgone adlı konsoloslardan talep edilmemesine dair hüküm.*

Mora beylerbeyine ve Antalya kadısına hüküm ki:

Frânçe ilçisi Dergâh-ı Mu'allâm'a 'arzuhal gönderüb Anaboli ve Atina'da ba'zılar mücerred mukaddema ol-canibde konsolosolub mürd olan Nikola de Brilan (?) nâm konsolosa bir mikdar akçe virmiş idüğü haliya konsolos olan Cames de Belgone(?) nâm konsolosdan ve gelüb giden gemilerden taleb eyleyüb ol vechle dahl ve rencideden hali olmadıkların bildirüb ahidnâme-i hümâyûn mücebince ol makule akçe taleb idenler eğer Müslüman ve eğer zımmiler ve eğer sâirlerdir hakların borçludan taleb eyleyüb hala mahall-i mezbûra varan mezbûr konsolosdan ve gelüb giden gemilerden taleb olunmayub rencide ve remide olunmaması bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediğin ecilden ahidnâme-i hümâyûnum mücebince 'amel olunması emrim olunmuşdur **buyûrdum ki;**

Vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan fermân-ı celilü'l-kadrimüzere'amel idüb dahi ahidnâme-i hümâyûnda mestûr olduğı üzeredeyn borçludan taleb olunub Nikola de Brilan (?) nam konsolosun dayinleri akçelerin hala ol caniblere varan mezbûr Cames de Belgone (?)nâm konsolosdan ve gelüb giden gemilerden min-ba'ad taleb ve rencide ve remide eylemeyüb ahidnâme-i hümâyûnum ve işbu emr-i şerifim mücebince 'amel olunub tekrar emr-i aher irsâline muhtaç eylemeyesiz şöyle bilesiz 'alamet-i şer'ifeye i'timâd kılâsız.

Tahriren fî evâil-i şehri Saferü'l-hayr sene sitte ve sittin ve elf. (Evâil-i Safer 1066) (30 Kasım-09 Aralık 1655)

245 *Antalya iskelesine gelen Fransa tüccarı Onra de Cevliyandan, Antalya voyvodası olan Ramazan adlı kişinin haksız yere iki yüz kırk riyal gurusu alması ve bunun geri verilmesine dair hüküm.*

Antalya kadısına ve voyvodasına hüküm ki:

Françe ilçisi 'arzuhal idub mukaddema Onra de Cevliyan (?) nam reis gemisiyle Antalya iskelesine vardukda sabık Antalya voyvodası olan Ramazan nam kimesne reis-i mezburdan ikiyuz kırk riyal gurusun fuzuli bi-gayr hakkalub gadr itmekle voyvoda-i sabık-imezkur Ramazan'ın fuzulibi-gayr hakk alduğun ikiyuz kırk riyal gurusu giru reis-i mezbure bi-kusur redd ve teslim ittirilub ve re'is-i mezbur emtia ve eşyasın gemisine tahmil idub emin ve salim revane ittirmek babında hukm-i humayunum ricâ itmeğin vech-i meşruh üzere hukm virilmiştir.

Fî evâil-i Ra (Rebi'ü'l-evvel) sene 1066 (29 Aralık-07 Ocak 1656)

[s. 86]

246 *Daha önce Antalya'da ikamet eden Leomar Gazmir adlı konsolosa bir miktar akçe vermiş idik deyu bazı kimselerin mahale varan Petro de Dilarose adlı konsolostan talep etmeleri üzerine meydana gelen davanın Divan-ı Hümayunda görülmesine dair hüküm.*

Antalya kadısına ve voyvodasına hüküm ki:

Françe ilçisi 'arzuhal gönderub ba'zı kimesneler şirrete salik olub mukaddema Antalya'da mütemekkin olan Leomar Gazmir (?) nam konsolosa bir miktar akçe virmiş idik deyu halâ mahall-i mezbura varan Petro de Dilarose(?) nam konsoloslarından talep eyleyub 'ahidname-i humayun mücebince hakları virdikleri medyunlarından talep eyleyub o makule iddiâ' idenler Müslüman ve eğer zimmidir vaki' olan da'vaların mezbur De Dilarose'nin(?) Âsitane-i Sa'adetde olan vekil ve tercümanları ile Divan-ı Hümayun'da şer'le görülmesi babında inayet-i rica itmeğin ahidname-i humayun mücebince vech-i meşruh üzere hukm virilmiştir.

Fî evâil-i S (Safer) sene 1066 (30 Kasım-09 Aralık 1655)

247 Hayim Mevariç adlı yahudi'nin hileye baş vurup İstanbul'da ticaret yaptım deyu olay çıkarması üzerine davasının görülmesine dair hüküm.

İzmir mollasına hüküm ki:

Françe ilçisi 'arzuhal gönderüb İzmir iskelesinde ticaret iden Filiph sveled Mazard(?) nâm tacir Âsitâne-i Sa'âdet iskelelerinde ticâret itmiş değil iken hâlâ Hayim Mevariç (?) nâm Yahudi hileye sâlik olub tacir-i mezbûr İstanbul'da bir mikdar akçe virdim deyu şirret idüb rencide ve remide itmekle asâleten ve vekâleten ve kefaleten akçe talep olundukda 'ahidnâme-i hümâyûn mûcebince hüccet-i şer'e ibrâz itmedikçe rencide ve da'vâsı istimâ' olunmamak için hükm-i hümâyûnum ricâ eylemek mûcebince hükm virilmiştir.

Fî evâhir-i M (Muharrem) sene 1066(20-29 Kasım 1655)

248 Fransa kralının elçileri memalik-i mahrusa iskelelerinde konsolos olmak için, istanbul'da bulunan konsolosa elçi nasb edildiklerini bildirmeleri gerekirken Anton de Arile adlı kişinin elinde temessükü olmadan Antalya iskelesinde fuzuli yere konsolosluk etmesi üzerine sahte elçinin yakalanması üzerine dair hüküm.

Antalya kadısı ve voyvodasına ve kazâ-i mezbûrda vâki'olan zabıtlere hüküm ki:

Françe ilçisi 'arzuhal gönderüb Françe padişahının ilçileri memâlik-i mahrûsem iskelelerine konsoloslar nasb ve ta'yin idüb 'azl ve nasb ilç-i-i mumâ-ileyhe mahsûs olub ilçinin haberi olmadan konsolos olmak mu'tad değil iken hala Anton de Arile (?) nâm Françelü'nün Françe padişahı canibinden ve ilç-i-imûmâ-ileyh tarafından elinde temessükü yoğiken varub bi-berât Antalya iskelesine fuzuli konsolosluk eyleyüb fesad eylediklerin bildirüb imdi siz ki zabıtlersiz mezbûr Anton de Arile (?)'yi hala ol cânibe berat-ı şer'ifimle varan Petro de Dilarose(?) nâm Françe konsolosuna teslim idüb'inad ve muhalefet ittirilmeyüb mezbûr konsolos âdemleriyle mûmâ-ileyh Françe ilçisine irsâl

eylemesi babındahükmi hümayûnum ricâ itmegi vech-i meşrûh üzere amel olunmak için hüküm yazılmıştır.

Fî evâhir-i M (Muharrem) sene 1066 (20-29 Kasım 1655)

249 *Ağrıboz iskelesinde konsolosların istihdam eyledikleri yasakçıya başka birinin müdahalesi olmamışken mahalin yeniçeri serdarı ve zabitanın müdahale edeceğine dair hüküm.*

Ağrıboz paşasına ve kadısına hüküm ki:

Françe ilçisi arzuhal gönderüb Ağrıboz iskelesinde temekkün iden konsolosları 'adet ve kanun ve 'ahidnâme-i hümayûn mücebince murad eyledikleri yasakçıyı istihdâm eyleyüb hizmet-ikulluğuna ve tebdiline ahirden kimesnenin 'alâkası ve müdahalesi oluna gelmiş değil iken hala yasakçılık hizmetinde olan Ali nâm yeniçerinin tebdiline ve hizmet ve kulluğuna ve konsolosun umûruna mahall-i mezbûrun yeniçeri serdarı vesâir zabitanın müdahale ittirecek bâbında hükmi hümayunum ricâ eylemek ahidnâme mücebince vech-i meşrûh üzere hüküm yazılmıştır.

Fî evâil-i M (Muharrem) sene 1066(31 Ekim-09 Kasım 1655)

250 *Osmanlı sularında batan gemilerinin erzak ve emtiasının tarafına verilmesi gerekirken, geliboluya yakın Şarköy civarında fırtınada batan geminin içindeki malların Gelibolu voyvodası tarafından el konulup tarafına geri verilmesine dair hüküm.*

Gelibolu kadısına ve voyvodasına hüküm ki:

Françe ilçisi 'arzuhal gönderüb memâlik-î mahrûsemde leb-i deryada şiddetli rüzgâr ile bir gemileri karaya urdukda beyler ve kadılar ve eminler ve sâirler mu'âvenet idüb kurtulan emvâl ve erzâkı ashâbına redd ve teslim oluna deyü ahidnâme-i hümayûnda mestûr olub hala Âsitâne iskelesinden bir gemileri gideyorken Gelibolu'ya karib Şarköy mahallerinde fırtına müzâyakasıyla karaya urmağla Gelibolu voyvodası ve emini ma'rifet-i şer'le zikrolunan gemiye varub bir mikdar eşyasından ve top

aletlerinden alub hıfz eylemeleriyle mezkûr geminin kurtulan emvâl ve erzâkı ve top ve yelkeni vesâir aletleri eğer mezbûr voyvoda ve emin ve eğer sâirler herkimin zimmetinde bulunur ise ‘ahidnâme-i hümâyûn mücebince varan tercümanlarına ve bazerganlarına bi’l-cümle redd ve teslim olunması bâbında ‘inâyet-i ricâ itmeğin ahidnâme-ihümâyûn mücebince emr-i şerif yazıldı.

Fî evâsıt-ı R (Rebû’l-ahir) sene (10)66 (07-16 Şubat 1656)

[s. 87]

251⁵⁴ *Nakşa ceziresinde bundan akdem mürd olan Nikola De Devid adlı zimminin ölmeden önce emlakını Cizvidiyye ruhbanlarına vakf etmesi üzerine, mezbur kişinin mürd olduktan sonra kardeşinin vakfedilen malları geri istemesine dair hüküm.*

Nakşa ceziresinde sakin olub bundan akdem mürd olan Nikola De Devid nâm zimmî hali-i hayatında Nakşa tevâ’ibinde zabt ve tasarrufunda olan yerlerinde mutasarrıf olduğu tarla ve bağve bahçe ve bir ...ve iki değirmeni cezire-i mezburede sâkin olan Cizvidiyye’ye tabi ruhbanların kilisasına vakf eyleyüb üç sene mürurundan sonra mezbûr Nikola mürd olmağla haliyâ karındaşıolan (boş) nâm zimmiye şirrete salık olub Cezire-i Nakşa’lunun ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûna muhâlifverasetim hasebiylezıkr olunan emlakı size zabt iderim deyü ruhban fukarasına ta’arruzdan hâliya olmaduğın ve bu babda şehülislamdan feteva-yı şerifesi olduğın bildirübelinde olan ‘ahidnâme-i hümâyûn ve fetevâ-yı şerifesi mücebince ‘amel olunub mürd-i mezbûrun kilisaya vakfeyledüğüemlâkına ve karındaşı mezbûre müdâhele eylememek bâbında emr-i şerifim virilmek rica eylemek fetevâ-yı şerife ve ‘ahidnâme-i hümâyûn mücebince ‘amel olunmak emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda husûs-u mezbûre mukayyed ve bu bâbda olan feteva-yı şerife ve ‘ahidnâme-i hümâyûn vazzidüb hak üzeregöresin ‘arz olunduğu üzerezimmi-imezbûr vech-i meşrûhüzereemlâkın hal-i hayatında zıkr olunan kilisaya vakf eylemegin üç seneden sonra mürd olmağla karındaşı mezbure verasetim hasebiyle size zabt ittirem deyü nizâ‘ ider ise ol bâbda muktezâ-yı emr-i kavim ve fetava-yı münife ve ‘ahidnâme-i hümâyûn mucebince ‘amel idüb min-ba’ad şer’î şerife ve fetevâ-yı münife ve

⁵⁴ Bu hükmün muhatabı yazılmamıştır.

‘ahidnâme-i hümâyûn mezbûreyi emlak- mezbureye bervechle müdâhale ittirmeyüb men ‘eyleyesin hususa müdâhil olunanıvuku’u üzere yazub bildiresün ve ba‘de’n-nazar ruhbanlar elinde ittikâ idüb ‘alamet-i şerifeyi i’tibar kılasın.

(Fi) evâil-i B (Receb) sene (10)66(25 Nisan-04 Mayıs 1656)

252 Sayda, Beyrut ve ona tabi olan yerlerde ikamet eden Fransa konsoluslarının aralarında husumet olup birbirlerine müdahale etmemelerine dair hüküm.

Şam beylerbeyisine ve kadısına Sayda ve Beyrut kadılarına ve voyvodasına hüküm ki:

Françe ilçisi De La Haye Vantelet hutimet ‘avâkibuhû bi’l-hayr Dergâh-ı Mu‘allâm’a ‘arzuhal gönderüb Françe tüccarının biri biri mâbeynlerinde ihtilâl ve gayri husûsları vaki’ oldukda memâlik-i mahrûsemin bender iskelelerinde mütemekkin olan konsolosları ayinleri üzere ‘ahidnâme-i hümâyûn mücebince niza’ların fasl vezabt ve rabt idüb vilayet zabitlerinden kimesne dahl ve ta‘arruz ide gelmiş değiller iken Sayda ve Beyrut ve ana tabî ‘etrafında temekkün iden Françe tüccârından ba’zılarının aralarında ihtilâl vâki’olmağla hala Safedhakimi olan Emir Mülhem te‘addi ve tecavüzden halî olmaduğun bildirüb ol câniblerde olan Françe tüccârının ma’beynlerinde ihtilâl ve gayri şenaat ve halleri vâki’oldukda ‘ahidnâme-i hümâyûn ve elinde olan berât-‘alişân mücebince ayinleri üzere Sayda konsolosu görüb fasl idüb mezbûr Emir Mülhem tarafından ve aherden hiç kimesne dahl ve ta‘arruz eylememek bâbında emr-i şerifim virilmek recâ itmeğin ‘ahidnâme-i hümâyûn ve olageldüğü üzere ‘amel olunmak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdr olan emrim ve ‘ahidnâme-i hümâyûn mücebince ‘amel idüb dahi Sayda ve Beyrut ve ana tabî ‘olan yerlerde sâkin olan Françe tüccârından ba’zılarının aralarında ihtilâl ve şenâ‘atleri vâki’ oldukda ahidnâme-i hümâyûna mugâyir mezbûr Emir Mülhem vesâir zabitler tarafından ve aherden kimesneye müdâhale ittirmeyüb ‘ahidname-i hümâyûn ve elinde olan berât-ı ‘alişânım mücebince Sayda konsolosu görüb ve fasl ile min-ba‘ad ‘ahidnâme-i hümâyûn ve berât-ı ‘alişânım ve olagelene ve iş bu emr-i şerifime mugayir kimesneye te‘addi ittirmeyesiz.

Fî evâsıt-ı B(Receb) sene 1066(05-14 Mayıs 1656)

253 *Fransa konsolosunun Kudüs'ü ziyareti esnasında yolda menzilde kendisine müdahale edilmemesine dair hüküm.*

Kudüs-ı Şerif kadısına ve paşasına ve Sayda ve Beyrut'dan Kudüs-i Şerif'e varub gelince yol üzerlerinde vâki' olan kadılara ve kalâ' dizdarlarına ve neferât ağalarına ve voyvodalara vesâir zabıtlere hüküm ki:

Françe ilçisi Dergâh-ı Mu'allâm'a 'arzuhal gönderüb halâ Sayda ve Beyrut ve ana tâbi'olan benderlerde Françe konsolosu olan (boş)nâm konsolos Kudüs-ı Şerif ziyâretine gitmek murâd itmişdir deyü yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde ahidnâme-i hümâyûna muhâlif kimesne te'addi itmeyübemin ve sâlim birbirinize irsâl itmeniz için emr-i şerif virilmek recâ itmeğin **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda mezbûr konsolos her kangızın taht-ı hükümetine dâhil olur ise kendüye ve adamlarına ve tavarlarına ve esbab ve eskallerine ve yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde sulh ve salaha ve 'ahidnâme-i hümâyûna muhâlif kimesneye te'addi ve tecavüz ittirmeyüb emin ve sâlim birbirinize irsâl ve isâl eyleyesiz eğer anın gibi ahz ve celbakçesi nâmıyla vesâir ehl-i örf ta'ifesi ve gayrileri hilâf-ı şer'î şerif[s. 88] rencide iderler ise men' ve def' idüb mezbûr konsolos ve adamlarını zaleme ve ehl-i örf ta'ifesinden himayet ve siyânet eyleyesizzâd ve zevâde vesâir mühimmat vâki' oldukda narh-i ruzi üzere akçeleri ile tedârik ve tavar lazım olur ise kira bargirleri ve deryada kayık lazım olur ise akçeleri ile tedarik idüb bir husûsda müzayaka çekdirmeyesiz ve sizki neferat ağalarısız mahuf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifayet miktarı âdem koşub emin ve selâmet üzere konaklarına ulaştırub 'ahidnâme-i hümâyûn sulh ve salaha ve hala sâdır olan emrime muhâlif kimesneye iş ittirmeyesiz.

Fî evâsıt-ı B(Receb) sene 1066 (05-14 Mayıs 1656)

254 *Hazret-i Meryem'in mezarının üçyüz altmış yıldan beri Efreñç ruhbanlarının elinde olup, buna aykırı olarak Rum patriği ve taifesinin hile ve şirret ile mezarın idaresini ellerine geçirmek istemelerine dair hüküm.*

Sabıkâ Şeyhülislam olub hala Kudüs-i Şerif kadısı ber-vech-i arpalık mutasarrıf olan Mevlana Abdurrahman Efendi'ye ve ber-vech-i arpalık Kudüs sancağına mutasarrıf olan (Boş) dâme ikbâlehuya hüküm ki:

Bi'l-fi'il Françe padişahının ilçisi olan kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihîyye De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergah-ı Mu'allâm'a'arzuhal gönderüb mezâr-ı Hazret-i Meryem üçyüz altmış yıldan berü Kudüs-ı Şerif'de olan Efreñç ruhbanlarının ellerinde olub bir kimesne mu'tad-ı kadimemuhâlîf dahl ve ta'arruz ide gelmiş değıller iken hala Rum Patriğı vesâir Rum ta'ifesi şirrete sülûk idüb nezd-i Efreñç ruhbanları Hazret-i Meryem raddiyallahüanhunun meyyitin sirka idüb Frengistan'a götürmüşler deyü isnad ve iftira ile zikr olunan makâm-ı mübarekeyi hilâf-ı mu'tad Efreñç rahiplerinin ellerinden gasben almak murad eylediklerin bildürüb mu'tad-ı kadimüzere Efreñç ruhbanlarının yerlerinde kemâkân ibka olub Kudüs-i Şerif'de olan Rum patriğı vesâir Rum ta'ifesini kadime muhalif asla ber vechle dahl ve ta'arruz eylemeyüb ve husûs-ı mezbûre muhalif bir ta'rikle emr ibrâz olunur ise min-ba'ad 'amel olunmamak babında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüğü ecilden kadimden ola geldiğı üzere zabt olunmak emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu babda sâdır olan fermân-ı celilü'l-kadrimüzere'amel idüb vech-i meşrûh üzereolan makam-ı mübârekeyi mu'tad-ı kadim üzere Efreñç ruhbanlarının elinde kemâkân ibka ve kadimden olageldüğü üzere zabt itdirüb min-ba'ad hilaf-ı mu'tad Kudüs-i Şerif'de olan Rum patriğı vesâir Rum ta'ifesi aslâ bervechle dahl ve ta'arruz ittirmeyesin vech-i meşruh üzere olanmu'tad-ı kadime muhalif bir tarikle emr ibrâz olunur ise 'amel olunmayub iş bu emr-i şerifimin icrâsıyla kemâl-i mertebe te'dib ve ihtimam üzereolasız şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar ve hükm-i hümâyûnum Efreñç ruhbanlarının ellerinde ibka idüb 'alâmet-i şerife 'itimad kılasız.

Fî evâil-i B(Receb) sene 1066 (25 Nisan-04 Mayıs 1656)

[s. 89]⁵⁵

[s. 90]

**Der-Zaman-ı Hazret-i Sadr-ı ‘Azam Mehmed Paşa, Fi 5 Ramazan sene 1066
(27 Haziran 1656)**

255 Sayda voyvodasının ahidame-i hümayuna aykırı olarak Fransa tüccarlarına zorluk çıkartması zulüm ve teadi ettiğine dair hüküm.

Şam beylerbeyine ve Sayda kadısına ve Sayda voyvodasına hüküm ki:

Kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihkiye Asitâne-i Sa'adet'imde mütemekkin Françe padişahının ilçisi olan De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allâm'a arzuhâl gönderüb Françe tüccarı memâlik-i mahrûsemde emin ve salim gezüb bey' ve şirâ ve ticaret idüb kimesne bunları rencide eylemeye deyi ahidnâme-i hümâyûnda mestûr ve mukayyed iken hala Sayda iskelesinde temekkün iden Françe konsolosu ve tüccarı ve Françe gemileriyle gelüb giden Françelü bey' ve şirâ üzereler iken sen ki Sayda voyvodasının ahidnâme-i hümâyûna mugayir cebren üzerlerine harir ve kalya ve sâ'ir emti'a tarh eyledikten gayri tüccar-ı mezbure ve iskele-i mezbureye gelüb giden Françelü riyal gurusların istedikleri yerde murad eyledikleri kimesnelere esediye tebdil eylemek istediklerinde mezbûr voyvoda cebren kendüsüne tebdil ittirüb bu sebep ile tüccar-ı mezbûreye ve sâ'ir Françelüye zulüm ve te'addi ve tecavüzden hali olmaduğun bildirüb eğer Sayda voyvodalarıdır vesâ'ir zabitlerdir bervechle konsolos ve tacirlerinin gelüb giden Françelünün cebren üzerlerine harir ve kalyavesâ'ir emti'a tarh itmeyüb riyal gurusların esediye istedikleri yerde tebdil eyleyüb Sayda voyvodaların cebren kendülerine tebdil itdirmeyüb emin ve sâlim bey' ve şirâ ve ticaret idüb ahidnâme-i hümâyûna mugayir bervechle rencide olunmamak bâbında emr-i şerifim virmegin ricâ eyledikte vech-i meşrûh üzereâmel olunmak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukta sâdr olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mücebince âmel idüb dahi mezbûr voyvodaya muhkem tenbîh veya te'kîd eyleyesiz ki Sayda iskelesinde temekkün iden Françe konsolosunun ve tüccarının vesâ'ir gelüb giden Françelünün

⁵⁵ Bu sayfa boş bırakılmıştır.

üzerlerine cebren harir ve kalyavesâ'ir emti'â tarh eylemeyüb ve riyal gurusların istedikleri yerde murâd eyledikleri kimesnelere esedi tebdîl eylemek istediklerinde mezbûr voyvoda cebren kendüsüne tebdîl itdirmeyüb istedikleri kimesnelere tebdîl eyleyüp tüccar-ı merkûmeyi gereği gibi himâyet ve siyânet eyleyüp ahidnâme-i hümâyûna muhalif bir vechle rencide ve remide eylemeyeler ve itdirmeyüb men' ve def' eylesiz bu husûs için tekrar emrim varmalu eylemeyesiz.

(Fî) Evâhir-i N (Ramazan) sene 1066(13-22 Temmuz 1656)

256 *Fransa vatandaşından birisinin mürd olması üzerine malının konsoloslar tarafından alınması gerekirken, sayda voyvodasının mürd olan Fransız vatandaşının malına el koyduğuna ve bunun yapılmamasına dair hüküm.*

Şam beylerbeyisine ve kadısına ve Sayda kadısına ve voyvodasına hüküm ki:

Kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihyye Françe padişahının Asitâne-i Sa'adet'imde mütemekkin ilçisi olan De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayrDergah-ı Mu'allâma arzuhâl gönderüb Françelüden birisin mürd oldukda emti'a ve metrukâtına beytü'l-malcılar ve kassam vesâ'ir hükkâm tarafından müdahale olunmayub konsolosları ahz ve kabz eyleyeler deyü ahidnâme-i hümâyûnda mestûr ve mukayyed iken haliyâ Sayda iskelesinde mütemekkin tacirlerden birisin mürd olmağla senki Sayda voyvodasının ahidnameniz atiktir mürd-i mezbûrun emti'a ve metrûkatın ben kabz iderim deyü dahl ve te'addi ve tecavüzden hâlî olmadığın bildirüb taife-i mezbûreden biri mürd oldukda Sayda voyvodaları emti'â ve metrûkatına ahidnâmeniz atiktir deyü müdahil eylemeyüb dâima ahidnâme-i hümâyûnun mazmûn-u munifiyle âmel olunmak bâbında emr-i şerifim virilmek ricâ itmegin vech-i meşrûh üzereâmel olunmak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu bâbda sâdr olan emrimve ahidnâme-i hümâyûnum mücebince âmel idüb dahi ol-makule Sayda iskelesinde ve ol etrafda mürd olan Françelü'nün emti'a ve metrukâtının ahidnâme-i hümâyûnum mücebince Françe konsolosuna ahz ve kabz itdirübmin-ba'ad ahidnâmeniz atiktir biz zabt ve kabz ideriz deyü Sayda voyvodalarına ve aher zabitlere müdahale itdirmeyüb konsolos ve tüccarın

ahidnâme-i hümâyûnum mücebince himâyet ve siyânet ve da'ima ahidnâme-i hümâyûnun mazmûn-u munifiyle âmel eyleyüb işbu emrim celilü'l-kadrim muhalif voyvodaları ve ahere ber vechle dahl ve nizâ' itdirmeyesiz ve ba'de'n-nazar.

Fî evâhir-i N (Ramazan) sene 1066(13-22 Temmuz 1656)

257 Ağrıboz iskelesinde görülecek davanın asitaneye gönderilmesi gerekirken emre aykırı olarak ağrıboz'da görüldüğüne dair hüküm.

Ber-vech-i arpalık Ağrıboz sancağına mutasarrıf (boş) dâme ikbâlehuya ve kadısına hüküm ki:

Françe ilçisi arzuhâl gönderüb memalik-i mahrûsem iskelelerinde temekkün eden konsolosları ile davaları olanların ahidnâme-i hümâyûn mücebince da'vaları Asitâne-i Sa'adeti'mden havale oluna gelmiş iken hâlâ Ağrıboziskelesinde temekkün iden konsolosları ile bir kimesnenin da'vâsı vâki' oldukda vilayet kadıları mezbûr konsolosun elinde olan ahidnâme ve berât-ı şerifime mugâyir Asitâne'ye havale itmeyüb hayf ve gadr itmekle ahidnâme-i hümâyûn ve berât-ı şerifem mucebince da'vaları Asitâne-i Sâ'adeti'me havale olunmasın ricâ itmek mücebince 'amel olunmak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda husûs-u mezbûra mukayyed ve ellerinde olan ahidnâmelerine nazar idüb göresiz Françe padişahı kadimden devlet-i aliyem tarafına dostluk üzerine olmağla taşrada olan konsolosları ile vâki' olan da'vaları Âsitâne-i Sa'âdeti'me havale olunub Divân-ı Hümâyûn'da olan ilçileri ile mürafa'a olalar deyû ahidnâme-i hümâyûn verilmiş iken anamuhâlif ta'ciz olunur ise men' ve def' idüb ahidnâmeye muhalif vaz' olunmayub ol-makûle dahl olunur ise Âsitâne-i Sa'âdetim'e havale (silik) kanuna ve işbu emr-i hümâyûna muhalif kimesneye dahl ve ta'aruz ittirmeyesin.

[s. 91]

258 Sayda'da frança taifesinden üç nefer kişinin şirretleri yüzünden gemiye bindirilib fransaya gönderilmesine dair hüküm.

Sayda kadısına ve Beyrut voyvodasına (silik) hüküm ki:

Kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-MesihîyyeFrânçe padişahının Asitâne-i Sa'adet'imde mütemekkin olan ilçisi De La Haye Vantelet tarafından Dergâh-ı Mu'allâm'a arzuhâl olunub Fransız taifesinden Frank (?) nâm ve Bağdon (?) ve diğer Bağdon (?) nam karındaşlar her vechle şerir olub Dürzi ta'ifesinden Ebu Tevil (?) nâm zımminin vesâ'irlerin himayet ve siyânetleriyle zikr olunan üç nefer Fransız Sayda iskelesinde mütemekkin olmalarıyla tüccâr ta'ifesinin mabeynlerinde nice ihtilale bâdî ve bâ'is olmalarıyla Sayda'da mütemekkin olan konsoloslarının beratında mestûr Frânçe ta'ifesinden bu makûle şerir ve tezvîrlik üzere olub ihtilale gayret olanları kaydu bend ile gemiye koyub Frânçe vilayetine göndermek istedikte kimesne mâni' olmaya deyü mukaddema emr-i şerifim dahi virilmişken mezbûr Ebu Tevil (?) vesâ'irleri mâni' olmayub şirretleri zuhur iden üç nefer Fransızları kaydu bend ile gemiye koyub Frânçe vilayetine göndermeğe kimesne mâni' olmaya eğer firar iderler ise vilayet zabıtları ele götürüb konsoloslarına teslim ve ahz ittirüb Frânçe vilayetine göndermek için emr-i şerifim ricâ eyledüğün ecilden ahidnâme-i hümayûnum mücebince âmel olunmak fermanım olmuştur **buyurdumki;**

Vusûl buldukta mukaddema ve hala sâdır olan evâmîr-i şerifem mücebince âmel idüb vech-i meşrûh üzereihtilale bâ'is olan üç nefer Fransızları merkûm konsolosa teslim ve Frânçe vilayetine göndermeğe kimesne mâni' olmaya şöyle ki firar iderler dahi vilayet zabıtları mezbûrları ele götürüb konsolosa teslim itdirüb min-bâ'ad mezbûr Ebu Tevil (?) vesâ'irleri müdahale itdirmeyüb ahidnâme-i hümayûnum mücebince men ve def' eylesesiz bundan sonra merkûm Ebu Tevil (?) vesâ'irleri memnu'olmayub muavenet iderler ise vukû' üzere yazub Âsitâne-i Sa'âdetime 'arz eylesesiz ki haklarından sonradan emr-i şerifim bu vechle sâdır olursa mücebince'âmel eylesesiz deyü hükm yazılmıştır.

Fî evâ'il-i L (Şevval) sene (10)67(13-22 Temmuz 1657)

259 Mısır, İskenderiye, Reşid, Dimyat ve ona tabi olan yerlerde Fransa taifesinin işlerini görmek için tayin edilen elçinin yerine Fransa kralı tarafından yeni elçi gönderilmesine dair hüküm.

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Âsitâne-i Sa'âdet'de Françe padişahının mûkim olan ilçisi kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-MesihîyyeDe La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allâm'a arzuhâl gönderüb Mısır ve İskenderiye ve Reşid ve Dimyat ve ana tabi' olan iskele ve benderlerde gelüb giden Françe ta'ifesinin mesâlihlerin görmek için mukaddema konsolos ta'yin olan Kristofale de Bermon (?) nâm konsolos Françe padişahı tarafından ref' olunub yerine Françe padişahının mu'teber beyzadelerinden işbu râfi'-i tevkî'-i vaki' alişân-ı hâkani kıdvetü'l-a'yânü'l-milletü'l-mesihîyye Françesko DeNiko(?) nâm beyzade konsolos tayin olunub müşârün-ileyh Françe padişahı canibinden mühürlü ve mumza mektub virildigin bildirüb mücebince olageldiği üzereberât- şerifim virilmek ricasına i'lam itmegin *buyurdum ki;*

Mahrûse-i Mısır ve İskenderiye ve Reşid ve Dimyat ve ana tabi' olan iskelelere Françelü'ye müte'allik olan tüccâr ta'ifesi ahidnâme-i hümâyûn mücebince mezbûr Françesko de Niko (?) nâm Françelü'yü konsolos bilüb cümle ahvallerin ve umûr-ı müşkilelerin mezbûre müraca'at idüb min-bâ'ad ahara varmayub ita'at üzere olalar Françe elçisi Divân-ı Hümâyûnu'ma ve vüzerâ-yı a'zamın divanlarına geldikde İspanya kralının vesâ'ir kralların elçileri üzerine takaddüm ve tasaddur idegeldüğü üzere ol canibde dahi Françe konsolosu cümle konsoloslara tasaddur idüb İslam beglerine olan ri'ayet anlara dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örfden subaşı ve gayri kimesne girmeyüb tecavüz itmeyeler ve zikr olunan benderlere varan Françe tüccarı bendere dâhil oldukda'adet üzere esbâblarının suret-i defterlerini mezbûre vireler ve gemileri gitmek murad itdikde kanun üzere bâylac hakkın virüb muhalefet itmeyeler ve mezbûrun tezkiresi olmayınca gemilerine icâzet virilmeye ve tüccar arasında birbirleri ile ihtilaf vâki'oldukta konsolos aralarına girüb[s. 92]kasabat zabitlerinden kimesne dahl itmege ve aralarında şerir olub ihtilale ba'is olurlar ise ol makule kayd u bend ile vilayetine göndermek istedikde kimesne mani' olmaya ve mezbûr konsolos ol vilayetde sarf olunan 'avaidi için getürdüğü nesnelerden İskenderiye ve Bulak iskelelerinde bâc ve gümrük talep olunmaya ve 'adet üzere konsolosuna mahsûs melhûsat ve mefrûşat ve me'kulat ve meşrubat kangı bendere dahil olursa gümrük ve bâc talep olunmaya ve Françe konsolosu ile her kimin da'vası var ise anda istimâ' olunmayub Asitâne-i Sa'adetim'e havale oluna ve mezbûr Südde-i Sa'adetim'e veyâhûd Françe vilayetine gitmek murad eyledikde yerine kâim-i makam ta'yin eyledikten sonra giderken ve

gelürken memalik-i mahrûsemde vâki' olan menâzil ve merâhilde ve deryada ve karada kendüye ve ademlerine ve esbab ve tavarlarına dahl olunmaya ve her kanda dahil olur ise akçesiyle zad ve zevadesiyle vesâ'ir zahiresi virilüb kimesne mani' olmaya ve siz ki zikr olunan benderlerin hakimlerisiz onat vechle mukayyed olub zikr olunan hususlarda ferman-ı hümâyûnumu icra itdirüb mezbûr Françesko de Niko (?) nâm Françelere konsolos bilüb Françe padişahına virilen virilan ahidnâme-i hümâyûnda mestûr ve mukayyed olan 'uhûd ve şurûta ve kuyûd ile 'âmel idüb hilafına cevaz göstermeyesiz ve ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûn ve evâmîr-i 'aliye ve evvelden câri olan 'adet-i kadime mugâyir tüccardan ve gayriden bir ferde muhalefet itdirilmeyübdâ'imâ ahidnâme-i hümâyûn mücebince âmel itdirile şöyle bilesiz'alâmet-i şerifime i'timâd kilasız.

Tahiren fi evâhir-i şehri Şevval-i mükerrem sene seb'a ve sittin ve elf. (Evahiri Şevval 1067) (02-11 Ağustos 1657)

260 *Mısır ve İskenderiye ve ona tabi' olan iskelelerde bundan önce ikamet eden elçinin borcunun yeni atanan elçiden alınmayacağına dair hüküm.*

Mısır muhafazasında olan vezir (Boş) Paşaya ve Mısır kadısına ve İskenderiye sancağında ve İskenderiye kadısına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adet'imde Françe padişahının mukim olan ilçisi kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihyye De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergah-ı Mu'allam'a arzuhâl gönderüb Mısır ve İskenderiye ve ana tabi' olan iskelelerde bundan akdem mütemekkin olan konsolos ve tüccar tâ'ifesinden bazıları deyn idinüb ahidnâme-i hümâyûn mücebince deyn borçludan talep oluna gelmişken hala mahal-i mezbûre ta'yin olunan Françesko de Niko (?) nâm konsolosdan dayinler deyn talebidüb rencide ve remide eylediklerin bildirüb ahidnâme-i hümâyûn mücebince âmel olunub rencide ittirilmemek babında hükm-i hümâyûnum icra eylediği ecilden âhidnâme-i hümâyûnum mücebince âmel olunmak fermanım olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukta bu bâbda sadır olan ferman-ı celilü'l-kadrim mucebince âmel idüb zikr olunan mahallerde mukaddema mütemekkin olan konsolos ve tüccar taifesinin itdikleri deynleri ahidnâme-i hümâyûnum mucebince dayinlerine kendüler edâ idüb hala

ta'yin olunan mezbûr Françesko de Niko (?) nâm konsolosu deyn talebi ile bir vechle rencide ve remide ittirmeyüb men' ve def'eyleyesiz ahidnâme-i hümâyûnuma ve emr-i şerifime mugayir kimesneye te'addi ve tecavüz ittirmeyüb men ve def' idüb husûs-ı mezbûr üzere emr-i aher irsaline muhtaç eylemeyesiz şöyle bilesin alamet-i şerife a'timâd kılasız.

Tahriren fî evâhir-i Şevvalü'l-mükerrem sene seba ve sittin ve elf (Evahir-i Şevval 1067) (02-11 Ağustos 1657)

[s. 93]

261 *Ağrıboz iskelesinde Fransız gemilerine ahidname-i hümâyun gereğince eşya ve malzemelerin yüklenip yola çıkılmasına engel olunmamasına dair hüküm.*

Ağrıboz muhafazasında olan Vezir Kenan Paşa'ya ve Ağrıboz kadısına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'âdeti'mde Françe padişahının mukim olan elçisi De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergah-ı Mu'allâm'a arzuhâl gönderüb Ağrıboz iskelesine gelüb giden Françe gemileri ve tüccar taifesi mu'tad-ı kadim üzereahidnâme-i hümâyûn mücebince bey' ve şirâ idüb eşya ve emti'aların gemilerine tahmil idüb mesâlihlerine âvdet idegelmişler iken hâlâ Ağrıboz iskelesinde bir gemileri tâ'ife-i mezbûre eşya ve emti'aların gemiye tahmil eylemek üzereiken tahmil ittirmeyüb tarafından men' eylediğın bildirüb mu'tad-ı kadim üzerememnû'atdan olmayan eşya ve emti'aların Françe taifesinin kendü gemilerine tahmîl ve avdet ittirmek ve kimesne mâni olmamak babında ferman-ı alişânım sâdır olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukta bu bâbda sâdır olan fermân-ı celilü'l-kadrim mücebince âmel idübdahi Ağrıboz iskelesinde olan Françe gemisine mut'ad-ı kadim üzere memnûatdan olmayub bey' ve şirâ eyledikleri eşya ve emti'aların gemiye tahmîl ve mesâlihlerine âvdet ittirüb ber-vechle rencide ve remide olmak ihtimali olmayub ahidnâme-i hümâyûnuma ve kadimden olıgelane ve emr-i şerifime mugayir rencide ve te'addi

ittirilmeyüb husûs-ı mezbûr için emr-i ahire varmalu eylemeyesiz şöyle bilesiz alamet-i şerife a'timad kılasız.

Tahriren fî evâ'il-i şehri Zilka'detü'ş-şerife sene seb'a ve sittin ve elf (Evail-i Zilkade 1067) (11-20 Ağustos 1657)

262 Bir sûreti

Ağriboz beyine ve kadısına yazılmıştır.

Fî evâhir-i L (Şevval) sene 67 (1-10 Temmuz 1657)

263 *Fransa tüccar reisi Ferduna'nın satın aldığı malzemenin boğazhisarında aranıp fazlasının götürülmemesine dair hüküm.*

Kilidü'l-bahr ve Kal'a-i Sultaniye kadılarına ve Sultaniye kal'ası dizdarına hüküm ki:

France padişahının Âsitâne-i Sa'âdet'imdehala mûkîm olan elçisi kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihyye De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allâm'a arzuhâl gönderüb France'den İstanbul'a meta' getüren France gemileri re'islerinden Ferdola (?) nâm re'isin ahidnâme-i hümayun mûcebince iştirâ eylediği emti'a ve eşyayı hayli zamandır gemiye tahmîl olunub ol-sebebden helak olmak mertebesine varmağın France vilayetine âvdet eylemek lazım gelmegin izn-i şerifim virilmek ricâ itmekle ahidnâme-i hümayûnum mûcebince ziyade metâ' götürmemek üzere emr-i şerifim verilüb Boğazhisarı'nda kanun üzere aranub memnû'atdan olan eşya olmadıkça gitmek emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukta sâdr olan emrim üzereâmel idüb re'is-i mezbûrun gemisine ahidnâme-i hümayûnuma mugayir ziyade metâ götürmemek ve vilayetlerine 'avdet eylemek üzere emr-i şerifim verilüb Boğazhisarı'nda kanûn üzere aranub memnû'atdan olan eşya olmadıkça mezbûr re'is ve ademilerin ahidnâme-i hümayûnuma mugayir kimesneye rencide ve remide ittirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu hükm-i hümayunumu re'is-i mezbûrun eline ibkâ idüb alamet-i şerifeme i'timad kılasız.

Tahriren fî evâhir-i şehri-i saferü'l-hayr sene seman ve sitte ve elf (Evahir-i Safer 1068) (28 Kasım-16 Aralık 1657)

264 Bir sureti dahi

De Baltazar nâm re'ise yazılmıştır.

Fî't-tarihü'l-mezbûr. (Evahir-i Safer 1068) (28 Kasım-16 Aralık 1657)

265 Bir sureti dahi

De Devanis (?) nâm re'ise yazılmıştır.

Fî't-tarihü'l-mezbûr. (Evahir-i Safer 1068) (28 Kasım-16 Aralık 1657)

266 *Fransa tüccar reisi Ferdola'nın satın aldığı malzemeyi Fransaya götürmek için istediği izni, yasaklı malzemeyi götürmemesi üzerine bu iznin verileceğine dair hüküm.*

Kilidü'l-bahr ve Kal'a-i Sultaniye kadılarına ve Sultaniye kal'ası dizdarına hüküm ki:

France padişahının Asitâne-i Sa'adet'imde hala mûkîm olan elçisi kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihyye De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allâm'a arzuhâl gönderüb Françelüden İstanbul'a meta' getüren Françe gemileri re'islerinden Ferdola (?) nâm re'isin ahidnâme-i hümayun mücebince iştirâ eylediği emti'a ve eşyayı hayli zamandır gemiye tahmîl olunub ol-sebepden helak olmak mertebesine varmağın Françe vilayetine âvdet eylemek lazım gelmekle izn-i şerifim virilmek ricâ itmegin ahidnâme-i hümâyûnuma mûgayir ziyade metâ' götürmemek üzereemr-i şerifim verilüb Boğazhisarı'nda kanun üzerearanub memnûatdan olan eşya olmadıkça gitmek emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukta sâdr olan emrim üzere âmel idüb re'is-i mezbûrun gemisine ahidnâme-i hümâyûnuma mugayir ziyade metâ' götürmemek üzereve vilayetlerine 'avdet eylemek için emr-i şerifim verilüb Boğazhisar'ında kanun üzerearanub memnû'atdan olan eşya olmadıkça mezbur re'isini ve âdemlerini ahidnâme-i hümâyûnuma mugayir kimesneye rencide ve remide ittirmeyesiz şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar bu hükmü hümâyûnumu re'is-i mezbûrun elinde ibkâ eylesesiz alamet-i şerife i'timad kılasız.

Tahriren fi evâ'il-i Rebi'ü-l-evvel sene 1068(07-16 Aralık 1657)

267 Bir sureti dahi

Devanis (?) nâm re'ise yazılmıştır.

Tarihü'l-mezbûr. Evâ'il-i Rebi'ü-l-evvel sene 1068(07-16 Aralık 1657)

268 Bir sureti dahi

De Roşeno (?) nâm re'ise yazılmıştır.

Fî't-tarihü'l-mezbûr. Evâ'il-i Rebi'ü-l-evvel sene 1068(07-16 Aralık 1657)

269 Bir sureti dahi

Martin Niko (?) nâm re'ise yazılmıştır.

Fî evâhir-i Rebi'ü-l-evvel sene (10)68(27 Aralık-05 Ocak 1658)

[s. 94]

270 *Fransa tüccar reisi Martinod'un satın aldığı malzemeyi Fransaya götürmek için istediği izni, yasaklı ve fazla malzemeyi götürmemesi üzerine bu iznin verileceğine dair hüküm.*

Kilidü'l-bahr ve Kal'a-i Sultaniye kadılarına ve Sultaniye kal'ası dizdarına hüküm ki:

France padişahının Âsitâne-i Sa'adet'imde hala mûkîm olan elçisi kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihyye De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Südde-i Sâ'âdetime arzûhâl gönderüb Âsitâne-i Sâ'âdetim iskelesinde olan Martinod (?) nâm re'isin ahidnâme-i hümâyûn mücebince iştirâ eylediği emti'a ve eşyası kendü şaykasına tahmîl eyleyüb France vilayetine avdet eylemek murad itmekle izn-i hümâyûnum ricâ itmegin ahidnâme-i hümâyûna mugayir ziyâde meta' götürmemek üzereemr-i şerifim virilüb Boğazhisarlar'ında kanûn üzerearanub memnû'âtdan olan eşya olmadıkça ahidnâme-i hümâyûnum vemu'tad-ıkadim izn-i şerifim virilü**buyurdum ki;**

Vusûl buldukta bu bâbda sadr olan ferman-ı celilü'l-kadrim mücebince âmel idüb mezbûr re'is şaykasına ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir ziyâde meta' götürmemek üzere Boğazhisar'larında kanun üzere aranub memnû'atdan olan eşya olmadıkça re'is-i mezbûra ve adamlarına mü'tad-ı kadime ve ahidnâme-i hümâyûnuma

mugayir kimesneyi rencide ve remide ettirmeyesiz şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar bu hükmü hümâyûnumu re'is-i mezbûrun elinde ibkâ idüb alameti şerife i'timâd kılasız.

Tahriren fî evâ'il-i şehri Rebi'ü-l âhir sene seman ve sittin ve elf (Evail-i Rebi'ü-l âhir 1068) (06-15 Ocak 1658)

271 Bir sûreti dahî

Vedov (?) nâm re'ise yazılmıştır.

Fî tarih-i mezbûr. Evail-i Rebi'ü-l âhir 1068(21 Temmuz 1658)

Der-zamân-ı kâ'im-i makam Sinan Paşa Hazretleri Re'isü'l-küttâb Süleyman Efendi Fi 20 L (Şevval) sene (10)68 (06 Temmuz 1659)

Der zamân-ı kâ'im-i makam İsmâ'il Paşa Hazretleri Re'isü'l-küttâb Süleyman Efendi Fî 15 L Sene 1069(22. haziran1059).

272 Fransa tüccar reisi Rollebon'un yasaklı olmayan emtiayı gemisine yükleyip gitmesine dair hüküm.

Boğazhisarı'nda muhafız olan Vezir Ahmed Paşa'ya ve kadısına ve dizdarına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adetimde mütemekkin olan Françe Padişahının elçisi kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihyye De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Südde-i Sa'adet'ime arzuhâl gönderüb Rollebon (?) nâm re'is halâ Asitâne-i Sa'adet'imde ahidnâme-i hümâyûn mücebince memnû'atdan olmayan emti'ayı tahmîl idüb kadimden olageldiği üzere vilayetlerine avdet için emr-i şerifim ricâ itmeğin **buyurdum ki;**

Vusûl buldukta bu bâbda sadır olan ferman-ı celilü'l-kadrimucebince âmel idüb Boğazhisarı'nda kadimden olageldiği üzere yoklandıktan sonra izn virilüb Boğazhisarı'nda alıkonmayub ellerine virilen ahidnâme-i hümâyûn mücebince salıverilüb re'is ve neferatını hilâf-ı ahidnâme rencide ve remide itdirmeyesin deyü üç kıta' hüküm yazılmıştır.

Fî 15 L (Şevval) 1069(06 Temmuz1659)

273 Bir sûreti dahî

Rollebon (?) nâm re'ise yazılmıştır.

274 Bir sûreti dahî

(Boş bırakılmıştır)

275 Bir sûreti dahî

(Boş bırakılmıştır)

276 *Anaboli, Atina ve Mora benderleri iskelelerinden sorumlu olan konsolos Belkondun ölümü üzerine yerine Cebrol ?adlı kişinin atandığına dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Asitâne-i Sa'adet'imde mûkîm olan Françe ilçisi De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Südde-i Sa'adet'ime Anaboli ve Atina vesâ'ir Mora benderleri iskelelerine gelüb gidüb Françelülerin mesalihin görmek mukaddema konsolos olan Belkond (?) mürd olmağla yerine işbu rafi'-i tevkî'-i refi'-i nişân-ı hakani mühürlü ve mumza tezkiresi mucebince Cebrol (?) nam Efreñç zikr olunan iskelelerden konsolos ta'yin olunub müşârünileyh canibinden mühürlü ve mumza mektup virildüğün bildirüb mücebince olageldiği üzere berât-ı şerifim verilmek ricasına arz itmegin **buyurdum ki;**

Mahrûse-i Anaboli ve Atina vesâ'ir Mora benderlerinde iskelelerine Françelüye müte'allik olan tüccar tâ'ifesi ahidnâme-i hümâyûn mücebince mezbûr Cebrol (?) nâm Efreñçlü'yü konsolos bilüb cem'-i ahvallerin ve umûr-ı müşkillerin mezbûre müraca'at idüb minba'ad ahara varmayub ita'at üzereolalar ve kendü ayinleri üzere hüküm idüb sözüne muhâlefet eylemeyeler ve ahidnâme-i hümâyûn sa'adet-i makrûnda mestûr olduğu üzere Âsitâne-i Sa'adet'de olan Françe ilçisi divân-ı hümâyûnuma ve vüzera-i 'izâmım divanlarına gelmekte İspanya kralının vesâ'ir kralların elçileri üzerine takaddüm ve tasaddur idegeldüğü üzereol cânibde dahi Françe konsolosu cem'-i konsoloslara takaddüm idüb İslâm beglerine olan ri'âyet anlara dahi ola ve mezbûrun dahi evine ehl-i örfden subaşı ve gayri kimesne girmeyüb tecavüz itmeyeler ve zikr olunan benderlere varan Françe tüccarı bendere vardıkta âdet üzeremeta'larının suret-i defterlerin mezbûre vireler ve gemileri gitmek istedikte kanun üzere baylac hak virüb

muhâlefet itmeyeler ve mezbûrun tezkiresi olmayınca gemilerine icâzet verilmeye ve tüccar arasında birbiriyle ihtilâl vâki' oldukta konsolosları arasına girübfasl eyleye zabıtlarından kimesne dahil eylemeyeve arasında birisi şerir olub ihtilafa bâ'is olursa ol-makûleyi kayd ve bend ile vilayetine göndermek istedikte kimesne mani' olmaya ve mezbûr konsolos...⁵⁶

[s. 95]

277 Fransa Kralı elçisinin oğlunun Fransaya gitmesi için, Asitane-i saadetden bir gemi ile gönderilmesine dair hüküm.

Boğazhisarları muhafazasında olan Vezir Ahmed Paşa Hazretlerine ve kadılarına ve dizdarlarına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adet'imde mütemekkinolan Françe padişahının elçisi De La Haye Vantelet arzûhâl gönderüb hâlâ Âsitâne-i Sa'adet'imde kendiyile sakin olan oğlu Françe vilâyetine gitmek murad itmekle elçi-i mûmâ-ileyhin ancak oğlu gitmek için ordu-i hümâyûnum tarafından izn-i hümâyûnum erzâni kılınmağla Âsitâne-i Sa'adet'imden bir kıt'a kanun üzeregemi ile kendi vilayetine gitmek ve ahidnâme-i hümâyûnumamugâyir gitmesi memnû olan meta' götürmemek üzere Boğazhisarı'nda aranub içinde memnû'atdan olan eşya bulunmadıkça ahidnâme ve mu'tad-ı kadime mugayir rencide olunmayub ancak oğlu mezbûr salıverilmek bâbında fermân-ı alışanım sadır olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukta bu bâbda sâdır olan emri celilü'l-kadrim üzere elçi-i mûmâ-ileyhin oğlu bir kıt'a gemisi ile mahal-i mezbûra vardukda kanûn-u kadim üzere aranubmadam ki içinde ahidnâme-i hümâyûnuma mugayir götürmesi memnû'atdan olan bir nesne bulunmaya ilçi-i mûmâ-ileyhin oğlu mezbûru ve sefinesin ahara dahl ve ta'arruz ittirmeyüb mahal-i mezbûreemin ve salim irsal ve isâl eylesin şöyle bilesin.

⁵⁶ Bu hüküm yarım bırakılmıştır.

Tahriren fî evâ'il-i şehri-i Şevvalü'l-mükerrem sene 1070 (10 Haziran 1660)

278 Fransız kralının İstanbul'da bulunan elçisinin küçük oğlu, beyzade ve dört kişiden oluşan Fransız hizmetkarlarının İstanbul'da bir gemiye bindirilip gönderilmesi ve gemide yasaklı eşya olmadığına dair hüküm.

Asitâne-i Sa'adet'imden Françe vilayeti sınırına varınca vaki' olan kazalar beylerine ve zikr olunan yalılarda vâki' olan sancakbeylerine ve zikr olunan sancaklarda vâki' olan kadılara ve Cezayir yeniçerileri ağası ve Tunus ve Trablusgarp dayıları vesâ'ir ihtiyarlarına ve zikr olunan mahallerde vâki' kıl'a dizdarlarına ve kethüdayerlerine ve Yeniçeri serdarlarına ve iskele eminlerine vesâ'ir iş erlerine hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adet'imde mütemekkin olan Françe elçisi De La Haye Vantelet arzuhâl gönderip elçi-i mûmâ-ileyhinin oğlu olan De La Haye nâm beyzade ve ehli ve sağır oğlu ve dört re's Fransız kız hizmetkârları ve dört nefer ademisi ile ve esbab ve eşkâliyle Asitâne-i Sa'adet'imden Françe vilayetine gitmesi için ordu-yu hümâyûnum tarafından izn-i şerifim verilmesi Asitâne-i Sa'adet'imden bir kıt'a gemi ile vilayetine gitmek ve ahidnâme-i hümâyûnuma mugayir gitmesi memnû olan metâ' götürmemek üzere Boğazhisarlarında kanun üzere aranub içinde memnû'atdan olan eşya bulunmadıkça mu'tad-ı kadime mugayir rencide olunmayub sefinesi salıverilüb ve ruy-i deryadan yürüyan Cezayir ve Tunus ve Trablusgarp gemileri mûmâ-ileyh elçinin oğlu mûmâ-ileyh ve emvâl ve erzakın vesâ'ir eşyasına ve oğullarına Ahidnâme-i hümâyûnuma mugayir dahl ve taaruz olunmayub ve karada mürûr ve ubûr eyledikte menâzil ve merahilde ber vechle rencide ve remide olunmamak üzere emr-i şerifim verilmek ricâ itmeğin izn-i hümâyûnum erzâni kılınmıştır **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda mûmâ-ileyh Beyzade ve ehli ve yanında olan sağır oğlu ve dört re's Fransız kızları ve dört nefer adem hizmetkarlarıyla her kangınızın taht-ı hükümetlerine dahil olurlarsa menâzil ve merâhilde ve benderlerde ve iskelelerde kendüye ve ademlerine ve esbab ve erzaklarına kimesneyi dahl ve taaruz ittirmeyüb emin ve salim birbirinize Françe sınırına varınca ulaştırub ve narh-ı ruzı üzere akçeleriyle zâd ve zevâde ve-sâ'ir mühimmatların tedarik ittiresiz ve karada mürûr eyledikte lazım olan kira bargirlerin iktizâ itdigüne göre akçeleriyle tutturub ve mahuf

ve muhatara olan mahallerde yanlarına kifayet mikdarı ademler ve yarar ve kılğuzlar koşub emin ve salim birbirinize ulaştırub ve rûy-ı deryada mürûr ve übûr eyledikte deryada yürüyan Cezayir ve Tunus ve Trablusgrap gemileri mûmâ-ileyh elçinin oğlu mezkûr beyzadeyi ve ehlini ve sağır oğlunu vesâ'ir ademlerini ve emval ve erzak ve esbab vesâ'ir eşyasını ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif bir ferdi dahl ve ta'arruz idtirmeyesiz şöyle bilesiz.

Tahriren fî evâ'il-i şehri Şevvalü'l-mükerrem sene 1070(10 Haziran 1660)

[s. 96]

279 *Mısır ve ona tabi olan İskelelere gelen tüccar gemilerinin ödemesi gereken Baylac hakkının Fransız konsolosuna verilmesi gerekirken bu hakkın tüccar taifesi alınması üzerine bu baylac hakkının konsolosa verilmesine dair hüküm.*

Mısır beglerbegisine ve kadısına hüküm ki:

Halâ Âsitâne-i Sa'adet'de mütemekkin olan Françe padişahının elçisi De La Haye Vantelet arzuhâl gönderüb hâlâ mahrûse-i Mısır ve ana tabi'olan iskelelerde mütemekkin olub berat-ı şerifemle konsolos olan Françesko De Niko nâm beyzade Françe ve vilayetinden ticaret tarikiyle ol iskelelere dahil olanlar esbablarının suret-i defterlerin virüb ve gemileri gitmek murad eyledikte ahidnâme-i hümâyûnda ta'yin olunan baylac hakkın kanun üzere konsolosa virilüb muhalefet itmeyeler deyü defterde mestûr ve mukayyed iken sabıka ol diyarda konsolos ve tüccar taifesi deynlerin dayinlerine kendüler edâ eyleyüb hala olan konsolosdan deyn taleb olunmayub ber vechle rencide ve remide itdirilmemek üzere emr-i şerifim verilmeğin hâlâ ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddema virilan emr-i şerifime mugayir bazı kimesnelerin temessüğü ve vâlâ-i vilayetinin buyrulduzu ile baylac a'vâidindenalub masûlüne külli gadr olunmağla konsolosun baylac a'vâidinden alınmak üzere buyrulduzu virilüb da'vaları olanlara Âsitâne-i Sa'adetim tarafından ferman-i şerifim sadır olmayınca rencide itdirilmemek emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu bâbda sadır olan ferman-ı celilü'l-kadrim mücebince 'amel idüb dahi vech-i meşrûh üzere ahidnâme-i hümâyûnuma muhalif mezbûrları baylac a'vâidlerinedahl ve rencide ve remide itdirmeyüb men' ve def'eyleyesiz şöyle bilesiz.

Tahriren fî evâhir-i şehri Şevvalü'l-mükerreme sene 1070(30 Haziran-08 Temmuz 1660)

280 Mısır'akonsolos tayin olunan kişinin korunması ile ilgili hüküm.

Mısır beylerbeyine ve kadısına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adet'de mütemekkin olan Françe elçisi De La Haye Vantelet arzuhâl gönderüb bundan akdem Françe padişahı tarafından mu'teber beyzadelerinden Françesko De Niko nâm beyzâde mahrûse-i Mısır'da ve anâ tabi' iskelelerde mühürlü ve mumza mektubu ile konsolos ta'yin olunub ve mücebince berat-ı şerifim virilmegin berat-ı şerife mugayir re'ayalarından ba'zı ehl-i örfün tahrîki ile zabt itdirilmeyüb cebren gemiye konulub Françe vilayetine gönderilüb ol canibe vardukta elinde olan beratı mücebince mezkûr konsolos ibkâ ve mukarrer için ta'yin olunub zikr olunan Mısır ve ana tabi' iskelelerde her kangı iskelede temekkün iderse ahidnâme-i hümâyûn ve elinde olan berat mücebince zabt itdirilüb re'ayalarından ihtilâle bâ'is olan Bermond ve Peyket (?) ve Tanbon (?) ve hevadarları şirret üzere olmağla kayd[s. 97] ve bend ile Âsitâne-i Sa'adet'ime gönderülüb madamki mezbûr konsolosun ref'i için Âsitâne-i Sa'adetden emr-i şerifim varid olmadıkça mezbûr konsolos elinde olan ahidnâme-i hümâyûn ve beratı mücebince zabt itdirüb vech-i meşrûh üzere gemiye koyub vilayetine gönderilmeyüb rencide olunmamak babında emr-i şerifim virilmek ricasına i'lâm eyledigi ecilden vech-i meşrûh üzere'amel olunmak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukta bu babda sâdır olan emrim üzere âmel idüb dahi zikr olunan konsolosuna mezkûrun elinde olan beratı mücebince kemâ-kân zabt ve tasarruf itdirüb min-ba'ad vech-i meşrûh üzeremezkûru mezbûrlar rencide ve remide eylemeyeler ve itdirmeyesiz şirret iden re'ayaları kayd ve bend ile Âsitâne-i Sa'adet'ime gönderüb min bâ'ad beratına ve ahidnâme-i hümâyûnuma muhalif kimesne te'allül ve 'inad itdirmeyesiz şöyle bilesiz.

Tahriren fî evâhir-i şehri Şevvalü'l-mükerrem sene 1070(30 Haziran-08 Temmuz 1660)

281 *Asitane-i saadet iskelesinde bulunan Anton Melik? Adlı tüccarın satın aldığı emtianın izni hümayunla gönderilmesine dair hüküm.*

Boğazhisarı muhafazasında olan Vezir Ahmed Paşa'ya ve Kal'a-i Sultaniye ve Kilidü'l-bahr kadılarına ve Kal'a-i Sultaniye ve Kilidü'l-bahr dizdarlarına hüküm ki:

France padişahının Âsitâne-i Sa'adet'imde mukîm olan ilçisi kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihyye De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergah-ı Mu'allâm'a arzuhâl gönderüb Âsitâne-i Sa'adetim iskelesinde olan France kalyonlarında Anton Melik(?) nâm re'is ahidnâme-i hümayûn mücebince iştirâ eylediği eşyayı sefinesine tahmîl eyleyüb France vilayetine 'avdet murad eylemekle izn-i hümayûnum ricâ itmegin Boğazhisarları'nda kanun üzere aranub sefinesinde memnû'atdan eşya olmadıkça ahidnâme-i hümayûnumave mu'tad-ı kadime mugayir rencide olunmamak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzere'amel idüb dahi mezbûr re'isin sefinesinde memnû'atdan olan eşya götürmemek üzere Boğazhisarları'nda mu'tad-ı kadime üzerearanub memnû'atdan olan metâ' yoğsa kalyonların salıverib re'is-i mezbûru ve ademlerini mu'tad-ı kadim ve ahidnâme-i hümayûnuma mugayir kimesneye rencide ve remide itdirmeyüb dahl ve ta'arruz ittirmeyesiz.

Fî 9 Z(Zilhicce) sene 1070(16 Ağustos 1660)

282 *Âsitâne-i Sa'adet iskelesinde olan France şaykalarında Melik (?) nâm re'is ahidnâme-i hümayûnum mücebince yasaklı eşyayı gemisine yüklediğinden emin olunmasıyla kendisinin yola çıkacağına dair hüküm.*

Boğazhisarı muhafazasında olan Vezir Ahmed Paşa'ya ve Kal'a-i Sultaniyye ve Kilidü'l-bahr kadılarına ve kal'a-i mezbûrlar dizdarlarına hüküm ki:

Françe padişahının Âsitâne-i Sa'adet'imde mukîm elçisi kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihîyye De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allâm'a arzûhâl gönderüb Âsitâne-i Sa'adetim iskelesinde olan Françe şaykalarında Melik (?) nâm re'is ahidnâme-i hümâyûnum mücebince iştirâ eylediği eşyayı şaykasına tahmîl idüb Françe vilayetine âvdete murad eylemekle izn-i hümâyûnum ricâ itmegin gümrüklerin edâ idüb Boğazhisarları'nda ka'nun üzerearanub memnû'atdan olan eşya olmadıkça ahidnâme-i hümâyûnuma ve mu'tad-ı kadime mugâyir rencide olunmamak babında fermân-ı alişânım sadr olmuştur *buyurdum ki;*

Vusûl buldukta bu bâbda sadr olan emr-i celilü'l-kadrim mücebince amel idüb dahi mezbûr re'isler şaykasında memnû'atdan olan metâ' götürmemek üzere Boğazhisarları'nda mu'tad-ı kadime üzere aranub memnû'atdan olan eşya yoğsa sefinesin saliverib mezbûr re'is ve ademlerin mi'tad-ı kadim ve ahidnâme-i hümâyûnuma mugayir kimesneye rencide ve remide ittirmeyesin.

Fî 12 Za (Zilka'de) sene 1070(20 Temmuz 1660)

283 *Asitane-i saadet iskelesinde Françe tüccarı aliyo adlı kişinin izinle satın aldığı eşyasının gönderilmesine dair hüküm.*

Boğazhisarı'nda olan Vezir Ahmed Paşa'ya ve kadılarına ve dizdarlarına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adetim'de Françe ilçisi De La Haye Vantelet arzuhâl gönderüb Âsitâne-i Sa'adetim iskelesinde olan Françe şaykalarında Aliyo (?) nâm re'is ahidnâme-i hümâyûnum mücebince iştirâ eylediği eşyayı şaykasına tahmîl idüb Françe vilayetine âvdet murâd eylemekle izn-i hümâyûnum ricâ itmegin gümrüklerin edâ idüb Boğazhisarları'nda kanun üzere aranub memnû'atdan olan eşya olmadıkça ahidnâme-i hümâyûnuma ve mu'tad-ı kadime mugayir rencide olunmamak bâbında ferman-ı alişânım sadır olmuştur *buyurdum ki;*

Vusûl buldukda bu bâbda sadır olan emrim üzere amel idüb dahi mezbûr re'is şaykasında memnû'atdan olan metâ' götürmemek üzere Boğazhisarları'nda mu'tad-ı kadim üzere aranub memnû'atdan olan eşya yoğsa salıverilüb mezbûr re'is ve âdemlerin rencide ittirmeyesiz.

Fî 12 Za (Zilka'de) sene 1070(20 Temmuz 1660)

[s. 98]

284 Fransız elçileri hizmetinde olan tercümanların haraç, kassamiye vesa'ir tekaliften muaf olduğuna dair hüküm.

İstanbul kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'adetim'de mûkîm olan Françe elçisi kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-Mesihyye De La Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Südde-i Sa'adetim'e 'arzuhal gönderüb elçileri hizmetinde olan tercümanlar haracdan ve kasamiyeden vesâ'ir tekâlif-i örfiyeden muaf olalar deyu ellerine 'inâyet olunan ahidnâme-i hümayunda mestûr ve mukayyed olmağla bundan akdem tercüman olan Kemal nâm Yahudi mürd olmağla yerine Avraham İyvar veled-i Yako (?) nam Yahudi o tercüman olmak bâbında emr-i şerifim ricâ itmeğin **buyurdum ki;**

Vusûl buldukta bu bâbda sadır olan ferman-ı celilü'l-kadrim mucebince âmel idüb ahidnâme-i hümayûnum mucebince haracdan ve kassamiyeden vesâ'ir tekâlif-i örfiyeden muaf olubmin-ba'ad ahidnâme-i hümayunuma ve emr-i şerifime muhalif kimesneye iş itdirmeyesin ve bade'n-nazar bu hükm-i hümayunumu elinde ibkâ idüb a'lâmet-i şerifeme i'timad kılasın.

Tahriren fî evâ'il-i şehri Muharrem sene seb'in ve elf (Evail-i Muharrem sene 1070) (18-27 Eylül 1659)

[s. 99]

285⁵⁷ *Françe konsolosu ile her kimin davası var ise asitane-i saadete havale olunmasına, konsolos değişiminde konsolosun geliş gidişinde Osmanlı sınırlarında herhangi bir müdahaleye uğramamasına dair hüküm.*

... ve ana tabi' olan beled ve bender iskelelerinde bac gümrük taleb olunmaya ve adetüzere konsolosa mahsûs melbusat ve mefruşat ve me'kulat ve meşrubat kangı bendere dahil olunur ise gümrük ve bac taleb olunmaya ve Françe konsolosu ile her kimin davası var ise anda istima' olunmayub Asitâne-i Sa'adetime havale oluna ve mezbûr konsolos Südde-i Sa'adetime veyâhûd Françe vilayetine vesâ'ir iktiza eylediği yerlere murad eyledikte yerine kâ'im-i makam tayin eyledikten sonra gider iken ve gelir iken memalik-i mahrûsemda vâki' olan menazil ve merâhilde deryada ve karada kendüye ve ademlerine ve esbab ve tavarlarına dahil olunmaya ve her kanda dahil olunur ise akçesiyle zâd ve zevâde vesâ'ir zahiresi virilüb kimesne men' olmaya ve siz ki zikr olunan benderlerin hakimlerisiz onat vechile mukayyed olub zikr olunan husus-ı ma'lûmu ferman-ı hümâyûnumu icrâ idüb mezbûr İrin De Viktor (?) konsolos bilüb Françe padişahınai'nayet olub âhidnâmede mestûr ve mukayyed olan uhud ve şürût ve kuyûdatıyla âmel idübhilâfına cevaz göstermeyesiz ve ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûnum ve evâmir-i aliyye ve evvelden câri olan âdet-i kadimeye mugayir tecavüzden ve hıyanetden bir ferde muhalefet itdirilmeyüb dâima ahidnâme-i hümâyûnum iş bu berât-ı şerifim mucibince âmel oluna şöyle bileler alamet-i şerife i'timâd kılalar.

286 *Sayda, Beyrut ve ona tabi olan yerlerde Fransa konsolosuna ve tüccar taifesine tercümanlık hizmetinde bulunan Baryam adlı yahudinin hilesinin çıkması üzerine yerine Luber Furiye adlı birisinin tercüman atandığına dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki

Mezbûr Luberford (?) ve evlad-ı hizmetkarları vech-i meşrûh üzereahidnâme-i hümâyûnum mucibince ber vechile umumen eşya-yı mezkûrenin cümlesinden muaf olub bir ferd rencide olunmayub ve kul ve cariyeye istihdam idersin deyu bir akçe ve bir

⁵⁷ Hükümün baş kısmı eksiktir.

habbe alunmayubve melbusat ve mefruşat ve me'kûlat meşrubatına ve evine konak konmakdan asla kimesne dahl ve taarruz kılınmaya anın gibi te'addi ve tecavüzden hali olmayanlar men' ve def' olunub dâima işbu nişân-ı hümâyûnun mazmûn-ı ita'at-ı ma'rifeti ile 'amel olunub hilafına cevâz gösterilmeye ve şöyle bileler ve ba'den-nazar.

Tahriren (fî) evâ'il-i Receb sene 1066(25 Nisan-04 Mayıs 1656)

[s. 100]

287 *Haleb, İskenderun, Payas, Cezire-i Kıbrıs, Beyrut, Trablusşam, Ezine ve ayaş iskelelerine gelip giden Fransa taifesinin işlerini görmek için daha önce atanan konsolosun Fransa kralı tarafından görevden alınıp yerine Baron adlı beyzadesini atadığına dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Asitâne-i Sa'adetde Françe padişahının mukîm olan (boş) kıdvetü'l (boş) milleti'l-Mesihyye (boş) hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allâma arzuhâl gönderüb hala mahrûse-i Haleb ve ana tabi' olan İskenderun ve Payas ve Cezire-i Kıbrıs ve Beyrut ve Trablusşam ve Ezine ve Ayaş iskelelerine gelüb giden Françe taifesinin mesâlihelerin görmek için mukaddema konsolos olan (boş) nâm konsolos Françe padişahı tarafından ref' olunub yerine işbu râfi'-i tevki'-i refi'ü's-şân-ı hakani kıdvetü'l-a'yanü'l-milleti'l-Mesihyye(boş) Baron nâm beyzadesin ta'yin idüb müşârün-ileyh canibinden mühürlü ve mümza mektub virildüğün bildirüb mücebince olunageldüğü üzereberat-ı şerife verilmek ricasına arz itmekle **buyurdum ki;**

Mahrûse-i Haleb ve İskenderun ve Payas ve cezire-i Kıbrıs ve Beyrut ve Trablusşam ve Ezine ve Ayaş ve anlara tabi' olan iskele ve benderlerde Françe ve Françelüye müte'allik olan tüccar taifesine ahidnâme-i hümâyûn mücebince yazılmıştır.

Fî Evâsıt-ı L (Şevval) sene (10)75 (27 Nisan-06 Mayıs 1665)

288 *Françe kapudanlarından Marti Nah? Adlı kapudanın şayka gemisi ile getirdiği metanın gümrüğünü verdiği ve gemisinde yasaklı malzeme olmadığına dair hüküm.*

Sultaniye kadısına ve Boğazhisar kal'ası dizdarına hüküm ki:

Françe padişahının Asitâne-i Sa'adetimde tüccar vekili olan kıldvetü'l-a'yanü'l-milleti'l-Mesihîyye Roboli hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Südde-i Sa'adetime arzuhâl gönderüb Françe kapudanlarından Marti Nah (?) nâm Françelü şayka ta'bir olunur gemisi ile getürdüğü ve alub götürdüğü meta'ın ahidnâme-i hümâyûnum mücebince gümrüğün eda idüb Françe vilayetine gitmek murad itmekle Boğazhisarlarında eğlendirmeyüb ve içinde memnûatdan metâ' olamayub mu'tad-ı kadim üzere yoklandıktan sonra salıverüb yoluna revân olmak babında icâzet-i hümâyûnum virmek rica itmeğin kanûn-i kadim ve ahidnâme-i hümâyûnum mücebince âmel olunmak emrim olmuştur.

Fî Evâsıt-ı L (Şevval) sene (10)75 (27 Nisan-06 Mayıs 1665)

289 Bir sûreti

Evronad (?) nâm Françelüye balada mestûr olduğu üzereicâzet hükmü verilmiştir.

Fî Evâsıt-ı L (Şevval) sene (10)75 (27 Nisan-06 Mayıs 1665)

290 Bir sûreti

Olerin (?) nâm Françelüye balada mestûr olduğu üzerevech-i meşrûh üzere icâzet hükmü verilmiştir.

Fî Evâsıt-ı L (Şevval) sene (10)75 (27 Nisan-06 Mayıs 1665)

291

Bir sûreti

Matiyoz (?) nâm Françelüye balada mestûr üzereicâzet hükmü ahidnâme mücebince yazılmıştır.

Fî Evâsıt-ı L (Şevval) sene (10)75 (27 Nisan-06 Mayıs 1665)

292 *Françe kapudanlarından Gozi ? Adlı kapudanın şayka gemisi ile getirdiği metanın gümrüğünü verdiği ve gemisinde yasaklı malzeme olmadığına dair hüküm.*

Sultaniye kadısı ve Boğazhisar kal'ası dizdarına hüküm ki:

Françe padişahının Asitâne-i Sa'adetimde tüccar vekili olan kıdvetü'l-a'yanü'l-milleti'l-Mesihyye Roboli hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Südde-i Sa'adetime arzuhâl gönderüb Françe kapudanlarından Gozi (?) nâm Françelü şayka ta'bir olunur gemisi ile getürdüğü ve alub götürdüğü metâ'ın ahidnâme-i hümâyûnum mücebince gümrüğün edâ idüb Françe vilayetine gitmek murad itmekle Boğaz hisarlarında eglendirmeyüb ve içinde memnûatdan metâ' olmayub mu'tad-ı kadim üzre yoklandıktan sonra salıverüb yola revan olmak babında icâzet-i hümâyûnum virilmek ricâ itmegın kanun-i kadim ve ahidnâme-i hümâyûnum mücebince âmel olunmak emrim olmuştur.

Fî evâ'il-i Za (Zilka'de) sene (10)75 (16-25 Mayıs 1665)

293 *Françe kapudanlarından İbrarbo Martinan(?) Adlı kapudanın şayka gemisi ile getirdiği metanın gümrüğünü verdiği ve gemisinde yasaklı malzeme olmadığına dair hüküm.*

Sultaniye kadısı ve Boğazhisar Kal'ası dizdârına hüküm ki:

Françe padişahının Asitâne-i Sa'adetimde tüccar vekili olan kıdvetü'l-a'yanü'l-milleti'l-Mesihyye Roboli hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Südde-i Sa'adetime arzuhâl gönderib Françe kapudanlarından İbrarbo Martinan(?) nâm Françelü şayka ta'bir olunur gemisi ile getürdüğü ve alub götürdüğü metâ'ın ahidnâme-i hümâyûnum mucebince gümrüğün edâ idüb Françe vilayetine gitmek murad itmekle Boğazhisarları'nda eglendirmeyüb memnû'atdan metâ' olmayub mu'tad-ı kadime üzere yoklandıktan sonra salıverüb yoluna revan olmak bâbında icazat-i hümâyûnum virilmek ricâ itmegın kanun-u kadim ve ahidnâme-i hümâyûnum mücebince âmel olunmak emrim olmuştur.

Fî evâhir-i Za (Zilka'de) sene (10)75 (05-14 Haziran 1665)

294 *İzmir iskelesinde Françe tüccarının gemilere yüklenmesi gereken mallarının yükletilmediği ve mağdur olduğuna dair hüküm.*

İzmir kadısına hüküm ki:

Françe padişahının Asitâne-i Sa'adetde tüccar vekili olan Roboli hutumet-iavakıhu tarafından Südde-i Sa'adetime arzuhâl sunulub İzmir'de sakin ve mütemekkin olan Françe tüccarı metâ'ların bağlayub sefinelerine tahmîl itdirmek için iskeleye getürdüb İzmir gümrüğü emini olanlar kendüleri veyahud mutemed-i aliyye ademisi mu'tad-ı kadim üzre tarafından nakl ve tahmile irsâl idegelmişler iken hala emin olanlar mücerred ta'cirve ahz ve celb için iskeleye çıkardıkları metâ'in üzerine varub sefinelerine tahmîle kendü hazır olduğundan mâ'da ademisin dahi götürmeyü'avk ve te'hir ile metâ'ları iskelede kalub gemilerin yüklerin alamayub muvaffak-ı hevada yoluna gitmekden kalub Françe tüccarına külli gadr ve hayf olduğun bildirüb kadimden olagelen mu'tad üzere âmel eylemeleri babında hükmi-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden mu'tad-ı kadim üzere amel olunmak emrim olmuştur.

Fî evâhir-i Za (Zilka'de) sene (10)75(05-14 Haziran 1665)

295 *Françe tüccarından gümrük resmi alınmaması ahidname-i hümayun ile belirlenmişken İzmir iskelesinde Françe tüccarından gümrük alındığına dair hüküm.*

İzmir kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdetimde Françe padişahının tüccar vekili Roboli hutimet avakıbihu tarafında Südde-i Sa'adetime arzuhâl sunulub Françe vilayetinden âdemleri ve tüccarları memalik-i mahrûseye getürdükleri guruşdan evvelden resm alınmamağla hala dahi taleb olunmaya deyu ahidnâme-i hümayunumda mestûr ve mukayyed olmağla bu ana değin ol-makûle guruşlarından ve nakdiyeden resm taleb oluna gelmiş değil iken hala İzmir gümrüğü emini olanlar Françe tüccâr ta'ifesinin metâ' iştirâ eylemek için getürdükleri guruş ve nakdiyelerinden hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ahz ve celb için rencide eyledüklerin bildirüb ol vechle getürdükleri guruş ve nakdiyelerine ta'arruz olunmayub

rencide olunmamak bâbında emr-i şerifim verilmek ricâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince âmel olunmak emrim olmuştur.

Fî evâ'il-i Z (Zi'l-hicce) sene (10)75(15-24 Haziran 1665)

[s. 101]

296 *İzmir iskelesinde Françe tüccarından gümrük resmi alındıktan sonra, Françe tüccarlarının İstanbul iskelesine gittiği vakit ikinci bir gümrük resmi alınmaması gerekirken tekrar gümrük resmi alındığına dair hüküm.*

İzmir kadısına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adetimde Françe padişahının tüccar vekili olan kıdvetü'l-a'yân el-miletü'l-mesihîye Roboli hutimet'avâkibuhû bi'l-hayrSüdde-i Sa'adetime arzuhâl sunub kadim'ül-eyyâmdan Françe tüccarları İzmir iskelesine getirdükleri metâ'lardan kanun üzere gümrük edâ idüb badehu İzmirden Âsitâne-i Sa'adetime götürmek murad eylediklerinde gümrük alunmuştur deyu tüccarların yedinde İzmir gümrüğü emini olanlar tezkire virüb ve İzmir'in eski gümrüğünden min bâ'ad rencide olunmayub İstanbul'a geldiklerinde gümrük talebiyle rencide olunmak icâb ideritmez hala İzmir emini olanlar mücerred taleb-i mal için bir def'a gümrük alduktan sonra İstanbul'a metâ'ların götürdüklerinde tezkire vormeyüb İzmir'de olan eski gümrük emini rencide ittüğünden ma'adâ İstanbul'da dahi tutub tekrar gümrük talep olunub ahidnâme-i hümâyûna mugayir tüccar taifesin rencide ve remide itmekden hali oldukların bildirüb men ve def olunmak bâbında emr-i şerifim ricâ eylediğün ecilden ahidnâme-i hümâyûn ve kadimden olageldigiüzere 'amel olunmak emrim olmuştur.

Fî evâ'il-i Z (Zi'l-hicce) sene (10)75(15-24 Haziran 1665)

297 *Françe tüccarı Yakomo'nun Atina'da ikamet eden istemat ve Niyabon adlı zimmilere emanet olark üçyüz otuz vukiyye ipek verdiği ve alacağı olan hakkını almadığına dair hüküm.*

Atina kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'adetde Françe taifesinin tüccar vekili olan Roboli hutimet avakıbihu tarafından Südde-i Sa'adetime arzuhâl sunulub Françe'nin tüccarlarından Yakomo Veledi Kolonbo(?) nâm kapudan kaza-i mezbûrde sakin İstemat (?) ve Niyabon(?) nâm zimmilere ber-vech-i emanet üçyüz otuz vukiyye ipek verüb mezbûr Yakomo Kolonbo nâm Efreñ'in Sedri(?) nâm zimmi zımmetinde hüccet-i şer'iyeden elli guruş hakkı olub ve tarafından kaza-i mezbûrde Françe konsolosu olan Françesko Veled Kanatir (?) nâm müste'mini bundan akdem vekil nasb idüb meblağ-ı mezbûru mezkûr Sedri(?) nâm zımmiden taleb eyledikte mücerred virmemek için mezkûr Françesko'nun vekili olduğun ma'lûmum değildir deyû virmekden ta'allül ve i'nâd eyledükteve bu bâbda nakl şehâde-i şer'iyeye ve hüccet-i şer'iyesi olduğu bildirüb nakl-i şehade ve hüccet-i şer'iyesi mucebince amel olunub mezkûrların zımmetlerinde zühûr iden ol-mikdar ipeği mezbûr Françesko'nun karındaşı (boş) nâm müste'min vekili itmekle şer'ile alıvirmekbâbında emr-i şerifim ricâ eyledüğü ecilden yedinde olan nakl-i şehâde ve hüccet-i şer'iyesi mücebince mahallinde şer'ile görölüb icrâ-yı hâkk olunmak emrim olmuştur.

Fî evâsıt-ı Ra(Rebi'ü-levvel) sene (10)76(21-30 Eylül 1665)

298 *Atina'da vaki olan Rum zimmileri Françe bayrağı altında ticaret yapıp Fransa konsolosuna vermeleri gereken baylac hakkını vermediklerine dair hüküm.*

Ber vech-i arpalık Mora sancağına mutasarrıf olan (boş) dâme ikbaluhuya ve Atina kadısına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adetimde mütemekkin olan Françe padişahının tüccarı vekili kıdvetü a'yan'ül-milletü'l-mesihîye Roboli hutumeti avakıbihu tarafından Südde-i Sa'adetime arzuhâl sunulub medine-i Atina'da mütemekkin Françesko Kasdine (?)nâm Françe konsolosuna â'id olan baylac hakın taleb eyledikte Atina'da vâki' Rum zimmileri Cerbe vilayetine ticaret idüb Françe bayrağı altında gelen gemileriyle metâ' getirüb Cerbe vilayetine götürübbu ana değin vire gelmişler iken mücerred virmemek için şirrete süluk idüb''elimizde emr-i şerif vardır virmezuz'' deyübahane idüb inad ve

muhalefet eyledüklerin bildirüb ahidnâme-i hümâyûnda mestûr ve mukayyed olduğu üzere Françelüye tabi' gemilere tahmîl olunan metâ'dan ve bazı zimmiler kendi gemileri ile Cerbe vilayetine iledüb götürdükleri metâ'dan elçilerine ve konsoloslarına â'id olan resimleri ve baylac hakların bi-kusur alıvirüb inâd ve muhalefet itmeyeler deyu ahidnâme-i hümâyûnda mestûr ve mukayyed bulunmağla Françe bayrağı altında gelen gemiler ile metâ' götürüb ve ticaret için gönderilerden Françe konsolosuna â'id olan baylac hakkı alıvirmek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden elinde olan ahidname-i hümâyûnum mücebince amel olunmak emrim olmuştur buyurdum ki.

Fî evâsıt-ı Ra (Rebi'ü-levvel) sene (10)76(21-30 Eylül 1665)

299 *Atina'da mütemekkin olan Françe konsolosu olan Françesko Kasdine(?) elinde olan ahidname gereği Françe bayrağı altında tüicaret yapan gemilerin vermesi gereken baylac hakkını Flemenk konsolosunun şirreti ile ele geçirdiği ve balyaca hakkının Françe konsolosuna verilmesi gerektiğine dair hüküm.*

Ber vech-i arpalık Mora sancağına mutasarrıf olan (boş) dâme ikbaluhuya ve Atina kadısına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adetde mütemekkin Françe tüccarı vekili kıdvetü a'yân'ül-milletü'l-mesihîye Roboli hutumet avakıbihu tarafından Südde-i Sa'detime arzuhâl sunulub medine-i Atina'da mütemekkin Françe konsolosu olan Françesko Kasdine(?) nâm konsolos elinde olan ahidnâme-i hümâyûnum mucebince Françe bayrağı altında gelen gemilerin getürdükleri ve alub götrüdükleri metâ'dan kadimü'l-eyyamdan konsoloslara â'id olan baylac hakların mezbûrlardan ele gelmişler iken medine-i mezbûrda mütemekkin Flemenk konsolosu bazı hevâsına tabi' ehl-i örf taifesiyle yekdilve yekcihet olduğundan Françelüye tabi' olan gemilerin baylac hakların bana alıvirmege mu'âvenet iderseniz size olan deyinimi virürüm deyu şirret idüb Françelüye â'id olan baylac hakkının tastikte hilaf-ı ahidnâme-i hümâyûna cebren kendüye hüccet ittirdüb müdahale eyledüğün bildirüb ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr olduğu üzere Venediklü ve İngilterelüden mâ'ada Ceneviz ve Portugal ve Katalan tacirleri ve Çeçilya ve Ankona ve İspanya ve Florentin ve Dubrovnik ve bi'l-cümle Françe padişahının kadim-i dostluğu müstedâsınca name ve sancağı ile memalik-i mahrûseme gelüb

gitmeğe ruhsat verilenler evvelden her ne vechle yürüyügelmişler ise min bâ'ad dahi kemâ-kân ol-minval üzere kalyonları ve gemileri kendü hallerinde gelüb gidüb Françe padişahının sancağına nasb idüb benderlerde Françe konsoloslarına müraca'at ideler sancağın içinden gelüb harbi tüccar sonradan Françelü ahidnâmesine ilhak olunmuştur diyü min-ba'ad İngiltere elçileri tarafından ve gayriden dahl ve taarruz olunmaya ve bu husûs için işbu ahidnâme-i hümâyûnuma mugayir mukaddem ve muahher bir tarikile emr-i şerif ibrâz olunur ise bu ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince âmel oluna Françe bayrağı altında iskele-i mezbûra gelüb giden gemilerden baylac hakların Françe konsolosuna tamamen virüb ahara dahl ve taarruz itdirmemek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledüğü ecilden elinde olan ahidname-i hümâyûnum mûcebince âmel olunmak emrim olmuştur buyûrdum ki.

Tahriren fievâsıt-ı Ra(Rebi'ü-levvel) sene (10)76(21-30 Eylül 1665)

[s. 102]

300 *Atina'da ve Koron iskelesinde bulunan Françe konsoloslarının aralarında muhasebe hesabı olduğuna ve bunların hesabının görülmesine dair hüküm.*

Haliyâ ber-vech-i arpalık Mora sancağına mutasarrıf olan (Boş) dâme ikbaluhuya ve Koron kadısına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adetimde mütemekkin Françe padişahının tüccar vekili kıdvet'ül-a'yân'ül-milletü'l-mesihîye Roboli hutumet-iavakıbihu tarafından Südde-i Sa'adetime arzuhâl sunulub medine-i Atina'da mütemekkin Françesko Kasdina nâm Françe konsolosu Koron iskelesinde tarafından vekil olan Rebyun(?) nâm Françeden mezkûr Françesko Kasdina'nın alacağı olmağın muhasebesin görmek istedikte gelüb mezbûr konsolos ile muhasebesin görmekte ta'allül ve bahane eyledüğün bildirüb ahidnâme-i hümâyûnda mestûr olduğu üzere konsoloslar ile davası olanların hususu Asitâne-i Sa'adetimde istimâ' oluna ve zikr olunan mevâdın hilafına mukaddem ve mu'ahher emr-i şerif ibrâz olunur ise istimâ' olunmayub 'ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince Koron iskelesinde tarafından vekil olan Rebyun (?) nâm Françeyi Asitâne-i Sa'adetime ihzâr olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledüğü ecilden ahidnâme-i hümâyûn

mûcebince mezbûr Rebyûnihzâr olunub Divân-ı Hümâyûn'umda şer'ile görölüb icrâ-yi hakk olunmak emrim olmuştur buyurdum ki.

Fî evâsıt-ı Ra (Rebi'ü-levvel) sene(10)76(21-30 Eylül 1665)

Der zaman-ı Hazret-i Re'isü'l-küttâb Hüseyin Efendi tâle te'avukum medidân

301 *Beyrut ve ona tabi iskelelerde Françe konsolosu olan Kasin de Nader'in hizmette kusuru olduğu için görevden alındığına dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Asitâne-i Sa'adetimde Françe Padişahının tüccar vekili olan Roboli arzuhâl idüb bundan akdem Kasin de Nader(?) nâm kimesne Beyrut ve tevâbi'i iskelelerinde Françe konsolosu olub hizmetde noksanlar zühûr itmekle Françe padişahı tarafından ref olunub Sayda'da konsolosu olan Kazuret(?) nâm Françeluye mühürlü ve mûmza mektup ile verilmeğin mezbûr Beyrut ve tevâbi' iskelelerinde Sayda konsolosunun beratına ilhak olub ahidnâme-i hümâyûn mûcebince mezbûr Kazuret Françeluye berat-ı şerif virmek ricâ itmegün ahidnâme-i hümâyûn mucebince nişân-ı şerife virilüb şurutuyla yazılmışdır.

Fî evâhir-i Ca(Cemaziye'l-evvel) sene (10)76(29 Aralık-08 Ocak 1665)

302 *Halep'de vaki olan gümrük emini Mustafa'nın, İskenderun iskelesinde nazırı olan Halil ve Hüseyin adlı kişilerin Françe tüccarının mallarını gümrükten çıkarttırmayıp zarara uğradıklarına dair hüküm.*

Haleb paşasına ve mollasına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adetimde Françe Padişahının bi'l-fi'il mukim olan elçisi kıdvetül ümerâ'ü'l-milleti'l-mesihkiye Denis De La Haye Vantalet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergah-ı mu'allama'arzûhal gönderüb mahrûse-i Halep'de vaki' hala gümrük emini olan Mustafa tarafından İskenderun iskelesinde nazırı olan Kethüdası Hüseyin ile Halil nâm kimesneler bilâ-sebeb mücerred ekl ve bel' için rencide ittüklerinden mâ'ada

tüccarımızın dahi emti'aların resm-i adetten ziyâde almayınca gümrükden çıkartmayub sefineler avdet eylemek iktizâ eyledikte İskenderun iskelesine kârbanlarımızı ziyâde haklamayınca yürütemeyüb bunun emsali zulm ve te'âddilerinin nihayeti olmayub tüccarımız perakende ve perişan olubiskelenin mu'attal kalmasına ba'is olmalarıyla kanûn-i kadim ve ahidnâme-i hümâyûna mugâyir te'addi ve rencide olunmayub ziyâde aldıkları gerüye red ve min ba'ad ahidnâme-i hümâyûn mucebince her vechle himâyet ve siyânet olunmak için ahidnâme-i hümâyûnuma müraca'at olundukta Françe padişahının ricasüzere ta'cirlerin vilayetden getürdükleri ve alub götürdükleri meta'dan kadimden ne bahaya tutulub gümrük alunu geldi ise gerü ol-minvâl üzere alub ziyâde bahaya tutulmaya deyu ahidnâmede mestûr olubve bey've şirâ eyledikleri emtia ve eşyalarında yüzde beş akçe gümrük virüb ziyâde talebiyle rencideolunmamak için dahi mukaddema evâmir-i şerifem virilduğı mukayyed bulunmağın imdi ahidnâme-i hümâyûna mugayir te'addi itdirilmeyüb ve itdikleri sübut bulur ise aldıkları eşya bi kusûr redd itdirilüb ve ahidnâme-i hümâyûnum mücebince âmel olunmak emrim olmuşdur buyurdum ki.

Fî evâ'il-i Şaban sene 1076(06-15 Şubat 1666)

303 Halep'de vaki olan gümrük emini Mustafa'nın, İskenderun iskelesinde nazırı olan Halil ve Hüseyin adlı kişilerin sebepsiz yere Françe gemi reislerini darp edip eziyet ettikleri ve bunların yapılmaması gerektiğine dair hüküm.

Haleb paşasına ve mollasına hüküm ki:

Françe elçisi arzuhâl gönderüb Halepde vaki' gümrük emini olan Mustafa ve tarafında İskenderun iskelesinde nazırı olan kethüdası Huseyin ile Halil nâm kimesneler bilâ-sebep rencide eylediklerinden mâ'ada konsoloslarımızı ve vekillerini tahammül olunmaz hakaret ve sefine re'islerimizin her birine darb-ı şedid ile darb ve eziyet edib söyle kim tüccarımız muallak ve tüccarımız perakende ve perişan ve iskelede muattal kalmak mertebesine ba'is olmağın ahidnâme-i hümâyûnuma mugayir ve te'addi ve tecavüz ve rencide ve remide idenlerin haklarından gelinmek babında emr-i şerifim rica itmeğın ahidnâme-i hümâyûnuma müraca'at olunduktan Françe padişahının elçilerine ve konsoloslarına ve tercümanlarına ve tüccarlarına vesâ'ir reayasına dahl ve ta'arruz

olunmayub zılli-i zelil ma'delet itmemezde asude-i hâl ve ma'rifetü'l-hâl alalar deyu mestûr ve mukayyed olmağın imdi ahidnâme-i hümâyûnuma mugayir hareket eyledikleri için muhkem te'dib olunmak emrim olmuşdur buyurdum ki.

Fî Evâsıtı-l-i Ş (Şaban)sene (10)76 (17-26 Ocak 1666)

[s. 107]⁵⁸

304 *Haka adlı Françe gemi reisinin Kilit bahir ve kala-i sultaniye önlerinde icazet alıp Fransaya yollanırken gemisinin batması üzerine mallarının tarafına verilmesi gerektiğine dair hüküm.*

Boğazhisarlarının cedit ve atik kadılarına ve dizdarlarına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adetteimde Françe Padişahının tüccâr taifesinin vekili olan Roboli (?) Dergah-ı mu'allâma arzuhâl gönderüb hala Françe gemilerinin re'islerinden Haka (?) nâm Françe gemi re'isi Asitâne-i Sa'adetten Françe'ye gider iken adet ve kanun üzere Kilitü'l-bahr ve Kal'a-i Sultaniye önlerinde ahidnâme-i hümâyûn mücebince aranılıb icâzet almışken kal'a-i mezbure önünde demür üzerinde iken furtuna müzayakasından karaya düşüb helak olmağın ahidnâme-i hümâyûn mücebince halas olan esbab ve emvâl ve erzak girü ashabına verilüb dahl vetaaruz olmamak için emr-i şerif verilmiştir.

Fî evâil-i Ra (Rebiü'l-evvel) sene(10)71 (01-10 Eylül 1666)

305 *Sayda ve Beyrut iskelesinde ticaret yapan Françe tüccarları ahaliden bazı kişilere bulaşıp borç ve faiz işlerine bulaşmalarına dair hüküm.*

Sayda ve Beyrut kadılarına ve Sayda ve Beyrut voyvodasına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adetim ile dostluk üzere olan Françe padişahının Südde-i Sâ'adetimde mukim tüccârının vekili olan Roboli (?) Dergâh-ı Mu'allâma arzuhâl gönderüb bundan akdem Sayda ve Beyrut iskelelerinde ticaret üzere olan Françelü tüccâr ta'ifesi bir tarikle ahâli-i vilâyetden ba'zı kimesnelere medyun olup birkaç

⁵⁸ 103 ila 106. sayfalar arasında kayıt bulunmamaktadır.

seneden berü murâbahası ile seksan bin guruş çıkub murâbahasecilden ziyâde olmağlavech-i meşrûh üzere deynlerin ve dayinleri olanlara üç seneye değin tedricle edâ iylemeğe razılar iken dayinleri olanlar razı olmayub cümlesin bi't-tamam edâ eylemezseniz üzerinize murabaha-i kesire iderüz iderüzdeyû tüccâr-ı mezbûre bi't-taciz ve rencide eylemeleriyle kendülere zülm olunduğu bildirübzikr olunan akçenin üç seneye değinmurabaharası verilmeyüb ve üç seneye değin İnşa'llah'u-te'ala tedricle asıl akçeyi haklaşup ziyâde murabaha talep olunmayub ve aher vechile rencide ve remide olunmamak babında emr-i şerif virilmek reca itmegin ve bu babda ellerinde olan Şeyhü'l-islamdan müte'addid fetva-yı şerifeleri olmağla ellerinde olan feteva-yı şerife mucibince'amel olunub ana mugayir bir vecihle rencide olumamak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûlbuldukda sâdır olan emrim üzere amel idüb dahi ellerinde olan feteva-yı şerifeye nazar idüb göresin feteva-yı şerifelerida'valarına mutabıkise min-bâ'ad müdahilâmelidübtedriciyle haklaşırub şer'î şerife ve feteva-yımünifeve ahidnâme-i hümâyûna ve emr-i şerifime muhalif tüccar-ı mezbûreyi murabaha ve aher tarikiyle ber-vechle rencide ittirmeyüb ve anın itmek isteyenlerimen ve def'idübfeteva-yımünife ve ahidnâme-i hümâyunuma işbu emr-i şerifimin mazmûn-ı munifemugayir kimesneye vaz' ve hareket ittirmeyesin husûs-ı mezbûr için bir dahi emrim ve varmalu eylemeyesin şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar bu hükm-i hümâyûnum ellerinde ibka idüb alame-i şerifeyetimad kılasın.

Tahriren fî evâhir-i şehri Ramazanü'l-mübareksene ihda ve seb'in ve elf.
(*Evahir-i Ramazan 1071(20-29 Mayıs 1661)*)

306 *Südde-i saadetden kalkıp giden Françe gemilerine herhangi bir zarar gelmemesine dair sair eyalet ve kaptanlıklara gönderilen hüküm.*

Düstûr'ul-mükerrem müşir-i müfhemnizâmü'l-âlem müdebbir-i umûri'l-cumhûrbi'l-fikri's-sâkıb mütemmim-i mehâmmü'l-enam bi'r-re'yi's-sâ'ib mühemmid-i bünyâniüd-devlet ve'l-ikbâl müşir-i erkânu'l-aynve'l-iclâl el-mahfûf-ı rıdvân-ı avâtufi'l-meliki'l-a'lâvezâretlekapudan olan Ali Paşa edâmellahute'âlaiclâlehu ve mefâhirü'l ümera-i'l-kirâmmerrâhimü'lküberâi'l-

fihâm (silik) zü'l-kadrsâhibü'l-izz ve'l-ihtişam el-muhtassün bi-mezid-i inâyeti'l-meliki'l-âlâ Cezayir Tunus ve Trablus Beylerbegileri dâmeikbâlehûm[s. 108] mefâhirü'l-kuzat ve'l-hükkam sa'âdetü'l-fezâ'il ve'l-keâm vüzerâi'l-kirâm Âsitâne-i Sa'adetten deryada ve karada Françe vilayeti sinorunavarınca yol üzerinde vâki' olan kadılar zîde fazlıhûm ve mefâhirü'l-emasil ve'l akrân zikr olunan kadılıklarda vâki' olan kal'a dizdarları ve voyvodalar ve alay begleri ve neferat ağaları ve iskele eminleri ve Trablus ve Cezayir ve Tunus dayıları ve gemi kapûdanları vesâ'ir re'isler ve kethüda yerleri ve yeniçeri serdarları ve iş erleri zîde kadrûhum tevkî'-i refî' humayun vâsıl olubma'lûm olaki:

Âsitâne-i Sa'adetten Françe padişahının tarafından elçilikle gelüb mûkîm olan kıdvetü ümera-i el-milletü'l-mesihîye De La Haye Vantelet hutimetavakıbuhi bilhayr Dergah-ı Mu'allama arzuhâl gönderüb elçilik hizmetin edâ idüb Françe padişahının iltimasları üzere izn-i hümâyûnnum ile Françeye 'avdet eylemek lazım gelüb inâyet ricâ itmegin Südde-i Sa'adetten kalkub deryada ve karadan taht-ı hükümetlerinde olan kasabat ve kurraya uğradıkta kendüsüne ve (boş) nefer ademlerine ve cemi' esbab ve eskaline ve tavarlarına ve gemilerine ve gemileri içinde olan eşya ve emti'alarına ve gemisinin yüküne ve gemilerine min-bâ'ad dahl ve ta'arruz olunmayub ve narh-ı câri üzere akçeleri ile zâd ve zevâde vesâ'ir mühimmatları tedarik olunub emin ve salim bir birbirinize irsal eylemeniz babında ferman-ı alişânım sadır olmuştur *buyurdum ki;*

Her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olur ise menazil ve merâhilde ve derbentlerde ve ma'bedlerde kendüye ve âdemlerine ve sair davarlarına ve gemilerine ve gemicilerine ve gemilerinde olan eşya ve emti'alarına ve esbab ve eskaline kimesne-i dahl ve taarruz ittirmeyüb emin ve salim birbirinize ulaştırubnarh-ı ruzi üzere akçeleriyle zadve zevade vesâ'ir mühimmatların tedarik idesiz ve lazım olan kira bargirleri iktizâ ittiğüne göre akçeleriyle tutturub bir yerden bir yere gitmek lazım geldikte dahi ücret ile kayık tutturub bu husûsda kimesneye taallül ittirmeyüb ve kendüye müzayaka çekdürmeyesiz ziyâde ihtirâz üzere olasız ve siz ki neferat ağalarısız mahûf ve muhatara olan yerlerde yanına kifâyet mikdarı âdemlerve yarar kulaguzlar koşub birbirinize irsal eylesiz Françe padişahı Bâb-ı Sa'âdetime ihdâs ve ihtisâsda sabit-i kadem olduğu ecilden merkûmun elçisinin hengizdeb şükr ve şikâyeti müsmir ve müesserdir ana göre basiret ve intibah üzere olub avk ve te'hirden ve ihmal ve müsahaleden ve kendüye zikr olunan âdemlerine ve davarlarına ve esbab eskaline

taarruz olunmaktan ihtirâz üzere olub emr-i şerifimin icrâsında dikkat ve ihtimam üzere olasin şöyle bilesin alâmet-i şerifem i'timâd kılasın.

Tahriren fî evâ'il-i şehri-i Şevvalü'l-mükerrem sene ihda ve seb'in ve elf. (Evail-i Şevval 1071)(30 Mayıs-08 Haziran 1661)

307 *Haleb de bulunan konsoloslardan kendülerine gönderilen mühimmat ve hediye için vergi alınmamasına dair hüküm.*

Haleb Valisi vezir (boş) Paşaya ve Haleb mollasına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adetim ile dostluk üzere olan Françe padişahının tüccarı vekili olan kıdvetü a'yân ül-milletü'l-mesihîye Roboli hutumet'avâkibuhû bi'l-hayr Dergah-ı Mu'allama arzuhâl gönderüb haliyâ Haleb'de mütemekkin olan konsolosları kendü mühimmatı için gönderdüğü hedaye ve akçeden vesâ'ir eşyalarından ahidnâme-i hümâyûn ve elinde olan berat-ı alişânım mücebince gümrük ve bâc-ı makule celb olunmamak bâbında emri şerifim verilmek ricâ etmeğin ahidnâme-i hümâyûn mucebince âmel olunmak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukta sâdır olan emrim üzere âmel idüb dahi mûmâ-ileyh konsolos kendü mühimmatı için getürdüğü hedaye ve kumaş vesâ'ir eşyasından bâc ve gümrük nâmına bir nesne talep olunmayub kadimden olageldiği üzere adet olunduğu beratında mestûr ve mukayyed olmağla ana mugayir gümrük ve bâc-ı namınabir akçe ve bir habbe talep olunmayub min-bâ'ad ahidnâme-i hümâyûn ve berata iş bu emri şerifimin mazmununa muhalif bir ferde tecavüz ittirmekden begayet ihtirâz üzere olasin şöyle bilesin ve ba'den-nazar deyû yazılmıştır.

Fî evâsıt-ı Şevvalü'l-mükerrem sene 1071(09-18 Haziran 1661)

[s. 109]

308 *Memaliki Mahrusada bulunan konsolosların kendileri için getirdiği mühimmat ve hediye için vergi alınmamasına dair hüküm.*

Haleb Valisine ve Haleb Mollasına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adetteimde Françe padişahının mükîm olan elçisi kıdvetü ümera-i el-milletü'l-mesihîye dametü 'avâkibuhû bi'l-hayr Dergah-ı mu'allama arzuhâl gönderüb memalik-i mahrûsamda mütemekkin olan konsoloslar mu'tad-ı kadim üzere kendü mühimmatlarıçün getürdükleri metâ' hedaya ve akmeşe vesâ'ir eşya ve emti'alarından ahidnâme-i hümâyûn ve ellerinde olan berat-ı alişanım mücebince gümrük ve bâc vesâ'ir rüsûm ve haraç makulesi verilmeyüb haliya Halebde mütemekkin olan (boş) nâm konsolos kendü mühimmatıçün getürdüğü hedaya ve akmeşe vesâ'ir eşya ve emti'alarından mu'tad-ı kadimve ahidnâme-i hümâyûn ve yeddinde olan berat-ı alişanım mücebince gümrük ve bâc vesâ'ir rüsûm ve haraç alınmamak bâbında emr-i şerifim ricâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mücebince âmel olunmak emrim olmuştur *buyurdum ki;*

Vusûl buldukta bu bâbda sâdır olan ferman-ı celilü'l-kadrim mücebince âmel idüb dahi mûmâ-ileyh konsolos kendü mühimmatı için getürdüğü hedaya ve kumaş vesâ'ir eşya ve emti'alardan gümrük ve bâc vesâ'ir rüsûm ve harac namına bir akçe ve bir habbe taleb ittirmeyesiz ve taleb idenleri men' idesiz min-ba'ad mu'tad-ı kadim ve ahidnâme-i hümâyûna ve işbu emri şerifimin mazmûn-ı hümâyûna muhalif bir ferde iş ettirmekten begayethazer idesin şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar deyû yazılmıştır.

Fî evâ'il-i Zi'l-ka'de sene 1071(28 Haziran-07 Temmuz 1661)

309

Bir sureti

Dahi kendü mühimmatları için hazr ittirdükleri şıradan gümrükde bâc alınmaya deyû bâlâda olan sûret yazılmıştır.

(Fi) evâ'il-i Zi'l-ka'de sene 1071(28 Haziran-07 Temmuz 1661)

310 Eğriboz ve ona tabi iskelelerde Françe konsolosunun yaşlanması nedeniyle yerine yeni konsolos atanmasına dair hüküm.

Ağriboz sancağibeyine ve kadısına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'adetimde Françe padişahının tüccarı vekili olan Roboli Dergah-ı mu'allama arzuhâl gönderüb haliyâ Eğriboz ve anâ tabi' olan iskelelerde Françe konsolosu olan Baltazar Tales nâm Françe konsolosu ziyâde pir ve ihtiyar olmağla yerine Cenevin(?) nâm Françelü kâ'im-i makam nasb olunmağın mezbûr Baltazar Tales deyni var ise kendüsünden taleb olub kâ'im-i mâkam-ı mezbûrden kefil olmadıkça hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn taleb olunmamak bâbında emr-i şerifim virilmek ricâ itmeğın ahidnâme-i hümâyûn mücebince âmel olunmak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukta sâdır olan fermân-ı celilü'l-kadrim mücebince âmel idüb dahi mezbûr Baltazar Tales deyni var ise deyni borçludan taleb olunub hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ka'im-i makam merkûmdan kefil olmadıkça taleb olunmayub ahidnâme-i hümâyûna ve iş bu emri şerifimin ve berat-ı hümâyûna muhalif bir ferde tecavüz ittirmekden bigayet hazer idesın şöyle bilesin ve bâ'den-nazar deyû yazılmıştır.

Fî evâ'il-i Zi'l-ka'de sene 1071(28 Haziran-07 Temmuz 1661)

311 *Fransa konsoloslarının aldığı eşyada anlaşmazlık çıkarsa kadiya başvurulmasına dair hüküm.*

Ağriboz sancakbeğine ve Ağriboz kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'adette Françe padişahının tüccarı vekili olan Roboli Dergâh-ı Mu'allama arzuhâl gönderüb Ağriboz ve anâ tabi' iskelelerde Françe konsolosu olan Baltazar Tales nâm Françe konsolos ziyâde pir ve ihtiyar olmağla yerine Cenevin(?) nâm Françelü kâ'im-i makam nasb olunmağın Françe ve ana tâbi' olan yerlerin tacirleri ve konsolosları memâlik-i mahrûsamda bey' ve şirâ idüb ve ticaret ve kefalet hususlarında vesâ'ir umûr-ı şer'iyelerinde kadiya varub tesbit ve sicil ittirüb ve bâ-hüccet-i alanlar sonra nizâ' ider olur ise hüccet ve sicile nazar olunub mücebiyle âmel olunaböyle iken biri olmayub mücerred rûzı şahid ikamet idüb hilâf-ı şer'e nesne da'va iderler ise madamki hüccetleri olunmayub[s. 110] veya sicilde mukayyed olmaya anın gibi tezvîr ettirilmeyüb hilafı olan ahvalleri istimâ' olunmaya deyu ahidnâme-i hümâyûnda mestur ve mukayyed olmağınmezbûrun hilafına cevaz gösterilmeyüb

ahidnâme-i hümayun mucebince amel olunmak babında emri şerif ricâ itmeğin ahidnâme-i mücebince amel olunmak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukta sâdır olan emrim üzere amel idüb dahi vech-i meşrûhüzereolan husûsdan ziyâde ihtimam idüb ahidnâme-i hümâyûnuma mugayir bir ferde vaz've halet ittirmekte itiraz üzere olasin şöyleki hilaf-iahidnâme-i hümâyun tecavüz idüb te'addi olunur ise sizin âdem-i fakirinize dahl olunsa mes'ul olursuz ana göre ahidnâme-i hümayun ve iş bu emri şerifimin mazmûn-u hümâyûnu icrasında ihtimam eylemekde dakika fevtitmeyesiz şöyle bilesiz ve ba'den-nazar yazılmışdır.

Fî evâ'il-i Zi'l-ka'de sene 1071(28 Haziran-07 Temmuz 1661)

312 *Françe ve Françelüye tabi gelip giden gemilerin vergilerini, yeni atanan konsolosa vermelerine dair hüküm.*

Ağriboz sancağı beyine ve Ağriboz kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'adetimde Françe padişahının tüccarı vekili olan Roboli Dergah-i Mu'allama arzuhâl gönderüb Ağriboz ve ona tabi' olan iskelelerde berat-ı şerifimle Françe konsolosu olan Baltazar Tales nâm konsolos ziyâde pir ve ihtiyar olub uhdesinden gelmege iktidarı olmamakla yerine edâ-i hidmet için Cenevin(?) nâm Françelüyü ka'im-i nasb eylemekle ahidnâme-i hümâyûn mücebince Françe ve Françelüye tabi' olan gemiler gelüb gittiklerinde mezbûre müraca'at idüb baylac hakkın mezbûr Cenevin'e virub edâ eylediklerin ahardan kimesne mani' olamayub rencide ve tecavüz eylemeyübve ahidnâme-i hümâyûn mücebince tekâlif-i örfiyeden muâf olmakla tekâlif-i örfiyeye teklifi ile rencide eylememek bâbında emri şerifim ricâ itmekgin ahidnâme-i hümâyûn mücebince amel olunmak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukta sadır olan emrim üzere amel idüb dahi merkûm Cenevin(?) mezbûr Baltazar Tales'in ka'im makamı olmağla Françe ve Françelüye tabi' olan gemiler gelüb gittiklerinde mezbûr Cenevin(?) nâm Françelüye müracaat idüb baylac hakkın ana vireler ahardan kimesne rencide vetecavüz eylemeyeve ahidnâme-i hümâyûn mücebince tekalif-i örfiyeden muaf olmağla mezbûr tekâlif-i örfiye teklif olunmayub ahidnâme-i hümâyûnuma muhalif bir ferde iş itdirmeyesiz ve bâden-nazar diyu yazılmışdır.

Fi evâ'il-i Zi'l-ka'de sene 1071(28 Haziran-07 Temmuz 1661)

313 *Françe gemi resilerinden Çovan De'Aran'ın Fransya giderken Boğazhisarından geçerken herhangi bir zorluk çıkartılmamasına dair hüküm.*

Sultaniye Kal'ası kadısına ve Sultaniye ve Kilid'ül-bahr Kal'ası ve dizdarına hüküm ki:

Âsitane-i Sa'âdette Françe Padişahının tüccârı vekili Roboli arzuhal gönderüb haliya Âsitane-i Sa'adet'imde Françe reislerinden Çovan De'Aran (?) nâm Françe reisi gemisin tahmil idüb Françe'ye avdet itmegin ahidnâme-i hümâyun mucebince Boğazhisar'larından geçmek lâzım geldükte kimesne mâni' olmamak üzere emr-i şerifim rica itmektegin ahidnâme-i hümâyun mucebince izn-i hümâyun erzâni kılınmışdır **buyurdum ki;**

Vusul buldukta sadr olan emrim üzereamel idüb dahi mezbur reis gemisi ile Boğazhisarı'na vardukta yoklayub memnu'atdan gemisine eşya bulunmadıkca eylendirilmeyüb ve âdemlerin rencide ve akçe talebiyle te'addi itdirmeyüb ahidnâme-i hümâyun mucebince Françe'ye yollayasız deyü emr-i şerif yazılmışdır.

Fi evâ'il-i Zi'l-ka'de sene (10)71(28 Haziran-07 Temmuz 1661)

314

Bir sureti

Kiled Martin nâm Françe reisine yazılmıştır.

Fi evâ'il-i Za (Zi'l-ka'de)sene (10)71(28 Haziran-07 Temmuz 1661)

315

Bir sureti

DahiÇokra(?) nâm reise yazılmıştır elçi dahi gemisine binüb mezbûr reisin gemisi ile gitmeğe ahidnâme-i hümâyûn mucebince yoklanub ve eglendirmeyesiz deyü şurutuyla hükm-i şerif yazılmıştır.

Fi evâ'il-i Za (Zi'l-ka'de)sene (10)71(28 Haziran-07 Temmuz 1661)

[s. 111]

316 Galata'da ikamet eden Françe tüccarının Françe gemileriyle gelip giden Fransız taifesinin İstanbul ve taşradan satın aldıkları metanın gümrüğünü verip gemilerine yüklettiklerine dair hüküm.

İstanbul ve Galata kadısına hüküm ki:

Âsitane-i Sa'âdetimde Françe tüccarının vekili olan kıdvetü'l-ümera-ül-milletü'l-mesihîye Roboli (?) Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhal gönderüb Galata'da mütemekkin olan Françe tüccârı ve Françe gemileriyle gelüb giden Françe ta'ifesi nefsi-i İstanbul'dan ve taşradan gelengemilere iştirâ eyleyüb gemilerine tahmil eyledükte ahidnâme-i hümayun mucebince ve kadimden olageldiği üzeregümrüğün edâ eyledikten sonra min-ba'ad mu'tad-ı kadime ve emr-i hümayuna muhalif tuz eminleri mücerred celb ve ahz için nefer başına birer akçe talep idüb rencideden hâli olmamaları ile men def' olunmak babında emr-i şerif virmek rica itmeğin ahidnâme-i hümayun mucebince amel olunmak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusul buldukta sadr olan fermân-ı celül'ül kadrîm mucebince amel idüb dahi tüccâr-ı mezbûr gemileriyle gelüb İstanbul'da ve Galata'dan ve taşradan gelenkefile akçeleri ile iştirâ eyleyüb gemilerine tahmil eyleyüb ahidnâme-i hümayun ve mu'tad-ı kadim üzeregümrüğün virüb edâ eylediklerinden sonra min-ba'ad tuz eminleri gön başına bir akçe tuz akçesi deyü talep ittirmeyüb muhdes olan tuz akçesi alınmamakdan vehilaf-ı ahidnâmne-i hümayun kimesneye iş ittirmekden ziyâde hazer eyleyesin şöyle bilesin ba'de'l nazar yazılmış.

Fi evasıt-ı Zi'l-ka'de sene 1071(08-17 Temmuz 1661)

317 Françe tüccar reislerinden olan Unurad ve Martin adlı reislerin ahidname-i hümayun mucebince yüklerini alıp gittiklerine dair hüküm.

Boğazhisarları kadısına ve dizdarına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdetimde mukim olan Françe tüccarının vekili olan Robolider-i devlete arzuhal gönderüb Françe tüccârın gemilerinde Unurad ve Martin(?) nâm sefine reîslerin ahidnâme-i hümâyun mucebince yüklerin alub haliya girü vilayetine revane olmak murad eyleyüb izin rica itmeleriyle ahidnâme-i hümâyun mucebince izn-i şerif virmekle başka başka emr-i şerifimle yazılmışdır.

Fi evâ'il-i Zilhiccetü 'ş-şerife sene 1071(28 Temmuz-06 Ağustos 1661)

Der-menzil-i Davud Paşa

318 *Françe vilayetlerinden gelen tüccar taifesinin üzerlerinde getirdikleri paradan eskiden olduğu gibi gümrük vergisi alınmamasına dair hüküm.*

Kaîm-makâm Paşa ve İstanbul kadısına hüküm ki:

Âsitane-i Sa'âdetimde Françe Padişahının tüccâr vekili olan Roboli ordu-yı Hümâyunum'a arzuhal gönderüb Françe vilâyetlerinden âdemleri ve tüccârları memalik-i mahrûseye getürdükleri gurusdan evvelden resm alınmamağla haliya dahi teleb olunmaya deyü ahidname-i hümayunda mestur ve mukayyed olmağla bu ana değin ol makule guruslarından gümrük taleb olunagelmiş değil iken haliya gümrük emini olunlar Françelü tüccâr ta'ifesinin metâ' işrita eylemek için getürdükleri nakdiyeden gümrük taleb eylemeleriyle tüccâr-ı mezbure hilaf-ı ahidnâme-i hümayun rencide eyledüklerin bildirüb ol vechle getürdükleri nakdiyeden gümrük talebiyle rencide olunmamak babında emr-i şerifim virilmek rica itmektegin ahidnâme-i hümâyun mucebince amel olunmakemrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusul buldukta sadr olan emrim üzereamel idüb dahi Françelü tüccâ ta'ifesinin getürdükleri gurusdan alınan resm alınmamağla haliya dahi teleb olunmaya deyü ahidname-i hümayunda mestur olmağın min ba'ad ahidnâme-i hümâyuna muhalif Françelü tüccâr ta'ifesine metâ' iştirâ itmek için getürdükleri gurusdan gümrük emini olanlar gümrük resmi talebiyle rencide itdirmeyesiz deyü ahidnâme-i hümâyun mucebiyle şurutuyla hüküm yazılmışdır.

Fi sene (10)71(1654)

[s. 112]

319 *Fransa kralı tarafından, Beyrut iskelesine tayin edilen Şeyh Ebu Nefî'nin? Konsolosluğunun ref edildiği ve üzerinde kalan paranın muhsebesinin Halep konsolosu tarafından görüldüğüne dair hüküm.*

Şam beğlerbeğisine ve mollasına hüküm ki :

Âsitâne-i Sa'âdetimde Françe padişahının tüccârı vekîli olan Roboli Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl gönderüb Beyrut iskelesinde Françe padişahı tarafından sâbika konsolos ta'yin olub hâliyâ ref olunan Şeyh Ebu Nefî(?)nâm deruzi zikr olunan iskelenin konsolosluğu senede yedişer yüz guruş olmak üzere sipariş olunmağla altı senede üç bin guruş olub ve meblağ-ı mezbûr baylac hakkı ve sâir konsolosluk avâidi olmağla zimmetinde kalubhâliyâ mu'tâd-ı kadîm üzere Halep konsolosu muhâsebesin görmek ve meblağ-ı mezbûr bi't-tamâm aliverilüb inâd itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın ahidnâme-i hümâyûn mûcibince amel olunmak emrim olmuştur;

Vusûl buldukda sâdır olan emrim üzere amel idüb dahi ref olunan mezbûr Şeyh Ebû Nefî'nin altı senede cem' ve tahsîl ve ekl ü bel' eyledüğü baylac hakkı ve konsoloslara mahsûs olan a'vâidi akçe si cem'an üç bin guruş olmağla Halep konsolosları olan mezbûr muhâsebesin gördükde meblağ-ı mezbûru bi't-tamâm aliverübzin harte'allül ve i'nâd itdirmeyesin bu husûsa ziyâde tekaddümidüb meblağ-ı mezbûru bikusur aliverübber vechle te'allül ve tereddüd itdirmeyesin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince â'mel olubhilâfına cevâz göstermeyesin deyu yazılmışdır.

Fî 8 Ca (Cemaziye'l-evvel) sene (10)71. . (9 Ocak 1661)

320 *Kıbrıstan ref edilen Foka? Adlı konsolosun françe tüccarı gemilerinden aldığı paranın muhasebesinin asitane-i saadete havale olunması hakkında hüküm.*

Kıbrıs beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdetimde Françe padişahının tüccârı vekîli olan Roboli Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl idüb bundan akdem Kıbrıs cezâresinden ref' olunan Foka (?) nâm konsolos dört seneden berü Françe tüccârı gemileriyle getürdükleri ve tahmîl idüb götürdükleri eşyâdan cem' eylediği ve avaid teklifi akçelerin kendüsi alub ve hâliyâ Haleb konsolosu olan Baron nâm konsolos-ı mezbûrun muhâsebesin ahidnâme-i hümayûn mücibince görüb muhâlefet iderise ahidnâme-i hümayûn mücibince Âsitâne-i Sa'âdetime havâle olunmak bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâ itmeğin ahidnâme-i hümayûn mücibince amel olunmak emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdır olan emrim üzereamel idüb dahi ref' olunan merkûm Foka (?) nâm konsolosun muhâsebesin Haleb konsolosu olan mezbûr Baron nâm konsolos görüb zimmetinde zuhûr eden hakkı bi't-tamâm Haleb konsolosuna alıverilüb te'allül ve 'inâd itdirmeyesin şöyle ki muhâlefet ederse Âsitâne-i Sa'âdet-i mübârekeme havâle eylesin ki gelüb Dîvân-ı hümayûnda vüzerâ-yı izâmım huzûrlarında ahvâlleri şer'le görölüb cevâb verile min ba'ad ahidnâme-i hümayûnun ve işbu emr-i şerîfimin mazmûn-ı hümayûnuna muhâlif kimesneye iş etdirmeyesin deyu yazılmışdır .

Fî evâil-i Ca (Cemaziye'l-evvel) sene(10)71. (2-11 Ocak 1661)

321 Françe konsolosu olan Şeyh Ebu Nefî'nin konsolosluğunun ref edildiği ve herhangi bir işe karışmamasına dair hüküm.

Şam hüküm ki:

Roboli arzuhâl gönderüb Beyrut iskelesinde France konsolosu olan Şeyh Ebu Nefî nâmderuzi Françe padişahı tarafından ref' olunmağla yerine (boş) nâm Françelü konsolos ta'yîn olunmağın ref' olunan mezbûr min ba'ad konsolosluk umûruna karışmayub ber vechle müdâhale eylememek bâbında ahidnâme-i hümayûn mücibince şürûtuyla hükm yazılmışdır.

Fî evâil-i C(Cemaziye'l-ahir) sene(10)71 (1-10 Şubat 1661)

[s. 113]

322 *Françelilerin, Bandırma iskelesinde fetihten beri tasarruf eyledikleri kiliselerinde ikamet eden konsolos ve ruhbanların Rum taifesi tarafından kovulup eşyalarının gasp edildiğine dair hüküm.*

Kaîm-makam paşaya ve Galata mollasına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdetimde Françe padişahının tüccârı vekîli olan Roboli Dergâh-ı Mu'allam'a 'arzu hâl gönderüb Bandırma iskelesi'nde vâki' feth-i hâkânîden berü tasarruf eyledikleri kiliseleri için ahidnâme-i hümâyûnum mûcibince konsolosları ve ruhbanları sâkin olgelmışler iken hâliyâ ba'zı Rum tâifesi " kilise bizimdir" deyü tegalübenzabt idüb içinde olan konsolosları kovub zikr olunan kilisede olan iki bin kuruş kıymetli sim ve sâir libas ve eşyâların fuzûlen kabz idüb gadr eylemeleri ile ahidnâme-i hümâyûn mûcibince amel olunmak ve bî-garaz Müslümanlar ile mahal-i mezbûrun üzerine varılıb tefîş ve tefahhus olunub Frenk kilisesi olduğu şer'an sâbit olduktan sonra kiliseleri içinde olan eşyâların şer'le gerü alıverilmek ve hılâf-ı ahidnâme-i hümâyûn te'allül etdirilmemek bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâ etmeğin hakve adl üzere görölüb ahidnâme-i hümâyûn amel olunmak emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim üzere amel idüb dahi zikr olunan kilise kadîmden Françelülerin ve Frenk kilisesi olduğu şer'an sâbit olursa min ba'ad Rum taifesi kadîme muhâlif ve ahidnâme-i hümâyûna mugâyir dahl ve ta'arruz itdirmeyesin ve fuzûlen aldıkları eşya her ne ise girü alıvirilub hılâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye iş itdirmeyesin deyu hüküm yazılmışdır.

(Fi) evâil-i L (Şevval) sene(10)72 (20-29 Mayıs 1662)

323 *Memalik-i mahrusa iskelelerine gelen giden Françe gemilerine kadimden geldiği üzere kendi mühimmatları için zahire verile gelmişken bu duruma İskenderun ve payasta uyulmadığına dair hüküm.*

Haleb beğlerbeğisine ve mollasına ve İskenderun ve Payas kadılarına hüküm ki:

Roboli arzuhâl gönderüb memalik-i mahrûsem iskelelerine gelüb giden Françe gemilerine ve tüccârlarına mu‘tâd-ı kadîm ve ahidnâme-i hümâyûn mûcibince akçelerin ile kendü mühimmatları için zâd ve zahîre viregelmişler iken hâliyâ İskenderun ve Payas iskelelerinde olan gemilerine ve tüccârına kendü mühimmâtları için zahîre verilmemekle müzâyaka üzere oldukların bildirüb ahidnâme-i hümâyûnmûcibince gemilerine ve tüccârına akçeleriyle zâd ve zevâd ve zahîre virilüb müzâyaka çekdirilmemek bâbında emr-i şerîfim virilmek ricâ etmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcibince gemilerine ve tüccârına kifâyet mikdarı verilmek emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim mûcibince amel idüb dahi siz ki kadırsız gemilerinde ne kadar adem vardır kendülerine kifayet edecek kadar zahîre virdirüb müzâyaka çekdirmeyüb ahd ve emana ve işbu emr-i şerîfimin mazmûn-ı hümâyûnuna mugâyir kimesneye iş etdirmeyesiz ve bu bahâne ile zahîre kıymet olunmamışdır deyu zahîre verilmekde te‘allül olunmayub emr-i şerîfimin mazmûn-ı hümâyûnu ile amel edesiz deyu şürûtuyla hükm yazılmışdır.

(Fi)evâhir-i L(Şevval)sene(10)71 (9-19 Haziran 1661)

324 Sayda'da Françe konsoloslarının ve tüccarlarının sakın oldukları hanın kapıcısının kendi halinde olduğuna ve görevinde kalmasına dair hüküm.

Safed beğlerbeğisine ve Sayda kadısına hüküm ki:

Roboli arzuhâl gönderüb Sayda'da Françe konsolosların ve tüccârların sâkin oldukları hanın kapıcısı olan El-hâc Ali Boğluk(?) nâm kimesne kendü hâlinde ve müstakîm kimesne olmağla sâ‘î başılık hizmetinde istihdâm olunmakçün emr-i şerîfim virilmek ricâ itmeğin kemâl-i sadâkatde ve istikâmet ile sa‘îbaşılık hizmetinde istihdâm olunmak emrim olmuşdur deyu şürûtuyla hükm yazılmışdır.

Fî evâhir-i Ca(Cemaziye'l-evvel) sene (10)72 (1-11 Ocak 1662)

[s. 114]

325 *Atina'da ikamet eden Françe konsoloslarının bazı işleri için gönderilen emri şerifin sicile kayd ettirilmesi gerekirken bazı ehl-i örf taifesinin buna engel olduğuna dair hüküm.*

Ağriboz sancağbeğine ve Atina kadısına hüküm ki:

Roboli arzuhâl gönderüb Atina'da temekkün iden Françe konsoloslarının bazı mesâlihleriçün ahidnâme-i hümâyûn mûcibince mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan evâmir-i şerîfim mahal-i mezbûra varub sicil itdirmek murâd eylediklerinde bazı ehl-i örf tâifesi mücerred celb ve ahz içün ol evâmir-i şerîfemi ellerinden alub sicil itdirmeğe mâni' olduklarından gayri daima Françelülerin umûruna karışub te'addî ve rencîdeden hâlî olmadıklarınbuyurub imdi eğer Françe konsolosları ve eğer tüccârı tâifesi ellerine verilen evâmir-i şerîfem ve ahidnâme-i hümâyûn mûcibince gereği gibi himâyet ve ri'âyet olunub hilâf-ı şer' ve kânun ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn kimesne rencîde eylememeleri bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâ itmeğin mezbûrları hilâf-ı şer' ve kanun ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn kimesneye rencîde itdirmemek bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdır olan emrim üzereamel idüb dahi Françe konsolosları ve tüccârları ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûn ve vârid olan evâmir-i şerîfem mûcibince âmil olub vech-i meşrûh üzereolan husûslarda ziyâde tekayyüd ve ihtimâm idüb ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir ve mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan evâmir-i şerîfeme muhâlif bir ferde vaz' ve hâlet itdirmekden ihtirâz üzereolasın şöyle ki bundan sonra hilaf hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ehl-i örf tâifesine te'addî ve tecâvüz ederler ise siz ki adm-i tekayyüdünüz cihet olunub ana göre ahidnâme-i hümâyûnun ve işbu emr-i şerifin icrasında dakîka fevt etmeyesiz deyü yazılmışdır.

Fî evâhir-i Ca (Cemaziye'l-evvel) sene(10)72(12-21 Ocak 1662)

326 *Haleb'de bulunan Françe konsolosunun ahidname-i hümayun gereğince korunup kollanmasına dair hüküm.*

Haleb beğlerbeğisine ve Haleb mollasına hüküm ki:

Roboli Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl gönderüb hâliyâ Haleb'de mütemekkin olan Baron nâm Françe konsolusu elinde olan ahidnâme-i hümayûn ve berât-ı âlişân ve sâir evâmir-i şerîfem mûcibince himâyet olunub hılâf-ı ahidnâme-i hümayûn bir vechle te'addî ve rencîde olunmamak ve ibrâz eyledüğü evâmir-i şerîfemin icrâsında ihtimâm olunmak bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâ itmeğın elinde olan ahidnâme-i hümayûn mûcibince ibrâz eyledüğü evâmir-i şerîfem mûcibince amel olunmak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdir olan emrim üzere amel edüb dahi mezbûr konsolosun elinde olan ahidnâme-i hümayûn ve berât-ı âlişân mûcibince himâye olunub ve ahidnâme-i hümayûn mûcibince ibrâz eyledüğü evâmir-i şerîfemin icrâsında dikkat ve ihtimâm idüb hılâf-ı ahidname-i hümayûn bir ferde iş itdirmeyesiz işbu emr-i şerîfemin mazmûn-ı hümayûnu ile amel olunub hılâfından ihtirâz üzereolâsın şöyle bilesin.

Fî evâhir-i Ca (Cemaziye'l-evvel) sene (10)72(12-21 Ocak 1662)

327 *Kıbrısta sakin olan Ancelo ve Bilaro adlı zummilerin Françe konsolosunun ve tüccarlarının işlerine karıştığı ve bu durumun düzeltilmesi üzerine göre hüküm.*

Kıbrıs beğlerbeğisine ve Lefkoşa kadısına hüküm ki:

Roboli arzuhâl gönderüb cezîre-i Kıbrıs'da sâkin Ancelo(?) ve Bilaro(?) nâm zimmî kendü hâlinde olmayub şerîr ve ehl-i fesâd olub Kıbrıs'da mütemekkin olan Françe konsolosunun ve Françe tüccarlarının umûruna karışub ihtilâle bâ'is olduğu ecilden keyfiyet-i ahvâli görülmek ve ahidnâme-i hümayûn mûcibince amel olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ etmeğın sen ki vezir-i müşârun- ileyhsin mezbûr zimminin keyfiyeti ahvâli görmek fermânım olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda ihtilâle bâ'is olduğu vâki' ise keyfiyet-iahvâli şer'le görülüb müdâhele etdiresiz deyu mü'ekked hükm yazılmışdır.

Fî evâhir-i Ca (Cemaziye'l-evvel) sene (10)72. (12-21 Ocak 1662)

[s. 115]

328 Ağrıboz sakinlerinden Mustafa adlı kişi ile Françe konsolosunun arasındaki davanın halledilmesine dair hüküm.

Ağrıboz sancağbeğine ve (boş) kadısına hüküm ki:

Roboli arzuhâl gönderüb Ağrıboz sâkinlerinden (silik)(Mustafa) nâm kimesne Ağrıboz'da mütemekkin olan Françe konsolosu (boş) nâm konsolosdan bundan akdem zarar-ı da'vâsın edüb bin yetmiş sekiz senesinde merkûm konsolos ile mezkûr Mustafa mahalinde huzûr-ı şer'-i şerîfde murafaların olunub şer'le görüldükde kat'-ı nizâ' olmak için cânib-i şer'den hüccet-i şer'iyye vermeyüb fasl-ı husûmet olmuş iken hâliyâ mezbur Mustafa şirrete salık olub tekrar da'vâ yı nizâ'dan hâlî olmamağla men' ve def' olunmak için emr-i şerîfim ricâ itmeğın bir def'a şer'le görülüb fasl olmuş ise istinâfına emr-i şerîfim sâdır olmadıkça istimâ' olunmamak emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda husûs-ı mezbûr tamam-ı mukayyed olub ve bu makule bir def'a şer'le görülüb fasl olunub hüccet-i şer'iyye verilen da'vânın tekrar istimâ'ı memnû'dur mukaddemâ bir def'a şer'le görülüb fasl olunmuş ise istinâfına emr-i şerîfim sâdır olmadıkça min ba'ad istimâ' olmayub mezbûr konsolosun mezkûr Mustafa'ya rencîde itdirmeyesiz deyu mü'ekked hükm yazılmışdır.

Fî evâil-i C (Cemaziye'l-ahir) sene (10)72(22-31 Ocak 1662)

329 Sayda'da ikamet eden Françe tüccarına ahidname-i hümayuna aykırı olarak bazı kimselerin emtiayı değerinden fazlaya baha biçmeleri üzerine bu durumun düzeltilmesine dair hüküm.

Safed beğlerbeğisine ve Sayda ve Beyrut kadılarına hüküm ki:

Roboli arzuhâl gönderüb Sayda'da mütemekkin olan Françe tüccârı tâifesinin üzerine ahidnâme-i hümayûna mugâyir bazı kimesne cebren emti'a ve eşya birağub ve değerinden ziyâde baha teklîfi ile rencîdeden hâlî olmadıkları ecilden istemedikleri emti'a bir vechle cebren teklîf olunmayub Françe tüccârları ahidnâme-i hümayûn mûcibince amel olunub bir vechle rencîde olunmamaları bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâ etmeğin ahidnâme-i hümayûna mugâyir rencîde olmağın emrim olmuşdur **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda sâdır olan emrim üzere amel edüb dahi Françelü tüccârı tâifesinin üzerlerine min ba'ad cebren emti'a ve eşyâ bıraktırmayub ve değerinden ziyâde baha ile ve zor teklîf ile rencîde etdirilmeyüb ahidnâme-i hümayûn mûcibince amel olunub hilâfına cevâzdan ihtirâz edesiz deyu mü'ekked emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâil-i C (Cemaziye'l-ahir) sene (10)72(22-31 Ocak 1662)

330 *Françe tüccarının ahidname-i hümayun gereğince asitane-i saadet iskelesine gelip gitmesine dair hüküm.*

Boğazhisar kadılarına ve dizdarlarına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdet-i medârımda Françe padişahının tüccârı vekîli olan kıdvetü'l-a'yânü'l-miletü'l-Mesîhiyye Roboli Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl gönderüb Françelü reislerinden dârende-i fermân-ı hümayûn (boş) nâm şeptiye reisi ahidnâme-i hümayûn mûcibince Âsitâne-i Sa'âdetim iskelesine gelüb yükün tutub yine Françe vilâyetine avdet etmekle izn-i hümayûnum verilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ etmeğin ahidnâme-i hümayûnuma muhâlif rencîde olunmamak emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdır olan emrim üzereamel edüb dahi merkûm şeptiye reisi ahidnâme-i hümayûnum mûcibince Boğazhisarlara varubmu'tâd-ı kadîm üzereyoklanub memnû'âtdan olan eşyâ bulunmadıkça ahidnâme-i hümayûnum mûcibince Françe

tarafına yollanub min ba‘ad ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif kimesneye rencîde ve tecâvüz itdirmeyesin.

Fî evâhir-i şehri-i Şabanü'l-mu‘azzam sene (10)72 (11-19 Nisan 1662)

331

Bir sureti

Makris (?) nâm sefine reisine yazılmışdır.

Fî evasıt-ı L(Şevval) sene(10)72 (30 Mayıs-09 Haziran 1662)

[s. 116]

332 *Mısır’da françe konsolosu ve tacirlerinin İsak levi ve Ebraham adlı yahudlierden faizle para aldıklarına dair hüküm.*

Mısır paşasına ve kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa‘âdetimde Françe padişahının tüccâr vekîli olan kîdvetü’l-a‘yânü’l-milletü’l-Mesîhiyye Roboli hutemet-i avâkıbıhu bi’l-hayr der-devlete arzuhâl gönderüb bundan akdem mahrûse-i Mısır’da Françe konsolosu ve tâcirleri İsak Levi(?) ve Evraham nâm Yahudilerin bin elli altı senesinde bi’d-defa‘atFrançe ile cem‘an sekiz bin iki yüz yetmiş iki guruş olub tarih-i mezbûrdan bin altmış senesine gelince yigirmi iki bin iki yüz altmış dokuz guruş murâbaha verdiklerinden gayri bu âna gelince zikr olunan sekiz bin iki yüz yetmiş iki guruş asl-ı mâl ve murâbahanın murâbahasıyla elli bin beş yüz guruşdan ziyâde olub mezbûr konsolos ve tüccâr tâifesi bundan sonra zikr olunan vech üzeredeyn-i kesîre virmeğe bir vechle iktidarları olmayub zikr olunan elli bin beş yüz guruşun murâbahası bundan münkatı’olub ve üç sene te’hir-i mehilden sonra meblağ-ı mezbûru bilâ ribha beş seneye değin yedlerinde olan fetvâ-yı şerîfe mûcibince teder-i kulli haklaşub min ba‘ad muhalefet ve kimesneye ber-vechle müdâhale eylememesi bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâ itmeğin ellerinde olan müte‘addid fetvâ-yı şerîfe mazmûn-ı münîfi üzereamel olunub ahidnâme-i hümâyûnda dahl ve ta‘arruz olmamak emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdır olan emrim üzereamel idüb dahi mezbûr konsolos ve tüccâr tâifesi zimmetlerinde olan zikr olunan elli bin beş yüz guruşun murâbahası minvâl-i meşrûh üzereba‘de‘l-yevm münkati‘ olub ve üç sene tamâmına dek te‘hîr ve mehilden sonra meblağ-ı mezbûru bilâ-ribha beş sene tamâmına dek ellerinde olan fetvâ-yı şerifeleri mücebince tedricle haklaşub min ba‘ad dâyinlerden kimesne muhâlefet ve sâirlerden bir ferd dahi mu‘âraza ve müdâhale eylemeyüb ve etdirmeyesin fetvâ-yı şerîfeye ve ahidnâme-i hümâyûna ve işbu emr-i şerîfime mugâyir iş etdirmekten begayet ihtirâz üzereolasin şöyle ki bundan sonra bir tarikle hilâfına emr-i şerîf dahi ibrâz ederler ise amel olunub işbu emr-i şerîfim mücebince amel eylesin.

Fî evâhir-i Ramazan sene 1072(10-19 Mayıs 1662)

333 *Kıbrıs sakinlerinden Abdi subaşı adlı kişinin Françe tüccar taifesine musallat olduğu ve bunun halledilmesine dair hüküm.*

Kıbrıs valisine ve (boş) kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa‘âdetimde Françe padişahının tüccârı vekîli olan kîdvetü‘l-a‘yânü‘l-milletü‘l-Mesîhiyye Roboli Südde-i Sa‘adetime arzuhâl gönderüb cezîre-i Kıbrıs sâkinlerinden Abdi Subaşı dimekle ma‘rûf kimesne kendü hâlinde olmayub şerîr olmağla cezîre-i mezbûrda mütemekkin olan Françelü tüccâr tâifesini ahidnâme-i hümâyûna mugâyir te‘addî ve rencîde etmekden hâlî olmadıkların gayrı cezîre-i mezbûrda Françe konsolosuna konsolosluğun zabt itdirmeyüb elinde olan berât-ı âlişânıma ve ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif kendü hevâsına tâbi‘ bir niçe eşkiyâ ile ve âlât-ıharbi ile konsoloslarının evin basub “seni katl ederim” deyü dâimâ te‘addî ve tahvîf etmekden hâlî olmaduğun bildirüb Françe konsoloslarının da‘vâları husûsu Âsitâne-i Sa‘âdetimde istimâ‘ oluna deyu ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr ve mukayyed olmağla mezbûrun Âsitâne-i Sa‘adetime ihzâr olunması bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâ etmeğin şekâvet-i def’ için mezbûr konsolosun bunda olan vekîli ile da‘vâsı Dîvân-ı hümâyûnumda istimâ‘ olunmak üzereihzâr etdirmeniz bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdır olan emrim üzereamel edüb dahi mezbûr Françe konsolosunun da‘vâsı Âsitâne-i Sa‘âdetimde istimâ‘ olunmak için ihzâr eylesin ki gelüb Dîvân-ı hümâyûnumda vüzerâ-yı izâmım ve kadıaskerlerim huzûrlarında mürâfa‘a olalar şöyle bilesin.

Fî evâhir-i Ramazan sene (10)72(10-19 Mayıs 1662)

334 *İzmir’de Evraham Solamon adlı Yahudi’nin ortaklarıyla birlikte Françe tüccarına simsarlık ederken, başka birinin sahte senetle simsarbaşı oldum diyip eski simarı görevinden uzaklaştırmasına dair hüküm.*

İzmir mollasına ve İzmir’de yeniçeri serdarına hüküm ki:

Roboli arzuhâl gönderüb mahrûse-i İzmir’de Evraham Solamon nâm Yahudi şerîkleriyle Françe tüccârından Mararad (?) nâm tâcire simsarlık idüb hidmetinde mecd-ü sâ‘î olu ve merkûm Mararad (?) kendülerden râzı ve şükran üzereiken hâlâ (boş) nâm kimesne mu‘tâd-ı kadîme muhâlif ve ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir “simsarbaşı oldum” deyu müdâhaleden hâlî olmamağla ve Françe tüccâr taifesi kendüler ihtiyâr eyledükleri kimesneleri simsarlık hidmetinde istihdâm edüb rızâları yoğiken âhardan kimesne delallıklarınave maslahatlarına karışmayub mu‘tâd-ı kadîm üzere olub emr-i şerîf verildiği defterde mestûr olmağın emr-i şerîfim verilmek ricâ itmeğın [s. 117] mu‘tâd-ı kadîme ve ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif merkûm Mararad (?) tüccârı mezbûr Evraham Solamonnâm simsarına ve şerîklerine müdâhale olunmamak emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdır olan emrim üzereamel edüb dahi zikr olunan Mararad (?)nâm tâcirin simsarlık hidmetin edâ etdikçe min ba‘ad mu‘tâd-ı kadîm ve ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif muhaddes olan mezbûru ve taraf-ı âhardan bir ferdi simsarlıkları umûruna karışdırmayub bervechle müdâhale etdirmeyesiz.

(Fi)evâhir-i Ramazan sene 1072(10-19 Mayıs 1662)

335 *Françe tüccar reislerinden Porpomiyo adlı reisin İstanbul iskelesine gelip yükünü boşaltıp gittiğine dair hüküm.*

Boğazhisar kadılarına ve dizdarlarına hüküm ki:

Roboli arzuhâl gönderüb Françelü şeptiye reislerinden Porpomiyo (?) nâm şeptiye reisi İstanbul iskelesine gelüb yükün tutub gerü Françe vilâyetine gitmek murâd etmekle ahidnâme-i hümayûnum mücebince izn-i hümayûnum verilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ etmeğin ahidnâme-i hümayûnum mücebince izn-i âlişânım erzân kılınmıştır **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda sâdır olan emrim üzere amel edüb dahi mezbûr şeptiye reisi şeptiyesi ile Boğazhisarlara vardukda mu'tâd-ı kadîm üzere yoklayub memnû'âtından eşyâ olmadukça eğlendirilmeyüb Françe vilâyetine yollayub min ba'ad ahidnâme-i hümayûnum ve mu'tâd-ı kadîm ve işbu emr-i şerîfimin mazmûn-ı hümayûnuma muhâlif bir ferdi müdâhale etdirmeyesin.

Fî evâhir-i Ramazan sene 1072(10-19 Mayıs 1662)

336-Bir sûreti

Dahi Françelü Montana (?) nâm gemi reisine yazılmışdır.

(Fi) evâhir-i Ramazan sene (10)72(10-19 Mayıs 1662)

337 *Antalya iskelesine ticaret için gelen Françe gemilerine ehli örf taifesinden bazılarının yelkenleri ve dümenleri aldığına ve bu durumun düzeltilmesine dair hüküm.*

7Antalya paşasına ve kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdetimde Françe padişahının tüccârı vekîli olan kîdvetü'l-a'yânü'l-milletü(i)'l-Mesîhiyye Roboli Südde-i Sa'âdetim-e arzhâul gönderüb Antalya iskelesine ticâret ile gelüb giden Françe ve Françelü'ye müte'allik gemilerin ahidnâme-i hümayûna mugâyir ehl-i örf tâifesi mücerred celb ve ahz için yelkenlerin ve dümenlerin alıkoyub tüccâr tâifesine ziyâde gadr ve hayf eylediklerin bildirüb eğer

karada ve eğer deryâda kendü hâlinde yürüyen Françelü'ye emn ü emân üzeregelüb giden tüccâr tâifesine ve ol diyar tâcirlerin ve tercümanları ve sâir âdemleri deryâda ve karada memâlik-i mahrûseme gelüb bey' ve şirâ' ve ticâret eyleyüb şöyle ki rüsûm-ı âdiye ve konsolosluk hakkın garet ve kanun üzere verdiklerinden sonra gelişde ve gidişde kapudanlardan ve deryâdan yürüyen hâssaten ve gönüllü reislerinden ve gayrı asker halkından kimesne mâni' olmayub müdâhale eylemeye deyu ahidnâme-i hümâyûnda mestûr olmağla minvâl-i meşrûh üzereamel olunub Françe tüccârları ahidnâme-i hümâyûna muhâlif bervechlerencîde etdirilmemek emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdır olan emrim üzereamel edüb dahi Françe ve Françelü'ye müte'allik tüccâr tâifesine min ba'ad hılâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ehl-i örf tâifesine bervechle rencîde etdirmeyüb ve gemilerinin yelken ve dümenlerin ve sâir gemi aletlerin almayalar ve gemilerinden çıkartmayub men' ve def' eylesin.

Fî evâhir-i Ramazan sene (10)72(10-19 Mayıs 1662)

338 *Mısır'da ikamet eden Françe konsolosunun baylac hakkının Yahudi tercümanı olan Rafael Yasef ve Solomon Yasef'in üzerinde olduğuna dair hüküm.*

Mısır valisine ve kadısına hüküm ki:

Roboli arzuhâl gönderüb mahrûse-i Mısır'da mütemekkin olan Okurad De Bermond (?) nam Françe konsulosunRafael Yasef (?) nâm Yahudi tercümanı ve Solomon Yasef nâm karındaşının altmış üç senesi muharremi evâilinden bin altmış altı senesi muharremi evâiline gelince İskenderiye iskelesine ticâret ile gelüb giden Françe ve Françe'ye müte'allik ceremi harbi efrenc gemilerinden merkûm Rafael (?) ve karındaşı cem' eyledükde altı bin yüz altmış riyâl guruş merkûm konsolosun baylac hakkı olub merkûmân Yahudilerin zimmetlerinde kalub hâlâ taleb eyledikde vermekde te'allül itmeleriyle ol cânibden bi't-tamâm alıverilüb muhâlefet ve bahâne ederler ise Françe konsoloslarının da'vâları Âsitâne-i Sa'âdetimde [s. 118] görülegelmeğın ahidnâme-i hümâyûnum mûcibince merkûmân Yahudiler ihzâr olunubmezbûr

konsolosun vekîli ile da'vâları divân-ı hümâyûnda şer'le görülmek emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdır olan emrim üzere amel edüb dahi mezbûr konsolosun merkûmân Yahudilerin zimmetlerinde zuhûr eden baylac hakkı her ne ise ol cânibden bi't-tamâm alıverilüb te'allül etdirmeyesin muhâlefet ve bahâne ve şirrete sâlik olurlar ise ahidnâme-i hümâyûnum mücebince Âsitâne-i Sa'âdetime ihzâr eylesin ki gelüb mezbûr konsolosun vekîli ile dîvân-ı hümâyûnumda da'vâları şer'le görüle ve şöyle ki merkûmân Yahudiler bir tarikle ve hılâf-ı inhâ ile emr-i şerîf ibrâz ederler ise amel olunmayup işbu emr-i şerîfimin mazmûn-ı hümâyûnu ile âmil olup hilâfına cevâzdan ihtirâz edesin.

(Fi) Evâsıt-ı Ramazan sene(10)72(30 Nisan-09 Mayıs 1662)

339 Mısır'da ikamet eden Françe konsolosunun, Yasef Eskiyançı adlı yahudiden alacağı baylac hakkının alınmasına dair hüküm.

Mısır valisine ve mollasına hüküm ki:

Roboli Südde-i Sa'âdetime arzuhâl gönderüb mahrûse-i Mısır'da mütemekkin olup Françe tâifesinin konsolosu olan Ednorad DeBermond(?) nâm Françe konsolosunun Roben Yasef Eskiyançı(?) nâm yahudiden iki bin altı yüz yetmiş dört riyal guruş baylac hakkı olub taleb eyledikde vermekde te'allül ve inâd itmekle mezbûr konsolosun ahidnâme-i hümâyûnda ve elinde olan berât-ı âlişân mücebince meblağ-ı mezbûr bî-kusûr alıverilüb muhâlefet ederler ise Françe konsoloslarının da'vâların kanun-ı kadîm üzereve ahidnâme-i hümâyûn mücebince Âsitâne-i Sa'âdetimde görüle gelmegin ahidnâme-i hümâyûnum mücebince divan-ı hümâyûnumda şer'le görülmek emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdır olan emrim üzere amel edüb dahi mezbûr konsolosun merkûm Yahudi zimmetinde zuhûr eden baylac hakkı her ne ise ol cânibden bi't-tamâm alıverilüb te'allül etdirmeyesin şöyle ki te'allül ve bahâne edüb vermekde te'allül eder ise merkûm Yahudiyi Âsitâne-i Sa'âdetime izhâr eylesin ki mezbûr konsolosun vekîli ile gelüb dîvân-ı hümâyûnda ahvâlleri şer'le görölüb icrâ-yı hak oluna.

Fî evâsıt-ı Ramazan sene 1072(30 Nisan-09 Mayıs 1662)

340 *Halebde gümrük emini olan İbrahim'in tüccar taifesinden fazladan gümrük aldığına dair hüküm.*

Haleb valisine ve Haleb mollasına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdet-medarımda Françe padişahının tüccârı vekîli olan kıdvetü'l-a'yânü'l-miletü'l-Mesîhiyye Roboli Südde-i Sa'âdetime arzuhâl gönderüb mahrûse-i Halebde gümrük emîni olan İbrahim Françelü tüccâr tâifesinden ziyâde gümrük ihdâs etmekle deve direklerin kadîmden bağlandığı üzere bağlanmayub direk ziyade olsun deyü noksan üzere bağladub tüccâr tâifesinden ziyâde resm-i gümrük talebiyle rencîde ve remîde eyledüğü ecilden min-ba'ad ol vechle Françe tüccârı rencîde etdirilmeyub ve kadîmden muhâlefet ziyâde aldığı resm-i gümrük gerü ashâbına red ve teslîm etdirilmek bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâsına i'lâm etmeğin kadîmden olıgeldüğü üzere olub ahidnâme-i hümâyûn mücebince amel olunmak ve kadîmden muhâlif ziyâde aldığı resm gerü red etdirilmek emrim olmuştur **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim üzereüzere amel edüb dahi Françelü tâifesi kadîmden olıgeldüğü üzere bağladıkları deve direklerinin resm-i gümrüklerin kadimden olageldüğü üzereverdiklerinden sonra min-ba'ad emîn-i mezbûr İbrahim'i hılâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mugâyir-i kânûn-ı kadîm ol vechle tecâvüz etdirmeyesin ve şimdiye değin hılâf-ı kanûn-ı kadîm ziyâde aldığı vâki' ise gerü emînine red ve teslîm etdirüb min-ba'ad olıgelene ve ahidnâme-i hümâyûna ve işbu emr-i şerîfimin hilâfına cevâzdan hazer edesin şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar bu.

Fî evâsıt-ı Şevval sene 1072(30 Mayıs-08 Haziran 1662)

341 *Safed'de Fransız tüccarının casus olduğu iddiası ile alınan paranın geri iadesi ile ilgili hüküm.*

Safed beğlerbeğisi Ali Paşa'ya hüküm ki:

Françe padişahının Âsitâne-i Sa'âdetimde tüccârı vekîli olan kıdvetü'l-a'yânü'l-milletü'l-Mesîhiyye Roboli Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl gönderüb Françelü tüccâr tâifesinden Pare (?) nâm tâcir kendüsi ticâret ile Haleb'den Sayda'ya varub dâhil oldukda sen ki Safed beğlerbeğisi mûmâileyh Ali dâme ikbâluhûsun mücerred ahz ve celb için "Ne kadarsen câsussun" deyü merkûm tâcire isnâd[s. 119] ve iftirâ edüb Françe tüccârı tâifesinden cebren bin beş yüz guruş alup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn zulm ve te'addî eyledüğün birdirmeğün ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir tâife-i mezbûr ol vechle rencide olunmamak babında emr-i şerîfim verilmek ricâ itmeğün imdi hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn alduğün vâki' ise meblağ-ı mezbûru gerü red edüb ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel eylemek emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim üzereamel edüb dahi meblağ-ı mezbûru Françe tüccârı tâifesinden hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn cebren alduğün vâki' ise gerü red ve teslim edüb ve min-ba'ad merkûma isnâd ve iftirâ ile Françelü tüccâr tâifesini rencide ve remîde eylemeyesin ve bi'l-cümle Françe padişahı Âsitâne-i Sa'âdet-i medârımla kadîmden dostlukda sâbit-kadem olmağla ve mabeynindemüte'adid olan sulh ve salaha ve ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir rencide olduğuna rızâ-yı hümâyûnum yokdur min-ba'ad ahidnâme-i hümâyûnum işbu emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfine muhâlif vaz' ve celb-iirtikâbından begâyet hazer edesin şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar bu.

Fî evâhir-i Şevval sene 1072(09-17 Haziran 1662)

342 *Franstız tüccar reisinin İstanbul'a gelip yükünü bırakıp gittiğine dair hüküm.*

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki;

Hâlâ Âsitâne-i Sa'âdetimde Françe padişahının tüccâr vekîli olan Roboli hutumet-i avâkıbihû bi'l-hayr arz-ı hâl gönderüb Françelü şeptiye reislerinden Resmo Kontsan(?) nâm reis İstanbul iskelesine gelüb yükün tutub gerü Françe vilâyetine gitmek murâd etmekle ahidnâme-i hümâyûn mûcebince izin verilmek için emr-i şerîf ricâ etmeğün Boğazhisarlar'a varub mu'tâd-ı kadîm üzere yoklatub memnû'âtdan eşyâ

olmadıkça eğlendirilmeyüb hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bir ferde müdâhale ettirmeyesiz deyü şurûtuyla hükm yazılmışdır

Fî evâhir-i Zilkade sene 1072(08-17 Temmuz 1662)

343 Bir sûreti

Dahi Kogas(?) nâm sefine reisine yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilkade sene(10)72(08-17 Temmuz 1662)

344 *İzmir’de ticaret yapan Fransız tüccarlarının mallarına ve canlarına kimsenin karışmamasına dair hüküm.*

İzmir mollasına hüküm ki:

Hâlâ Âsitâne-i sa‘âdetde Françe padişahının tüccâr vekîli olan Roboli Dergâh-ı Mu‘allam’a arzuhâl gönderüb bundan akdem mahrûse-i İzmir’de temekkün eden Françe tüccârından (boş) nâm tâcir mahal-i mezbûrun etrâfında olan şehirlerde ve kasabât ve kurâlarında bey‘ ve şirâ ve ticâret tarîkiyle mürûr ve ubûr eylediklerinde ahidnâme-i hümâyûn mücebince kendüye ve âdemlerine ve eşyâ ve emti‘a ve esbâb ve eskaline ve davarlarına kimesne müdâhale eylemeyüb ahidnâme-i hümâyûn mücebince himâyet ve siyânet olunmaları bâbında emr-i şerîf ricâ etmeğin şurûtuyla hükm yazılmışdır.

Fî evâhir-i şehri Zilkade sene 1072(08-17 Temmuz 1662)

345 *Safed Beylerbeyisi Ali Paşa’nın ahidname-i hümayuna aykırı olarak Sayda ve Beyrut iskelelerinde Fransız tüccarlarından fazladan vergi aldığına dair hüküm.*

Safed beğlerbeğisi Ali Paşa’ya hüküm ki:

Âsitâne-i Sa‘âdetimde Françe padişahının tüccâr vekîli olan Roboli hutumet-i avâkıbihû bi’l-hayr Südde-i sa‘âdetime arz-ı hâl edüb Françelü tâifesi Sayda ve Beyrut iskelesinde kânun-ı kadîmden berü gemilerine tahmîl itdüklerikilin sen ki Safed beğlerbeğisi Ali Paşa’sın ahidnâme-i hümâyûna ve kânun-ı kadîme muhâlif ziyâde

resm-i âdet ihdâs edüb ve cebren alub Françelü tâifesine zulm ve te'addî eyledüğün ecilden zıkr olunan kil ve sâir emti'adan kadîmden verilügelen resm üzere verilüb ziyâde resm talebiyle rencîde ve remîde etdirilmeyüb ve zıkr olunan kilden mu'tâd-ı kadîme mugayir olunan resmi gerüye red eylemekbâbında emr-i şerîfim ricâ etmeğün mu'tâd-ı kadîme muhâlif rencîde olunmamaları ve ziyâde alduğun geriye red olmak emrim olmuşdur *buyurdum ki;*

Vusûl buldukda sâdır olan emrim üzere amel edüb dahi Françelü tâifesi zıkr olunan iskelesinde mu'tâd-ı kadîm üzerealığeldüklerinden sonra kilden ve sâir emti'adan hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mugâyir-i kanun-ı kadîm ziyâde resm talebiyle Françelü tâifesin rencîde etdirmeyesin ve kânun-ı kadîme muhâlif ziyâde alduğun varise gerü red ve teslîm edüb min-ba'ad ahidnâme-i hümâyûna ve kânun-ı kadîm ve işbu emr-i şerîfimin mazmûn-ı hümâyûnuna muhâlif vaz' vedahl itdirmekten hazer eylesin.

Fî evâsıt-ı Zilhicce sene 1072 28 Temmuz-06 Ağustos 1662)

[s. 120]

346 *Fransız tüccarlarından Dun ve Lenço'nun Osmanlı sularında gemilerini yüzdürürken herhangi bir müdahaleye uğramamasına dair hüküm.*

Âsitâne-i Sa'âdetimden Gelibolu'ya ve Boğazhisarları'na varub gelince yol üzerinde vâki' olan kadınlara ve kılâ' dizdârlarına ve yeniçeri serdârına ve kethüdâyerlerine hüküm ki:

Françe padişahının tüccâr vekîli olan Roboli arzuhâl gönderüb hâlâ Âsitâne-i Sa'âdetimden izn-i hümâyûnumla revân olan gemilerinin kanun-ı kadîm üzere yüzmesiçünta'yîn olunan Dun (?) ve Lenço (?) nâm Françelü varub hidmetin edâ idüb avdet eyledüğünde yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde eğer deryâda ve karada kimesne dahl ve ta'arruz ve rencîde eylememek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğün ahidnâme-i hümâyûnum mücebince amel olunmak için şurutla hükm verilmişdir.

Fî evâsıt-ı Zilhicce sene (10)72(28 Temmuz-06 Ağustos 1662)

347 Fransız tüccarı Baron De La Sekor'un İzmir'de yaşayan Bades adlı ermeniden alacağı olduğuna dair hüküm.

İzmir mollasına hüküm ki:

Roboli arzuhâl idüb Françe tüccârından Baron de la Sekor (?) nâm Françe tüccârının İzmir'de mütemekkin olan Bades (?) nâm Ermeni zimmetinde dört yüz riyal gurus hakkı olub lâkin tâcir-i mezbûr vilâyetine revân olmağın tarafından (boş) nâm Françe tâciri vekîl etmekle tarafından ahz ü kabz itdirilüb şer'le hak vekîl-i mezbûra alıverilmek için şürûtuyla hükm yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilhicce sene(10)72(18-27 Temmuz 1662)

348 Ağrıboz'da bulunan Fransız konsolosunun ölmesiyle yerine vekaleten Vedlantin adlı Fransalının vekalet edeceğine dair hüküm.

Ağrıboz begine ve kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdetimde Françe padişahının tüccâr vekîli olan kıldvetü'l-a'yânü'l-milletü'l-Mesîhiyye Roboli nâm Françelü hutumet-i avâkıbıhu bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl gönderüb Ağrıboz'da olan Françe konsolosu mürd olub yerine Françe'den konsolos gelinceye değın emr-i şerîfimle Vedlantin (?) nâm Françelü vekâleten konsolos nasb ve ta'yîn olunub mürd-i mezbûrun deyni varise ahidnâme-i hümâyûn mücebince ve husûs-ı mezbûriçün mukaddemâ verilen müte'addid evâmir-i âlişân mazmûnunca deyn borçludan talep olunub vekilimiz olan mezbûr rencîde ve remîde olunmayub himâyet ve siyânet olunmak bâbında olageldüğü üzere emr-i şerîfim verilmek **ricâ itmeğın;**

Sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mücebince amel idüb dahi Françe'den mürd-i mezbûrun yerine konsolos gelinceye değın mezbûr Vedlantin (?) vekâleten konsolos hizmetinde istihdâm olunub eğer mürd-i mezbûrun deyni varise ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan evâmir-i şerîfem mücebince deyn borçludan talep olunmak üzere vekîl-i mezbûr Vedlantin'i (?) mürd-i mezbûrun deyni için senden

aluruz deyu kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyüb vevilâyetineşkiyâların men' ve def' eyleyub ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ ve hâliyâ sâdır olan evâmir-i şerîfeme muhâlif kimesneye vaz' ve dahl itdirmeyesin şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar yazıldı.

Fî evâsıt-ı Zilhicce'ti 'ş-şerîfe sene 1072(28 Temmuz-06 Ağustos 1662)

349 *Fransa taifesinden üç ruhbanın Trabzon'a giderken herhangi bir müdahaleye uğramamasına dair hüküm.*

Âsitâne-i Sa'âdetimden Trabzon'a varub gelince yol üzerinde vâki' olan kadınlara ve kılâ' dizdârlarına ve kethüdâ-yerlerine ve yeniçeri serdârlarına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdetimde Françe padişahı tüccârı vekîli olan kıdvetü'l-a'yânü'l-milleti'l-Mesîhiyye Roboli hutimet avâkıbıhu bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl gönderüb Françelü ruhban tâifesinden üç nefer rahibler Âsitâne-i Sa'âdetimden Trabzon cânibine revânolmak murâd etmeleriyle yolda ve izde ve menâzil vemerâhilde kimesne rencîde eylememek bâbında emr-i şerîf verilmek ricâ itmeğin Françe ruhbanları dâimâ seyahat üzere olub memâlik-i mahrûsemde gezüb ve kiliselerde oturubmâdamki bunlar kendü hallerinde seyahat eyleyüb kimesneye te'addîleri olmaya bir ferd ta'arruz eylemeye deyu mukaddemâ ellerine evâmir-i şerîfe verilmekle mukaddemâ ve hâlâ verilen emr-i şerîf mûcebince amel olunmak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim mûcebince amel idüb dahi zikr olunan üç nefer ruhban tâifesi her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olur ise mâdamki kendi hallerinde olub seyahat iyleyüb kimesneye te'addîleri olunmaya deryâda ve karada emîn ve sâlim mürur ve ubûr itdürüb hilâf-ı şer'-i şerîf vemugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mezbûran ruhbanları kimesneye rencîde ve remîde itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar yazıldı.

Tahrîren fî evâil-i şehri-i Muharremi'l-harâm sene selâse ve seb'in ve elf (Evail-i Muharrem 1073)(16-25 Ağustos 1662)

[s. 121]

350 Fransız tüccarından İsavın'e gemisini yükletip, Osmanlı sularından ayrılması için izin verildiğine dair hüküm.

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki :

Âsitâne-i Sa'âdetimde Françe padişahının bi'l-fi'il mukîm olan tüccâr vekîli Roboli arzuhâl gönderüb Françe gemisi reislerinden İsavın (?) nâm reis ahidnâme-i hümâyûn mücebince gemisin yükledüb hâlâ vilâyetine gitmek murâd itmekle izin ricâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mücebince izn-i hükmü şürûtuyla yazılmışdır.

Fî evâhir-i M(Muharrem) sene 1073 (05-14 Eylül 1662)

351 Fransız tüccarlarının Osmanlı iskelelerinde herhangi bir zorluğa tabi tutulmamasına dair hüküm.

Akdeniz yalılarında vâki' olan kadılara ve dizdârlara hüküm ki:

Kadîmü'l-eyyâmdan bu âna gelince Françe vilâyetinden memâlik-i mahrûse iskelelerine gelen Françe gemileri ve tüccâr tâifesi ceremi iskelelere uğradıkda zikr olunan harbilerin korsanlıkda aldıkları eşyâdan bazı ehl-i İslam esirleri kendü bahâlarıçün alup emânet tarîkiyle gönderdikleri eşyâyı memâlik-i mahrûseye getüregelmîşleriken hâlâ husûs-ı mezbûr men' olunmağla ehl-i İslam esîrlere gadr olduğundan gayrı gümrüğe ve tüccâra dahi nice noksan terettüb olmağla ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûn Françelülerden biri mülk gemisineharbi vilâyetden zahire tahmîl idüb yine harbi vilâyetine getürür iken ehl-i İslam rastgeldiklerinde düşmana zahire ile hırsuz deyü gemisin girift ve kendüsin esir eylemeyeler deyü mestûr ve mukayyed bulunmağla ol tarikle harbi vilâyetinden gönderdikleri zahîre ve eşyâyı mu'tadları üzereÂsitâne-i Sa'âdete ve sâir memâlik-i mahrûse iskelelerine götürdüklerinde kimesne rencîde eylemeyüb men' ve def' olunmak ricâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnum mücebince hükm-i hümâyûnum erzân kılınmışdır **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzere amel edüb dahi harbi vilâyetinden ve korsanlıklarda Françe tüccârı akçeleriyle ehl-i İslam esirlerinden aldıkları kendü bahalarıçün gönderdikleri eşyayı Âsitâne-i Sa'âdetime ve sâir memâlik-i mahrûsem iskelelerine getürdüklerinde kimesne mâni' ve mürâhim olmayub dahl ve ta'arruz kılmayalar hâlâ sâdır olan emr-i celîlü'l-kadrim mücebince amel eyleyüb hilâfına min-ba'ad rızâ ve cevâz göstermeyesin şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Saferü'l-hayr sene 1073 (25 Eylül-04 Ekim 1662)

352

Bir sûreti

Dahi İzmir kadısına ve iskele emînine ve yeniçeri serdarına hitaben yazılmışdır
Fi't-tarihi'l-mezbûr. (Evâsıt-ı Safer sene 1073)(25 Eylül-04 Ekim 1662)

353 *Fransız gemilerinin Osmanlı sularında Fransa kralının bnayrağını takip ticaret yaparken izmir iskelesinde mezbur bayrağın indirildiği ve şenlik yaptırılmadığına dair hüküm.*

İzmir kadısına ve yeniçeri serdârına ve kal'a dizdârına hüküm ki:

Françe tüccârının padişahının tüccar vekîli olan Roboli hutumet-i avâkıbîhû bi'l-hayr arzuhâl gönderüb memâlik-i mahrûseme ticaret ile gelüb giden Françelü gemileri iskelelere ve benderlere dâhil olduklarından ahidnâme-i hümâyûnum mücebince Françe padişahının bayrağın nasb edüb ve kimesne mâni' olmayub ve ber vechle müdâhale olunmayub himâyet ve siyânet olunalar deyu ahidnâme-i hümâyûnda mestûr ve mukayyed iken hâlâ tâife-i mezbûrun gemileri İzmir iskelesine dâhil olduklarında mücerred ta'cîz içün bazı ehl-i örf tâifesi hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn gemilerinden bayrakların indirüb ve mu'tâd-ı kadîm üzere edegeldikleri boru ve tob şenliklerin dahi itdirmeyüb mu'âraza ve tecâvüzden hâlî olmadıkların bildirüb hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn tâife-i mezbûre kimesneye ber vechle rencîde ve tecâvüz etdirilmeyüb men' ve def' olunmak bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâ etmeğın ahidnâme-i hümâyûnum

mûcebince amel olunub hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn rencîde olmamaları emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim mûcebince amel edüb dahi Françe gemileri İzmir iskelesine gelüb gitdiklerinde ve oturduklarında ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince bayrakların açubboru ve tob şenliklerin mu'tâd-ı kadîm ve âdetleri üzere şenliklerin itdürüb min-ba'ad mahrûse-i İzmir'de ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan bir ferd tecâvüz itmeyeler ve itdirmeyüb men' ve def' eyleyesiz hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ber vechle rencîde olduklarına [s. 122]rızâ-yı hümâyûnum yokdur ve bi'l-cümle Françe padişahı bu âna gelince Asitâne-i Sa'âdet-medârımla müsâfât üzere olmağla mâbeynde mün'akid olan dostluğa binâen Françe tüccârı ve gemileri ve âdemleri hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn rencîde ve remîde itdirmeyüb men' ve def' eyleyesiz husûs-ı mezbûru basîret ve intibâh üzereolub kimesneye rencîde ve tecâvüz itdirmeyesiz şöyle ki tenbih olmayanları yazub Asitâne-i Sa'âdetime arz eyleyesiz deyu hükm yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı şehri-i Saferi'l-hayr sene 1073(25 Eylül-04 Ekim 1662)

354 *Fransız tüccarlarından kanun üzere yüzde beş gümrük alınırken Anabolu'da bu kanuna uyulmayıp yüzde yedi akçe gümrük alındığına dair hüküm.*

Mora sancağibeği ve Mora ve Anabolu kadılarına ve iskele emînlerine hüküm ki:

Françe padişahının Asitâne-i Sa'âdetimde tüccâr vekîli olan Roboli hutumet-i avâkıbıhu bi'l-hayr arzuhâl gönderüb kadîmden bu âna gelince memâlik-i mahrûseye bey' veşirâ ve ticâret iden Françe tâifesi yüzde beş akçe gümrük viregelmişler iken Anabolu'da olan gümrük emîni kânûn-ı kadîm ve ahidnâme-i hümâyûna mugâyir yüzde yedi akçe ve mizancısı her kantarda ikişer akçe ile gelmişler iken hâlâ beher kantarda altışar akçe taleb idüb ziyâde gadr ve te'addî etmekle men' ve def' olunub kânun-ı kadîme muhâlif ziyâde talebiyle rencîde olunmamak içün emr-i şerîfim ricâ itmeğın mahfûz olan ma'den mukâta'ası kalemine mürâca'at olundukda Françe bazirganları yüz akçede beş akçe gümrük ve yâhud yüz metâ'da beş metâ' viregeldikleri defterde mestûr

ve mukayyed bulunub ve bey' ve şirâ eyledikleri emti'a ve eşyâları beğlik kantardan geçmek lâzım geldikde âdet ve kânun üzerekantariyyesine ikişer akçe kantariye alınub ziyâde bir akçe ve bir habbe aldırmaıub rencîde ve remîde eylemeyeler deyu mukaddemâ emr-i şerîfim verilmeğın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu bâbda mukaddemâ ve hâliyâ sâdır olan evâmir-i şerîfim mûcebince amel idüb dahi tâife-i mezbûre bey' ve şirâ eyledikleri emti'a ve eşyâlarından yüzde beş akçe gümrüklerin ve olıgeldüğü üzere her kantarda ikişer akçe resm-i mizânları edâ eylediklerinden sonra ahidnâme-i hümâyûnum ve kânun-ı kadîme mugâyir ziyâde bir akçe taleb ve rencîde itdirmeyüb ve ol vechle hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bir akçe ve bir habbelerin aldırmaıub men' ve def' eyleyüb dâimâ ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ ve hâliyâ sâdır olan evâmir-i şerîfemin mazmûn-ı münîfi ile amel eylesiz deyu hükm yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Saferi'l-hayr sene (10)73 (25 Eylül-04 Ekim 1662)

355 *Anadolu'da daha önce konsolosluk yapan Çirol? Adlı kiinin Mora sancaık beyine ve bazı kimselere borcu olduğuna dair hüküm.*

Mora sancağıbeğı ve Mora ve Anabolu kadılarına ve iskele emînlerine hüküm ki:

Roboli arzuhâl gönderüb bundan akdem nefsi Anabolu'da mukaddemâ konsolos olan Çirol (?) nâm konsolosun Mora sancağıbeğine ve bazı kimesnelere dahi deyni olmağla hâlâ Anabolu'da Françe konsolosu olan Tomazo (?) ve Esprin (?) nâm kimesneler kefil değıller iken ashâb-ı duyûn-ı mezkûrun deyni bunlardan taleb idübrencîdeden hâlî olmamalarıyla hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnda ol vechle rencîde olunmamak için mukaddemâ emr-i şerîfim verilmeğın yine mezbûrlar kana'at itmeyüb gerü dâimâ rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüb ahidnâme-i hümâyûnave mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunub ashâb-ı duyûn borçlusundan taleb idüb bunlardan hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn akçe aldıkları vâki' ise gerü red olunub bir vechle rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın Françelülerden biri

medyûn olsa deyn borçlusundan taleb olunub eğer kefil değil ise âhar kimesne tutulub taleb olunmaya deyu ahidnâme-i hümâyûnda mestûr ve mukayyed olmağın ahidnâme-i hümâyûnum mücebince amel olunmak emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda mukaddemâ ve hâliyâ sâdır olan evâmir-i şerîfim mücebince amel idüb dahî deyn borçludan taleb olunub hala Anabolu'da konsolos olan merkûm Tomazo (?) ve Esprin (?)nâm kimesneleri konsolos-ı sâbıkın deyni için hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ol vechle mezkûrları ashâb-ı düyûna rencîde ve remîde itdirmeyüb men' vedef' eylesin ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ol bahâne ile akçe aldıkları vâki' ise gerü red etdirüb ahidnâme-i hümâyûna ve mukaddemâ ve hâliyâ sâdır olan evâmir-i şerîfeme muhâlif bunları kimesneye te'addî ve tecâvüz etdirmeyesiz.

Fî evâsıt-ı Saferi'l-hayr sene 1073 (25 Eylül-04 Ekim 1662)

356 *Fransa tüccarlarına ülkelerine gitmeleri için izin verildiğine dair hüküm.*

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Françe şeptiye reislerinden (boş) ve (boş) nâm reisler yükün tutub vilâyetine gitmek murâd etmeleriyle Françe tüccârı vekîli Roboli arzuhâli mücebince izn-i hümâyûn verilmekle iki kıt'a hükümleri yazılmışdır.

Fî evâil-i Ra (Rebiü'l-evvel)sene 1073 (14-23 Ekim 1662)

[s. 123]

357 *Anabolu iskelelerine ticaret için gelip giden fransa gemilerine herhangi bir saldırı olmamasına dair hüküm.*

Mora sancağibeği ve Mora ve Anabolu kadılarına ve iskele emînlerine hüküm ki:

Françe padişahının Asitâne-i Sa'âdetimde tüccâr vekîli olan Roboli hutumet-i avâkıbıhu bi'l-hayr arzuhâl gönderüb Anabolu iskelesine ticâret ile gelüb giden

Françelülerinin gemileri kadîmü'l-eyyâmda mu'tâd olan vergülerin verdikten sonra ber vechle müdâhale ve rencîde olunmak câiz değil iken hâlâ ba'zı kimesneler mücerred ahz ve celb için siz harbi gemilerisiz deyü rencîde eylediklerinden gayri âid olan avâidlerine kana'at etmeyüb ahidnâme-i hümâyûna muhâlif ziyâde akçe talebiyle rencîdeden hâlî olmamalarıyla mukaddemâ ellerinde olan emr-i şerîfim ve ahidname-ihümâyûnum mu'cebince amel olunub ber vechle rencide olmamak babında emr-i şerifim ricâ itmeğin Françelünün kalyonları ve gemileri memâlik-i mahrûse geldiklerinde siyânet olunub emîn vesâlim gerü gideler eğer esbâb veemvâl yağma olmuş bulunur ise gâret olunan eşyâ ve ademleri zuhûra gelüb ehl-i fesâd her kim olursa olsun gereği gibi haklarından geline deyü ahidnâme-i hümâyûnda mestûr ve mukayyed olmağın hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mugâyir-i emr-i şerîf rencîde olunmayub men' vedef olunmak için şürûtuyla hükm yazılmışdır .

Fî evâsıt-ı Saferü'l-hayr sene 1073 (25 Eylül-04 Ekim 1662)

358 *Anadolu'da bulunan Fransa konsolosu Tomazoya bazı kişilerin senden alacağımız vardır diye dava etmelerine dair hüküm.*

Mora sancağibeği ve Mora ve Anadolu kadılarına ve dizdârına ve iskele emînlerine hüküm ki:

Roboli arzuhâl gönderüb nefsi-i Anadolu'da Françe konsolosu olan Tomazo (?) ve Esprin (?)nâm kimesnelerden bi-gayr-ı hakkbazı kimesneler sizde hakkımız var ve sizinle da'vâmız vardır deyü mücerred ahz vecelb için bazı mevâd isnad ve iftirâ etmeleriyle ziyâde hayf ve gadr olduğun bildirüb ahidnâme-i hümâyûn mücebince amel olunub ol vechle bi-gayr-ı hakk akçe talebiyle kimesneye rencîde etdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin Françe konsoloslarında bazı kimesnelerin da'vâ eylediklerinde kendüleri habs olunub ve evleri mühürlenmeyüb te'addî etmeyeler ve da'vâsı olanların husûsu Asitâne-i Sa'âdet'de istimâ' oluna ve mukaddem ve mu'ahhar emr ibrâz ederler ise istimâ' olunmaya deyü ahidnâme-i hümâyûnda mestûr ve mukayyed olmağın ahidnâme-i hümâyûn mücebince amel olunmak bâbında vech-i meşrûh üzere şürûtuyla hükm yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Saferü'l-hayr sene (10)73(25 Eylül-04 Ekim 1662)

359 Kıbrısta yaşayan Fransa taifesinden Fuka'nın başına eşkiya toplayıp Fransa konsolosu ve tüccar taifesinden zorla mal aldığına dair hüküm.

Kıbrıs eyâletine mutasarrıf olan Vezîr İbrahim Paşa'ya ve Lefkoşa kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdetimde Françe padişahının tüccâr vekîli olan Roboli arzuhâl gönderüb cezîre-i Kıbrıs'da mütemekkin olan Fuka(?) nâm Françelü hevâsına tâbî' bir bölük eşkiyâyı başına birikdirüb mahal-i mezbûrede temekkün eden Françe konsolosun ve tüccâr tâifesin mücerred celb ve ahz için benim sizde hakkım vardır deyü hilâf-ı ahidnâme-i hümayûn konsoloslarına ve tüccâr tâifesine te'addî ve tecâvüz verencîdeden hâlî olmayub ve bu makûle Françe konsoloslarının da'vâsı olanların da'vâları husûsu ahidnâme-i hümayûn mücebince Âsitâne-i Sa'âdet'de görüle deyü mezkûr ve mukayyed olmağla ve mukaddemâ müte'addid evâmîr-i şerîfim verilmeğın merkûm Fuka(?) nâm Efrenc mütenebbih olmayub benim dahi elimde emrim vardır deyü gerü dâimâ dahl ve rencîdeden hâlî olmaduğın bildirüb merkûmun elinde olan emriyle kendüsi Âsitâne-i Sa'âdetime ahidnâme-i hümayûn mücebince ihzâr olunmak bâbında emr-i şerîfim verilmek rica itmeğın ahidname-i hümayûnum mücebince ihzâr olunmak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim üzere ameledüb dahi merkûm Fuka(?) nâmEfrenc'lü'nün da'vâsı Âsitâne-i Sa'âdetde divan-ı hümayununda görülmek üzere elinde olan emri ile kendüsün ahidname-i hümayûn mucebinceÂsitâne-i Sa'âdete ihzâr eylesin ki gelüb divân-ı hümayûnumda Françe pâdişâhının tüccâr vekîli ile murâf'a olalar bu bâbda sadır olan fermân-ı celîlü'l-kadrimin icrâsında dakika fevt etmeyüb hılâfından ve mugâyir-i emr-i şerîf vaz' ve hâlet irtikâbından gâyetü'l-gâye hazer edesin şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar yazılmışdır.

Fî evâil-i Ra(Rebiü'l-evvel)sene 1073 (14-23 Ekim 1662)

[s. 124]

360 *Fransa ruhbanlarından Kapuçin denilen ruhban taifesinin devamlı seyahat ettiği Rumeli, Anadolu, Mısır'da kişirlerde kasabalarda ki kiliselerde ibadetlerini yaparken kimsenin müdahale etmemesi gerekirken sipah ve yeniçeri zümesinden bazı kişilerin müdahale ettiğine dair hüküm.*

Mısır muhafazasında olan vezire ve Rumili ve Anadolu câniblerinde vâki' olan beğlerbeğilere ve sancakbeğlerine ve zikr olunan mahallerde vâki' olan kadınlara hüküm ki:

Âsitâne-i Sa'âdet'de Françe padişahının tüccâr vekîli olan kıdvetü'l-a'yânü'l-milleti'l-Mesîhiyye Roboli hutumet-i avâkıbıhu bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl gönderüb Françe ruhbanlarından Kapuçin demekle ma'rûf ruhban tâifesi dâimâ seyahat üzereolub memâlik-i mahrûsemde eğer Rumili ve eğer Anadolu ve Mısır câniblerinde şehirlerde ve kasabât ve kurâlarda gezüb konsolosları olduğu yerlerde ve kiliselerde durub ve oturub ve kendü tarîkleri ve âyin-i bâtılaları üzere kiliselerde ibâdetlerin ve va'azların edüb ve mekteblerinde İsevîlere ta'lîm-i ulûm-ı Mesîhiyye eyleyüb kimesne müdâhale ve mu'âraza eylemeyeler deyü mukaddemâ emr-i şerîfim verilüb lakin sipâh ve yeniçeri ve bazı ehl-i örf tâifesi mücerred ahz ve celb için mezbûrân ruhban fukarâsını rencide eylemekde hâlî olmadıkları ecilden mezbûrda Kapuçin ruhban tâifesini hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnda ve mukaddemâ verilen emr-i şerîfime mugayir kimesneye rencide itdirilmemek babında tekrar emr-i şerifim virilmek rica itmeğin ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddema virilen emr-i şerifim mucebince amel olunmak emrim olmuştur *buyurdum ki;*

Vusûl buldukda mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan evamir-i şerîfim mücebince amel edüb dahi mezbûrân Kapuçin tâifesine vech-i meşrûh üzere kendü tarîklerin ve âdet ve âyinleri üzere hareket edüb hilâf-ı şer'-i şerîf vaz'ları olmadıkça hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mugâyir-i emr-i şerîf sipâh ve yeniçeri ve sâir ehl-i örf tâifesine ve âhardan kimesneye ber vechle rencide etdirmeyüb mukaddemâ ve hala sâdır olan evâmir-i şerîfim mücebince amel edüb min ba'ad hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz.

Tahrîren fî evâil-i Rebiülâhir sene selâse ve seb'in ve elf (1073) (13-22 Ekim 1662)

361 *Fransa beyzadesinin Kudüs ziyaretinde herhangi bir müdahaleye maruz kalmamasına dair hüküm.*

Mısır vâlisine ve mollasına ve Kuds-i şerîf mollasına ve Asitâne'den Mısır'a ve Mısır'dan Kuds-i şerîfe varub gelince yol üzerinde vâki' olan kadılara ve kılâ' ve dizdarlarına ve neferât ağalarına ve voyvodalara ve sâir iş erlerine hüküm ki:

Roboli arzuhâl gönderüb hâlâ Françe beyzâdelerinden (boş) nâm beğzâde Kudüs-i şerîf ziyâretine gitmek murâd eylemişdir deyu yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde ahidnâme-i hümâyûna muhâlif kimesne te'addî etmeyüb emîn ve sâlim birbirinize irsâl eylemeniz için emr-i şerîfim verilmek ricâ itmeğın **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim mücebince amel edüb dahi merkûm Françe beğzâdesi her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olursa kendüye ve ademlerine ve davarlarına ve esbâb ve eskâllerine ve yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde sulh ve salah ve ahidnâme-i hümâyûna muhâlif kimesneye te'addî ve tecâvüz etdirmeyüb emîn ve sâlim birbirinize irsâl ve îsâl eyleyesiz eğer onun gibi celb ve ahz gaffâr akçesi namıyla ve sâir ehl-i örf tâifesi ve gayrıları hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde iderler ise men' ve def' edüb mezbûr beğzâde ve ademlerin zaleme ve ehl-i örf tâifesinden himâyet ve sıyânet eyleyesiz ve zâd ve zevâd ve sâir mühimmât vâki' oldukda narh-ı rûzı üzereakçeleri ile tedârik ve davar lâzım olurise kira bargirleri ve deryâdan kayık lazım olurise akçeleri ile tedârik edüb bir husûsda müzâyaka çekdirmeyesiz ve siz ki neferât ağalarısız mahûf ve muhâtara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı ademler ve yarar kılağuzlar koşub emîn ve selâmet üzerekonakklarına ulaştırırsız deyu şurûtla hüküm yazılmışdır.

Fî evâil-i Rebiülâhir sene selâse ve seb'in ve elf (1073) (13-22 Ekim 1662)

362 *Atina'da Ceman Çelorel adlı Fransa konsolosunun Anna adkı Fransalı kadına bir mikdar borcu olduğuna dair hüküm.*

Atina kadısına ve voyvodasına ve yeniçeri serdârına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'âdetimde Françe padişahının tüccâr vekîli olan Roboli arzuhâl gönderüb Atina'da Ceman Çelorel (?) nâm Françe konsolosunun Anna nâm Françelü hâtuna karz-ı şer'îden bir mikdar deyni olub taleb eyledikde virmekden te'allül eyledüğün bildirüb Françe konsoloslarının vâki' olan da'vâları ahidnâme-i hümayûnummûcebince Asitâne-i Sa'âdetim'de görülegelmekle ihzâr olunmak için emri-i şerîf verilmek ricâ itmeğin Asitâne-i Sa'âdetime ihzâr olunub dîvân-ı hümayûnumda görülmek emrim olmuştur *buyurdum ki;*

Vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzereamel edüb dahi mezbûr konsolosu ahidnâme-i hümayûnum mûcebince Asitâne-i Sa'âdete ihzâr itdiresin ki gelüb ahvâllerin dîvân-ı hümayûnumda şer'le görölüb icra-yı hak oluna.

Hurriren fi evâsıt-ı Rebiülâhir sene (10)73 (23 Kasım-02 Aralık 1662)

[s. 125]

363 Kıbrıs'ta ikamet eden Fuka adlı flemenkin kendi halinde olmayıp başına eşkiya toplayarak Fransa tüccarına ve konsolosuna müdahalede bulunduğu dair hüküm.

Kıbrıs vâlisine ve Lefkoşa ve (boş) kadılarına hüküm ki :

Roboli arzuhâl gönderüb cezîre-i Kıbrıs'da mütemekkin olan Fuka (?) nâm Flemenk-i Efrenç kendü hâlinde olmayub hevâsına tâbi' eşkiyâbaşına cem' edüb mahall-i mezbûrda temekkün eden Françe konsolosu ve tüccâr tâifesin dâimâ rencîde eyledüğünden gayrı mücerred celb ve ahz için sizde hakkım vardır deyü hılâf-ı ahidnâme-i hümayûn konsolos ve tüccârlarına te'addî ve tecâvüz ve rencîdeden hâlî olmayub bu makûle Françe konsolosu ve tüccârıyla da'vâsı olanların da'vâların Asitâne-i Sa'âdetim'de görüle deyu ahidnâmede mestûr ve mukayyed olmağla bundan akdem husûs-ı mezbûr için defa'atle emri-i şerîfim verilmişiken yine merkûm kana'at itmeyüb bir tarîkle emr ibrâz edüb benim dahi elimde emrim vardır deyü gerü dâimâ dahl ve

ta'arruzdan hâlî olmaduğın bildirüb ol bâbda hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnum mücebince amel olunub merkûm Fuka(?) nâm Flemenk-i Efreñç elinde olan emriyle Asitâne-i Sa'âdete ihzâr olunmak için hükm yazılmışdır.

Fî evâil-i Rebiülâhir sene(10)73 (13-22 Kasım 1662)

364 *Fransa tüccarlarından haka adlı reisin istanbul iskelesinde malını yükleyip ülkesine dönmelerine izin verildiğine dair hüküm.*

Cedîd ve atîk Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'âdet'de Françe padişahının tüccâr vekîli olan Roboli arzuhâl gönderüb Françe sefinelerinden Haka (?) nâm Françe sefine reisi Asitâne-i Sa'âdet iskelesinde ahidnâme-i hümâyûn mücebince yükün tutub hâlâ vilâyetine gitmek murâd itmekle izn-i hümâyûn verilmek ricâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mücebince izn hükmü yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Rebiülâhir sene 1073 (23 Kasım-02 Aralık 1662)

365 *Ağrıboz'da bulunan Vadalın adlı konsolosun kadı tarafından rencide edildiğine dair hüküm.*

Ağrıboz sancağbeğine ve kadısına hüküm ki:

Françe tüccârı vekîli Roboli arzuhâl gönderüb memâlik-i mahrûsemde mütemekkin Françe konsolosları dâimâ himâyet ve sıyânet olunub kimesne bunları rencide eylemeyeler deyü ahidnâme-i hümâyûnda mestûr ve mukayyed iken hâliyâ Ağrıboz'da mütemekkin olan Vadalın (?) nâm Françe konsolosunu sen ki Ağrıboz kadısının mücerred ahz vecelb için gemilerinin niçün gelüb gitmez deyü bahâne edüb müdâhale ve rencide etmekden hâlî olmaduğın ecilden konsolos-ı mezbûr tama'-ı hâmin sebebi ile bir vechle rencide eylemeyüb ahidnâme-i hümâyûn mücebince himâyet ve sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma muğâyir rencide olunmamak emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel edüb dahi Ağrıboz mütemekkin Françe konsolosunu hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bir vechle rencîde ve remîde eylemeyüb konsolos ve tüccârı dâimâ ahidnâme-i hümâyûn mûcebince himâyet ve sıyânet edüb ahidnâme-i hümâyûna ve işbu emr-i şerîfime mugâyir vaz' ve hareketden ihtirâz eylesin ve bi'l-cümle Françe pâdişahı Asitâne-i Sa'âdetimle dostlukda sâbit-kadem olmağla konsolosu ve tüccârına ber vechle rencîde olunduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur konsolos-ı mezbûru ve tüccârını ber vechle rencîde eylemeyüb ve itdirmeyüb bu husûs için emr-i âhar varmalu eylemeyesin şöyle bilesin.

(Fi)Evâil-i Cemâziyelevvel sene 1073(12-21 Aralık 1662)

366 *Fransa gemisinin izmir iskelesinde malını boşaltıp gümrüğünü ödedikten sonra geri kalan malı için İstanbul iskelesinde tekrar gümrüğe tabi tutulmamasına dair hüküm.*

İzmir kadısına hüküm ki:

Asitâne-i Sa'âdetimde Françelü tüccâr tâifesinin vekîli olan Roboli Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl gönderüb hâliyâ bu def'a Françe vilâyetinden metâ'limemlû İzmir iskelesine bir kıt'a Françe gemisi gelüb mahall-i mezbûrda ihrâc edeceği emti'asını ihrâc idüb içinde bâkî kalan eşyâsıyla Asitâne-i Sa'âdetime gelmek lâzım gelmekle İzmir'den ihrâc eylediği emti'anın gümrüğünde ahidnâme-i hümâyûn mûcebinceedâ eyledikten sonra Asitâne-i Sa'âdetime gelecek bâkî kalan eşyâsından ahidhâme-i hümâyûnuma muhâlif İzmir'den gümrük ta'lebiyle rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel idüb dahi zikr olunan Françe gemisi İzmir'de ihrâc eylediği emti'asının ahidnâme-i hümâyûnummûcebince edâ eyledikten sonra Asitâne-i Sa'âdetime gelecek içinde bâkî kalan eşyâsından hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn İzmir'de gümrük talebiyle rencîde etdirmeyüb doğru İstanbul'a gönderüb ahidnâme-i hümâyûnuma ve işbu emr-i şerîfime

muhâlif kimesneye te'allül ve inâd etdirmeyesin şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar yazılmışdır.

Fî evâhir-i Cemâziye'l-âhir sene 1073 (31 Ocak-08 Şubat 1663)

[s. 126]

367 *Trablus-şamda Fransız tüccar taifesinin ehli örf taifesi tarafından rencide edildiğine dair hüküm.*

Trablusşam Paşasına ve mollasına ve iskele emînine hüküm ki:

Asitâne-i Sa'âdetimde Françe padişahının tüccâr vekîli olan kıdvetü'l-a'yânü'l-milleti'l-Mesfihiyye Roboli Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl gönderüb Françelü tüccâr tâifesi Asitâne-i Sa'âdetim iskelelerine emîn ü sâlim gelüb gidüb bey' ve şirâ ve ticâretidüb kimesne bunları rencide eylemeyeler deyü ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr ve mukayyed iken hâlâ Trablus-Şam'dan ticâret tarîkiyle sâkin ve mütemekkin olan Françelü tüccâr tâifesinin bazı ehl-i örf tâifesi cebren üzerlerine metâ' birağub gadr ve te'addî eylemekden hâlî olmadıkların bildirüb min-ba'ad hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn Françe tüccârının üzerlerine istemedikleri metâ'ı cebren bırakmayub ber vechle rencide ve remîde etdirilmemek bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir rencide etdirilmemek emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mücebince amel idüb dahi vilâyet-i mezbûrede mütemekkin olan Françelü tüccâr tâifesinin üzerlerine ehl-i örf tâifesi istemedikleri metâ'ı cebren bırakmayub min-ba'ad hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnda ber vechle rencide ve remîde eylemeyeler ve etdirmeyüb men' ve def' eylesiz Françe padişahı Asitâne-i Sa'âdetimle dostlukda sabit-kadem olmağla konsolos ve tüccârına te'addî olunmak câiz değildir konsolos ve tüccârı gereği (gibi) himâyet ve siyânet üzere olub ve sen ki iskele emînisin Françe konsolosuna ve tüccârına ber vechle hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn dahl ve rencide eylemeyüb sâdır olan emr-i şerîfim ve ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir vaz' ve hareketden ihtirâz üzereolasın.

Fî evâhir-i Cemâziye'l-evvel sene (10)73 (12-21 Aralık 1662)

368 Fransız gemilerinin izmir iskelesine kahve, buğday sair eşyayı izmir iskelesine getirdikleri vakit ehl-i örf taifesi tarafından rencide edilmemesine dair hüküm.

İzmir kadısına ve gümrük emînine ve yeniçeri serdarına hüküm ki:

Roboli arzuhâl gönderüb kadîmden bu âna gelince Françe ve sâir müste'men tüccâr tâifesi Mesine ve Malta ve sâir vilâyetlere uğradıklarında ol makûle harbilerin korsanlığından ahz eyledikleri emti'adan zikr olunan Françe tüccârı kendi akçeleriyle harbilerden kahve ve hinta ve sâir emti'a iştirâ idüb Asitâne-i Sa'âdetime ve sâir memâlik-i mahrûsem iskelelerine getirüb ve hâlâ İzmir'de mütemekkin Françe tüccârından Madran (?) ve (boş) nâm Françelü harbilerden akçeleriyle iştirâ eyledikleri kahve ve hinta ve sâir emti'ayı Françe ve sâir müste'men gemileriyle İzmir'e getürdüklerinde ehl-i örf tâifesi ve bazı kimesneler müdâhale ve rencide eylememeleri bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâ itmeğin vech-i meşrûh üzere amel olunmak emrim olmuştur *buyurdum ki;*

Vusûl buldukda sâdir olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mücebince amel edüb dahi kadîmden bu âna gelince Françelü ve sâir müste'men tüccâr tâifesi Mesine ve Malta ve sâir harbi vilâyetlere uğradıklarında ol makûle harbilerin korsanlıktan ahz eyledikleri emti'adan zikr olunan Françe tüccârı kendü akçeleriyle harbilerden kahve ve hinta ve sâir emti'a iştirâ edüb Asitâne-i Sa'âdetim ve sâir memâlik-i mahrûseme iskelelerine getüregelmeleriyle vech-i meşrûh üzere mezbûrân Françe tüccârı harbilerden akçeleriyle iştirâ eyledikleri kahve ve hinta ve sâir emti'ayı Françe ve eğer müste'men gemileriyle İzmir'e getürdüklerinde ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan kimesneyi dahl ve ta'arruz etdirmeyüb ve etmek isteyenleri men' ve def' edüb ahidnâme-i hümâyûnuma ve işbu emr-i şerîfime mugâyir kimesneye iş itdirmeyesiz.

Fî evâhir-i Cemâziye'l-âhir sene 1073 (31 Ocak-08 Şubat 1663) (Emri resîd olmayub battâl olmuştur.)

369 Enterya adlı Françelünün Kudüs ziyareti sırasında herhangi bir saldırıya uğramamasına dair hüküm.

Asitâne-i Sa'âdetim'den Kudüs-i şerîfe varub gelince yol üzerinde vâki' olan sancakbeğleri dâme izzühum ve mefâhirü'l-kuzzât ve'l-hükkâm sa'âdetü'l-fazl ve'l-kelâm zikr olunan sancaklarda vâki' olan kadılar zîde fazlühum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân zikr olunan mahallerde vâki' olan kılâ' dizdârları ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâir zâbitler zîde kadruhum tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olcâk ma'lûm ola ki:

Asitâne-i Sa'âdetimde Françe pâdişâhının hâlâ tüccâr vekîli olan kıdvet-i a'yânü'l-milleti'l-Mesîhiyye Roboli hutumet-i avâkıbıhu bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl gönderüb Enterya (?) nâm Françelü Kuds-i şerîf ziyâretine gitmek murâd eyledüğün bildirüb Kuds-i şerîfe varub ziyâret edüb gelince yolda ve izde ve menâzil vemerâhilde ahidnâme-i hümâyûna muhâlif te'addî etdirilmeyüb emîn ve sâlim birbirinize ulaştırılmağışün emr-i şerîfim ricâ itmeğün **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda mezkûr emr-i şerîfim her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olursa kendülerine ve âdemlerine ve davarlarına ve esbâb ve eskallerine yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde sulh ve salaha ve ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif kimesneyi te'addî ve tecâvüz etdirmeyüb emîn ve sâlim birbirinize irsâl ve isâl eyleyesiz eğer anın gibi ahz ve celb için bazı ehl-i örf tâifesi ve gayrılardan hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde iderler ise men' ve def' idüb mezbûru zaleme ve ehl-i örf tâifesinden himâyet ve siyânet eyleyesiz ve zâd ve zevâde ve sâir mühimmâtların narh-ı rûzî üzere akçeleriyle tedârik idüb ve davar lâzım olur ise kira bargirlerin tedârik edüb bir husûsda müzâyaka çekdirmeyesiz siz ki neferât ağalarısız mahûf ve muhatara olan yerlerde yanlarına kifâyet mikdarı ademler koşup emin ve selâmet üzerekonaklarına ulaştırup ahidnâme-i hümâyûna ve sulh ve salâha ve emr-i şerîfime muhâlif kimesneye iş etdirmeyesin ve bu emr-i şerîfimi mezkûrun elinde ibkâ idübalâmet.

Fî evâil-i Şabanü'l-mu'azzam sene 1073 (11-20 Mart 1663)

[s. 127]

370 *Haleb’de bulunan Gümrük emini Mustafa’nın İsskenderun iskelesinde bulunan nazırı olan Hüseyin ve halil adlı kişilerin Fransız tücar taifesine zulüm yapması ve tüccarların haksızlığa uğramasına dair hüküm.*

Haleb eyâletine mutasarrıf olan vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa’ya ve Haleb mollasına hüküm ki:

Asitâne-i Sa’âdetimde françe padişahının mukîm olan elçisi kıdvetü’l-ümerâi’l-milleti’l-Mesîhiyye Denis De La Haye Vantelet hutumet-iavâkıbıhu bi’l-hayr Dergâh-ı Mu‘allam’a arzuhâl gönderüb mahrûse-i Haleb’de vâki’ hâlâ gümrük emîni olan Mustafa veterafından İskenderun iskelesinde nâzırı olan kethüdâsı Hüseyin ile Halil nâm kimesneler bilâ-sebeb mücerred ekl ü bel’ içün rencîde eylediklerinden mâ’adâ tüccar-ı mezbûrun dahi emti’aların resm-i âdetden ziyâde almayınca gümrükden çıkartmayub ve sefînelerimiz avdet eylemek iktizâ eyledikte İskenderun iskelesine kârbânlarımızın ziyâde haklamayınca yürütmeyüb bunun emsâli zulm ve te’addîlerinin nihâyeti olmayub tüccârımız perâkende ve perişan olub iskelenin mu’ttal kalmasına bâ’is olmalarıyla kânun-ı kadîme ve ahidnâme-i hümâyûna mugâyir te’addî ve rencîde olunmayub ziyâde aldıkların gerüye red ve min-ba’ad ahidnâme-i hümâyûn mücebince her vechle himâyet ve siyânet olunmak içün ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca’at olundukda Françe padişahının ricâsı üzeretâcirleri vilâyetlerinden getürdiklerin ve alup gitdikleri metâ’dan kadîmden ne bahâya tutulub gümrük alınugeldi ise gene ol minvâl üzere alınub ziyâde bahâya tutulması deyu ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr olub ve bey’ ve şirâ eyledikleri emti’a ve eşyâlarından yüzde beş akçe gümrük virüb ziyâde talebiyle rencîde olunmamak içün dahi mukaddemâ evâmîr-i şerîfe verildiği mukayyed bulunmağın imdi ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir te’addî etdirilmeyüb ve etdikleri sübût bulur ise aldıkları eşyâ bi kusûr red itdirilüb ve ahidnâme-i hümâyûnum mücebince amel olunmak emrim olmuştur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzeregöresin emîn-i mezbûr ve ademleri tarafından vech-i meşrûh üzerehılâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mugâyir-i kânûn-ı kadîm te’addî ve tecâvüz edüb ziyâde aldıkları vâki’ ise ba’de’s-sübût şer’le

hükm idüb bi kusur alıviresin ve min-ba'ad ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir ve işbu emr-i şerîfime muhâlif bir ferde ber vechle te'addî ve tecâvüz etdirmeyesin şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar yazılmışdır.

Der fî evâvil-i Şaban sene 1076 (06-15 Şubat 1666)

371 *Haleb'de bulunan Gümrük emini Mustafa'nın isskenderun iskelesinde bulunan nazırı olan Hüseyin ve halil adlı kişilerin sebepsiz yere Fransız tüccar taifesine darp ile zulüm yapması ve tüccarların haksızlığa uğramasıyla iskelenin boş kalmasına dair hüküm.*

Haleb Paşasına ve mollasına hüküm ki:

Françe elçisi arzuhâl gönderüb Haleb'de vâki' gümrük emîni olan Mustafa ve tarafından İskenderun iskelesinde nâzırı olan kethüdâsı Hüseyin ile Halil nâm kimesneler bilâ-sebeb rencîde eylediklerinden mâ'adâ konsoloslarımızı ve vekîllerini tahammül olunmaz hakaret ve sefine reislerimizin her birini darb-ı şedîd ile darb ve eziyet edüb şöylekim tüccârımız mu'allak ve tüccâr tâifemiz perişan ve perâkende ve iskele mu'attal kalmak mertebesine bâ'is olmağın ahidnâme-i hümâyûna mugâyir te'addî ve tecâvüz ve rencîde ve remîde edenlerin haklarından gelinmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Françe padişahının elçilerine ve konsoloslarına ve tercümanlarına ve tüccârlarına ve sâir re'âyâlarına dahl ve ta'arruz olunmayub zann-ı zalîl-i ma'delet itmimizde âsûde-i hâl ve merrekatü'l-bâl olalar deyü mestûr ve mukayyed olmağın imdi ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir hareket eyledikleriçün muhkem te'dîb olunmak emrim olmuşdur **buyurdum ki;**

Vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mücebinde amel olunub dahi Françe padişahı kadîmî Asitâne-i Sa'âdetimle dostlukda sâbit-kadem olmağla min-ba'ad elçilerine ve konsoloslarına ve tercümanlarına ve tüccârlarına ve sâir re'âyâlarına ber vechle dahl ve ta'arruz olunmayub eyyâm-ı adâlet-encâmında âsûde-i hâl ve merrekatü'l-bâl olalar ve ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir hareket etdikleriçün muhkem te'dîb olunub min-ba'ad bir vechle te'addî ve tecâvüz etdirilmeyüb himâyet ve siyânet üzereolalar ve işbu emr-i şerîfimin mazmûn-

ihümâyûnuyla amel eyleyüb hilâfindan hazer eylesin şöyle bilesiz ve ba‘de’n-nazar yazılmışdır.

(Fi) Evâil-i Şaban sene (10)76. (06-15 Şubat 1666)

[s. 128]⁵⁹

Der-zamân-ı Reisü’l-küttâb Hazret-i Hüseyin Efendi tâle bekâhu sene 1076
(1666)

[s. 129]⁶⁰

[s. 132]

372 Fransız elçisinin müddet-i süresinin bitmesiyle yeni elçinin atanmasına dair hüküm.

Françe padişahına name-i hümâyûn ki :

Hâlâ merci‘-i selâtin-i cihân ve Melcâ-i Hâvvâkîn-i ‘Asru âvânolan Südde-i seniyye-i Sa‘âdet-nişân ve atebe-i aliye-i devlet-bünyânımıza bundan akdem gönderilen mektûbunuz vâsıl ve mefhûmuna ilm-i hümâyûn-ı âlem-şümûlümüz hâsıl olub bi’l-fi‘il der-idevlet-medârımızda mukîm olub elçilik hizmetinde olan ademlerinizden kıdvetü’l-ümerâi’l-milleti’l-Mesîhiyye Kont DeSözi hutumet-i âkıbetühû bi’l-hayrın müddeti tamam olmağla yerine gerü ademlerinizden âdet-i kadîmeniz üzere Kont De Marsevil nâm kimesne elçi ta‘yîn olunub olıgeldüğü üzere kemâl-i âdâb üzere sülûk edüb tüccârınızın umûr ve maslahatın görüb eslâfı eyledüğü gibi istikâmet ile elçilik hizmetinde olmak için irsâl olunduğu tahrîr ve i‘lâm olunmağın mektûbunuz tercüme ve telhîs olunub pâye-i serîr-i izzet-masîr-i hüsrevânemize arz ve inhâ olunmağla nazarı ferhunde-eserimiz müte‘allik oldukda içinde münderic olan husûslara bi’t-tamâm ve’l-kemâl ilm-i şerîf-i âlem-şümûl-i sâhib-kırânımız muhîr ve şâmil olmuşdur lakin mezkûr ilçinizin aklında kemâl-i mertebede hıffet olub elçilik âdabın ri‘âyete kâdir olmayub hatta ibtidâ memleketlerinizden çıkub gemi ile deryâdan Südde-i sa‘âdetmakâmımıza

⁵⁹ Bu sayfaya “*Der-zamân-ı Reisü’l-küttâb Hazret-i Hüseyin Efendi tâle bekâhu sene 1076*” başlığı kaydedildikten sonra boş bırakılmıştır.

⁶⁰ 129. ila 131. sayfalar arası boş bırakılmıştır.

teveccüh üzereiken düstûr-ı mükerrer müşîr-i müfahham nizâmü'l-âlem sâbikan kapudamız olan vezîrimiz Mustafa Paşa edâmallâhu te'âlâ iclâlehû deryâda donanmayı hümâyûnumuzla muhâfaza-i hizmetinde iken rastgeldükde hüsn-i mu'âmele eylemek lâzım iken bazı nâ-hemvâr vaz' eylemekle müşârunileyh kapudamız tob ile urub gemisini batarmak iktizâ eylemiş iken ziyâde âkil ve dâna olmağa mâbeynde olan dostluğa halel gelmemek için mezkûrun vaz'ına tahammül edüb eyledüğü harekete iğmâz ve müsâmaha eylemiştir ba'dehû İstanbul'a dâhil olub pâye-i serîr-i a'lâmıza yüz sürdükde âdâb-ı selâtini ri'âyet edüb şerâit-i ahd ü emân müstahkem olmağa sebep olur kelimât eylemek lâzım iken huzûr-ı şerîfimizde meclis-i şâhânemize lâyık olmayan nice bârid sözler söyleyüb küstahlık eylemiştir ve bu kadar seneden berü kendüden evvel gelen elçilerin sâkin oldukları menzilde ikâmete kana'at eylemeyüb menzil-i mezbûre karîb olan re'âyâlarımızdan konsoloslarının bağçe ve arazilerine el uzadub bir âlî-binaya mübâşeret edüb zikr olunan binâda esîrler âlât-ı harb saklamağa mahzenler ve mahfi yerler ihdâs eylemiştir deyu halk beyninde niçe meyyüt ü kâlolduğu haber alınmağa bu sebep ile Efreñç tâifesinin âlât-ı harb ve yat ve yarakların tefîş eylemek iktizâ edüb bu bâbda dahi hadden ziyâde fuzûllükerin eylemekle re'âyâmıza envâ'-ı zulm ve te'addî ve arz-ı saltanatımıza zarar îrâs eder vaz' eylemeyüb hatta bağçe ve arazi sâhibleri dîvân-ı bülend-eyvânımıza gelüb izhâr-ı tezallüm eylemekle kendüsine tenbîh ve te'kîd olunub men' olundukda aslâ memnû' olmayub inâdındamukırr olmuşdur ve bir büyük küstahlığı dahi Devlet-i Aliyyemizin düşmanları olan İspanya ve Duka ve sâir harbi re'âyâdan nice esîrleri kendisi ayardub Françe gemisine koyub firar eylemek sadedinde iken Boğazhisarları nâm mahalde tutulub ahz olunmağa mezbûrları firâr eyledükleri gemi ile ihrâk-ı bi'n-nâr edüb gemicilerün dahi haklarından gelüb kendüsi dahi der-i devletimizden red olunub gerü Françe'ye gönderilmek murâd olunmuş iken Asitâne-i Sa'âdetimizde mukîm olan sâir elçiler düstûr-ı Ekrem müşîr-i müfahham nizâmü'l-âlem hâlâ vezîr-i a'zam ve serdâr-ı ekremimiz olan Muhammed Paşa edâmallâhu te'âlâ iclâlehûya varub şefa'at edüb bu gûnâhını afv idüğü bu ahvâli biz öte cânibe i'lâm ederiz deyu te'ahhüd eylemekle müşârun ileyh vezîr-i ekremimiz dahi bu maddeyi rikâb-ı hümâyûnumuza bu minvâl üzerei'lâm eylemekle mahzâ hânedân-ı ebed-i peymânımız ile olan vedâd veittihâda binâen iğmâz-ı ayn olundu imdi ve dahi mukaddemâ elçiniz olan Kont deSöezi'nin re'âyâmıza olan deynine vermek için ol cânibden birkaç bin guruş irsâl olunmuşiken meblağ-ı mezbûru bi't-tamâm kendüsi kabz edüb müşârun ileyh deynine bir akçe ve bir habbe vermeyüb cümlesin alub kendü mesârifına sarf

eyledi ve bundan gayrı birkaç nefer gemi reisi ve gemiciler ve tüccâr eşkiyâyısı âlet-i harb ile müşârun ileyh Kont DeSöezi'nin evin basub fesâd itmek için elçi-i mezbûrun evinden çıkub gelüb müşârun ileyhin evini gündüzün alâ melâ'i'n-nâs [s. 133] tob ve tüfenke tutub bu makûle fesâd ve şekâvete cür'et edüb vech-i meşrûh üzere fesâdları kendünün ma'lûmu iken def' eylemeyüb bu fesâd dahi büyük kabahat olmağla vükelâ-i Devlet-i Aliyyemiz pâye-i serîr-i a'lâmıza arz eyledüklerin mahzâ levâzım-i vevedâdı sıyânet için sükût olundu ve dahi dostluk merâsiminde kat'â ri'âyet eylemeyüb kendü haddin bilmeyüb olur olmaz cüz'î bahâne ile taraf-ı dostluğamahin nice vaz'-ı irtikâb eyleyüb ve bundan gayrı bunlara benzer nice evzâ'-ı nâ-hemvâre mürtekib olub günden güne bî-edebiliği ziyâde olmağla mâbeynde olan sulh ve salâh halel-pezîr olmağa ba'is olub mâbeynde keder îrâs ider bir küllî işe sebep olmamak için ol cânibe gönderilmek ma'kûl görüldüğü ecilden düstûr-ı mükerrem müşîr-i müfahham nizâmü'l-âlem vezâret ile kapudanımız olan Ca'fer Paşa edâmallâhu te'âlâ iclâlehû bir gemiye koyub Françe'ye göndermek bâbında fermân-ı âlîmiz şeref-sudûr bulmağla vech-i meşrûh üzereol cânibe irsâl olunmuşdur hadd-i zâtında mezkûrun aklında her vechle hiffet ve zâtında denâ'et ve habâset kemâlinde olmağla tarafınız ırzını ve mâbeynimize olan dostluğu hıfz ve sıyânet için gönderildi ona göre ma'lûmunuz olan sâbıkâ elçinin hizmetde olan müşârun ileyh Kont DeSöezi âkil ve kârdân olup bu kadar zamandan berüve tarafınız ırzını sıyânet ve elçilik rüsûmunu kemâ yenbağî ri'âyet edüb evzâ' ve etvârı makbûl ve pesendide olmağın Asitâne-i Sa'âdetimizde alıkonulub işbu nâme-i hümâyûn-ı sa'âdet-meşhûrumuz irsâl **olunmuşdur;**

Vusûl buldukda imdi ecdâd-ı izâm ve âbâ-i kirâmımız asnârallahu te'âlâ berâhetihim zaman-ı sa'âdetlerinden ilâ hâze'l-ân ri'âyet olunan sulh ve emân ve mâbeynde cârî olan ahd ve peymân olur olmaz nesne ile halel-pezîr olmak ihtimâli yokdur mâdâm ki ol taraftan nakz ahdi îcâb eder bir vaz' ve hâlet zuhûr eylemeye taraf-ı karin-şerefimizden dahi hılâf-ı zuhûr eylemek ihtimâli olmayub inşaallahu'l-melikü'l-menân günden güne esâs müsâlaha-i tarafeyn müstahkem ve üstüvâr ve bünyân-ı muhabbet-i cânibeyn kavî ve ber-karâr olacağı muhakkak mülâhaza oluna ve bundan akdem memleketimizden dört nefer papas kendü ihtiyârları ile tuğyân eden Ma'an oğlu vilâyetine varub bu taraftan dahi donanma-yı hümâyûnumuz ile kapudanımız müşârun-ileyh vezîrimiz Ca'fer Paşa edâmallâhu te'âlâ iclâlehû ol vilâyete varub kuvve-i kâhire-i şâhânemiz ile ol memleketleri kabza-i tasarruf-ı hüsrevânemize dâhil olundukda zikr olunan papaslar dahi ol mahalde anda bulunmağla müşârun ileyh vezîrimiz donanma-yı

hümâyûnumuz ile ma'an Asitâne-i Sa'adet-i âşiyânemize getürmüş idi el-hâletü hâzihî mezkûrûn papaslarun Ma'an oğlu ile münâsebetleri ve isyân ve tuğyânı müşa'ar bir halleri olmadığı pâye-i serîr-i ma'delet-muasîr-i hüsrevânemize arz olunmağla ol cânibe gönderilmesine izn-i hümâyûnumuz erzânî kılınmıştır şöyle ma'lûmunuz ola.

Tahrîren fî evâhir-i şehri Rebi'ü-levvel sene erba'a ve erba'in ve elf (Evahir-i Rebiü'l-evvel 1044) (1660)

Mine'l-Hicreti'n-Nübüvveti

Vech-i meşrûh üzereferman olunmağın yazulub virilmiştir.

[s. 134]

373 *Mezistre sancağında, anadolu ve anadolu körfezinin etrafında olan iskelelere gelip giden Fransız tüccarının işinin görülmesi için konsolos talep edilmesine dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kıdvetü'l-ümerâi'l-mesîhiyye hâlâ Südde-i Sa'âdetimde mukîm olan France elçisi Dergâh-ı mu'allama arzuhâl sunub Mezistre sancağında Anadolu ve Anadolu körfezinin etrafında olan iskelelere gelüb giden Françelü tüccârın vâki' olan umûrun görmek için bir ehl-i vukûf konsolos lâzım olmağla işbu râfi'-i tevkî'-i refi'ü's-şân-ı hâkânî kıdvetü'l-a'yânü'l-milleti'l-İseviye Batron Balta Serdalis (?) nâm Françelü müstakîm ve tüccârın ahvâline vâkif olmağın Françe padişahı tarafından konsolos ta'yîn olunup eline mühürlü ve mümzîâ temessük vemûcebince konsolosluk berâtı virilüb hâlâ Mora sancağında olan Moton ve Koron ve Anavarin ve Badra ve Menekşe iskeleleri dahi berâtına ilhâk olunub müceddeden berât-ı âlişânım verilmek bâbında inâyet ricâ itmeğın zikr olunan iskeleler ilhâk olunub bu berât-ı sa'âdet-âyânı virdüm ve **buyurdum ki;**

Mezkûr Batron Balta Serdalis (?) ba'de'l-yevm zikr olunan Mezistre ve Mora sancaklarında olan iskelelere gelüb giden Françelü tüccârına ahidnâme-i hümâyûn mücebince konsolos olup tüccâr tâifesi mezkûru kendülere konsolos bilüb cemî' umûr-ı müşkilelerinde âhara varmayub mezbûra mürâca'at idüb itâ'at üzereolalar ve ahidnâme-i hümâyûnda mestûr olduğu üzere Asitâne-i Sa'âdetimde olan Françe elçisi dîvân-ı hümâyûnuma ve Vezîr-i A'zâm divânına geldükde İspanya ve sâir kralların elçileri üzerine tekaddüm ve tesaddür edegeldüğü üzereol cânibde dahi Françe konsolusu cümle kralların konsoloslarına takaddüm ve tasaddur eyleyüb İslam beğlerine olan ri'âyet onlara dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örfden subaşı ve gayrı kimesne girmeyüb te'addî ve tecâvüz eylemeyeler ve zikr olunan iskelelere dâhil olan Françelü ve Françe'ye müte'allik olan tüccâr âdet-i kadîme üzeregetürdikleri metâ'larının defterin mezbûra vireler muhâlefet eylemeyeler ve gemileri gitmek istedikde âdet ve kânun üzeremetâ'larından elçiye ve konsolosa âid olan baylac hakkın ve sâir avâidi bi't-tamâm edâ etmeden gitmeyüb muhâlefet eylemeyeler ve mâdâm ki mezbûr konsolosun mühürlü tezkiresi olmaya sefinelerine icâzet verilmeye ve tüccâr arasında ihtilâf ve nizâ' vâki' oldukda konsolosları aralarına girüb fasl idüb zâbitlerimden dahl olunmaya ve tüccâr arasında kaân ve yâhud âhar şenâ'at vâki' oldukda konsolos âyinleri üzerehakkından gele ol yerin hâkimlerinden bir ferd dahl ve ta'arruz eylemeye ve tüccâr arasında biri şerîr olub ihtilâfa bâ'is olursa tüccâr tâifesi âsûde olmağičün ol makûleleri konsolos vilâyetine göndermek istedikde kimesne mâni' olmaya ve mezbûr konsolosun ol vilâyetde vâki' olan mesârifî ve hedâyâsiçün getürdüğü nesnelere benderlere dâhil oldukda gümrük ve bâc taleb olunmaya ve âdet-i kadîme üzerekonsolosa mahsûs olan melbûsât ve mefrûsât ve me'kûlât ve meşrûbât[s. 135] kangı bendere dâhil olursa gümrükve bâc taleb olunmaya ol bâbda akd olunagelmışdir ve sâir benderlerde olan konsoloslar ahidnâme-i hümâyûn mücebince tekâlifâdan ne vechle mu'af olagelmışler ise mezbûr dahi mu'af olub ahidnâme-i hümâyûna muhâlif dahl ve ta'arruz olunmaya ve mezbûr konsolos Südde-i Sa'âdetime ve yâhud Françe vilâyetine varmak istedikde yerine kâim-makâm ta'yîn eyledikten sonra gelişde ve gidişde deryâda ve karada menâzil ve merâhilde kendüye ve âdemlerine ve emvâl ve esbâbına ve davarlarına ahidnâme-i hümâyûna muhâlif bir ferd dahl ve ta'arruz eylemeye ve siz ki zikr olunan iskelelerin hâkimlerisiz bu bâbda her biriniz onat vechle mukayyed olub mezbûr mukîm olduğu halde ve sefer üzereoldukda zâd vezevâda ve zahîre ve sâir levâzımı akçesiyle verilüb aslâ bir kimesne mâni' ve müzâhim olmaya zikr olunan husûslar ile amel ve

fermân-ı hümâyûnumu icrâ eyleyüb Françe pâdişâhına inâyet olunan ahidnâme-i hümâyûnda mestûr ve mukayyed olan şürût ve kuyûd mûcibi ile amel eyleyüb aslâ hilâfına rızâ ve cevaz gösterilmeye şöyle bileler alâmet-i şerîfeyi i'timâd kılalar.

Tahrîren fî evâsıt-ı Şehr-i Zilka 'adeti'ş-şerîfe sene sitte ve erba'în ve elf (Evasıt-ı Zilkade 1046) (15-24 Mayıs 1666)

374 *Kıbrıs'a yeni konsolosun atandığına dair hüküm.*

Bir sûreti

Müşârun ileyh elçi arzuhâli ile hâlâ Kıbrıs cezîresinde olan Françe konsolosu vilâyetine gitmekle hizmeti hâlî kalmağın işbu râfi'-i tevkî'-i hâkânî Nikolo Orlandis müstakîm ve ehl-i vukûf olmağla konsolos ta'yîn olunub olugeldüğü üzeremufassal ve meşrûh konsolosluk berâtı yazıldı .

Fî evâsıt-ı şehr-i Zilkadeti'ş-şerîfe sene 1046(06-15 Nisan 1637)

375 *Mısır ve iskenderiye ve ona tabi olan iskelelerde fransız taifesinin işini görmek için tayin edilen konsolosun mühürlü pusulasının kaybedilip yenisinin talep edildiğine dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kıdvetü'l-ümerâ'i'l-milleti'l-mesîhiyye hâlâ Südde-i sa'âdetimde mukîm olan Françe elçisi Dergâh-ı mu'allama arzuhâl sunub Mısır ve İskenderiye ve ana tâbi' olan benderlere gelüb giden Françelü ve Françe'ye müte'allik olan Efrenc tâifesinin mesâlihine görmek için mukaddemâ konsolos ta'yîn olunan râfi'-i tevkî'-i refi'ü'ş-şân-ı hâkânî kıdvetü'l-a'yânü'l-İseviyye Hıristokolo Bermonti (?) nâm Françelü mukaddem ve ehl-i vukûf olmağın Françe pâdişâhı tarafından verilen mûmzî ve mühürlü konsolosluk berâtın gemi ile irsâl olunmuşken yolda helâk olmuşdur deyu mezkûre müceddeden berât-ı hümâyûnum virmek ricâsına arz itmeğın **buyurdum ki;**

Mahrûse-i Mısır ve İskenderiye ve ana tâbi‘ olan benderlerde Françelü ve Françe’ye müte‘allik tüccâr tâifesi ahidnâme-i hümâyûnum mücebince mezbûr Hıristokolo Bermonti (?)’yi konsolos bilüb cümle ahvâllerinde ve umûr-ı müşkilelerinde mezbûra mürâca‘at idüb min ba‘ad âhar yerlere varmayub itâ‘at üzereolalar ve kendü âyinleri üzerehükm idüb sözüne muhâlefet etmeyeler ve ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr olduğu üzereAsitâne-i Sa‘âdetimde olan Françe elçisi dîvân-ı hümâyûnuma ve vüzerâ-yı azâmım dîvânlarına geldikde İspanya kralının ve sâir kralların elçileri üzerinetakaddüm ve tasaddur edegeldüğü üzereol cânibde dahi Françe konsolusu cümle konsoloslara tesaddur idüb İslam beğlerine olan ri‘âyet ona dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örfden subaşı ve gayrı kimesne girmeyüb te‘addî ve tecâvüz etmeyeler ve zikr olunan benderlere varan Françe tüccârı bendere dâhil oldukda âdet üzere esbâblarının sûret-i defterin mezbûra vireler ve gemileri gitmek istedikde kânun üzerebaylac hakkın virüb inâd ve muhâlefet itmeyeler [s. 136] ve mezbûrun tezkiresi olmayınca gemilerine icâzet verilmeye ve tüccâr arasında birbirleri ile ihtilâf vâki‘ oldukda konsolosları aralarına girüb faslile eyleye zâbitlarımdan bir ferd dahl eylemeye aralarında birisi şerîr olub tüccâr arasında ihtilâfa bâ‘is olsa ol makûleyi kayd ü bend ile vilâyetine göndermek istedikde kimesne mâni‘ olmaya ve mezbûr konsolos ol vilâyetde sarf olunan avâidi için getürdüğü nesnelere İskenderiye ve Bulak iskelelerinde bâc ve gümrük talep olunmaya ve âdet üzere konsolosuna mahsûs melbûsât ve mefrûşât ve me’kûlât ve meşrûbât kangı bendere dâhil olur ise gümrük ve bâc talep olunmaya in‘âm olunmuşdur ve bender-i İskenderiye’de vâki‘ üç bâb hanların ki kadîmden Françe konsolosları kendülere müte‘allik Françe tüccârı konduragelmışlerdir zikr olunan hanları merkûm konsolos zabt eyleye kendü ma‘rifeti olmadan min ba‘ad nasârâdan ve gayrıdan kimesne konmaya ve dahl eylemeye ve İngilterelüden içinde sâkin var ise ihrâc eyleye ve bender-i İskenderiye emînlerinden Françe konsolosuna her sene yüz elli altun verilügeldüğü üzeremezbûra dahi verile ve Françe konsolusu ile her kimin da‘vâsı var ise anda istimâ‘ olunmayub Asitâne-i Sa‘âdetime havâle olunan ve mezbûr Südde-i sa‘âdetime ve yâhud Françe vilâyetine gitmek murâd eyledikde yerine kâim-makâm ta’yîn eyledikten sonra gider iken ve gelür iken kimesne mâni‘ olmaya memâlik-i mahrûsemde vâki‘ olan menâzil vemerâhilde deryâda ve karada kendüye ve âdemlerine ve esbâb ve davarlarına dahl olunmaya ve her kande dahl olur ise akçesiyle zâd vezevâde ve sâir zahîresi virilüb kimesne mâni‘ olmaya ve siz ki zikr olunan benderlerin hâkimlerisiz onat vechle mukayyed olup zikr olunan husûslarda fermân-ı hümâyûnum

icrâ edüb mezbûr Hıristokolo Bermonti (?)’yi konsolus bilüb Françe padişahına inâyet olunan ahidnâmede mestûr ve mukayyed olan uhûd ve şürûta ve kuyûd ile amel idüb aslâ hilâfına cevâz göstermeyesiz ve ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûnuma ve evâmîr-i aliyyeme ve evvelden cârî olan âdet-i kadîme mugâyir tüccârdan ve gayrıdan bir ferde muhâlefet etdirilmeyüb dâimâ ahidnâme-i hümâyûnum mücebince amel etdirile şöyle bileler alâmet-i şerîfeme i’timâdkılalar.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka’de sene seb’a ve erba’în ve elf (Evahir-i Zilka’de 1047) (06-15 Nisan 1638)

376 Kıbrısta bulunan konsolosun ölmesiyle yerine yeni konsolosun atanmasına dair hüküm.

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kıdvetü’l-ümerâi’l-milletü’l-Mesîhiyye hâlâ Südde-i sa’âdetimde mukîm olan Françe elçisi Dergâh-ı mu’allama arzuhâl sunub cezîre-i Kıbrıs’da Françe konsolosu olan Nikola ve Horlando nâm konsolos mürd olub hizmeti hâlfî olmağın işbu râfî’-i tevkî’-i refî’-i hâkânî kıdvetü’l-a’yânü’l-milletü’l-Mesîhiyye Antonyo Janis de Dölat (?) mukaddem ve müstakîm ve ehl-i vukûf olmağın Françe padişahı tarafından konsolos ta’yîn olunub eline mühürlü ve mümzîtemessük virilüb mücebince berât-ı âlişânım verilme bâbında ‘inâyet ricâ itmeğın işbu nişân-ı hümâyûn-ısa’âdet-makrûnumu virdüm ve *buyurdum ki;*

Ba’de’l-yevm mezbûr Antonyo Janis de Dölat (?) cezîre-i mezbûrede olan ve iskelelerine gelüb giden tüccâr tâifesi üzerlerine konsolos bilüb ahidnâme-i hümâyûnum mücebince cümle ahvâllerinde ve umûr-ı müşkilelerinde mezbûra mürâca’at idüb min ba’ad âhar yerlere varmayub itâ’at üzereolalar ve kendü âyinleri üzere hükm eyleyüb sözüne muhâlefet etmeyeler ve ahidnâme-i hümâyûnda mestûr olduğı üzereAsitâne-i Sa’âdetde olan Françe elçisi Dîvân-ı Hümâyûnum ve Vüzerâ-yı izâm divânlarına geldikde İspanya kralının ve sâir kralların elçileri üzerine takaddüm ve tasaddur edegeldükleri üzere ol cânibde dahi Françe konsolosu cümle konsoloslara tasadduredüb İslam beğlerine olan ri’âyet ona dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örfden subaşı ve gayrı

kimesne girmeyüb te'addî ve tecâvüz eylemeyeler ve zikr olunan cezire ve iskelelerine dâhil olan Françelü ve Françe'ye müte'allik olan tüccâr âdet-i kadîme üzeregettirdikleri metâ'ın defterin mezbûra vireler ve kimileri gitmek istedikde kânun üzerebaylac hakkın virüb inâd ve muhâlefet itmeyeler ve mezbûrun tezkiresi olmayınca gemilerine icâzet verilmeye ve tüccâr aralarında birbirleri ile ihtilâf vâki' oldukda konsolosları aralarına girüb fasl eyleye zâbitlerimden bir ferd dahl eylemeye aralarından birisi şerîf olub tüccâr arasında ihtilâfa bâ'is olsa o makûleyi kayd-ı bend ile vilâyetine göndermek istedikde kimesne mâni' olmaya ve mezbûr konsolos ol vilâyetde sarf olunan avâidi içün ve masârıf ve hedâyâsıçün getürtdiği nesnelere dâhil oldukda gümrük ve bâc taleb olunmaya i'nam olmuşdur ve âdet-i kadîm üzerekonsolosa mahsûs melbûsât ve mefrûşât ve me'kûlât ve meşrûbât kangı iskeleye dâhil olursa ve bendere vâsil olur ise gümrük ve bâc taleb olunmaya afv ve in'âm olunmuşdur ve sâir benderlerde olan konsoloslar ne vechle mu'âf olagelmişler ise mezbûr dahi mu'âf olup ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif dahl ve ta'arruz olunmaya ve mezbûr konsolos ile her kimin da'vâsı olur ise anda istimâ' olunmayub Asitâne-i Sa'âdetime havâle oluna[s. 137] mezbûr konsolos Südde-i Sa'âdetimden Françe vilâyetine gitmek murâd eyledikde kâim-makâm ta'yîn eyledikten sonra gelürken ve giderken kimesne mâni' olmaya memâlik-i mahrûsemde karada ve deryada vaki olan menâzil vemerâhilde kendüye ve âdemlerine ve esbâb ve davarlarınadahl olunmayave her kanda dâhilolur ise akçesiyle zâd ve zevâdesi ve sâir zahîresi verilüb kimesne mâni' olmaya zikr olunan husûslar ile amel ve fermân-ı hümâyûnumu edâidüb ve mezbûru konsolos bilüb Françe pâdişahına 'inâyet olunan ahidnâme-i hümâyûnda mestûr ve mukayyed olan kuyûd ve te'ahhüd'uhûd ve şürût ile amel idüb aslâ hilâfına cevâz gösterilmeye ve ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûn ve evâmir-i aliyyem ve evvelden cârî olan âdet-i kadîme mugâyir tüccâr ve gayrıdan bir ferde muhâlefet etdirmeyübdaima ahidnâme-i hümâyûnum mûcibiyle amel etdirile şöyle bileler alâmet-i şerîfeme i'timâd kılalar.

*Tahrîren fî evâhir-i şehri-i Ramazani'l-mübârek sene tis'a ve erba'in ve elf
(Evahir-i Ramazan 1049)(15-24 Ocak 1640)*

Fî yevmü'l-hâmis 17 Şevvalü'l-mükerreme sene 1049(14 Mart 1637)

Bugün cülûs-ı hümâyûn vâki' olmuşdur

377 Mezistre sancağından Anabolu sancağı ve anadolu körfezinin etrafında olan iskelelere ticaret için gelip giden Fransalıların işlerini görmek için konsolos tayin edilmesi ve bu konsolosa Mora sancağında olan Moron, Koron, anavarin, badra, menekşe iskelelerinde dahil edilmesine dair hüküm.

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-mesîhiyye Südde-i Sa'âdetimde mukîm olan Françe elçisi Dergâh-ı izzet-i destgâhıma arzuhâl sunub Mezistre sancağından Anabolu sancağı ve Anabolu körfezinin etrafında olan iskelelere ticâret için gelüb giden Françe bazerganlarının vâkı' olan umûrların görmek için bir ehl-i vukûf konsolos lâzım olmağla işbu râfi'-i tevkî'-i refi'ü's-şân-ı hâkânî kıdvetü'l-a'yânü'l-milletü'l-İseviyye Batron Balta Serdalis (?)nâm Françelü müstakîm ve tüccârın umûruna vukûfı olmağın Françe padişahı tarafından konsolos ta'yîn olunub eline mühürlü ve mümzî temessük vemûcebince konsolosluk berâtı virilüb hâlâ Mora sancağında olan Moton ve Koron ve Anavarin ve Badra ve Menekşe iskeleleri dahi berâtına ilhâk olunub müceddeden berât-ı âlişânım verilmek bâbında inâyet ricâ itmeğın mezkûr Batron Balta Serdalis (?) ba'de'l-yevm Mezistre ve Mora sancaklarında olan iskelelere gelübgiden Françe tüccârına ahidnâme-i hümâyûn mûcebince konsolos olub tüccâr tâifesi mezkûru kendülere konsolos bilüb cümle umûr-ı müşkilelerinde âhara varmayub mezkûra mürâca'at idüb itâ'at üzereolalar ve ahidnâme-i hümâyûnda mestûr olduğı üzereAsitâne-i Sa'âdetim'de olan Françe elçisi Dîvân-ı hümâyûnuma ve vüzerâ-yı 'izâmım dîvânına geldükde İspanya ve sâir kralların elçileri üzerine teakaddüm ve tasaddur edegeldüğü üzere Françe konsolosu dahi ol cânibde cümle kralların konsolosu üzerine takaddüm ve tasaddur eyleyüb İslam beğlerine olan ri'âyet eylemeleridahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örfden subaşu vegayrı kimesne girmeyüb te'addî ve tecâvüz eylemeyeler ve zikr olunan iskelelere dâhil olan Françelü ve Françelü ve Françe'ye müte'allik tüccâr âdet-i kadîme üzeregetürdükleri metâ'ın defterin mezbûra vireler muhâlefet eylemeyeler ve gemileri gitmek istedükde âdet ve kânun üzeremetâ'larından elçiye ve konsolosa âid olan hakkın ve sâir avâidin bi't-tamâm edâ etmeden gitmeyüb muhâlefet eylemeyeler ve mādâm ki mezbûr konsolosun mühürlü tezkiresi olmaya sefinelerine icâzet verilmeye ve tüccâr arasında ihtilâl ve nizâ' vâkı' oldukda konsolosları aralarına girüb fasl idüb zâbitlerimden dahl olunmaya ve tüccâr aralarında kan ve yâhud âhar şenâ'at vâkı'

oldukda konsolos âyinlerin üzerehakkından gele ol vilâyetin hâkimlerinden bir ferd dahl ve ta'arruz eylemeye ve tüccârlar arasında biri şerir olub ihtilâfa bâ'is olursa tüccâr tâifesi âsûde olmağıçün ol makûlelerin konsolos vilâyetine göndermek istedikde kimesne mâni' olmaya ve mezbûr konsolosun ol vilâyetde olan mesârif ve hedâyâsıçün getürdüğü nesnelere benderlere dâhil oldukda gümrük veya bâc taleb olunmaya ve âdet-i kadîme üzere konsolosa mahsûs ve melbûsât ve mefrûşât ve me'kûlât ve meşrûbâtı kangı bendere dâhil olursa gümrük ve bâc taleb olunmaya ol bâbda evvelden afv olunugelmişdir ve sâir benderlerde olan konsoloslar ahidnâme-i hümâyûn mücebincetkalifden ne vechle mu'âf olagelmişler ise mezkûr dahi mu'âf olub ahidnâme-i hümâyûna muhâlif dahl ve ta'arruz olunmaya ve mezbûr konsolos südde-i sa'âdetime ve yâhud Françe vilâyetine [s. 138] varmak istedikde yerine kâim-makâm ta'yîn eyledikten sonra gelişde ve gidişde deryâda ve karada ve menâzil vemerâhilde kendüye ve âdemlerine ve emvâl ve esbâbına ve davarlarına ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif biri dahl ve ta'arruz eylemeyeler ve siz ki zikr olunan iskelelerin hâkimlerisiz bu bâbda her biriniz onat vechle mukayyed olub mezbûr mukîm olduğu halde ve sefer üzere oldukda zâd ve zevâde ve zahîre ve sâir levâzımın akçesi ile verilüb kimesne mâni' ve müzâhim ve zikr olunan husûslar ile amel ve fermân-ı hümâyûnumu icrâ eyleyüb Françe padişahına inâyet olunan ahidnâme-i hümâyûnda mestûr ve mukayyed olan şürût ve kuyûd mûcibi ile amel eyleyüb aslâ hilâfına cevâz gösterilmeye deyu merhûm ve mağfûrun-leh karındaşım Hüdâvendigâr tâbe serâhû zamanında sene sitte ve erba'în ve elf Zilka'desi'nin evâsıtı tarihiyle müverrah berât-ı şerîfim verilmiş imdi hâliyâ devlet ve ikbâl ve saâdet ve iclâl ile taht-ı 'âlişân-ı Osmânî ve serîr-i sa'âdet-sâhib-kırâniye cülûs-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnumvâki' olmağla ol berâtı getürüb zikr olunan konsolosluk tarih-i mezbûrdan berü üzerimdedir deyu berâtı tecdîd olunmasın ricâ itmeğın biz dahi mukarrer tutub müceddeden berât-ı hümâyûnumu verdüm ve **buyurdum ki;**

Bu bâbda mezkûrun eline mukaddemâ verilen berât-ı hümâyûnum mücebince amel olunubhilâfına rızâ ve cevâz gösterilmeye ol bâbda kimesne mâni' ve müzâhim olmaya şöyle bileler alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilka'detü's-şerîfe sene sitte ve erba'în ve elf (Evasıt-ı Zilkade 1076)(15-24 Mayıs 1666)

378 Kuş adasında bulunan frnsız tüccarlarının işinin görülmesi için İzmir iskelesinden bir kişinin vekil edilmesine dair hüküm.

Nişân-ı hümayûn oldur ki:

Kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye hâliyâ Sûdde-i Sa'âdetimde mukîm olan Françe elçisi Dergâh-ı mu'allama arzuhâl sunub Kuşadası'nda olan iskeleye ticaret ile gelüb giden Françe bazerganlarının vâki' olan umûrların görmek için İzmir iskelesi'nde mukîm olan Françe konsolosu (boşluk) tarafından bir ehl-i vukûf kimesne vekîl olub varub Kuşadası'nda Françe bazerganlarının ahvâli ile tayin eylemek lâzım olduğun ve râfi'-i tevkî'-i refi'ü's-şân-ı hâkânî Berercan (?) nâm zımmî mukaddem ve müstakîm ve ehl-i vukûf olmağın İzmir'de olan mezbûr konsolos tarafından vekîl olunmağla berât-ı şerîfim verilmek ricâ itmeğın bu nişân-ı hümayûnu virdüm ve **buyurdum ki;**

Mezbûr Berercan (?) nâm zımmî ba'de'l-yevm Kuşadası'nda İzmir konsolosunun vekîli olub iskele-i mezbûreye gelüb giden tüccâr tâifesi mezbûru üzerlerine konsolos vekîli bilüb ahidnâme-i hümayûnum mücebince cümle ahvâllerin ve umûr-ı müşkilelerinde mürâca'at edüb min-ba'ad âhara varmayub itâ'at üzereolalar ve kendü ayinleriüzerehükm eyleyüb sözüne muhâlefet etmeyeler ve mezbûrun evine ehl-i örfden subaşî ve gayri kimesne girmeyüb te'addî ve tecâvüz itmeyeler ve Kuşadası iskelesine dâhil olan Françe ve Françe'ye müte'allik olan tüccâr âdet-i kadîme üzeregetürdikleri metâ'ın defterin mezbûra vireler ve gemileri gitmek istediklerinde kanun üzereâvoidibi't-tâm virüb muhâlefet itmeyeler ve mezbûrun tezkiresi olmayınca gemilerine icâzet virilmeye ve tüccâr arasında birbirleri ile ihtilâf vâki' oldukda mezbûr aralarına girüb fasl eyleye zâbitlerimden bir ferd dahl etmeye aralarında birisi şerîr olub tüccâr arasında ihtilâle bâ'is olur ise ol makûleyi kayd u bend ile vilâyetine göndermek istedikde kimesne mâni' olmaya ve bi'l-cümle Kuşadası'na Françe tarafından gelüb giden bazergânları mezbûru İzmir konsolosunun vekîli bilüb Françe padişahına inâyet olunan ahidnâme-i hümayûnda mestûr ve mukayyed olan uhûd ve ahd ve şürût ile amel idüb hilâfına cevâz göndermeyüb ve ellerinde olan ahidnâme-i hümayûnum mücebince verilen evâmîr-i aliye ve kadîmden cârî olan âdet ve kanuna mugâyir tüccâr ve gayrıdan bir ferd muhâlefet itdirilmeyüb dâimâ ahidnâme-i hümayûnum mücebince amel etdirile şöyle bileler.

Tahrîren fî evâil-i şehri Saferü'l-hayr sene hamsîn ve elf (Evail-i Safer 1050)(23 Mayıs-01 Haziran 1640)

[s. 139]

378/1⁶¹*Anadolu, Anaboluya tabi olan Moron, Anavarin, ve Koron iskelelerinde ki konsolosun görevine son verilip yeni konsolosun atanmasına dair hüküm.*

Nişân-ı hümayûn oldur ki:

Kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-mesîhiyye hâliyâ Sûdde-i Sa'âdetimde mukîm olan Françe elçisi Dergâh-ı mu'allama arzuhâl sunub Anadolu ve Anaboluya tabi olan Moton ve Anavarin ve Koron iskelelerinde sâbika konsolos olan Balta Serdalis(?) ahidnâme-i hümayûn mücebince konsoloslukdan Françe padişahı red idüb yerine işbu râfî'-i tevkî'-i refî-i hâkânî Nikola Vilara (?) nâm kimesneyi konsolos ta'yîn etmekle mücebince berât-ı şerîf verilmek ricâsına arz itmeğin mücebince tevcîh olunub şürût-ı mu'ayyenesiyle berât-ı hümayûn verilmiştir.

Fî evâil-i Saferi'l-hayr sene 1050(23 Mayıs-01 Haziran 1640)

379 *Anadolu, Anaboluya tabi olan Moron, Anavarin, ve Koron iskelelerinde ki konsolosun görevine son verilip yeni konsolosun atanmasına vilayetten bazı kişilerin itiraz edip eski konsolosun yeniden istenmesine dair hüküm.*

Nişân-ı hümayûn oldur ki:

Kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye hâliyâ Sûdde-i Sa'âdetimde mukîm olan Françe elçisi Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl sunub Mezistre sancağında Anaboli ve Mora sancağında Balyabadra ve Moton ve Koron ve Anavarinve tevâbi'i iskelelerinde konsolos olan Balta Serdalis (?) Françe padişahının tarafından konsoloslukdan ref' olunub yerine işbu râfî'-i tevkî'-i refî'ü's-şân-ı hâkânî kıdvetü'l-a'yânü'l-milletü'l-Mesîhiyye Nikola Vilara (?) konsolos nasb olunub ahidnâme-i hümayûn mücebince berât-ı şerîfim verilmişken sonradan bir tarikle mezbûr Balta Serdalis (?) temessük ibrâz

61.DeFTERde bu hükme numara verilmediğinden 378/1 şeklinde numaralandırılmıştır.

itmekle varub vilâyetlerden bazı kimesneler ile yekdil olub “Biz eski konsolosu isteriz” deyu ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir kadıdan bir arz almağla bunun konsolosluğuna müdâhale eyledüğin bildirüb Françe padişahı ta’yîn eyledüğü üzeregerü mezbûr Nikola Vilara (?) konsolosluk berâtı verilmek ricâ itmeğin müceddeden tevcîh olunub bu berât-ı hümâyûn virdüm ve *buyurdum ki*;

Bade’l-yevm merkûm Nikola Vilara (?) zikr olunan Mezistre ve Mora sancaklarında olan iskelelerden gelüb giden Françe tâcirlerine ahidnâme-i hümâyûn mücebine konsolos olub tüccâr tâifesi mezkûru kendülere konsolos bilüb cem’ umûr-ı müşkilelerinde âhara varmayub mezbûra mürâca‘at idüb itâ‘at üzereolalar ve ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr olduğı üzere Asitâne-i Sa‘âdetimde olan Françe elçisi dîvân-ı hümâyûnuma ve vezîr-i a‘zâmım dîvânına geldikde İspanya ve sâir kralların elçileri üzerlerine takaddüm ve tasaddur idegeldüğü üzereol cânibde dahi Françe konsolosu cümle kralların konsoloslarına takaddüm ve tasaddur eyleyüb İslâm beğlerine olan ri‘âyet olanlara dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örfden subaşı ve gayrı kimesne girmeyüb te‘addî ve tecâvüz eylemeyeler ve zikr olunan iskelelere dâhil olan Françelü ve Françe’ye müte‘allik olan tüccâr âdet-i kadîm üzeregetürdükleri metâ‘ların defterin mezbûra vireler muhâlefet eylemeyeler ve gemileri gitmek istedikde âdet ve kânun üzere metâ‘larından elçiye ve konsolosa âid olan baylac hakkın ve sâir avâidin bi’t-tamâm edâ itmeden gitmeyüb muhâlefet eylemeyeler ve mâdâmki mezbûr konsolosun mühürlü tezkiresi olmaya seffinelerine icâzet verilmeye.

Fî evâil-i Şaban sene 1050 (16-25 Kasım 1640)

[s. 140]

380 *Termiye ve Koniçe nâm cezîrelerde Fransa tüccarının işini görmek için yeni konsolos atanmasına dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Françe padişahının Südde-i Sa‘âdetimde mukîm olan France elçisi Dergâh-ı Mu‘allam’a arzuhâl sunub bi’l-fi‘il (boşluk) sancağına tabi(silik) ve Termiye ve Koniçe nâm cezîrelerde Françelülerin umûrun görmek için konsolos olan işbu dârende-i

fermân-ı hümâyûn Nikola Ziliniveled Çaka Zilini (?) mukaddemâ mühürlü berât-ı hümâyûnum tecdîd olunub ve Değirmen nâm cezîrede konsolos olan Cevandarim (?) nâm konsolos fevt olmağla zikr olunan konsolosluk dahi mezkûrun berâtına ilhâk olunmak ricâ itmeğın *buyurdum ki:*

Mezbûr zikr olunan cezîrelere gelüb giden Françe tüccârına ahidnâme-i hümâyûnum mücebince konsolos olub tüccâr dahi mezbûr Nikola Ziliniveled Çaka Zilini'yi (?) kendülere konsolos bilüb cemî' umûrlarında âhara varmayub mezbûramürâca'at idüb itâ'at üzere olub ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr olduğu üzere Asitâne-i Sa'âdetimde olan Françe elçisi dîvân-ı hümâyûnuma ve vüzerâ-yı izâmım dîvânına geldükde İspanya ve sâir kralların elçileri üzerlerine takaddüm ve tasaddur idegeldüğü üzere ol cânibde dahi Françe konsolosu cümle kralların konsoloslarına takaddüm ve tasaddur iyleyüb İslâm beğlerine olan ri'âyet onlara dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örfden subaşı ve gayri kimesne girmeyüb te'addî ve tecâvüz eylemeyeler sâir benderlerde olan konsoloslar ahidnâme-i hümâyûnum mücebince tekâlifden ne vechle mu'âf olagelmişler ise mezkûr dahi ol vechle mu'âf ve müsellemler olub hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn dahl ve ta'arruz olunmaya zikr olunan mahallerde dâhil olan Françelü ve Françelü'ye müte'allik tüccâr âdet-i kadime üzere getürdikleri metâ'larının defterin mezbûra vireler muhâlefet etmeyeler ve gemilerin gitmek istedikde âdet ve kanun üzeremetâ'larından elçisine ve konsolosa âid olan balyacı hakkın ve sâir avâidin bi't-tamâm edâ itmeden gitmeyüb muhâlefet etmeyeler mâdâmki mezbûr konsolosun mühürlü tezkiresi olmaya seffinelerine icâzet verilmeye tüccâr arasında ihtilâf nizâ' vâki' oldukda konsolos ayinleri üzere nasb idüb zâbitlerimden dahl olunmaya ve tüccâr arasında kan ve yâhud âhar şenâ'at vâki' oldukda konsolos âyinleri üzere hakkından gele ol vilâyetin hâkimlerinden bir ferd dahl eylemeyeler ve tüccâr arasında biri şerîr olub ihtilâle bâ'is olursa tüccâr âsûdeliği için ol makûleleri konsolosu vilâyetine göndermek istedikde mâni' olmayalar ve mezbûr konsolosun ola.

Sene(10)50 (1640)

381 *Mezistre sancağında Anadolu ve Mora sancağında Balyabadra ve ona tabi olan iskelelerde ki konsolosun yerini terk etmesi ile yerine yeni konsolosun atanmasına dair hüküm.*

Nişan-ı hümâyûn oldur ki:

Hâliyâ südde-i sa'âdetimde mukîm olan Françe elçisi Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl sunub Mezistre sancağında Anadolu ve Mora sancağında Balyabadra ve tevâbî'i olan iskelelerde konsolos olan Nikola veled-i Vilara (?) terk-i hizmet idüb Françe vilâyetine gitdiğin bildirüb yerine işbu râfî'-i tevkî'-i refî'ü's-şân-ı hâkânî kıdvetü'l-a'yânü'l-milletü'l-mesîhiyye LunaRegazir (?) konsolos ta'yîn olunmak ricâsına i'lâm itmeğin tevcîh olunub bu berât-ı hümâyûnu virdüm ki:

Ba'de'l-yevm merkûm LunaRegazir (?) zikr olunan Mezistre ve Mora sancağında olan iskelelerde gelüb giden Françe tâcirlerine ahidnâme-i hümâyûnum mücebince konsolos olub tüccâr tâifesi mezkûru kendülere konsolos bilüb cem' umûr-ı müşkilelerinde âhara varmayub mezbûra mürâca'at edüb itâ'at üzereolalar ve ahidnâme-i hümâyûnda mestûr olduğu üzere Asitâne-i Sa'âdetimde olan Françe elçisi Dîvân-ı hümâyûnuma ve LunaRegazir (?) vezîr-i a'zâmım dîvânına geldikte İspanya ve sâir kralların elçileri üzerlerine takaddüm ve tasaddur idegeldüğü üzere ol cânibde dahi Françe konsolosu cümle kralların konsoloslarına takaddüm ve tasaddur eyleyüb İslam beğlerine olan ri'âyet anlara dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örfden ve subaşı ve gayriden kimesne girmeyüb te'addî ve tecâvüz eylemeyeler ve zikr olunan iskelelere dâhil olan Françelü ve Françe'ye müte'allik olan tüccâr âdet-i kadîme üzeregetürdikleri metâ'larının defterin mezbûra vireler muhâlefet eylemeyeler ve gemileri gitmek istedikde âdet ve kânun üzeremetâ'larından elçiye ve konsolosa âid olan baylac hakkın ve sâir avâidin bi't-tamâm edâ etmeden gitmeyüb muhâlefet eylemeyeler ve mādâm ki mezbûr konsolosun mühürlü tezkiresi olmaya seffinelerine icâzet verilmeye.

Tahrîren fî evâsıt-ı Şevval sene 1051(13-22 Ocak 1642)

[s. 141]

382 *İskenderiye ve Reşid ve Mısır ve Dimyad ve ona tabi olan iskelelerde Fransa tüccarının işini görmek için yeni konsolos atanmasına dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kıdvetü'l-ümerâü'l-mesîhiyye hâliyâ Südde-i Sa'âdetimde mukîm olan Françe elçisi Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl sunub İskenderiye ve Reşid ve Mısır ve Dimyad veana tâbi' olan benderlere gelüb giden France tâifesinin mesâlihın görmek için mukaddemâ konsolos ta'yîn olunan Hıristokolo de Borson (?) Françe pâdişahı tarafından ref' olunub yerine Françelüden işbu râfi'-i tevkî'-i refi'ü's-şân-ı hâkânî kıdvetü'l-a'yânü'l-İseviyye Luis Kabre (?) konsolos ta'yîn olunub müşârün-ileyh cânibinde eline mühürlü ve mümzî mektûb verildüğün bildirübmûcebince olageldüğü üzere berat-ı şerîfîm verilmek ricâsına arz itmeğün **buyurdum ki;**

Mahrûse-i Mısır ve İskenderiye ve İncür ve Reşid ve Dimyad ve onlara tâbi' olan iskelelerde Françelü ve Françelü'ye müte'allik olan tüccar tâifesi ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince ve Luis Kabre'yi (?) konsolos bilüb cümle ahvâllerin ve umûr-ı müşkilelerinde mezbûra mürâca'at edüb min-ba'ad âhara varmayub itâ'at üzereolalar ve kendi âyinlerin üzerehüküm idüb sözüne muhâlefet itmeyeler ve ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr olduğı üzere Asitâne-i Sa'âdetimde olan Françe elçisi Dîvân-ı hümâyûnum ve vüzerâ-yı izâm divânlarına geldükde İspanya kralının ve sâir kralların elçileri üzerine takaddüm ve tasaddur idegeldüğü üzereol cânibde dahi Françe konsolosu cümle konsoloslara tasaddur edüb İslâm beğlerine olan ri'âyet ana dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örfden subaşı ve gayrı kimesne girmeyüb te'addî ve tecâvüz itmeyeler ve zikr olunan benderlere varan Françe tüccarı bendere dâhil oldukda âdet üzere esbâblarının sûret-i defterin mezbûra vireler ve gemileri gitmek istedikde kanun üzerebaylac hakkın virüb muhâlefet itmeyeler ve mezbûrun tezkiresi olmayınca gemilerine icâzet verilmeye ve tüccâr arasında birbirleri ile ihtilâf vâki' oldukda konsolosları aralarına girüb fasl eyleye zabitlerimden kimesne dahl eylemeye aralarında birisi şerîr olub ihtilâfa bâ'is olur ise ol makûleyi kayd-ı bend ile vilâyetine göndermek

istedikde kimesne mâni‘ olmaya ve mezbûr konsolos ol vilâyetde sarf olunan ‘avâidi için getürtdiği nesnelere İskenderiye ve Bulak iskelelerinde bâc ve gümrük talep olunmaya ve âdet üzere konsolosa mahsûs melbûsât ve mefrûşât ve me’kûlât ve meşrûbât kangı bendere dâhil olur ise gümrük ve bâc talep olunmaya ve Françe konsolosu ile her kimin da‘vâsı var ise anda istimâ‘ olunmayub Asitâne-i Sa‘âdetime havâle oluna ve mezbûr Südde-i Sa‘âdetime ve yâhud Françe vilâyetine gitmek murâd eyledikde yerine kâim-makâm ta‘yîn eyledikten sonra gider iken ve gelür iken memâlik-i mahrûsemde vâki‘ olan menâzil vemerâhilde deryâda ve karada kendüye ve âdemlerine ve esbab ve davarlarına dahl olunmaya ve her kande dâhil olur ise akçesiyle zâd ve zevâde ve sâir zahîresi verilüb kimesne mâni‘ olmaya ve siz ki zikr olunan benderlerin hâkimlerisiz onat vechle mukayyed olup zikr olunan husûslarda fermân-ı hümâyûnumu icrâ idüb mezbûr Luis Kabre’yi (?) konsolos bilüb Françe padişâhına inâyet olunan ahidnâmede mestûr ve mukayyed olan uhûd ve şürût vekuyûd ile amel idüb hilâfına cevâz göstermeyesiz ve ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûn ve evâmir-i aliyye ve evvelden cârî olan âdet-i kadîme mugâyir tüccârdan ve gayrıdan bir ferde muhâlefet itdirmeyüb dâimâ ahidnâme-i hümâyûnum mücebince amel etdirile şöyle bileler.

Tahrîren evâsıt-ı Zi’l-kade sene 1051(11-20 Şubat 1642)

[s. 142]

383 *Mezistre sancağında Anabolu, Mora ve Balyabadra , Moton ve Koron ve Anavarin ve Menekşe ve onlara tabi olan iskelelerde Fransa tüccarının işini görmek için atana konsolosun görevinden alınıp yeni konsolosun atanmasına dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kıdvetü’l-ümerâi’l-milleti’l-mesîhiyye südde-i sa‘âdetimde mukîm olan Françe elçisi Dergâh-ı Mu‘allam’a arzuhâl gönderüb Mezistre sancağında Anabolu ve Mora ve Balyabadra ve Moton ve Koron ve Anavarin ve Menekşe ve anlara tâbi‘ olan iskelelerde Françe tüccarının vâki‘ olan hizmetlerin görmek için mukaddemâ konsolos ta‘yîn olunan Linar Grafi (?) ref‘ olunub yerine işbu râfi‘-i tevkî‘-i refi‘ü’ş-şân-ı hâkâni Nikola veled Vilara (?) nâm kimesne Françe padişâhı tarafından mühürlü ve mümzî

mektûbuyla konsolos ta'yîn olunmuşdur deyü olageldüğü üzere berât-ı hümâyûnum vermediğin ricâ itmediğin bu berât-ı hümâyûnum virdüm ve **buyurdum ki;**

Ba'de'l-yevm merkûm Linar Grafi (?) yerine mezbûr Nikola veled Vilara (?) konsolos olub Mezistre ve Mora sancaklarında zikr olunan iskelelerden ve tevâbi'inden gelüb giden Françe tüccârına ahidnâme-i hümâyûnum mücebince konsolos olub ve tüccâr tâifesi mezbûru kendülere konsolos bilüb cemî' umûr-ı müşkilelerinde âhara varmayub mezbûra mürâca'at idüb itâ'at üzere olalar ve ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr olduğı üzere Asitâne-i Sa'âdetimde olan Françe elçisi dîvân-ı hümâyûnuma ve vezîr-i a'zamım dîvana geldikde İspanya ve sâir kralların elçilerine takaddüm ve tasaddur eyleyüb İslâm beğlerine olan ri'âyet anlara dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örfden subaşı ve gayri kimesne girmeyüb te'addî ve tecâvüz eylemeyeler ve zikr olunan iskelelere dâhil olan Françelü ve Françelüye müte'allik olan tüccâr âdet-i kadîme üzere getürdükleri metâ'larının defterin mezbûra vireler muhâlefet eylemeyeler ve gemileri gitmek istedikde âdet ve kânun üzeremetâ'ların elçiye ve konsolosa âid olan baylac hakkın ve sâir avâidi bi't-tamâm edâ itmeden gitmeyüb muhâlefet eylemeyeler ve mādâmki mezbûr konsolosun mühürlü tezkiresi olmaya sefînelere icâzet verilmeye ve tüccâr arasında ihtilâf ve nizâ' vâki' oldukda konsolos aralarına girüb fasl idübzâbitlarından kimesne dahl olunmaya ve tüccâr arasında kan ve yâhûd âhar şenâ'at vâki' oldukda konsolos âyinleri üzere haklarından gele ol yerin hâkimlerinden bir ferd dahl ve ta'arruz eylemeye ve tüccâr arasında biri şerîr olub ihtilâfa bâ'is olur ise tüccâr tâifesi âsûde olmağıçün ol makulelerin konsolos vilâyetinde gördermek istedikde kimesne mâni' olmaya ve mezbûr konsolosun ol vilâyetde vâki' olan mesârifi ve hedâyâsiçün getürdüğü nesne benderleredâhil oldukda gümrük ve bâc taleb olunmaya ve âdet-i kadîme üzere konsolosa mahsûs olan melbûsât ve mefrûşât ve me'kûlât ve meşrûbât kangı bendere dâhil olur ise gümrük ve bâc taleb olunmaya ve sâir benderlerde olan konsoloslar ahidnâme-i hümâyûnmücebince tekâlifinde ne vechle mu'âf olagelmişler ise mezbûr dahi mu'âf olub ahidnâme-i hümâyûna muhâlif dahl ve ta'arruz olunmaya ve mezbûr konsolos südde-i sa'âdetime ve yâhud Françe vilâyetine varmak istedikde yerine kâim-makâm ta'yîn eyledikten sonra gelişde ve gidişde deryâda ve karada menâzil ve merâhilde kendüye ve ademlerine ve emvâl ve esbâbına ve davarlarına ahidnâme-i hümâyûnumna muhâlif bir ferd dahl ve ta'arruz itmeye ve siz ki zikr olunan iskelelerin hâkimlerisiz bu bâbda her biriniz onat vechle mukayyed olub

mezbûr mukîm olduğu halde ve sefer üzereoldukda zâd ve zevâd ve zahîre ve sâir levâzımıakçesiyle virilüb aslâ bir kimesne mâni‘ ve müzâhim olmaya zikr olunan husûslarda amel ve fermân-ı hümâyûnumu icrâ eyleyüb Françe padişahına inayet olunan ahidnâme-i hümâyûnda mestûr ve mukayyed olan şürût ve kuyûd mücebince amel eyleyübhilâfına cevâz göstermeyesiz.

Tahrîren fî evâhir-i şehri zilkadeti 'ş-şerîfe sene isneyn ve hamsîn ve elf (Evahir-i Zilkade 1052)(10-19 Şubat 1643)

Tecdîd-i berat olunmuşdur. [Fî] evâhir-i Z (Zilhicce) sene [10]59). (10-19 Şubat 1643)

[s. 143]

384 *İzmir iskelesine yeni konsolosun atanmasına dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-mesîhiyye südde-i sa‘âdetim’de mukîm olan Françe elçisi Dergâh-ı Mu‘allam’a arzuhâl sunub İzmir iskelesi’nde Françe tâcirlerinin vâki‘ olan hizmetlerin görmek için mukaddemâ konsolos ta‘yîn olunan Covan de Poy (?) ref olunub yerine işbu râfi‘-i tevkî‘-i refi‘ü’ş-şân-ı hâkânî Françesko de Poy (?) konsolos ta‘yîn olunub olgeldüğü üzere berât-ı hümâyûnum virilmek recâ itmeğin bu berât-ı hümâyûnum virdüm ve **buyurdum ki;**

Ba‘de’l-yevm mezbûr Françesko de Poy (?)ref olunan Covan de Poy (?) yerine İzmir iskelesinde konsolos olub tüccâr tâifesi mezbûru kendülere konsolos bilüb cemî‘ umûr-ı müşkilelerinde âhar yere varmayub mezbûra mürâca‘at idüb itâ‘at üzereolalar ve ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr olduğu üzere Asitane-i Sa‘âdetimde olan Françe elçisi Dîvân-ı hümâyûnuma ve vezîr-i a‘zâmım divanına geldikde İspanya ve sâir kralların elçilerine takaddüm ve tasaddur eyleyüb İslâm beğlerine olan ri‘âyet anlara dahi ola ve mezbûrların evine ehl-i örf ve subaşı ve gayrı kimesne girmeyüb te‘addî ve tecâvüz eylemeyeler ve zikr olunan iskelelere dâhil olan Françelü ve Françelüye

müte'allik olan tüccâr âdet-i kadîme üzere getürdikleri metâ'larının defterin mezbûra vireler muhâlefet eylemeyeler ve gemileri gitmek istedikde âdet ve kânun üzeremetâ'larından elçiye ve konsolosa âid olan baylac hakkın ve sâir avâidin bi't-tamâm edâ etmeden gitmeyüb muhâlefet eylemeyeler ve mâdam ki mezbûr konsolosun mühürlü tezkiresi olmayan sefînelerine icâzet verilmeye ve tüccâr arasında ihtilâf ve nizâ' vâki' oldukda konsolosları aralarına girüp fazl edüb zabıtlarımdan kimesne dahl olunmaya ve tüccâr arasında kan ve yâhud âhar şenâat vâki' oldukda konsolos âyinleri üzerehaklarından gele ol yerin hâkimlerinden bir ferd dahl ve ta'arruz eylemeye ve tüccâr arasında biri şerîr olup ihtilâle bâ'is olur ise tüccâr tâifesi âsûde olmağışün ol makûleleri konsolos vilâyetine göndermek istedikde kimesne mâni' olmaya ve mezbûr konsolosun ol vilâyetde vâki' olan mesârifi ve hedâyâşiçün gönderdiği nesne benderlere dâhl oldukda gümrük ve bâc taleb olunmaya ve âdet-i kadîme üzerekonsolosa mahsûs olan melbûsât ve mefrûşât ve me'kûlât ve meşrûbât kangı bendere dâhil olursa gümrük ve bâc taleb olunmaya ve sâir benderlerde olan konsoloslar ahidnâme-i hümâyûn mûcebince tekâlifinden ne vechle mu'âf olagelmişler ise mezbûr dahi mu'âf olup ahidnâme-i hümâyûna muhâlif dahl ve ta'arruz olunmaya ve mezbûr konsolos südde-i sa'âdetime ve yâhud Françe vilâyetine varmak istedikde yerine kâim-makâm ta'yîn eyledikten sonra geliş ve gidişde deryâda ve karada menâzil ve merâhilde kendüye ve âdemlerine ve emvâl veesbâbına ve davarlarına ahidnâme-i hümâyûna muhâlif bir ferd dahl ve ta'arruz etmeye ve siz ki zikr olunan iskelelerin hâkimlerisiz bu bâbda her biriniz onat vechle mukayyed olup mezbûr mukîm olduğu halde ve sefer üzereoldukda zâd ve zevâde ve zahîre ve sâir levâzımı akçesiyle verilüb aslâ bir kimesne mâni' ve müzâhim olmaya zikr olunan husûslar ile amel ve fermân-ı hümâyûnumuicraeyleyüb Françe padişahına inâyet olunan ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr ve mukayyed olan şürût ve kuyûd mûcebince amel eyleyüp hilâfına cevâz göstermeyesiz.

Tahrîren (fi) C (Cemaziye'l-ahir) sene (10)53)(1663)

385 *Atina, Ağrıboz, zeytun, Kolos, selanik, semendire, kavala ve onlara tabi iskeleler yeni konsolos atanmasına dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kıdvetü'l-ümerâi'l-mesîhiyye Südde-i Sa'âdetimde Fraçe padişahının mukîm olan elçisi De La Haye Vantelet Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl sunub Atina ve Ağrıboz ve Zeytun ve Kolos ve Selanik ve Semendire ve Kavala ve onlara tâbî' olan iskelelere gelüb giden Fraçe tâcirlerinin vâki' olan ahvâllerin görmek için işbu râfî'-i tevkî'-i refî'ü's-şân-ı hâkânî Baltazar Dalin (?) nâm Françelü Françe padişahı tarafından konsolos ta'yîn olunub eline mühürlü ve mümzâ mektûb verilmek olgeldiği üzere berât-ı hümâyûnum verilmek ricâ itmeğin bu berât-ı hümâyûnu virdüm ve **buyurdum ki;**

Ba'de'l-yevm mezbûr Baltazar Dalin (?)Atina ve Ağrıboz ve Zeytun ve Kolos ve Selanik ve Semendire ve Kavala ve anlara tâbî' olan iskelelerde gelüb giden tüccâr tâifesi mezbûru kendülere konsolos bilüb cemî' umûr-ı müşkilelerinde âhara varmayub mezbûra mürâca'at ve ita'aat üzere olalar ve ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr olduğu üzereAsitane-i Sa'âdetimde olan Françe elçisi dîvânıma ve vezîr-i a'zâmım dîvânına geldikde İspanya vesâir kralların elçilerine takaddüm ve tasaddur idegeldüğü üzere ol canibde mezbûr dahi cümle konsolosların üzerine tasaddur edüb İslâm beğlerine olan ri'âyet ona dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örf ve subaşı ve gayrı kimesne girmeyüp te'addî ve tecâvüz eylemeyeler ve zikr olunan iskelelere dâhil olan Françelü ve Françelü'ye müte'allik olan tüccâr âdet-i kadîme üzeregetürdikleri metâ'larının defterin mezbûra vireler muhâlefet itmeyeler ve gemileri gitmek istedikde âdet ve kânun üzere metâ'larından elçiye ve konsolosa âid olan baylac hakkın ve sâir avâidin bi't-tamâm edâ itmeden gitmeyüp muhâlefet etmeyeler deyu şürûtuyla yazılmışdır.

Fî evâhir-i Cemâziye'l-alâ sene 1054(26 Temmuz-04 Ağustos 1664)

[s. 144]

386 *İzmir iskelesinde bulunan konsolosun görevine son verilip yerine yeni konsolosun atanmasına dair hüküm.*

Nişan-ı hümâyûn oldur ki:

Françe elçisi De La Haye Vantelet Südde-i Sa'âdetime arzuhâl gönderüb İzmir iskelesinde mütemekkin olan Covan de Poy (?) nâm konsolosumuz ref^ç olunub yerine Françeşko de Poy (?) nâm konsolos ta'yîn olunmağın olıgeldüğü üzereberât-ı şerîf verilmek bâbında inâyet ricâ itmeğın tevcih olunub mu'tâd üzereberât-ı şerîf yazılmışdır.

Fî 5 Rebiülevvel sene 1054 (12 Mayıs. 1664)

387 *Fransa elçisine ekmek pişirmek için galata sakinlerinden bir kişinin talep edlmesine dair hüküm.*

Galata kadısına hüküm ki:

Françe elçisi De La Haye Vanteletsüdde-i sa'âdetime arzuhal gönderüb kendüye ve tâcirlerine etmek pişirmek için Galata'da sakin tâife-i mezbûreden Covan Poşt'ı (?) ta'yîn idüb ehl-i örf tâifesi rencide etmemek üzerevech-i meşrûh üzerehüküm yazılmışdır.

Fî evâil-i S (Safer) sene (10)56(19 Mart 1646)

388 *İstanbul'da ve Osmanlı sınırlarında ki ergen ve evli olan Fransalılardan haraç talep edilmemesine dair hüküm.*

Galata kadısına hüküm ki:

Françe elçisi mektub gönderüb Françelülerin Âsitâne-i sa'âdet ve memâlik-i mahrûsemde sâkin evlü ve ergen olanlarından harac talep olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyunumda mestûr ve mukayyed iken hâlâ Galata voyvodası harac taleb itmekle ahidnâme-i hümâyun mücebince emr-i şerîf recâ itmeğın ellerinde olan ahidnâme-i hümâyunum mücebince ol vechile rencide olunamamağçün emr-i şerîf yazılmışdır.

[Fî] Evâhir-i S (Safer) sene (1056) (08-16 Nisan 1646)

389 Mero Milanşe adlı fransalının ülkesine dönerken kimse tarafından rencide edilmemesine dair hüküm.

Südde-i sa‘âdetimden Françe sınırından varub gelince deryâdan ve karadan yol üzerlerinde vâki‘ olan sancakbeğlerine ve deryâda ve karada ve cezîrelerde yol üzerlerinde vâki‘ olan kadılara ve kethüdâ-yerleri ve yeniçeri serdârlarına ve kalâ‘ dizdârları ve deryâda gezen Cezayirlü ve Tunuslular ve konsoloslar ve kapudanlar ve sâir iş erlerine hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüb âdemlerinden Mero Milanşe (?) nâm âdemin Françe vilâyetine göndermek iktizâ eylemişdür diyü yolda ve izde kimesne rencide eylememek bâbında emr-i şerîfim virilmek recâ itmeğin olıgeldüğü üzre yol emri yazılmışdır.

Fî evâhir-i N (Ramazan) sene [10]56 (31 Ekim-09 Kasım 1646)

390 Fransa beyzadesinin elçilik görevini yapıp yirmi adamıyla ülkesine dönerken kimse tarafından taarruz edilmemesine dair hüküm.

Boğazhisar kadılarına ve dizdârına ve eminine hüküm ki:

Françe beğzâdesi gelüb me‘mûr olduğı üzre elçiliğın edâ eyleyüb yine nâme-i hümayun ile Françe cânibine teveccüh itmekle yigirmi nefer âdemîsiyle yolda ve izde ve Boğazhisar’da bindüğü bir aded Felemenk gemilerinden (boşluk) nâm reisin gemisine ve kendünün yigirmi nefer âdemiyle emvâl ve erzâkına âhardan bir ferd dahl ve ta‘arruz eylemeyesiz diyü yazılmışdır.

[Fî] evâhir-i N (Ramazan) sene [10]56 (2-11 Eylül 1646)

391 Fransız elçisi için gelen esvap ve mühimmattan izmir iskelesinde gümrük talep edildiğine dair hüküm.

İzmir mollasına hüküm ki:

Françe'nin Âsitâne-i sa'âdetimde mukîm olan elçisi südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüb kendü mühimmatiçün Françe'den beş denk esbâb getirüp ve elçilerin bu makûle kendi mühimmatiçün getirdükleri esbâb ve eşyâdan gümrük ve bâc talep olunmaya diyü ahidnâme-i hümayunumda mestûr ve mukayyed iken sen ki gümrük eminsin vech-i meşrûh üzere olan beş denk esbâb hâlâ gemileri ile İzmir'den varmağla ahidnâme-i hümayuna muhâlif gümrük talep idüb aluvirdüğün bildirüb gümrük talebiyle rencide olunmamak bâbında emr-i şerîfim virilmek recâ itmeğün elçi-i mûmâ-ileyhin zikr olunan esbâbından ahidnâme-i hümayunuma mugâyir gümrük talep olunmamak emrim olmuşdur buyurdum ki;

Vusûl buldukda sâdır olan emrim üzere amel idüb dahi elçilerin kendi mühimmatiçün getirdükleri esbâb u eşyâlardan gümrük talep olunmaya diyü ahidnâme-i hümayunda mestûr ve mukayyed olmağla sen ki gümrük eminsin mûmâ-ileyhin dahi vech-i meşrûh üzere getirdüğü beş denk esbâb ve eşyâsından gümrük talep eylemeyüb ol cânibde olan âdemîsine sulh eyleyüp ahidnâme-i hümayunuma ve evâmir-i şerîfeme muhâlif kimesneye vaz' ve hareket itdirmeyesiz diyü hükm-i şerîf yazılmışdır.

[Fî] evâhir-i N (Ramazan) sene [10]56 (02-11 Eylül 1646)

[s. 145]

392 *İstanbul'a elçilik faaliyeti için gelen Fransız beyzadesinin rencide edilmemesine dair hüküm.*

Âsitâne-i sa'âdetden Françe sınırına varınca vâkı' olan mîr-mirân ve ümerâ ve Cezayir ve Tunus ve Trablus beğlerbeğilerine ve kadılarına ve eminlerine ve sâir iş erlerine hüküm ki:

Hâlâ Françe pâdişâhı tarafından elçilikle Âsitâne-i sa'âdetime gelen Françe beğzâdelerinden Darniye (?) hutimet-i 'avâkıbıhu bi'l-hayr nâme-i hümayunumla yine

ol cânibe gitmek murâd olmağın mezkûr Felemenk gemisi ile ol cânibde uğradıkları mahallerde kendülere ve gemilerine ve esbâb ve emvâl ve erzaklarına müdâhale olunmaya diyü büyük elçiler gittiği zamanda virilen yol emri gibi ba‘dehû dahi hükmi-şerîf virilmiştir.

Fî evâsıt-ı N (Ramazan) sene [10]56 (23 Agustos-2 Eylül 1646)

393 Fransız elçiinin oğlunun ziyaret amacıyla istanbul'a gelirken kimse tarafından taarruza uğramamasına dair hüküm.

E‘âzımü’l-ümerâ’i’l-kirâm efhamü’l-küberâi’l-fihâm zü’l-kadr ve’l-ihtirâm ‘ashâbü’l-‘izz ve’l-ihtişâm el-muhtassûn bi-mezîd-i ‘inâyeti’l-meliki’l-a‘lâ Âsitâne-i sa‘âdetimden Françe vilâyetine varınca yol üzerinde vâki‘ olan beğlerbeyiler dâme ikbâlühüm ve mefâhirü’l-ümerâi’l-kirâm merâci‘ü’l-küberâi’l zikr olan sancakbeyleri dâme ikbâlühüm zü’l-kadr ve’l-ihtirâm el-muhtassûn bi-mezîd-i ‘inâyeti’l-meliki’l-‘allâm südde-i sa‘âdetimden Françe vilâyetine varınca karada ve deryâda yol üzerlerinde vâki‘ olan sancakbeğleri ve mefâhirü’l-kuzât ve’l-hükkâm sa‘âdetü’l-fezâ’il ve’l-kelâm zikr olunan sancaklarda vâki‘ olan kadılar mefâhirü’l-emâsil ve’l-akrân zikr olunan sancaklarda vâki‘ olan kalâ‘ dizdârları ve neferât ağaları ve voyvodalar ve deryâda olan iskele eminleri ve sâir zâbitları zîde kadrühüm tevkî‘-i refî‘-i hümayun vâsıl olıcak ma‘lûm ola ki:

Kıdvetü’l-ümerâ’ü’l-milleti’l-mesîhiyye Âsitâne-i sa‘âdetimde mukîm olan Françe elçisi De La Haye Vantelet hutimet avâkıbıhu bi’l-hayr arz-ı hâl gönderüb kendünün oğlu olan Denis De La Haye nâm beğzâde ziyâret tarîkiyle gelüb dört nefer âdemiyle avdet murâd eyledüğün bildirüb yolda ve izde ve menâzil ve merâhilde deryâdan kimesne kendüye ve âdemlerine ve esbâb ve davarlarına rencide ve remîde eylemeyüb emîn ü sâlim birbirinize irsâl olunmak için emr-i şerîfim virilmek bâbında ‘inâyet recâ itmeğın buyurdum ki;

Müşârün-ileyh beğzâde hükmi-şerîfimle her kangınızın taht- kazâsına varup dâhil olur ise kendüsi ve dört nefer âdemlerini zaleme ve eşkıyâdan gereği gibi himâyet ve sıyânet eyleyüb min-ba‘ad kimesneye rencide ve remîde itdirmeyesiz ve zâd ve

zevâde ve davar ve sâir mühimmatı akçeleri ile tedârik idüb kasabât ve kurâda ve menâzil ve merâhilde kimesneye zulm ve te'addî itdirmeyüb emîn ve sâlim birbirinize ulaştırırsız ve siz ki deryâ beğlerisiz deryâda korsan tâifesi ve levendât eşkıyâsına mezbûrları rencide itdirmeyüb deryâda mürûr ve ubûr eylediklerin kal'alar altında ve limanlarda konub ve göçüb lâzım geldikde akçesiyle kayık tutıvirüb siz dahi emn ve selâmet üzre birbirinize ulaştırırsız bir vechle müzâyaka çekdirmeyesiz her biriniz gereği gibi mukayyed olup min-ba'ad mezbûrları kimesneye rencide ve remîde itdirmeyüb himâyet ve sıyânetden mecd ve sa'y olan beği kim ahz ve celb için bir vechle rencide iderler ise men' ve def' idüb Françe memleketine bir gün mukaddem varub irişmeleri bâbında say' ve ihtimâm eyleyesiz ve bâ'de'n-nazar yazıla.

Fî evâil-i N (Ramazan) sene 1057 (30 Eylül-9Ekim 1647)

394 *İskenderiye, Reşid, Mısır, Dimyad ve ona tabi olan iskelelerde fransız tüccarının işini gören konsolosun görevine son verilip yeni konsolosun atanmasına dair hüküm.*

Nişân-ı hümayun oldur ki:

Kıdvetü ümerâ'ü'l-mesîhiyye hâliyâ Âsitâne-i sa'âdetimde mukîm olan Françe elçisi Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl sunub İskenderiye ve Reşid ve Mısır ve Dimyad ve ana tâbi' olan benderlere gelüb giden Françe tâifesinin mesâlihlerin görmek için mukaddemâ konsolos ta'yîn olunan Loyd de Mayro (?) nâm konsolos Françe pâdişâhı tarafından ref' olunub yerine Françelüden işbu râfî'-i tevkî'-i refî'ü'ş-şân-ı hâkânî kıdvet'ü-l a'yânü'l-İseviyye Peyro de Antonyo (?) konsolos ta'yîn olunub müşârün-ileyh cânibine eline mühürlü ve mumzâ mektup virüldüğün bildirüp mücebince olıgeldüğü üzre berat-ı şerîfim virilmek recâsına arz itmeğin **buyurdum ki;**

Mahrûse-i Mısır ve İskenderiye ve İncür ve Reşid ve Dimyad ve anlara tâbi' olan iskelelerden Françelü ve Françelüye müte'allik olan tüccar tâifesi ahidnâme-i hümayunum mücebince mezbûr Peyro de Antonyo (?)'yu konsolos bilüb cümle ahvâllerinde ve umûr-ı müşkilelerinde mezbûra mürâca'at idüb min-ba'ad âhar yere varmayub itâ'at üzre olalar ve kendü âyinleri üzre hükm idüb sözüne muhâlefet

itmeyeler ve ahidnâme-i hümâyunumda mestûr olduğu üzere Âsitâne-i sa'âdetimde olan Françe elçisi divân-ı hümâyunum ve vüzerâ-yı 'izâmım divânlarına geldikde İspanya kralının ve sâir kralların elçileri üzerine takaddüm ve tasaddur idegeldüğü üzere ol cânibde dahi Françe konsolosu cümle konsoloslara tasaddur idüb İslâm beğlerine olan ri'âyet ana dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örfden subaşı ve gayrı kimesne girmeyüb te'addî ve tecâvüz itmeyeler ve zikr olunan benderlere varan Françe tüccarı bendere dâhil oldukda âdet üzere esbâblarının sûret-i defterin mezbûra vireler ve gemileri gitmek istedikde kânûn üzere baylac hakkın virüb muhâlefet itmeyeler ve mezbûrun tezkiresi olmayınca gemilerine icâzet virilmeye ve tüccar arasında birbirleriyle ihtilâf vâkı' oldukda konsolos olan aralarına girüb fasl eylemeye zâbıtlarımdan kimesne dahl eylemeye aralarından birisi [s. 146] şerîr olub ihtilâle bâ'is olur ise o makûle kayd ve bend ile vilâyetine göndermek istedikde kimesne mâni' olmaya ve mezbûr konsolos ol vilâyetden sarf olunan 'avâidi için getürdüğü nesnelere İskenderiye ve Bulak iskelelerinde bâc ve gümrük talep olunmaya ve âdet üzere konsolosa mahsûs melbûsât ve mefrûşât ve me'kûlât ve meşrûbât kangı bendere dâhil olur ise gümrük ve bâc talep olunmaya ve Françe konsolosu ile her kimin da'vâsı var ise anda istimâ' olunmayub Âsitâne-i sa'âdetime havâle oluna ve mezbûr Südde-i sa'âdetime veyâhûd Françe vilâyetine gitmek murâd eyledikde yerine kâim-makâm ta'yîn eyledikten sonra gider iken ve gelür iken memâlik-i mahrûsemde vâkı' olan menâzil ve merâhilde deryâda ve karada kendüye ve âdemlerine ve esbâb ve davarlarına dahl olunmaya ve her kande dâhil olur ise akçesiyle zâd ve zevâde ve sâir zahiresi virilüb kimesne mâni' olmaya ve siz ki zikr olunan benderlerin hâkimlerisiz onat vechile mukayyed olup zikr olunan hususlarda fermân-ı hümâyunumu icrâ idüb mezbûr Peyro de Antonyo (?)'yu konsolos bilüb Françe pâdişâhına 'inâyet olunan ahidnâmede mestûr ve mukayyed olan 'uhûd ve şurût u kuyûd ile amel idüb hilâfına cevâz göstermeyesiz ve ellerinde olan ahidnâme-i hümâyun ve evâmîr-i 'aliyye ve evvelden cârî olan âdet-i kadîme mugâyir tüccardan ve gayrıdanbir ferde muhâlefet itdirilmeyüb dâimâ ahidnâme-i hümâyunum mücebince amel itdirile şöyle bileler.

395 *İzmir'e gelen Fransız tüccar gemilerinden konsolosluk hakkının alınmasına dair hüküm.*

İzmir mollasına hüküm ki:

Kıdvetü'l-ümerâi'l-milletü'l-Mesîhiyye Françe padişahının Âsitâne-i Sa'âdetimde mütemekkin ve mukîm olan De La Haye Vantelet Südde-i sa'âdetime arzuhal gönderüb mahrûse-i İzmir iskelesinde Françe gemileri gönderdikleri ve alub getürdükleri emti'adan gümrüğünü edâ eylemek lâzım geldikde kadîmden olıgeldüğü üzeremahal-i mezbûrda olan konsolos ve emîn ve bazirganlar ile ma'an hesab idüb ve hesâbları üzerekonsolosları olan mezbûr dahi berâtı mücebince konsolosluk hakkın alagelmış iken hâlâ emîn olan mezbûr konsolos ile ma'an hesâb itmeyüb konsoloslarına gadr eyledüğü ecilden mezbûr konsolosa berâtı mücebince âid olan konsolosluk hakkın ve sâir avâidin edâ eylemeden ve emîn-i mezbûr icâzet vermemesi bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâsına i'lâm etmeğin ahidnâme-i hümâyûnum mücebince konsolos resmin edâ etmeyince icâzet verilmemesi bâbında fermân-ı şerîfim sâdir olmuştur *buyurdum ki;*

Vusûl buldukda bu bâbda sâdir olan fermân-ı şerîfim üzere amel idüb dahi vech-i meşrûh üzereİzmir iskelesinde Françe gemileri getürdükleri ve alub gitdikleri emti'adan gümrüğün edâ eyledikten sonra kadîmden edegeldükleri üzereemîn ile hesâb idüb âid olan konsolosluk hakkın ve sâir avâidin edâ eylemeden min ba'ad ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif mezbûr gemide icâzet vermeyesin ve emîne dahi muhkem tenbîh eylesin ki vech-i meşrûh üzeregümrük resmin aldıktan sonra olıgeldüğü üzerekonsolos ile hesap edüb avâidin almayınca gemilere icâzet vermeye.

Fî evâil-i Muharrem sene (10)58 (27 Ocak-5 Şubat 1648)

396 *İzmir iskelesinde bulunna konsolosun gemilere palamut yüklettiğine dair hüküm.*

İzmir mollasına hüküm ki:

Kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye Françe padişahının Âsitâne-i Sa'âdetimde mütemekkin ve mukîm olan De La Haye Vantelet Südde-i Sa'âdetime arzuhâl gönderüb mahrûse-i İzmir iskelesinde mütemekkin olan Çevan Deyop (?) nâm

konsolos bundan akdem gemilere palamud yükletmek istedikde mahal-i mezbûrda ve ana tâbi' olup palamud bulunan yerlerde cümleden alub evvel alub gemilere tahmîl idegelmekle hala dahi vech-i meşruh üzre alub gemilere tahmil eyledikde sâirlere mezbûreden mukaddem aldırılmayub mezbûr konsolos cümleden mukaddem aldurub ol bâbda emîn ve sâir yerlerde kimesne mâni' ve müzâhim olmamak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledüğü ecilden Françe padişahı atebe-i ulyâmın kadîmî dostları olduğuna binâen ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif kimesneye mâni' olmayub Françe konsolosu cümeden mukaddem alduğı üzerealub gemilere tahmîl itdirüb emîn ve sâirleri mâni' olmamak bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuştur **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzereamel idüb dahi vech-i meşrûh üzere Françe padişahı atebe-i ulyâmın kadîmî dostu olduğuna binâen ol cânibde olan konsolosa akçeleri ile alıgeldüğü palamudu zikr olunan mahallerde ve ana tâbi' olup palamud bulunan yerlerde sâirlerde mukaddem aldırub ve gemilerine tahmîl itdirüb min-ba'ad ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif emîn ve sâirlerden bir ferd mâni' ve müzâhim olmayup men' ve def' eylesin.

Fî evâil-i Muharrem sene (10)58(27 Ocak-5 Şubat 1648)

[s. 147]

397 *Fransız elçisinin hizmetinde bulunanların oğulları ve hizmetkarlarının harac ve avarızdan muaf olmasına dair hüküm.*

Nişân-ı şerîf oldur ki;

Kıdvetü'l-ümerâi'l-mileti'l-Mesîhiyye bi'l-fi'il Françe padişahının Âsitâne-i Sa'âdetimde mukîm olan elçisi De La Haye Vantelet arzuhâl gönderüb bi'l-fi'il Françe tercümanı olan dârende-i fermân-ı hümâyûn-ı müddet-i makrûn-ı hâkânî Cevan Laporde(?) için nice müddetden berü tercüman olup Françe padişahı ile mün'akidolan sulh ve salahın akd ve istihkâmda sadâkat ve istikâmet ile olması hidmetin zuhûra gelmekle tercümanlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve hidmetkârları harac ve avâriz ve kasab (?) akçesi ve sâir rüsûm -ı tekâlif-i örfiye teklîf ile rencîde olunmaya ve kul ve

câriye istihdâm eder imişsin deyü kimesne harac ve rüsûm ve bâc talebi ile dahl ve rencîde eylemeye ve kendünün masraf ve hevâsınakadîmden giydüğü melbûsât ve mefrûşât ve me'kûlât ve meşrûbâtına kimesne dahl ve ta'arruz eylemeyüb kadîmden olıgeldüğü üzere 'afv olunub ve rüsûm-ı gümrük ve bâc taleb olunmaya ve evlerine askerîden konak konmak ile rencîde olunmaya ve kendü bağından hâsıl olan şıradan hamr itmeleri ve Galata voyvodoları sâirlerden alıgeldükleri iki fuçı akçesi taleb eylemeyüb kendisinin evlâdı vetasarrufunda olan câriyeleri harac ve avârizdan ve kasab akçesinden ve resm-i masdariyyeden ve tekâlif-i örfiyyenin cümlesinden mu'âf ve müsellemler olup ve mezbûr ile her kimin da'vâsı olursa ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûn mücebinece Âsitâne-i Sa'âdetime havâle olunub gayrı yerde istimâ' olunmaya ve mezbûr tercüman bazızamanda bir yere gitmek istedikde geliş ve gidişde ve karada ve deryada ve menâzil vemerâhilde kendüye ve esbâb ve erzâk ve emvâline ve yanında olan âdemlerine ve davarlarına ulakiyeden ve ulak akçesinden ve gayri cânibden kimesne dahl ve ta'arruz eylemeyüb ve her kande dâhil olursa zâd ve zevâde ve sâir zahîre narh-ı rûzî üzere akçesi ile verilüb bir ferd te'allül ve nizâ' eylemeye ve mahûf ve muhâtarâ olan yerlerde başına ak sarılıp ve kılıç ve ok ve yaya ve mahmûz vesâir âlât-ı harbî getürdikde kadılar ve beğler ve gayrıdan bir ferd rencîde ve remîde eylemeyüb olıgeldüğü üzere dâimâ himâyet vesiyânet olunmaları ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr ve mukayyed olmağla ahidnâme-i hümâyûnum mücebinece berât-ı şerîfim verilmek bâbında inâyet ricâsı i'lâm itmeğın ahidnâme-i hümâyûnum mücebinece bu nişân-ı hümâyûn 'izzet-makrun verdüm ve *buyurdum ki*;

Mezbûr Cevan Laporde(?) ve evladı ve hidmetkârları vech-i meşrûh üzere ahidnâme-i hümâyûnum mücebinece bir vechle umûmen eşyâ-yı mezkûrenin cümlesinden mu'âf ve müsellemler olup bir ferd rencîde ve remîde eylemeyüb ve kul ve câriye istihdâm edersin deyü bir akçe ve bir habbe almayub ve melbûsât ve mefrûşât ve me'kûlât ve meşrûbâtına ve evine konak konmakdan aslâ kimesne dahl ve ta'arruz kılmaya ve anın gibi te'addî ve tecâvüz üzere olanlar men' vedef' olmayub dâimâ işbu nişân-ı hümâyûnumun mazmûn-ı itâ'at-makrûnu ile amel oluna min ba'ad hilâfına cevâz gösterilmeye şöyle.

Fî evâil-i S (Safer)sene 1058 (26 Şubat-06 Mart 1648)

Cülûs-ı hümâyun vâki' olmağla beratın getirüb tecdîd eylemişdir. Fî evâhir-i Ramazan sene 1058 (19 Eylül 1648)

398 Fransız vilayetine giden iki nefer zimminin esvap ve arzıklarına kimsenin karışmamasına dair hüküm.

Âsitâne-i Sa'âdetimden Dubrovnik yolunda Françe sınırına varınca ve gelince yol üzerlerinde vâki' olan beğlerbeğlere ve kadılara ve mütesellimlereve kethüdâyerlerine ve yeniçeri serdârlarına ve kalâ' dizdarlarına ve sâir zâbitâna hüküm ki:

Françe padişahı elçisi müşârunileyh elçi arzuhâl gönderüb (boşluk) ve (boşluk) nâm iki nefer zimmîleri Françe vilâyetine gönderdüğün bildirüb varub gelince kendülere ve esbâb ve erzaklarına kimesne dahl etdirmemek için emr-i şerîfim vermek ricâ etmeğün kânun üzere yol emri yazılmışdır.

Fî evâhir-i Ş (Şaban) sene 1058 (26 Şubat-06 Mart 1648)

[s. 148]

399 Fransız ruhbanlarından Hristo'ya Anadolu ve Rumeli şehirlerinde karışılmamasına dair hüküm.

E'âzimü'l-ümerâi'l-kirâm efâhimü'l-küberâi'l-fihâm zü'l-kadri ve'l-ihtirâm ashâbü'l-izz ve'l-ihtişâm el-muhtassu bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'l-a'lâ memâlik-i mahrûsemde Anadolu yakasından Rumeli câniblerinde vâki' olan beğlerbeğleri dâme ikbâluhum ve mefâhirü'l-ümerâi'l-kirâm merâci'ü'l-küberâi'l-fihâm zü'l-kadri ve'l-ihtirâm el-muhtassun bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'l-allâm zikr olunan eyâletlerde vâki' olan sancakbeğleri dâme izzuhum ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü's-sa'âdetü'l-fezâi'l-ve'l-ke'lâm zikr

olunan sancaklarında vâki' olan kadılar zîde-fazlühüm tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki:

Kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye Âsitâne-i sa'âdetimde mütemekkin Françe elçisi olan DeLa Haye Vantelet hutimet 'avâkibuhû bi'l-hayrDergâh-ı mu'allam'a arzuhâl gönderüb Françe ruhbanlarından Hırsto dimekle ma'rûf ruhban tâifesine dâimâ seyahat üzereolub seyahat ile eğer Anadolu ve eğer Rumeli câniblerinde şehirlerde ve kasabat-ı mezbûrun ve kurâlarda ve kiliselerde ve konsolosların olduğu yerlerde durub ve oturubmadam ki kendü hallerinde seyahat edüb kimesneye te'addîleri olmaya gezdikleri yerlerde beğlerbeği ve sancakbeği âdemleri ve sipah ve yeniçeri ve sâir ehl-i örf tâifesi mücerred ahz ve celb için rencîde ve remîde eylemeyüb emîn vesâlim mürûr veubûr etdirilmek bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâ etmeğin *buyurdum ki;*

Hükm-i şerîfimle zıkr olunan ruhban tâifesi Rumeli ve Anadolu câniblerinde her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olurlarsa mâdam ki kendü hallerinde olub hilâf-ı şer'-i şerîf evzâ' ve etvârları zuhûr eylemeye sipah ve yeniçeri tâifesinden ve sâir hükkâm âdemlerindenbir ferde rencîde ve remîde etdirmeyüb emîn ve sâlim mürûr ve ubûr itdirüb ve kiliselerde ve konsolosları olduğu yerlerde varub temekkün eylediklerinde kimesne mâni' olmayub olıgeldüğü üzereher birine himâyet vesıyanet üzereolub ahidnâme-i hümâyûnuma ve iş bu emr-i şerîfime mugâyir kimesneye vaz' vehareket ve işbu evâmîr-i şerîfeme mugâyir kimesneye vaz' vehareket etdirmeyesin şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar.

Fî evâhir-i Za (Zilkade) sene (10)58 (7-16 Aralık 1648)

400 *Ağrıboz, Selanik ve ona tabi olan iskelelere konsolos tayin edilmesine dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki :

Kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-mesîhiyye hâliyâ Âsitâne-i Sa'âdetimde mukîm olan Françe elçisi De La Haye Vantelet hutimet-i avâkibehû bi'l-hayr Dergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl gönderüb Ağrıboz ve Selanik ve anlara tâbi' olan iskelelerde Françe konsolosu

olmayub sâir memâlik-i mahrûsemde olduğu gibi ol câniblerden bir konsolos nasb olmak lâzım olmağla işbu râfî‘-i tevkî‘-i refî‘ü’ş-şân-ı hâkânî kıdvetü’l-a‘yânü’l-milletü’l-Iseviye Baltazar Dalin (?) nam Françelü Françe padişahı tarafında mühürlü ve mümzî mektûb ile konsolos ta‘yîn olunmuşdur deyu olıgeldüği [üzre] konsolos berâtı verilmek ricâ etmeğin bu berât-ı hümâyûnumu verdüm ve **buyurdum ki;**

Ba‘de’l-yevm mezbûr Baltazar Dalin (?) Ağrıboz ve Selanik ve anlara tâbi‘ olan iskelelere gelüb giden Françe tüccârına konsolos olub ve tüccâr tâifesi mezbûru kendülere konsolos bilüb mu‘tâd-ı kadîm üzereşürûtuyla nişân-ı hümâyûn yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilhicce sene (10)58 (17-26 Aralık 1648)

Der-zamân-ı Reisü’l-küttab Şeyhî Muhammed Efendi fî sene 1061(1651)

401 *İzmir’de bulunan konsolosun ölmesiyle yerine vekaleten birinin atanmasına dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Âsitâne-i Sa‘âdetimde Françe padişahının mukîm olan elçisi De La Haye Vanteletarzuhâl gönderüb İzmir’de olan konsolosları mürd olub Françe padişahının tarafından konsolos gelinceye değin tüccâr tâifesini zabt verabt ve ahvâllerin görmekçün yerine işbu defa Roro (?) nâm Efrençlü vekâlet-i konsolos kâimmakâm ta‘yîn olunmağın ahidnâme mücebince berât-ı şerîf verilmişdir.

Fî evâhir-i Z (Zilhicce) sene (10)61. (05-13 Aralık 1651)

402 *Mısır, İskenderiye, Dimyat ve ona tabi olan iskelelerde ki konsolosun görevine son verilmesine dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Âsitâne-i Sa‘âdetimde mukîm olan Françe padişahının elçisi De La Haye VanteletDergâh-ı mu‘allama arzuhâl sunub Mısır ve İskenderiye ve Dimyat ve ana tâbi‘

olan iskele ve benderlerde gelüb giden Françe taifesinin mesâlihîn görmek için mukaddemâ konsolos ta'yîn olunan Petro De Antonyo Françe padişahı tarafından ref olunub yerine Françelüden işbu râfi'-i tevkî'-i refî'ü'ş-şân-ı hâkânî kıdvet-i a'yânü'l-milletü'l-Mesîhiyye Kristokala Bermon (?) konsolos ta'yîn olunub müşârun ileyh cânibinden eline mühürlü ve mümzî mektûb verildüğin bildirüb mücebince olgeldüğü üzere berât-ı şerîfim verilmek ricâsına arz itmeğin *buyurdum ki;*

Mahrûse-i Mısır ve İskenderiye ve İncür ve Reşid ve Dimyat ve ana tâbi' olan iskelelere Françelü ve Françelüye müte'allik olan tüccâr tâifesi ahidnâme-i hümâyûnum mücebince mezbûr Kristokala Bermon (?) nâm Françelüyi konsolos bilüb cümle ahvâllerinde ve umûr-ı müşkilelerinde mezbûra mürâca'at edüb min-ba'ad ahâravarmayub itâ'at üzereolalar ve kendü âyinleri üzerehükm edüb sözüne muhâlefet ve ahidnâme-i hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnumda mestûr olduğu üzereÂsitâne-i Sa'âdetimde olan Françe elçisi Dîvân-ı hümâyûnum ve vüzerâ-yı izâmım dîvânlarına geldikde İspanya kralının ve sâir kralların elçileri üzerine takaddüm ve tasaddur idegeldüğü üzereol cânibde dahi Françe konsolosu cümle konsoloslara[s. 149]tasaddur idüb İslâm beğlerine olan ri'âyet anlara dahi ola ve mezbûrun dahi evine ehl-i örfden subaşı ve gayrı kimesne girmeyüb tecâvüz etmeyeler zikr olunan benderlere varan Françe tüccârı bendere dâhil oldukda âdet üzere esbâblarının sûret-i defterlerin mezbûrlara vireler ve gemileri gitmek üstedikde kanun üzere baylac hakkın virüb muhâlefet etmeyeler ve mezbûrun tezkiresi olmayınca gemilerine icâzet verilmeye ve tüccar arasında birbirleri ile ihtilâf vâki'oldukda konsolos aralarına girüb fasl eyleye zâbitlarımdan kimesne dahl eylemeye aralarında birisi şerîr olub ihtilâle bâ'is olurlarsa o makûle kayd ve bende ile vilâyetine göndermek istedikde kimesne mâni' olmaya ve mezbûr konsolos ol vilâyetde sarf olunan 'avâidi için getürtdiği nesnelere İskenderiye ve Bulak iskelelerinde bâc ve gümrük talep olunmaya ve âdet üzerekonsolosa mahsûs melbûsât ve mefrûşât ve me'kûlât ve meşrûbât kangı bendere dâhil olursa gümrük ve bâc talep olunmaya veFrançe konsolosu ile her kimin da'vâsı varise anda istimâ' olunmayub Âsitâne-i Sa'âdetime havâle oluna ve mezbûr Südde-i Sa'âdetime ve yâhud Françe vilâyetine gitmek murâd eyledikde yerine kâim-makâm ta'yîn eyledikten sonra gider iken ve gelür iken memâlik-i mahrûsemde vâki' olan menâzil ve merâhilde deryâda ve karada kendüye ve ademlerine ve esbâb ve davarlarına dahl olunmaya her kande dâhil olur ise akçesiyle zâd vezevâde ve sâir zahîresi verilüb

kimesne mâni' olmaya ve siz ki zikr olunan benderlerin hâkimlerisiz onat vechle mukayyed olub zikr olunan husûslarda fermân-ı hümâyûnumu icrâ edüb mezbûr Kristokala Bermon (?) nâm Françelüyi konsolos bilüb Françe padişahına inâyet olunan ahidnâme-i hümâyûnda mestûr ve mukayyed olan uhûd ve şürût ve kuyûd ile amel idübhilâfına cevâz göstermeyesiz ve ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûn ve evâmir-i aliyye ve evâil-i Cemâziyelevvel âdet-i kadîme mugâyir tüccârdan ve gayrıdan bir ferde muhâlefet etdirilmeyüb dâimâ ahidnâme-i hümâyûnum mücebince amel etdirile şöyle bileler alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar.

Tahriren fî evâil-i Saferi'l-hayr sene 1062(13-22 Ocak 1652)

403 *Fransa kralını dostlarının kudus ziyareti sırasında herhangi bir saldırıya uğramamasına dair hüküm.*

Erdel vilâyetinden Âsitâne-i Sa'âdetime gelince yol üzerinde vâki' olan sancakbeğlerine ve kadılarına ve kılâ' dizdarlarına ve kethüdâyerlerine ve yeniçeri serdarlarına ve sâir iş erlerine hüküm ki;

Âsitâne-i Sa'âdetimde mukîm olan Françe pâdişahının elçisi De La Haye Vantelet Dergâh-ı mu'allama arzuhâl gönderüb Françe padişahının dostları olan İspançe'nin beğzadelerinden Nedkotoş Sefora (?) nâm beğzâde altı nefer ademisiyle Kudüs-i Şerîf'e varmak murâd eyleyüb Erdel semtinden Âsitâne-i Sa'âdetime gelince yollarda kendüye ve esbâb ve eskâline ve âdemlerine müdâhale olunmamak üzere mufassal hükm yazılmışdır.

Fî evâhir-i Za (Zilkade) sene (10)61(05-14 Kasım 1651)

404 *Haleb ve ona tabi olan iskelelerde bulunan konsolosun görevine son verilip yerine başkasının atanmasına dair hüküm.*

Nişan-ı hümâyûn oldur ki:

Âsitâne-i Sa'âdetimde mukîm olan Françe elçisi De La Haye Vantelet arzuhâl gönderüb mahrûse-i Haleb ve ana tâbi' olan iskelelere gelüb giden Françelü ve Françelü'ye müte'allik tüccâr tâifesi konsolosu olan Lake Potra (?) nâm konsolos Françe padişahı tarafından ref' olunub yerine Françelülerden ZakeFrançesko Beket (?) nâm konsolos ta'yîn olunub eline mühürlü ve mümzî mektûb verildiğın bildirüp berât ricâ etmeğın olıgeldüğü üzere berât-ı hümâyûn verildi.

Fî 13 Ca (Cemaziye'l-evvel) sene (10)62(01 Nisan 1653)

**Der-zamân-ı Reisü'l-küttâb Sıdkı Efendi fî evâhir-i Ş (Şaban) sene (10)65
(31 Aralık 1654-08 Ocak 1655)**

405 *Atina iskelesinde bulunan konsolosun ölmesiyle ağrıboz, selanik ve onlara tabi iskelelerin atina iskelesine bağlanmasına dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye hâliyyâÂsitâne-i Sa'âdetimde mukîm olan Françe elçisi De La Haye Vantelethutimet 'avâkibuhû bi'l-hayrDergâh-ı Mu'allam'a arzuhâl gönderüb Atina iskelesi'nde olan Nikola Virilan (?) nâm konsolos mürd olmağla Ağrıboz ve Selanik ve anlara tâbi' olan iskelelerde Françe konsolosu olan işbu râfî'-i tevkî'-i refi'ü's-şân-ı hâkânî kıdvetü' a'yânü'l milletü'l-Îseviyye Baltazar Dalin (?)nâm Frenk'in yedinde olan berâtına zikr olunan Atina iskelesine dahi ilhâk olunub olıgeldüğü üzere konsolos berâtı tecdîd olunmak ricâ etmeğın bu berât-ı hümâyûnu verdüm ve *buyurdum ki;*

Ba'de'l-yevm mezbûr Baltazar Dalin (?) Ağrıbozve Selanik ve onlara tâbi' olan iskelelere ve berâtına ilhâk olunan Atina iskelesi'ne gelüb giden Françe tüccârına ahidnâme-i hümâyûnum mücebince konsolos olub ve tüccâr tâifesi mezbûru kendülere konsolos bilüb cemî' umûr-ı müşkilelerinde âhara varmayub mezbûra mürâca'at idüb itaat üzereolalar ve ahidnâme-i hümâyûnda mestûr olduğı üzere Âsitâne-i Sa'âdetimde

olan Françe elçisi Dîvân-ı hümâyûnuma ve vüzerâ-yı ‘izâmım dîvânına geldikte İspanya ve sâir kralların elçilerine takaddüm ve tasaddur eyleyüb[s. 150] İslâm beğlerine olan ri‘âyet onlara dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örf ve subaşı ve gayri kimesne girmeyüb te‘addî ve tecâvüz eylemeyeler ve zikr olunan iskelelere dâhil ona Françelü ve Françe’ye müte‘allik olan tüccâr âdet-i kadîm üzeregetürdükleri metâ‘larının defterin mezbûre vireler vemuhâlefet eylemeyeler ve gemileri gitmek istedikde âdet-i kanun üzeremetâ‘larından elçiye ve konsolosa âid olan bâc-ı baylacın hakkın ve sâir avâidi bi’t-tamâm edâ etmeden gitmeyüb muhâlefet etmeyeler ve mâdâm ki mezbûr konsolosun mühürlü tezkiresi olmaya ve sefnelerine icâzet verilmeye ve tüccâr arasında ihtilâf vâki‘ oldukda konsolosları aralarına girüb fasl idüb zâbitlarından kimesne dahl eylemeye ve tüccâr arasında kâin ve âharaşenâ’at vâki‘ oldukda konsolosları âyinleri üzerehaklarından gele ol yerin hâkimlerinden bir ferd dahl ve ta‘arruz eylemeye ve tüccâr arasında biri şerîr olub ihtilâle bâ‘is olurise tüccâr tâifesi âsûde olmağîçün ol makûleleri konsolos vilâyetine göndermek istedikde kimesne mâni‘ olmaya ve mezbûr konsolosun ol vilâyetde vâki‘ olan mesârifi ve hedâyâsiçün getürdiği nesne benderlere dâhil oldukda gümrük ve bâc taleb olunmaya âdet-i kadîm üzerekonsolosa mahsûs olan melbûsât ve mefrûşât ve me’kûlât ve meşrûbât kangı bendere dâhil olur ise gümrük ve bâc taleb olunmaya ve sâir benderlerde olan konsoloslar ahidnâme-i hümâyûn mücebince teklîfde ne vechlemu’âf olgelmişler ise mezbûr dahi mu’âf olub ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif dahl ve ta‘arruz olunmaya ve mezbûr konsolos Südde-i sa‘âdetime ve yâhud Françe vilâyetine varmak istedikde yerine kâim-makâm ta’yîn eyledikten sonra gelişde ve gidişde deryâda ve karada ve menâzil ve merâhilde kendüye ve ademlerine ve emvâl ve esbâb ve davarlarına ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif bir ferd dahl ve ta‘arruz etmeyeler ve siz ki zikr olunan iskelelerin hâkimlerisiz bu bâbda her biriniz onat vechle mukayyed olup mezbûr mukîm olduğu halde ve sefer üzereoldukda zâd vezevâde ve zahîre ve sâir levâzımıakçesiyle verilüb aslâ bir kimesne mâni‘ ve müzâhim olmaya ve zikr olunan husûslar ile amel ve fermân-ı hümâyûnumu icrâ eyleyüb Françe padişahına ‘inâyet olunan ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr ve mukayyed olan şurût ve kuyûd mücebince amel eyleyübhilâfına rızâ ve cevâz göstermeyeler şöyle bileler alâmet-i şerîfe i‘timâd kılalar.

*Tahrîren fî evâhir-i şehri Şabanü'l-mu'azzam sene hamse ve sittin ve elf
(Evahir-i Şaban 1065) (26 Haziran-04 Temmuz 1655)*

406 *Antalya, alaiyye ve onlara tabi olan iskelerdeki fransız tüccar taifesinin işini görmek için atanan konsolosun görevine son verilmesine dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Âsitâne-i Sa'âdetimde Françe padişahının elçisi kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye De La Haye Vantelethutimet 'avâkibuhû bi'l-hayrDergâh-ı mu'allama arz-ı hâl gönderüb Antalya ve Alaiyye ve anlara tâbi' olan iskele ve benderlerde gelüb giden Françe tâifesinin mesâlihlerini görmekiçün mukaddemâ konsolos ta'yîn olunan Lepomar Gadni (?) nâm Françe padişahı tarafından ref' olunub yerine Françelü'den işbu râfî'-i tevki'-i refi'ü's-şân-ı hâkânî kıdvet-i a'yânü'l-milleti'l-Mesîhiyye Mare Veladoni (?) nâm konsolos ta'yîn olunub müşârun ileyh cânibinden mühürlü ve müzmîmektûb verildüğü bildirüb mücebine olıgeldüğü üzereberat-ı şerîfim verilmek ricâsına arz eylemeğin *buyurdum ki;*

Mahrûse-i Antalya ve Alaiyye ve anlara tâbi' olan iskele ve benderlerde Françelü ve Françelü'ye müte'allik olan tüccâr tâifesine ahidnâme-i hümâyûnum mücebine mezbûr Piro de Larmase nâm Françelüyü konsolos bilüb cümle ahvâllerin ve umûr-ı müşkilelerinde mezbûra mürâca'at edüb min-ba'ad âhara varup ita'at üzereolalar ve kendüler âyinleri üzerehükm edüb sözüne muhâlefet eylemeyeler ve ahidnâme-i hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnumda mestûr olduğı üzereÂsitâne-i sa'âdetimde olan Françe elçisi ve Dîvân-ı hümâyûnum ve vüzerâ-yı izâmım dîvânlarına geldükde İspanya kralının ve sâir kralların elçileri üzeretakaddüm ve tasaddur idegeldüğü üzere ol cânibde dahi Françe konsolosu cümle konsoloslara takaddüm edüb İslâm beğlerine olan ri'âyet anlara dahi ola ve mezbûrun dahi evine ehl-i örfden subaşı ve gayrı kimesne girmeyüp tecâvüz etmeyeler ve zikr olunan benderlere varan Françe tüccârı [s. 151] bendere dahiloldukda âdet üzere metâ'larının sûret-i defterlerin mezbura vireler ve gemileri gitmek istedikde kânun üzerebaylac hakkın verüb muhâlefet eylemeyeler ve mezbûrun tezkiresi olmayan gemilere icâzet verilmeye ve tüccâr arasında biri biriyle ihtilâf vâki' oldukda konsolosları arasına girüb fasl eyleye zâbitlarımdan kimesne dahl eylemeye ve aralarında birisi şerîr olup ihtilâle bâ'is olursa ol makûleyi kayd ve bend ile vilayetine

göndermek istedikde kimesne mâni‘ olmaya ve mezbûr konsolosaol vilâyetinde sarf olunan hedâyâsıçün getürdiği nesnelere iskele-i mezbûrelerde bâc ve gümrük taleb olmaya ve âdet ve kânuûn üzerekonsolosa mahsûs melbûsât ve mefrûşât ve me’kûlât ve meşrûbâtıdan zikr olunan iskelelere vâsıl oldukda gümrük ve bâc taleb olunmaya ve mezbûrFrance konsolosuyla her kimin da‘vâsı var ise istimâ‘ olmayub Âsitâne-i Sa‘âdetime havâle oluna ve mezbûr konsolos Südde-i Sa‘âdetime ve yâhud France vilâyetine gitmek murâd eyledikde yerine kâim-makâm ta‘yîn eyledikten sonra gider iken ve gelür iken memâlik-i mahrûsemde vâki‘ olan menâzil ve merâhilde ve deryada ve karada kendüye ve ademlerine ve esbâb ve davarlarına dahl olunmaya ve her kande dâhil olursa akçesiyle zâd ve zevâde vesâir zahîre verilüb kimesne mâni‘ olmaya ve siz ki zikr olunan bender hâkimlerisiz onat vechle mukayyed olub zikr olunan husûslarda fermân-ı hümâyûnumu icrâ idüb mezbûr Mare Veladoni (?)nâm Françeli konsolos bilüb France padişahına ‘inâyet olunan ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr [ve] mukayyed olan ahd ve şurûtve kuyûd amel idüb hilâfına cevâz göstermeyesiz ve ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûn ve evâhir-i aliyye ve elinde cârî olan âdet-i kadîme mugâyir tüccârdan ve gayriden bir ferde muhâlefet etdirilmeyüb dâimâ ahidnâme-i hümâyûn mücebince amel etdirile şöyle bileler.

Tahrîren fî evâsıt-ı şehr-i Muharremü’l-harâm sene sitte ve sittin ve elf (Evasıt-ı Muharrem 1066 (10-19 Kasım 1655)

407 *Anadolu, atina ve sair bender iskelelerine gelip giden fransız tüccarının işini görmek için konsolos tayin edilmesine dair hüküm.*

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Hâliyâ Âsitâne-i Sa‘âdetimde France padişahının bi’l-fî‘il mukîm olan elçisi kıdvetü’l-ümerâi’l-milleti’l-Mesîhiyye De La Haye Vantelethutimet-i avâkıbîhû bi’l-hayr Dergâh-ı Mu‘allam’a arzuhâl gönderüb Anadolu ve Atina ve sair benderiskelelerine gelüb giden France tâifesinin mesâlihlerin görmek için mukaddemâ konsolos ta‘yîn olunan Nikola Vilara (?) nâm konsolos mürd olmağla yerine France padişahı tarafından Françelü işbu râfi‘-i tevkî‘-i refi‘ü’ş-şân-ı hâkânî kıdvetü’l-a‘yânü’l-milleti’l-Mesîhiyye Çafeş deBelfond (?) nâm konsolos ta‘yîn olunub müşârü’n-ileyh

câhibinden mühürlü ve mümzîmektûb verildiğın bildirübümûcebince olıgeldüğü üzereberât-ı şerîfim verilmek ricâsına arz etmeğın *buyurdum ki;*

Mahrûse-i Anabolu ve Atina ve sâir Mora bender iskelelelerine Françelü ve Françelü'ye müte'allık olan tüccâr tâifesi ahidnâme-i hümâyûnum mücebince mezbûr Çafeş de Belfond (?)nâm Françelüyi konsolos bilüb cümle ahvâllerin ve umûr-ı müşkilelerinde mezbûra mürâca'at edüb min-ba'ad âhara varmayub itâ'at üzereolalar ve kendü âyinleri üzerehükm idüb sözüne muhâlefet eylemeyeler ve ahidnâme-i hümâyûn sa'âdet-makrûnumda mestûr olduğu üzereÂsitâne-i Sa'âdetimde olan Françe elçisi dîvân-ı hümâyûnum ve vüzerâ-yı izâmım divânlarına geldükde İspanya kralının ve sâir kralların elçileri üzerine takaddüm ve tasaddur idegeldüğü üzereol cânibde dahi Françe konsolosu cümle konsoloslara takaddüm edüb İslâm beğlerine olan ri'âyet anlara dahi ola ve mezbûrun dahi evine ehl-i örfden subaşı ve gayrı kimesne girmeyüb tecâvüz itmeyeler ve zikr olunan benderlere varan Françe tüccarı bendere vâsıl oldukda âdet üzeremetâ'larının sûret defterlerin mezbûra vireler ve gemileri gitmek istedikde ve kânun üzere baylac hakkın virüb muhâlefet eylemeyeler ve mezbûrun tezkiresi olmayınca gemilerine icâzet verilmeye ve tüccâr arasında birbiriyle ihtilâf vâki' oldukda konsolosları arasına girüb fasl eyleye zabıtlarımdan kimesne dahl eylemeye ve arasında birisi şerîr olub ihtilâle bâ'is olur ise ol makûleyi kayd ve bend ile vilâyetine [s. 152] göndermekistedikde kimesne mâni' olmaya mezbûr konsolos ol vilâyetde sarf olunan hedâyâşiçün getürtdiği nesnelere iskele-i mezbûrelerde bâc ve gümrük taleb olunmaya ve âdet ve kânun üzere konsolosa mahsûs melbûsât ve mefrûşât ve me'kûlât ve meşrûbât zikr olunan iskelelere dâhil oldukda gümrük ve bâc taleb olunmaya ve Françe konsolosuyla her kimin da'vâsı var ise istimâ' olunmayub Âsitâne-i Sa'âdetime havâle oluna ve mezbûr konsolos Südde-i Sa'âdetime ve yâhud Françe vilâyetine gitmek murâd eyledikde yerine kâim-makâm ta'yîn eyledükden sonra giderken ve gelürken memâlik-i mahrûsemde vâki' olan menâzil ve merâhilde deryâda ve karada kendüye ve âdemlerine ve esbâb ve davarlarına dahl olunmaya ve her kande dâhil olur ise akçesiyle zâd ve zevâde ve sâir zahîresi virilüb kimesne mâni' olmaya ve siz ki zikr olunan bender hâkimlerisiz onat vechle mukayyed olub zikr olunan husûslarda fermân-ı hümâyûnumu icrâ edüb mezbûr Çafeş de Belfond (?)nam Françelü'yü konsolos bilüb Françe padişahına 'inâyet olunan ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr ve mukayyed olan ahd ve şurut ve kuyûda amel idübhilâfına cevâz göstermeyesiz ve ellerinde olan

ahidnâme-i hümâyûn ve evâmir-i aliyye ve evvelden câri olan âdet-i kadîme mugâyir tüccardan ve gayrıdan bir ferde muhâlefet itdirilmeyüb dâimâ ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel oluna şöyle bileler alâmet-i şerîfe i‘timâd kılalar.

Tahrîren (fî) evâsıt-ı şehr-i Saferü'l-hayr sene sitte ve sittin ve elf (Evasıt-ı Safer1066(10-19 Aralık 1655)

Der-zamân-ı hazret-i vezîr-i a‘zam Siyavuş Paşa fî evâhir-i Cemâziye'l-âhir sene 1066(16-24 Nisan 1656)

408 Sayda, Beyrut ve ona tabi olan iskelelere gelip giden Fransız tüccarının işini görmek için atanan konsolosun görevine son verilmesine dair hüküm.

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Hâlâ Âsitâne-i Sa‘âdetimde Françe padişahının mukîm olan elçisi kıdvet-i ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye DeLa Haye Vantelet hutimet ‘avâkıbîhû bi'l-hayr Dergâh-ı mu‘allama arzuhâl gönderüb Sayda ve Beyrut ve ana tâbi‘ olan belde ve bender iskelelerinden gelüb giden tüccâr tâifesinin mesâlihlerin görmek için bundan akdem temekkün eden Françesko Venge (?) nâm konsolos Françe padişahının tarafından ref‘ olunub yerine Françelüden işbu râfi‘-i tevkî‘-i ref‘ü’ş-şân-ı hâkânî ve nâkıl-i berliğ-i beliğ müddet-i makâltacirleri kıdvetü'l- a‘yânü'l-milleti'l-Mesîhiyye İrini Bertord (?) ta‘yîn olunub müşârün-ileyh Françe padişahı cânibinden eline mühürlü ve mümzî mektûb verildüğin bildirüb mûcebince olıgeldüğü üzere berât-ı şerîfim verilmek ricâsına arz etmeğin *buyurdum ki;*

Sayda ve Beyrut ve ana tâbi‘ olan beled ve bender iskelelerinde Françelü ve Françelüye müte‘allik olan tüccâr tâifesi ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince mezbûr İrini Bertord (?) Françelü konsolos bilüb cümle ahvâllerinde ve umûr-ı müşkilelerinde mezbûra mürâca‘at idübmin-ba‘ad âhara varmayub itâ‘at üzer olalar ve kendü âyinleri üzerehükm edüb sözüne muhâlefet etmeyeler ve ahidnâme-i hümâyûnumda mestûr olduğı üzere Âsitâne-i Sa‘âdetimde olan Françe elçisi dîvân-ı hümâyûnum ve vüzerâ-yı izâmım dîvânlarına geldikde İspanya kralının ve sâir kralların elçileri üzerine takaddüm

ve tasaddur edegeldüğü üzere ol cânibde dahi Françe konsolosu cümle konsoloslara tasaddur idüb İslâm beğlerine olan ri'âyet ana dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örfden subaşı vegayrı kimesne girmeyüb te'addî ve tecâvüz itmeyeler ve zikr olunan belde ve benderlere varan Françelü tüccârî dâhil oldukda âdet üzere emti'a ve eşyâlarının sûret-i defterin mezbûra vireler ve gemileri gitmek istedikde kanun üzerebaylac hakkın virüb muhâlefet itmeyeler ve mezbûrun tezkiresi olmayınca gemilerine icâzet verilmeye ve tüccâr arasında birbirileri ile ihtilâf vâki'oldukda konsolos aralarına girüb fasl eyleye zâbitlerimden kimesne dahl eylemeye aralarından biri şerîr olub ihtilâle bâ'is olurise ol makûle kayd-ı bend ile vilâyetine göndermek istedikde zabitlerimden kimesne mâni' olmaya ve mezbûr konsolos ol vilâyetde sarf olunan hedâyâ ve masrafiçün getürdüğü nesnelere Sayda ve Beyrut⁶²...

[s. 153]⁶³

[s. 154]

(408a)⁶⁴

Hâlâ melcâ-i selâtîn-idevran ve mellâd-ı ve havâkîn-i asr veavân olan Südde-i seniyye-i sa'âdet-bünyân ve müzdemim-iekâsire-i ziyâde ve zamân olan 'atebe-i ulyâ-i aliye-i adâlet-ünvânımıza nâme-i sadâkat-ihtişâmınız vâsıl olub âdet-i kadîme-i Osmânî ve kâide-i müstemirre-i sâhib-kırânî üzerevüzerâ-yı 'izâm ve vükelâ-yı kirâmımızselatin-i mührâ- tercüme ve telhîs olunub mazmûn-ı sadâkat-meşhûnunda babanız olub Françe padişahı olan Luter hâlik-i bî-zevâlin irâdeti ile dâr-ı bekâyâ irtihâl etmekle de'b-i mülûk üzeretaht-irâdet ve'l-istihkâk sened-i hükûmet siz muhabbetlü dostumuza müyesser olduğun ve Âsitâne-i Sa'âdet-âşiyânemize kemâl-i hulûs ile dost ve hayr-hâh olup konşuluk ve barışıklık şartlarında cân-ı gönülden ve derûn-ı dilden ri'âyet üzereolub ve taraf-ı karînü's-şerefirmizden dahişerâ'it-i sulha riâyet olunub akd olunan ahd ve emâna müsâ'ade-i pâdişâhânemizleri olmak istid'âsında olduğunuzu ve sadâkatinizciheti ile il ve memleketlerinizin zâbiti olan vâlidenüz sultan Rayil'e i'lâm ve ifhâm etmişsiz imdi dünyaya gelen lâ-büdirihal eylemesi mukarrerdir dergâh-ı felek-

⁶² Hüküm eksiktir.

⁶³ Bu sayfa boştur.

⁶⁴ Defterdeki bu hükme numara verilmemiş olduğundan hüküm 408a olarak gösterilmiştir.

bârigâhımda ilticâ iden mülûk hakkında avâtıf-ı aliyye-i şâhânemiz mebzûl ve masrûfdur mâdâm ki siz dahi ecdâdınız idegeldüğü üzere hulûs-ı tavattun ile dostluk ve sadâkatde sâbit-kadem olasız bu cânibleri dahi hilâf-ı ahd ve peyman bir dürlü iş sudûr etmeyüb merâm-ı sulh ve salâha ri'âyet onunmamak mukarrerdir hâliyâ cülûsunuz tehniyesiçün işbu nâme-i hümâyûn-ı devlet-makrûnumuz tahrîr ve irsâl olunmuşdur:

Vusûlünde ebâ ve ecdâdınız edegeldüğü üzere sūdde-i seniyye-i sa'âdet-medâr ve atebe-i aliye-ikaviyyü'l-iktidârımıza olan i'timâd ve i'tikâdınız kavî ve muhkem hulûs ve ittihâdınızı müstahkem tutub dostluk ve sadâkat ve sulh ve salâha gereği gibi ri'âyet olunmakdan ihtimâm gösteresiz dâimâ lâzımü'l-i'lâm olan ahvâllerinizi arz ve i'lâm eylesesiz hulûs tutub ve sadakatde ber-karar oldukça taraf-ı aliyye-i şâhânemizdenhilâf-ı ahd ve şanbir vaz' ve hâlet sudûr bulmayub bâb-ı devlet-me'âbımızda mücâvir olan elçilerinizin umûrundan ve sâir husûslarınızdan kadîmü'l-eyyâmdan olıgeldüğü âdet-i kadîm üzere müsâ'ade-i hüsrevânemiz olub bir vechle ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir zuhûr bulmaz.

[s. 155]⁶⁵

[s. 156]

409 Sakız 'da bulunan Fransız psikoposun ölmesiyle yerine yeni psikoposun atanmasına dair hüküm.

Nişân-ı hümâyûn budur ki:

İşbu dârende-i fermân-ı hümâyûn Sakızlı Dom Çöze Koğvazko(?) nâm râhib cezîre-i Setira'da vâki' Françe tâifesine berât-ı şerîf ile piskopos olub mürd olan Donlav Marinkor(?) nâm râhib yerine Françe padişahının bi'l-fi'il Âsitâne-i Sa'âdetimde mukîm elçisi olan kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye De La Haye Vantalet) hutimet avâkıbîhü bi'l-hayr arzı mücebince ve kadîmden olıgeldüğü üzeremezbur râhibi piskopos ta'yîn idüb ve âdet-i pişkeş için bin altmışaltı Recebü'l-müreccebinin on dokuzuncu gününden Hazîne-i âmireme ber-vech-i nakd dokuz yüz altmış akçe teslîm

⁶⁵ Bu sayfa boşdur.

eylemeğin râhib-i merkûma bu berât-ı hümâyûn-ı ‘izzet-makrûnumu virdüm ve *buyurdum ki;*

Ba‘de’l-yevm mezbûr râhib varub mürd olan merkûm râhib yerine cezire-i mezbûrede Françe tâifesine kadîmden oligelen âdet ve kânun üzere ve âyinleri mücebince piskopos olub ol yerde olan Efrencpapasları ve keşişleri ve sâir Efrenc tâifesinin avanesive bekçisi râhib-i merkûmu kendülerine piskopos bilüb piskoposluğuna müte‘allik olan husûslarda mezkûra mürâca‘atları olub sözünden tecâvüz eylemeyeler ve zıkr olunan Efrenc piskoposluğa olan umûrda bundan evvel Efrenc piskoposu olanlar ne vechle piskoposluk edegelmîşler ise râhib-i mezbûr dahi ol minval üzere mutasarrıf olub Efrenc tâifesinin piskoposluğu ve sâir kiliseleri husûsuna Rum tâifesinden ve âhardan bir ferd karışmaya ve azl ve nasba müstehak olan Efrenc papasların ve keşişlerin piskopos olan mezbûr râhib âyinleri üzereazl ve nasb eyledüğinden aralarına hâricden kimesne girmeye ve râhib-i mezbûrun ma‘rifeti yoğiken âyinlerine muhâlif nikâh câiz olmayan Efrenc tâifesine nikâh eylemeye ve etdirilmeye ve Efrenc tâifesinden bir zımmîye avrat arandıkça kaçan veya bir zımmî avratın boşamalı olsa ve yâhud avrat almalı olsa hâricden kimesne karışmaya ve bi’l-cümle kendülerin âyin-i âtılları mücebince kiliselerine mahsûs olan bağ ve bağçe ve çiftliklerine ve tarla ve çayır ve sâir yerlerine ve ayazmalarına ve değirmenlerine ve sâir kiliselerine vakf olan eşyâ ve davarlarına bundan evvel ve bunun emsâli piskopos olanlar ne vechle zabt edegelmîşler ise râhib-i mezbûr dahi ol minvâl üzerezabt ve tasarruf eylesinmin-ba‘ad mezbûr râhibin piskoposluğa âhardan bir ferd mâni‘ ve müzâhim olmaya şöyle bileler.

Tahrîren fi’l-yevmü’s-sânî ve’l-ısrîn min şehri Recebü’l-mürecceb sene sitte ve sittinve elf (20 Recep 1066)(07 Ocak 1666)

[s. 157]

410 *Asitane-i Saadete kalyonları ile gelen fransız beyzadelerine karada ve denizde taarruz edilmemesine dair hüküm.*

Mefâhirü'l-ümerâi'l-kirâm merâci'l-küberâi'l-fihâm zü'l-kadri ve'l-ihtirâm el-muhtassun bi-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-allâm südde-i sa'âdetimden karadan ve deryadan Françe vilâyeti sınırına varınca yol üzerinde vâki' olan sancakbeğleri dâme izzuhum ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm sa'âdetü'l-fezâil ve'l-keâm yol üzerinde vâki' olan kadılar zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân zikr olunan kadıhlarda vâki' olan kılâ' ve dizdârları ve iskele emînleri zîde kadruhum tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olcuk ma'lûm ola ki:

Âsitâne-i Sa'âdetimde Françe padişahının hâlâ mukîm olan elçisi kıdvet'ü-l-ümerâü'l-milleti'l-Mesîhiyye De La Haye Vantelethutemet-i avâkıbîhû bi'l-hayr Dergâh-ı mu'allam'a arzuhâl gönderüb Françe padişahının kalyonuyla elçilik hizmetiyle gelüb edâ-yı hizmet etdüği haberiyle beğzâdeleri ademleriyle kalyon ile girü Françe vilâyetine avdet etmekle kanun üzere Boğazhisarlar'ında harc ve avâid nâmıyla rencîde etdirilmeyüb içinde olan beğzâdeleri tâifesiyle emîn ve sâlim revâne olunmak için emri şerîfim verilmek bâbında inâyet ricâ etmeğın Südde-i Sa'âdetimden kalkub deryâdan ve karadan taht-ı hükûmetinize dâhil olan kasabât ve kurâya uğradıkda içinde olan beğzâdelere ve ademlerine ve kalyon reisine ve neferlerine ve cemî' esbâb ve eskâllerine ve davarlarına min-ba'ad dahl ve ta'arruz itdirilmeyüb ve narh-ı rûzî üzere akçeleri ile zâd ve zevâde ve sâir mühimmâtları tedârik olunub emîn ve sâlim birbirinize îsâl olunmak bâbında fermân-ı âlişânım sâdir olmuşdur **buyurdum ki;**

Hükûm-i şerîfimle varduklarında her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olurise menâzil ve merâhilde ve derbendlerdeve Boğazhisarlar'ında min-ba'ad harc ve avâid talebiyle rencîde ve remîde olunmayub içinde olan beğzâdelere ve ademlerine ve kalyon reisine ve sâir neferlerine ve davarlarına ve esbâb ve eskâllerine kimesneyi dahl ve ta'arruz etdirmeyüb emîn ve sâlim birbirinize ulaştırub narh-ı rûzî emîniüzereakçeleriyle zâd ve zevâde ve sâir mühimmâtların tedârik eylesesiz ve lâzım olan kirâ bargirlerin iktizâ etdüğüne göre akçeleriyle tutdurub ve bir yerden bir yere gitmek için lâzım oldukda dahi ücret ile kayık tutdurub bir husûsda te'allül ve müzâyaka çekdirmekden hazer eylesesiz ve siz ki neferât ağalarısız mahûf ve muhâta olan yerlerdeyanakifâyet mikdarı ademlerikoşub biribirinize îsâl eylesesiz Françe padişahı bâb-ı sa'âdetime ihlâs ve ihtisâsda sâbit-kadem olduğu ecilden merkûmun elçisinin hakkınızda şükür ve şikâyeti müsemmir ve mü'esserdir ana göre basiret ve

intibâh üzereolub avk ve te'hîrden ve ihmâl ve müsâheleden ve ademlerine ve davarlarına ve esbâb ve eskâline ta'arruz olunmaktan ihtirâz eyleyüb emrin icrâsında sa'y ve dikkat ve sarf-ı himmet eyleyesiz şöyle bilesin ve ba'de'n-nazar bu hükm-i hümâyûnumu ellerinde ibkâ edüb alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsin.

Tahrîren fî evâsıt-ı şehr-i Şabanü'l-mu'azzam sene seb'a ve sittin ve elf (Evasıt-ı Şaban 1067)(16-25 Şubat 1666)

411 Fransız kaptanlarından İgar devek'in gelip götürdüğü malın gümrüğünün alındığı ve herhangi bir alıkonulmaya uğramamasına dair hüküm.

Sultaniye kadısına ve Boğazhisar Kal'ası dizdârına hüküm ki:

Françe padişahının Âsitâne-i sa'âdetimde olan tüccâr vekîli kıdvetü a'yânü'l-milletü'l-Mesîhiyye Denis De La Haye Vantelet hutumet-i avâkıbîhû Dergâh-ı mu'allama arz-ı hâl gönderüb Françe kapudanlarından İgar Devek (?) nâm Françe kapudanı gemisi ile getürdüğü ve alub getürdüğü metâ'ın ahidnâme-i hümâyûnum mücebince gümrüğün edâ edüb Françe vilâyetine gitmek murâd etmekle Boğazhisarları'nda eğlendirilmeyüb memnû'âtdan metâ' olmamak için mu'tâd-ı kadîm üzere yoklandukdan sonra salıverilüb yoluna revâne olmak bâbında icâzet-i hümâyûnum verilmek ricâ etmeğin gemilerden avlun ile tutulan sefînelerden değil ise kanun-ı kadîm ve ahidnâme-i hümâyûnum mücebince amel olunmak emrim olmuşdur deyu verilmişdir.

Fî evâsıt-ı Ca (Cemaziye'l-evvel)sene (10)77. (09-18 Kasım 1666)

Mükerrer hüküm cedid deftere nakl olunmuşdur.

SONUÇ

İncelemiş olduğumuz 26/1 Numaralı Fransa Atik Ahkâm Defteri, 1634-1666 tarihlerini kapsamaktadır. Bu dönemde Osmanlı tahtında oturan padişahlar, IV. Murad I. İbrahim ve IV. Mehmed'dir; dönemin Fransa Kralı, XIII. Louis'dir. Bu dönem Fransa için Otuz Yıl Savaşlarından dolayı sıkıntıların yaşandığı bir süreçtir. 1634-1666 yılları arasında Osmanlı'nın Fransa'ya karşı hala güçlü olduğunu görmekteyiz. Pek çok hükümde sert bir şekilde elçinin uyarıldığı görülmektedir ki bu da bu söylediğimize kanıt arz etmektedir.

Zaman zaman iki devlet arasında bir takım gerginlikler yaşansa da ticari ilişkiler asla aksamamıştır. Defterde ticari ilişkiler, vergiler, dönemine göre yasaklanan mallar hakkında çok fazla bilgi bulunmaktadır. Bu ticaret gerçekleşirken Osmanlı Devleti, yabancı tüccarların, elçilerin, konsolosların ve diğer görevlilerin can ve mal güvenliğini sağlamak için pek çok tedbir almıştır. Osmanlı görevlilerinin fazla vergi almasını engellemek için pek çok yaptırımda bulunmuştur. Ve yabancıların rencide edilmemesine oldukça özen göstermiştir.

Avrupalı devletler, XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren İstanbul'da daimi elçiler bulundurarak Osmanlı Devleti ile olan münasebetlerini canlı tutmayı hedeflemişlerdir. Fransa Devleti, çok eski tarihlerden bu yana Osmanlı Devleti ile dostane ilişkiler içerisinde olup, diğer Avrupalı devletler ile imzalanan anlaşmalara dönem dönem aracılık etmek suretiyle Osmanlı Devletine yardımcı olmuştur. İncelediğimiz defterde Osmanlı Devleti'nin Avrupalı devletlerle olan ilişkilerine genel olarak baktığımızda Fransa'nın diğer devletlere nazaran daha ayrıcalıklı bir konumda olduğunu tesbit edebilmekteyiz. Defter, Fransızlarla yapılan ilişkileri içermesine rağmen, Osmanlı'nın diğer devletlerle nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu da göstermektedir. Burada en göze batan faktör Osmanlı Devleti'nin Fransızlara daima diğerlerine göre bariz ayrıcalık tanınmasıdır. Diğer Avrupalı gemilerin kendi bayrakları dışında Fransız bayrağı taşıması gerektiği pek çok hükümde tekrar edilmiştir.

Ayrıca Hristiyanların hac ibadetlerini yapabilmeleri, bunlara tanınan kolaylıklarla alakalı çok fazla bilgi vardır. Bu ibadetlerin nasıl yapıldığı, eski pek çok Hristiyan geleneği de oldukça fazladır. Hac ibadeti yapan hacıların yol emniyeti ve güvenlikleri konusuna Osmanlı Devleti oldukça titiz davranmıştır. Bu konuyla alakalı çok fazla bilgi bulunmaktadır.

DeFTERimizde tespit edebildiğimiz önemli faktörlerden biride deFTERimizin kapsadığı tarih olan 1634-1666 yıllarında Akdenizde korsanlık faaliyetlerinin son derece fazla olduğudur. Bu faaliyetlerle ilgili deFTERimizdeki çeşitli hükümlerde görebilmekteyiz.

DeFTERde Osmanlı'nın kendi iç dinamikleriyle alakalı da pek çok bilgi bulunmaktadır. Dönemin beylerbeylerine, sancakbeylerine, kadıllara, voyvodalara, naiplere vb. yöneticilere hitaben yazılan çok sayıda hükümler bulunmaktadır. Bu hükümler sayesinde Osmanlı eyalet yönetimi hakkında pek çok veri elde etmiş oluyoruz.

DeFTERlerimizde sadece Osmanlı-Fransa münasebetleri açısından değil, Osmanlı ile Avrupa'nın diğer devletleri ile olan münasebetleri açısından da vazgeçilmez unsurları içinde barındıran bilgiler nedeniyle Ahkâm DeFTERleri ile ilgili çalışmaların sürmesi ve diğer deFTERlerin de transkripsiyon ve yorumlamalarının yapılması Osmanlı Devleti ile Avrupalı devletler arasındaki ilişkilerin anlaşılması açısından önem arzedecektir. Ayrıca Ahkâm DeFTERlerinin incelenmesi, diplomasi tarihçiliği bakımından da oldukça önem arz etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

- AFYONCU, Erhan – ÖNAL, Amet- DEMİR, Uğur; Fransa'ya Osmanlı Tokadı, İstanbul,2011.
- BOZKURT, Abdurahman; “Fransanın Osmanlı Devletindeki Katolikleri Himaye Hakkı ve Bunun Sona Ermesi”, *Tarih Dergisi*, S. 52(2010/2), İstanbul, 2011.
- CEZZAR, Mustafa; Mufassal Osmanlı Tarihi (Resimli Haritalı), C.II, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2011.
- GÖKBUNAR, Ramazan-GÖKBUNAR Ali- UĞUR, Alpaslan; “17. Yüzyılda Osmanlı Devleti ve Batı Avrupa Devletleri'nde Mali Yapı Üzerine Savaşların Etkileri”, *Maliye Dergisi*, Sayı, 159, Temmuz, Ankara.2010.
- HEATON, Herbert; *Avrupa İktisat Tarihi*, (Çeviren; M Ali Kılıçbay, Osman Aydoğuş), Paragraf Yayınevi, Ankara, 2005.
- İNALCIK, Halil; *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmaları-1*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2009.
- İNALCIK, Halil; *Osmanlı İmparatorluğunun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, Cilt: 2, İstanbul, 2004.
- KILIÇ, Remzi; *Osmanlı Devleti'nin İran Politikası, 16. ve 17. Yüzyıllar*,(Editör: Mustafa BIYIKLI, Türk Dış Politikası Osmanlı Dönemi, C. I, Gökkuşbe Yayınları, İstanbul, 2008.
- MONTRAN, Robert; *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi -1, Osmanlı Devletinin Doğuşundan XVIII. Yüzyılın Sonuna* (Çeviren; Server Tanilli), Adam Yayınları, İstanbul, 1992.
- MONTRAN, Robert; *XVI-XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu* (Çeviren: Mehmet Ali Kılıçbay), İmge Kitapevi, Ankara, 1995.
- ÖZKAN, Selim Hilmi; “XVII. Yüzyılın Sonlarında Hıristiyan Birliği Projesi ve Osmanlı-Fransız İlişkileri”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2009, Sayı 19, Isparta 2010.
- SEVİNÇ, Tahir; “Osmanlı-Fransız İlişkileri ve Mehmet Said Paşa'nın Paris Sefareti (1739-1742)”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Nisan Isparta. 2013, Sayı 28.

ŞAHİN, Hasan, Doğu Sorunu Çerçevesinde Osmanlı Fransız İlişkileri (Başlangıcından Paris Barışı'na 1856), *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* Sayı 40, Erzurum, 2009.

UÇAROL, Rıfat, *Siyasi Tarih (1789-2012)*, Der Yayınları, İstanbul, 2013.

YORULMAZ, Şahin Yorulmaz. , “Osmanlı-Fransız İlişkileri Çerçevesinde Osmanlı Topraklarında Açılan Fransız Kültür Kurumları Ve Bunların Meşruiyet Kazanması(19. yüzyıl - 20. yüzyıl başları)”, OTAM., c11, S.11, 2000

ZINKESİEN, Zinkeisen Johann Wilhelm, Osmanlı İmparatoğrluğu Tarihi(1574-1623), Çev. Nilüfer Epçeli, İstanbul 2011

DİZİN

- Ağrıboz, 16, 7, 8, 9, 17, 24, 28, 57, 68,
80, 92, 93, 119, 120, 131, 132, 135
Alaiyye, 137
Ali, 3, 5, 17, 53, 65, 76, 77, 78, 148
Anaboli, 14, 33, 111
Anadolu, 84, 85, 86, 87, 102, 108, 111,
114, 116, 139
anavarin, 108
Ankona, 12, 48
Antalya, 14, 15, 16, 13, 14, 15, 16, 73,
137
Anton de Arile, 15, 16
Atik, II, III, IV, VI, 6, 7, 13, 14, 15, 16,
17, 146
Atina, 14, 15, 14, 33, 46, 47, 48, 49, 66,
90, 91, 119, 120, 135, 138, 139
Ayanzur, 3
Ayaş, 42
badra, 108
Baltazar Dalin, 120, 132, 135
Balyabadra, 111, 114, 116
Bandırma, 64
Baylac, 15, 36
Beyrut, 19, 20, 24, 41, 42, 50, 52, 62,
63, 69, 78, 140, 141
Boğazhisar, 1, 30, 43, 44, 59, 69, 73,
122, 145
Cedîd, 92
Ceneviz, VI, 5, 6, 12, 48
Cezayir, 2, 3, 5, 6, 35, 36, 54, 123
Cezire-i Kıbrıs, 42
Çeçilya, 12, 48
Der-zamân-ı Reisü'l-küttab, 132
Dimyat, 25, 26, 132, 133
Dubrovnik, VI, 6, 12, 48, 130
Edirne, 3, 4, 5
Efrenc, 16, 12, 20, 21, 33, 47, 91, 100,
104, 143
Erdel, 134
Evraham Solamon, 72
Ezine, 42
Felemenk, 122, 124
Ferduna, 29
Florentin, 12, 48
Fransa, II, IV, VI, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 13,
14, 15, 16, 17, 1, 2, 8, 9, 10, 12, 15, 16,
19, 20, 22, 23, 25, 29, 30, 31, 32, 34,
41, 42, 47, 57, 62, 81, 83, 86, 87, 88,
89, 90, 91, 92, 93, 112, 115, 116, 121,
122, 134, 146, 147, 148
Frengistan, 15, 7, 9, 10, 21
Fuka, 16, 88, 91
Galata, 60, 64, 121, 129
Gelibolu, 1, 17, 79
Haleb, 42, 50, 51, 55, 56, 62, 63, 65, 67,
76, 97, 98, 134, 135
Halil, VII, 2, 50, 51, 97, 98, 148
Hüseyin, 50, 51, 97, 98, 99
İlsor, 5
İskenderiye, 4, 25, 26, 27, 74, 104, 105,
115, 125, 132, 133

- İskenderun, 2, 3, 42, 50, 51, 64, 65, 97, 98
- İspanya, VI, 2, 4, 6, 11, 12, 26, 33, 48, 100, 103, 105, 106, 108, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 120, 126, 133, 136, 137, 139, 140
- İstanbul, 1, 2, 4, 6, 16, 29, 30, 35, 40, 46, 60, 61, 73, 77, 93, 100, 121, 123, 146, 148, 149
- İsveç, 12
- İzmir, 15, 5, 6, 9, 10, 16, 45, 46, 72, 78, 79, 80, 83, 84, 93, 95, 110, 118, 120, 121, 123, 126, 127, 132
- kadı, 147
- Katalan, 2, 4, 12, 48
- Kavala, 120
- Kolos,, 119
- Koron, 49, 102, 108, 111, 116
- Kudüs, 13, 14, 1, 2, 20, 21, 90, 96, 134
- Lefkoşa, 67, 88, 91
- Malta, 11, 95
- menekşe, 108
- Meryem, 16, 20, 21
- Mezistre, 102, 103, 108, 111, 112, 114, 116, 117
- Mısır, 2, 4, 17, 25, 26, 27, 36, 37, 70, 74, 75, 89, 90, 104, 105, 115, 125, 132, 133
- Mora, 14, 13, 14, 33, 47, 48, 49, 84, 85, 86, 87, 102, 103, 108, 111, 112, 114, 116, 117, 139
- Moron, 108, 111
- Muhammed, 100, 132
- Mustafa, I, II, III, IV, VI, 3, 50, 51, 68, 97, 98, 100, 148, 191
- Nakşa, 18
- Osmanlı, II, IV, V, VI, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 13, 14, 15, 17, 12, 17, 41, 79, 82, 83, 121, 146, 147, 148, 149
- Payas,, 42
- Portugal, 12, 48
- Ramazan, V, 3, 16, 7, 8, 9, 15, 22, 23, 24, 53, 71, 72, 73, 74, 75, 107, 122, 123, 124, 125, 130, 148
- Reşid, 25, 26, 115, 125, 133
- Roboli, 45, 46, 49, 50, 52, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96
- Rum, 16, 11, 20, 21, 47, 64, 143
- Safed, 65, 69, 76, 77, 78
- Sakız, 142
- Sayda, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 41, 50, 52, 65, 68, 69, 76, 78, 140
- Şam, 19, 22, 23, 62, 63, 94
- Tarbluşşam, 11
- Trablusgarp, 5, 35
- Trabzon, 17, 81
- Tunus, 5, 6, 12, 35, 36, 54, 123
- Venedik, VI, 3, 4, 5, 6, 3, 4, 5

EKLER

Ek 1. Orjinallik Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	MUSTAFA AYDOĞAN
Öğrenci Numarası	102211107
Enstitü Anabilim Dalı	TARİH
Programı	YENİÇAĞ TARIHI
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	YRD. DOÇ. DR. AYŞEGÜL HÜSEYİKLİOĞLU
Tez Başlığı (Türkçe)	26/1 NUMARALI VE 1634-1666 TARİHLİ FRANSA ATİK AHKAM DEFTERİ - SAYFA 80-156 (DEĞERLENDİRME-TRANSKRİPSİYON-DİZİN)

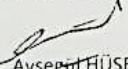
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 165 sayfalık kısmına ilişkin, 17.01.2018 tarihinde şahsım tez danışmam tarafından Turnitin adlı intihal tespit programında aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orjinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %21'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azan benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel duruma doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.

Yrd. Doç. Dr. Ayşegül HÜSEYİKLİOĞLU
Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK
Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

F.Ü.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

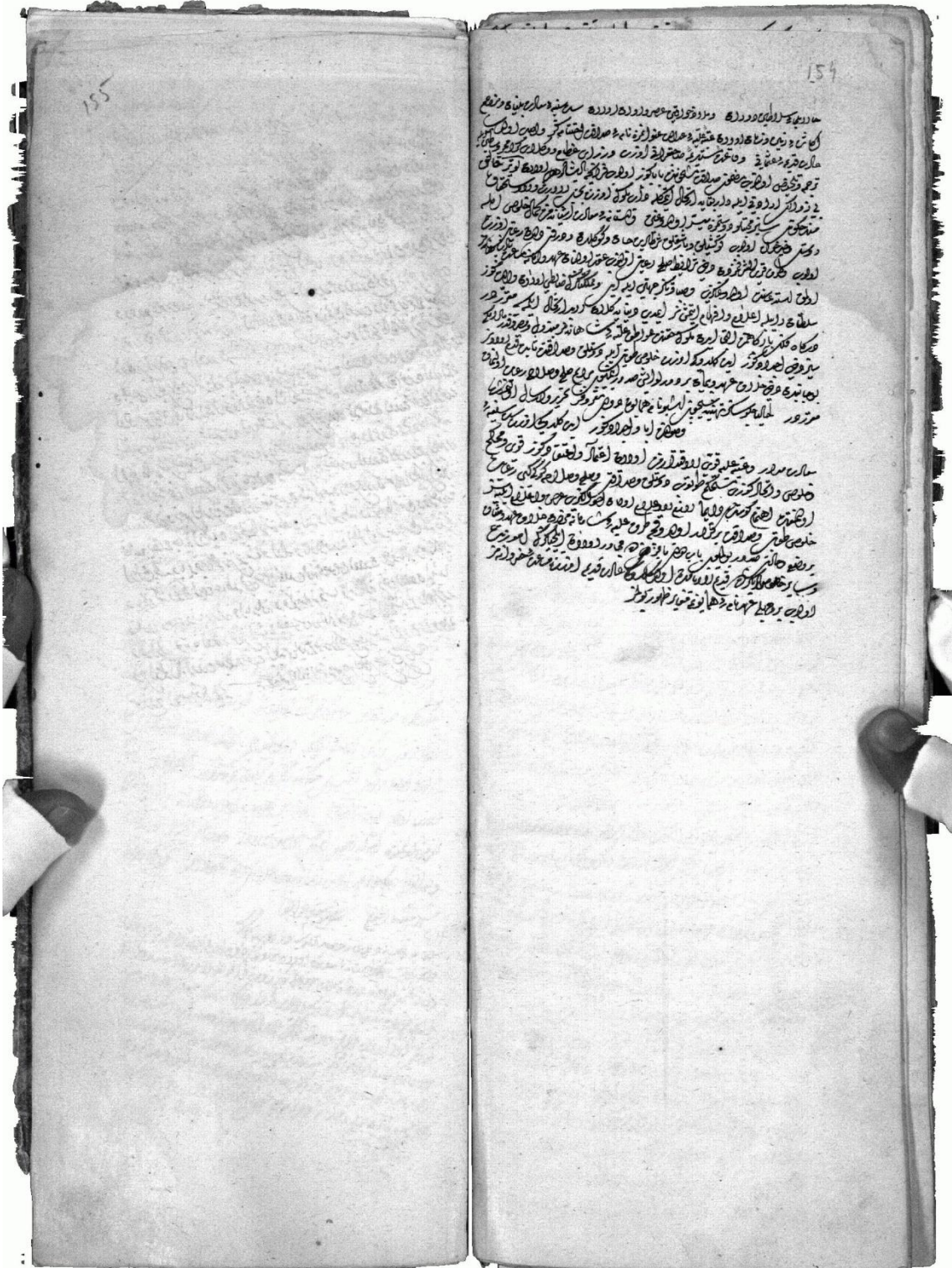
- a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ve ilgili makale şartını¹ sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oran"ının, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" %30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

¹ Makale şartı doktora öğrencilerini kapsamaktadır.

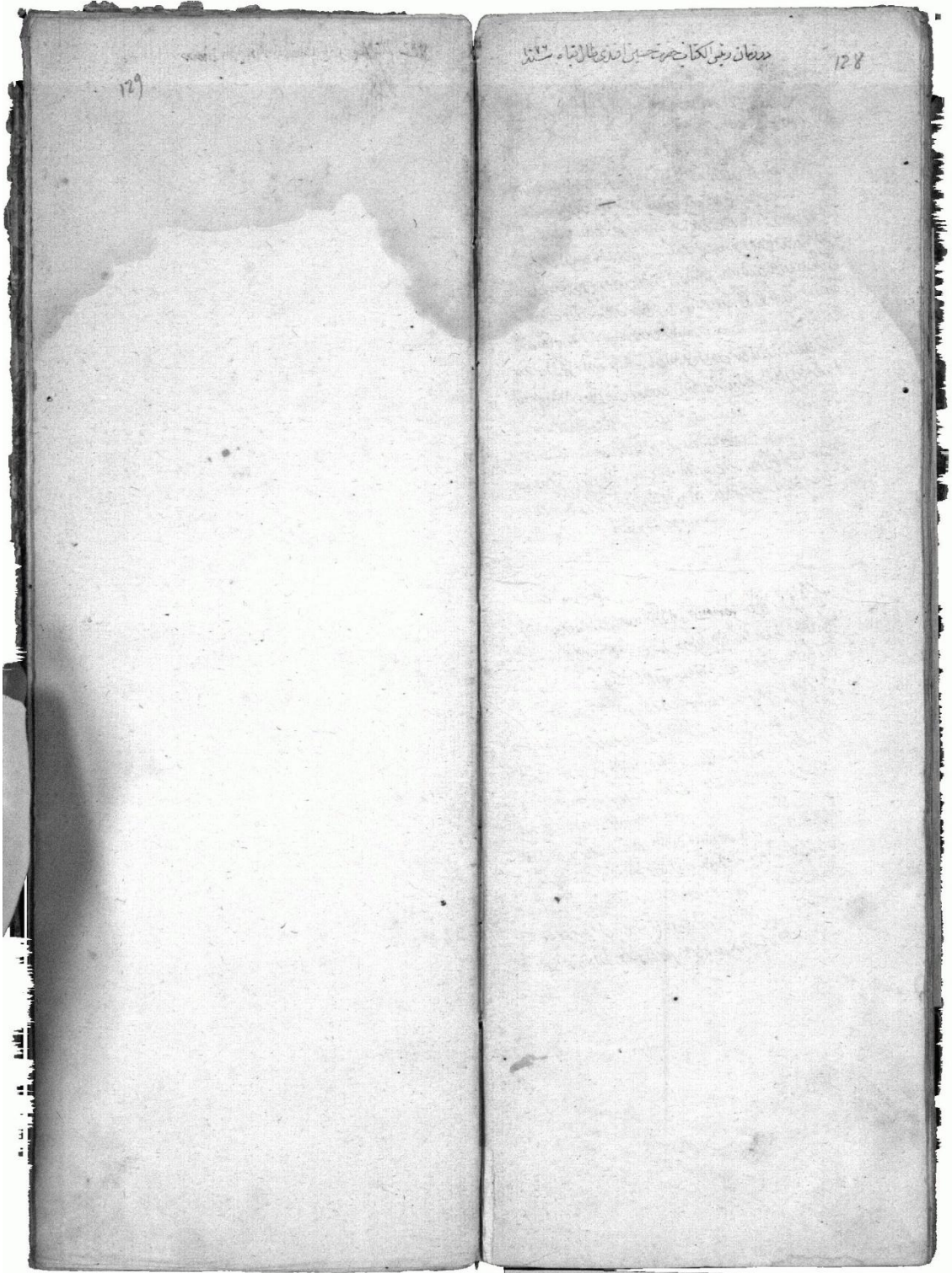
Ek 2. Metinler

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI© (BOA)

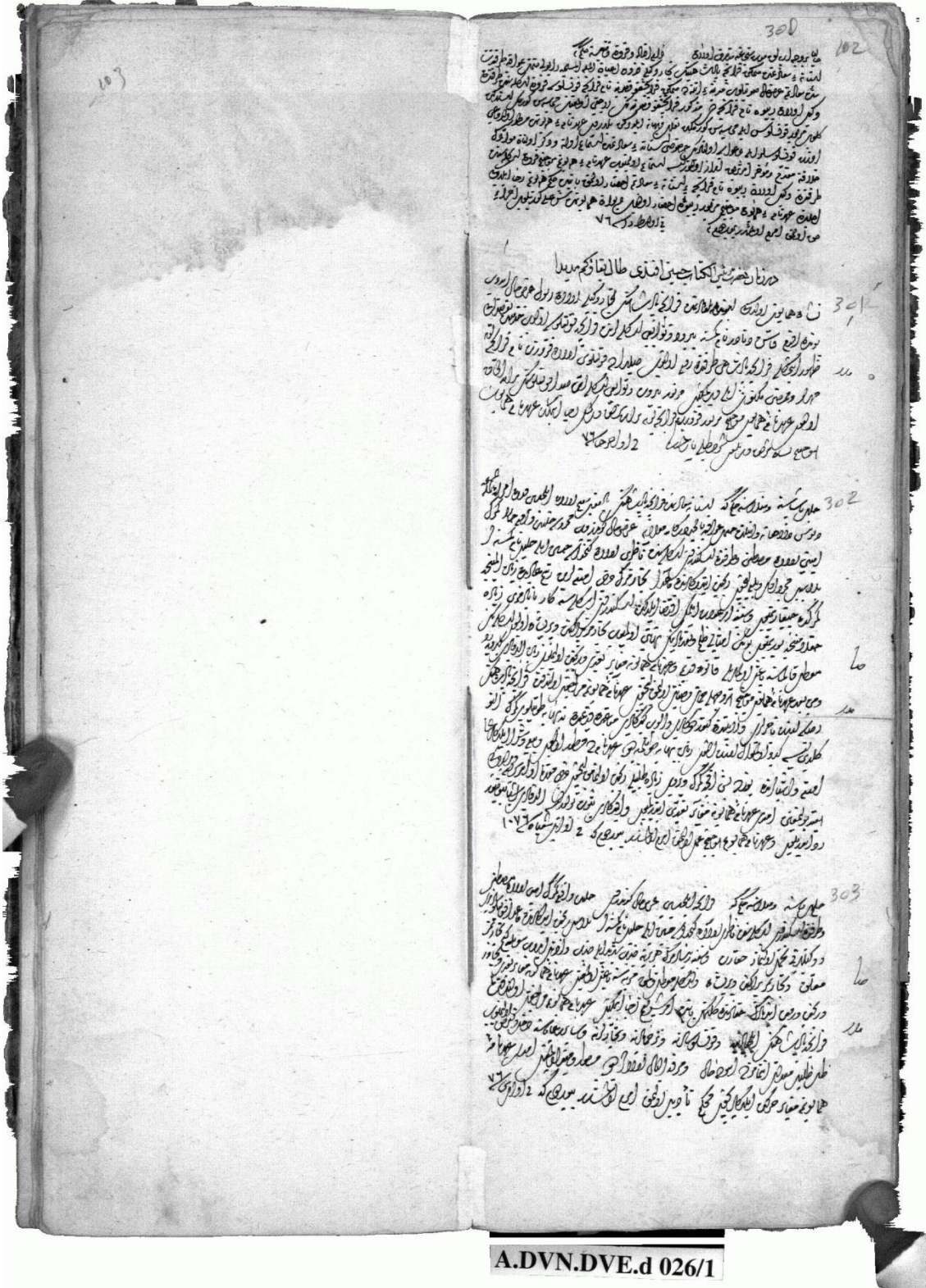
KOD : A.DVN.DVE.d	SIRA NU : 026/1	ORJİNAL NU :
DÜVEL-İ ECNEBİYE DEFTERİ		
BAŞLANGIÇ TARİHİ :		BİTİŞ TARİHİ :
ŞEKLİ : Ciltli Ciltsiz Ebrulu Ebrusuz X X		EBADI : 41 x 14
NUMARALAMA USULÜ : Varak Sayfa X		TOPLAM SAYFA SAYISI : Numaralı : 164
BOŞ SAYFALAR : Numaralı boş sayfalar : 1, 76, 77, 103-106, 129-131, 158-160, 162-164 Numaralandırılmamış boş sayfalar :-		
AÇIKLAMALAR :-		

A.DVN.DVE.d 026/1

A.DVN.DVE.d 026/1

A.DVN.DVE.d 026/1

تاریخچه...
 در این کتاب...
 در این کتاب...
 در این کتاب...

297

در این کتاب...
 در این کتاب...
 در این کتاب...

298

در این کتاب...
 در این کتاب...
 در این کتاب...

299

در این کتاب...
 در این کتاب...
 در این کتاب...

300

در این کتاب...
 در این کتاب...
 در این کتاب...

تاریخچه...
 در این کتاب...
 در این کتاب...
 در این کتاب...

252

در این کتاب...
 در این کتاب...
 در این کتاب...

253

در این کتاب...
 در این کتاب...
 در این کتاب...

ÖZGEÇMİŞ

Mustafa AYDOĞAN 1980 yılında Elazığ'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Elazığ'da tamamladıktan sonra 1998 yılında Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde lisans eğitimine başladı. 2002 yılında Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. 2003 yılında Milli Eğitim Bakanlığına sınıf öğretmeni olarak atandı. Halen Milli Eğitim Bakanlığında Okul yöneticisi olarak çalışmaktadır.

